JULIE MET

per

Julie Metz

Perfecţiune
Însemnări despre trădare şi renaştere

Editura Litera
2010

Editura Litera
O. P. 53; C. P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel.: 031 425 16 19; e-mail: comenzi@litera.ro

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Gabriela Trăşculescu
Coperta: Ionuț Broştianu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman
Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată de
Cristina Vidraşcu Sturza
ISBN 978-606-600-205-9

Lectura digitală protejează mediul
Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Julie Metz este grafic designer, artistă şi scriitoare. A scris diverse eseuri şi articole publicate în *The New York Times*, *The Huffington Post*, în revistele *Glamour* şi *Hemispheres* şi pe diverse site-uri literare. Beneficiară a unei burse MacDowell Fellowship în 2008, a scris romanul

Perfecțiune, iar acum lucrează la o nouă poveste. Trăieşte în Brooklyn, New York, împreună cu fiica şi partenerul ei.

Scriere autobiografică a Juliei Metz, *Perfecțiune* este de o sinceritate pătrunzătoare şi, în acelaşi timp, emoționează şi te pune multă vreme pe gânduri. Oricine a avut experiența unei relații nefericite se va identifica din plin cu eroina acestei cărți.

Notă către cititori

Am schimbat numele (cu excepția numelui meu) şi alte detalii privind persoanele care apar în această carte. Nu am modificat numele unui anume cățel, fiindcă i se potrivea perfect atât animalului, cât şi poveştii mele. Uneori viața bate ficțiunea, chiar şi în detalii. În câteva ocazii am schimbat ordinea evenimentelor, acolo unde aceste schimbări erau în beneficiul fluxului narativ, fără ca acest lucru să altereze faptele propriu-zise. În rest, toate dialogurile şi evenimentele au avut loc aşa cum mi le amintesc şi le rememorez în aceste pagini.

Dedicație

Pentru Chimwemwe,

Sper că această carte îți va da răspunsurile atunci când vei fi gata să pui întrebările.

Şi pentru Clark,

pentru că ai fost iubitor şi bun, aşa cum ai promis.

În memoria mamei mele,

care şi-a păstrat curajul până în ultima clipă.

Soția mea

de la Henry, Valentine’s Day, 2002

Numele tău – geamătul unei mese
pentru foamea auzului meu
Chipul tău – o paletă de bucurii
pentru bătrânul pictor al ochilor mei
O viață cu tine – îndeajuns
pentru eternitatea minții mele.

Partea întâi – Ceața

Citat Richard Ford

„Explicațiile reprezintă momentul în care toți dăm de necaz.”

Richard Ford, *The Sportswriter*

Unu

8-12 ianuarie 2003

S-a întâmplat astfel: paşii lui Henry pe podelele vechi de lemn. Sunetul apei trase la toaletă. Alți paşi, poate pe scări. Linişte. Apoi bufnitura.

Lucram în biroul meu de la parter, într-o după-amiază de miercuri cu frig înțepător. Spațiul meu de lucru era pe o verandă închisă de lângă living, iar cele trei laturi de ferestre cu ochiuri mici de geam încadrau priveliştea dealurilor înzăpezite de dincolo de drum. Învelită într-un şal, cu şosete flauşate în picioarele înghețate, continuam să cercetez proiectul de pe ecranul computerului. La patruzeci şi trei de ani, îmi petrecusem aproape douăzeci de ani ca grafician liber-profesionist, specializându-mă în coperte pentru edituri. Proiectul de azi era un roman despre nişte cowboy ghinionişti, şi trebuia predat ieri, ca de obicei. Când mi-am aruncat ochii spre ceasul computerului am încetat să-mi mai bat capul cu diversele opțiuni privind fontul pe care să-l folosesc pentru titlu – într-o oră trebuia să alerg la maşină şi să o iau pe fiica noastră de şase ani şi jumătate, Liza, înainte de terminarea orelor, la 15:10. Henry zăcuse în pat, bolnav, toată dimineața. Aveam în față perspectiva aşteptării în frigul muşcător şi socializarea zilnică cu celelalte mămici pe terenul de sport al şcolii, apoi drumul rapid cu maşina spre casă ca să-mi termin proiectul. Aveam de gând să port noua mea haină din blană de oaie, urmând să mă simt vinovată pentru cât plătisem pe ea într-o zi ceva mai caldă.

Gândindu-mă mai bine, tristețea fontului *sans serif* se potrivea mai bine cu imaginea unui cowboy supărat, sprijinit de un gard din bârne orizontale de lemn.

Brusc, mintea mi s-a derulat rapid înapoi.

„Nu fusese un pachet trântit la ușă de tipul de la UPS."

S-a auzit soneria telefonului meu de serviciu. Instinctiv, am răspuns. Era fotograful care mă întreba dacă îmi plăceau imaginile pe care mi le trimisese prin e-mail.

„Nu fuseseră pisicile care răsturnau punga cu cumpărături de pe dulapul din bucătărie."

— Nu pot să vorbesc acum; s-a întâmplat ceva.

Am încheiat brusc conversația telefonică.

Camerele erau cufundate în tăcere când am alergat în sus pe scări, strigându-l pe Henry. Două dintre cele patru pisici ale noastre au fugit din calea mea, înfigându-și ghearele în lemnul podelei. Dormitorul era gol. Am coborât în goană scările.

L-am găsit pe Henry căzut pe spate pe podeaua din bucătărie, cu brațele și picioarele rășchirate și cu capul la câțiva centimetri de grătarul cuptorului. Respira încă. Trupul îi era profilat pe albastrul marin al podelelor vopsite. Mi-a venit în minte imaginea conturului trasat de poliție cu creta la scena unei crime. M-a copleșit senzația că participam și totodată priveam o secvență la televizor – un fragment dintr-un episod din *Six Feet Under*[1], serialul nostru preferat din acel an. De obicei, un personaj neînsemnat moare în primele cinci minute. Henry respira superficial; pe buzele curbate avea firișoare de salivă, iar pielea feței îi era de un pământiu-cenușiu. A expirat cu un oftat slab. Ochii i s-au deschis pe jumătate. I-am vorbit ca să își dea seama că mă aflam acolo, lângă el, dar pentru

---

[1] „Sub pământ SRL" (n.tr.)

prima dată de când eram împreună nu a putut să-mi răspundă.

Un minut lung, elastic, s-a întins şi a pocnit: „Acum sună oamenii la Urgență? Sau Henry o să se ridice şi o să-mi spună să nu mă mai agit, cum a făcut ieri după ce a leşinat? Trebuie să fie acelaşi lucru. A intrat în casă după ce a dus gunoiul afară şi a căzut la pământ. Doctorul a spus că toate testele au ieşit normal...”

Am sunat la Urgență. Aşezată pe jos lângă el, i-am mângâiat fruntea, privindu-l cum respiră. Scotea un şuierat, în timp ce bule de salivă îi pulsau între buze.

„Ce bine ar fi dacă aş avea un carnețel şi un creion. Lui Henry i-ar plăcea să iau notițe. O să vină paramedicii. O să-i facă un control. O să fie bine. O să le povestească invitaților noştri la masă cât de aproape a fost de moarte. «Relatarea privind moartea mea a fost o exagerare», va spune. Toată lumea o să râdă, iar eu o să mă simt patetică fiindcă mi-am făcut atâtea griji. O să mă bucur să mă simt patetică dacă totul – te rog, te rog – se va sfârşi cu bine.”

Am sunat din nou la Urgență, doar ca să fiu sigură. Am sunat-o apoi pe Emily, care locuieşte la cinci minute de noi şi de obicei e acasă la două după-amiaza. Anna era mai de ajutor – ştiam că nu ar fi intrat în panică, indiferent ce s-ar fi întâmplat azi –, dar stătea la douăsprezece minute distanță. Apoi l-am sunat pe Matthew, cel mai bun prieten al lui Henry, care locuia împreună cu nevasta lui într-un orăşel din apropiere.

„Fiecare minut contează. Paramedicii o să sosească; o să aducă tuburi de oxigen, defibrilatoare şi pungi de perfuzie. Totul o să fie bine. Emily o să mă ajute să găsesc o babysitter pentru Liza, apoi o să vină cu mine la spital şi, când o să ajungem acolo, Henry o să fie treaz, zâmbitor şi glumeț ca de obicei.”

M-am aşezat lângă el, pe podeaua albastră, mângâindu-i ridurile familiare, cicatricea de pe o pleoapă, aluniţa moale de pe unul dintre pomeţi.

Inspiraţie. Expiraţie. O perdea albastră de tifon s-a aşternut peste el. Pielea îi căpătase o culoare de ceară.

— Respiră! am ţipat la el. Începe să respiri acum!

L-am lovit cu pumnii în piept. Nu mă asculta. Mi-am pus buzele peste ale lui şi i-am suflat aer în plămâni; culoarea albăstruie s-a pierdut pentru scurt timp într-o nuanţă de rozaliu, ca o acuarelă diluată. Dar apoi a redevenit albăstruie. Era nemişcat. Bărbatul care vreme de şaisprezece ani mă iubise, mă înnebunise, se certase cu mine, mă hrănise, făcuse dragoste cu mine, îmi dăruise un copil a expirat pentru ultima dată aerul pe care i-l suflasem în plămâni.

Am ridicat privirea, la sunetul uşii glisante de la verandă, urmat de un curent de aer rece. Paramedicii sosiseră cu o targă şi cu tot felul de instrumente. Cu blândeţe, m-au scos din bucătărie. Imediat în urma lor a sosit şi Emily.

*Ştii că e de rău atunci când te duc în mica sală de aşteptare. Emily mă ţinea de braţul stâng. Avea chipul palid, buzele trandafirii de la frig, şi părul negru, tăiat scurt şi drept se zărea de sub familiara pălărie cloş albastră. Matthew, un bărbat înalt ca bradul, stătea în dreapta mea. Tânărul doctor cu ochi trişti ne-a spus că a fost vorba despre un embolism pulmonar. Un cheag de sânge format în picior urcase şi se fixase în plămân, provocând un infarct. Făcuseră tot posibilul să-l resusciteze. În zadar.

Totul se mişca acum cu încetinitorul în vreme ce îi procesam cuvintele. Nu era drept. Avea numai patruzeci şi patru de ani. Când ne uitam împreună la *Six Feet Under,* personajele principale ajungeau tefere în episodul următor. Am alunecat de pe scaun pe podea şi am început să urlu.

— Poți să te întinzi lângă el dacă vrei, mi-a zis Emily. Era uimitor de calmă, privind trupul neînsuflețit al lui Henry de pe targă. Haide, nu mă deranjează deloc.

M-am suit pe targa îngustă şi m-am întins lângă el. I-ar fi plăcut să notez fiecare detaliu – cum pieptul încă îi era cald, deşi brațele deveniseră deja reci şi țepene, şi degetele, strânse şi albăstrui. Avea o vânătaie pe obrazul stâng. Era liniştitor să stau acolo, cu brațul petrecut peste el, atingându-l în felul acela familiar, uşurată că încă mai aveam un tovarăş, chiar şi tăcut.

Avea picioare frumoase, degete elegant articulate, ca picioarele unei statui greceşti. I-am dat deoparte cămaşa, ca să mă uit la cicatricea particulară de pe piept. O bucățică dintr-un ştiulete de porumb îi străpunsese pielea pe vremea când lucra la o fermă, în adolescență. Rana se vindecase, formând un cheloid în relief de vreo trei centimetri lungime, pe care îmi plăcea să îl pipăi pe întuneric. I-am atins alunița mare şi întunecată de pe umărul stâng. I-am pipăit cicatricea de pe ochiul drept, pe care o căpătase în copilărie, când, aflat într-un hotel din Honolulu (proiectat de Frank Lloyd Wright, adăuga întotdeauna Henry când povestea întâmplarea), o fereastră căzuse brusc din cadru exact când el şi familia lui treceau pe sub ea. Toate cicatricele şi alunițele lui, atât de bine cunoscute, precum treptele care marchează drumul spre casă printr-o pădure întunecată.

Două asistente au intrat în încăpere.

— Ar trebui să mergeți acasă să vă odihniți, a zis una dintre ele, punând o mână pe umărul meu şi strângându-mă uşor.

Emily m-a luat de braț şi am străbătut împreună culoarele scăldate în lumini fluorescente, ieşind în amurgul de culoarea cernelei, cu nori joşi. Un stol de păsări se avânta spre cer, cu aripile mişcându-se la unison, ca un trist stindard.

* * *

„Mă simt de parcă m-a lovit un camion”, glumise Henry cu două săptămâni înainte să moară.

Eram în vacanța de Crăciun, în vizită la un prieten din colegiu al lui Henry, aflat cu familia pe insula Bainbridge, în apropiere de Seattle. În timpul zilelor scurte şi permanent acoperite de pătura cenuşie a norilor din nord-vest, copiii se jucau şi beau ciocolată caldă, în vreme ce adulții plănuiau mese, decorau bradul şi se pregăteau de sosirea lui Moş Crăciun. Henry, care iubea toate petrecerile, dar nu suferea Crăciunul, privea de pe canapea.

Cunoşteam povestea. Când avea şaisprezece ani, în timp ce lua o curbă strânsă, se răsturnase cu motocicleta unui prieten şi intrase direct într-o camionetă albă. Îi plăcea să spună povestea asta, aducându-i înfrumusețări de fiecare dată. „Zăceam acolo plin de sânge, cu piciorul drept rupt în şapte locuri, şi tipul plângea şi mă implora să nu mor. A trebuit să-l calmez eu pe el ca să poată să aducă ajutoare din vecinătate.”

Piciorul lui Henry fusese reparat, dar avea mereu dureri şi lua zilnic Advil. Era de părere că va fi nevoit să-şi înlocuiască genunchiul la cincizeci de ani şi să umble într-un scaun cu rotile la şaizeci.

Lăsând gluma la o parte, eram îngrijorată să-l văd pe Henry moțăind, citind o revistă, tastând tot timpul la laptop şi moțăind din nou. În timpul acestor zile de vacanță, de-abia dacă se dăduse jos de pe canapea. Când îl întrebam cum se simte, zicea că era doar obosit de toate călătoriile de anul trecut şi că de-abia aştepta să se întoarcă acasă şi să se apuce să scrie la cartea lui.

Subiectul cărții lui era *umami,* un cuvânt japonez care înseamnă „perfecțiune”, de obicei în legătură cu mâncarea. *Umami* se traduce şi prin „al cincilea gust”, pentru

occidentali varianta cea mai apropiată de înțeles fiind „savuros”. Celelalte gusturi sunt dulce, acru, sărat şi amar. *Umami* este senzația că îți lasă gura apă în timpul unei mese bune şi sentimentul de sațietate desăvârşită de după. *Umami* este gustul proteinelor, dezmierdat de grăsimi – gustul delicios de vâscos al tocanei cu carne, al unui sos bogat sau al unei bucățele de brânză cremoasă. Există *umami* într-un fruct copt de soare sau într-un pahar de vin cu buchet. Lipsite de orice rafinament, marile companii alimentare angajează specialişti care să adauge *umami* îmbogățit chimic unor mâncăruri altminteri lipsite de gust – Big Mac, chipsuri şi acele semipreparate congelate pe care le avem în frigidere. *Umami* este, de asemenea, aroma acelui demonizat potențiator de gust, glutamatul monosodic (E 621), preferat de restaurantele chinezeşti.

Dar misiunea lui Henry era să descopere esența. Zăbovise pe Coasta de Vest, acolo unde prospețimea alimentelor, anume create, întrupa ideea de perfecțiune mai mult decât o făceau roşiile necoapte şi piersicile fade aduse în afara sezonului pe Coasta de Est. După ce încheiase un contract cu o editură care îi plătise jumătate din avans, Henry călătorise în 2002 de-a lungul coastei, gustând fructe coapte în livezi, varietăți exotice de fructe-de-mare şi vinuri de regiune.

Petrecuse pe drumuri cea mai mare parte din an, făcând cel puțin opt călătorii în Vest, unele lungi chiar şi de trei săptămâni. Luase masa în adevărate temple culinare, cum ar fi The French Laundry din Napa Valley şi The Herb Farm din Woodinville, Washington. Gustase stridii proaspăt pescuite şi ciuperci sălbatice în Oregon. Vizitase producători de vinuri şi experți de pe întreaga coastă. Îmi scrisese un e-mail lung despre de-acum rar-întâlnitele căpşuni Marshall pe care le mâncase la una dintre micile ferme de familie din insulele San Juan din statul Washington, în timpul unei

călătorii pe care o făcuse împreună cu David Karp, un bine-cunoscut expert în fructe.

Henry aducea din aceste excursii borcane cu lămâi Meyer conservate, sos salsa făcut în casă şi un dispozitiv ingenios numit refractometru Brix, care măsoară conţinutul de zahăr din fructe. Managerul de la băcănia noastră a fost impresionat când Henry şi-a înfipt briceagul în nectarine şi în portocale ca să scurgă zeama pentru testare. FedEx ne surprinsese cu altă comoară – o cutie cu piersici organice de la ferma Frog Hollow din Brentwood, California. Fiecare muşcătură zemoasă îmi aducea glandele salivare într-o stare de supraexcitare aproape dureroasă.

Eu şi Liza l-am însoţit o dată, în mai, în timpul acestui îndelungat an de călătorii. Am stat la Sooke Harbour House, un hotel-restaurant de pe insula Vancouver, în Columbia britanică. Liza, care deja dădea semne că moştenise gena culinară, a fost încântată de fructele-de-mare şi de turul special al bucătăriilor. Amândouă ne-am petrecut timpul făcând plimbări şi jucându-ne pe afară, în timp ce Henry şi proprietarul mergeau să facă scufundări în căutarea creaturilor subacvatice. Într-o după-amiază s-au întors cu o poveste care implica un rezervor de oxigen aproape gol, o caracatiţă mare şi nişte pecteni uriaşi. Caracatiţa şi scoicile au sfârşit ca ingrediente pentru o supă în acea seară. Aroma intensă şi bogată a fierturii, aşa cum nu mai gustasem vreodată, era esenţa *umami*.

Liza, care încă nu împlinise şase ani, a anunţat, după acea masă, că scopul carierei ei era să-şi deschidă propriul hotel-restaurant. Hotelul ei urma să aibă ore de yoga pentru mine şi room-service pentru pisicile ei.

* * *

31 decembrie. Ne-am întors acasă din vacanţa de Crăciun de pe insula Bainbridge. Rozându-şi unghia arătătorului

drept, în mijlocul bucătăriei, Henry se gândea la ultimele pregătiri pentru petrecerea anuală de revelion.

Cu un şorţ pătat înfăşurat în jurul pântecelui rotund, Henry a ridicat o stacană de vin şi a luat o sorbitură generoasă, ca să prindă curaj pentru sarcina care îl aştepta, după care şi-a ros unghiile de la mâna stângă. Uneori, când străbăteam cu maşina kilometrii plicticoşi ai şoselei în drum spre centrul comercial, Henry lăsa în jos geamul şi scuipa bucăţelele de piele şi de unghii pe care le smulsese cu dinţii ca pe nişte oase rătăcite dintr-o bucată de peşte. Cu aceeaşi energie ronţăia bucuros cartilajul oaselor de pui şi golea de carne costiţele fripte, dezgolindu-şi caninii albi şi ascuţiţi cu pofta unui câine înfometat.

Henry a pus pe masă paharul de vin şi a început să se agite pe lângă crusta unei pulpe de miel fripte aşezate pe un fund de lemn, desprinzând o bucăţică şi gustând-o ca să se convingă că musafirii lui o să fie mulţumiţi. Din frigider a scos un platou cu somon afumat în casă. Cuţitul ascuţit a sclipit şi degetele lui unsuroase mi-au oferit o feliuţă de peşte, rozaliu şi translucid ca un chihlimbar. Carnea îmi alunecă pe gât. DeliciosŞi va fi chiar mai bun cu pâine prăjită şi capere, şi ceapă roşie tăiată, atunci când va fi servit peste o oră, după sosirea invitaţilor noştri. A mai tăiat o bucăţică şi mi-a dat-o tot mie.

Cu treisprezece ani în urmă, Henry îmi dăduse să mănânc din tortul de nuntă cu aceeaşi naturaleţe şi entuziasm copilăresc, îndesând o bucată mare de tort de ciocolată în gura mea larg deschisă. La momentul respectiv, fusesem uimită şi stânjenită. Dar lipsa aceea de respect era o promisiune secretă din partea lui că vom avea o viaţă neconvenţională şi plină de pasiune. Îşi linsese de pe degete resturile de tort şi îmi aruncase unul dintre rânjetele lui de pisică de Cheshire. Arăta atât de uluitor în smochingul vintage albastru-închis, cu pielea lui măslinie, cu ochii

căprui şi părul ondulat, trăsături scoase în evidență de cămaşa albă, apretată. Când mă luase de mijloc şi îmi şoptise la ureche cât de mult mă iubeşte, mi-am udat chiloțeii de dantelă pe care îi cumpărasem pentru acea ocazie.

După ce a pus somonul la loc în frigider, Henry a scos un mic recipient de plastic în care se afla o fiertură din carne de vițel rămasă de la o altă aventură culinară – multe oase, multe ore. A golit conținutul într-o oală mică, făcând un sos din fiertura de vițel, sosul din tigaia de prăjit şi un vin de porto.

L-am privit în timp ce lucra şi am încercat să curăț mizeria. Înfăşurată într-un şorț alb, înarmată cu un burete şi prosoape de hârtie, am adunat boabe rătăcite de orez, măruntaie de curcan, coji de legume căzute de pe blat pe podeaua vopsită în albastru. Alesesem o culoare pe care să iasă totul în evidență, nu să ascundă sau să camufleze. Acum vedeam bucățele de somon în crăpăturile dintre scândurile înguste ale podelei, doar că nu le puteam scoate de acolo.

M-am lovit de el în timp ce adunam mizeria, şi el s-a strâmbat:

— La naiba, dă-te din drum, nu vezi că sunt ocupat?

În pofida apropierii pe care o afişam la petrecerile de revelion, cu greu trecea o săptămână fără ca eu şi Henry să nu țipăm unul la celălalt. La începutul căsniciei, ne contraziceam pe teme politice, dar acum aveam certuri casnice, legate de gospodărie şi de educația copilului. Odată, în timpul unei dispute mai aprinse, aruncase în mine un volum din *The Oxford English Dictionary*. Mă ratase, dar tot mă simțisem rănită de greutatea unei cărți cu atâtea cuvinte pe care nu le ştiam, cuvinte pe care nu reuşisem să le invoc ca o replică inteligentă la insulta lui. Mai târziu îşi ceruse scuze, cum a făcut şi acum, rapid şi tandru.

Am plecat grăbită în pivniță, să caut paharele din plastic pentru şampanie. Deşi alcoolul îi făcea pe musafirii noştri să fie neatenți, temându-mă astfel pentru siguranța paharelor înalte, din sticlă venețiană, Henry insista întotdeauna să le scoatem din cutia lor de sticlă pentru cei care soseau primii. Încântat de aspectul lor flamboaiant, lui Henry îi plăcea să se mândrească în fața oaspeților cu ele, chiar cu riscul de a fi sparte, în vreme ce eu le apreciam ca obiecte şi aş fi preferat să le păstrăm pentru reuniuni mai intime. Erau un cadou de nuntă de la un prieten generos şi erau prea scumpe pentru a putea fi înlocuite. Revenind sus cu paharele de plastic, le-am aşezat împreună cu farfuriile de carton, şervețelele şi tacâmurile într-o parte a mesei din sufragerie, care avea să fie curând umplută cu un ospăț grandios. Într-o ladă frigorifică mare plină cu gheață, câteva duzini de stridii stăteau la rece, gata să fie desfăcute. Nu îndrăznisem să-l întreb pe Henry cât costaseră. Îndemnul la cumpătare părea inutil. Când îmi lua cardul ca să cumpere mâncare pentru mesele pe care le ofeream, îmi impuneam să nici nu mă uit pe chitanțe. Traiul cu Henry presupunea acceptarea necesității trufelor albe de 150 de dolari uncia.

Când am intrat din nou în bucătărie, mi-a zâmbit şi mi-a dat să gust sosul. Era catifelat şi impenetrabil, având gustul dineurilor trecute, amestecat cu vinul de porto şi cu grăsimea de la friptură, iar o frunză de dafin plutea pe suprafața lichidului întunecat. Am privit dezordinea din bucătărie. Încercarea mea de a şterge şi de a face ordine nu servise deloc la liniştirea uraganului.

— De ce mai e nevoie? m-a întrebat el.

— De nimic. L-am privit amestecând cu blândețe. În sos, care pentru el era un lucru atât de serios. Păcat că nu se făcuse bucătar-şef, înconjurat de admiratori care să-l venereze şi să strângă după el.

S-a mai agitat puțin, amestecând şi gustând.

— Cred că mai trebuie sare.

— Este excelent, am zis eu. Perfect. Serios. Dar bănuiam că, de fapt, sosul lui avea nevoie de o audiență mai mare, mai laudativă.

Liza a coborât în goană scările, căutându-şi prietenii. La şase ani şi jumătate, chipul ei avea înfăţişarea copiilor din alt timp şi spaţiu, o combinaţie eclectică de trăsături din baza genetică avută la dispoziţie – trecutul anglo-asiatic al lui Henry şi amestecul meu de evrei est-europeni. Moştenise pielea măslinie a lui Henry, buzele arcuite, care îmi aminteau de un boboc de trandafir. Părul de culoarea mierii întunecate îi cădea în inele perfecte pe umeri, încadrându-i ochii mari, migdalaţi, de culoarea mării adunate în cupe de granit cenuşiu. Avea bărbia mea hotărâtă şi degetele cu vârfuri pătrate, categorice şi încântătoare prin dimensiunile minuscule, mai ales când erau date cu ojă bleu ca oul de prigor, aşa cum se întâmpla în acea seară.

Au sosit primii noştri oaspeţi, aducând o rafală îngheţată de zăpadă şi izul mucegăit de frunze moarte din curtea hibernală. Aveau cu ei sticle reci de şampanie, iar patiserii grupului aduseseră prăjituri cu ciocolată făcute în casă şi tort cu migdale.

Emily şi soţul ei, Justin, au sosit devreme. Întotdeauna puteam fi convinsă că Emily va aduce cu ea un pic de strălucire boemă, un iz din viaţa urbană pe care eu o lăsasem în urmă. O căutasem după ce o zărisem la un restaurant local însoţită de familie. Tunsoarea nostimă, buzele roşii, pălăria cloş. „Femeia aceea ar putea să-mi fie prietenă.” Ca multe femei din orăşelul nostru, nu lucra şi îşi petrecea timpul cu scrisul şi arta, în vreme ce copiii erau la şcoală. Viaţa mea era dominată de termene-limită, dar cum eram liber-profesionistă, stăteam zilnic de vorbă cu ea despre cărţi şi artă, deseori în vreme ce eu lucram la computer. După-amiaza, după şcoală, de multe ori o

duceam pe Liza acasă la Emily. Fiica ei cea mică, Zoe, devenise una dintre bunele prietene ale Lizei. În timp ce copiii se jucau, eu şi Emily ne continuam discuţiile la o cană de ceai. Putea fi amuzantă şi exuberantă şi reprezenta o gură de aer proaspăt în viaţa mea altminteri foarte liniştită, dar uneori, în contrast cu atitudinea plină de încredere pe care o afişa, era fragilă şi neajutorată ca un copil. Acum ieşea la iveală latura ei de petrecăreaţă – ca o starletă, toată numai zâmbete pe covorul roşu –, când a intrat în bucătărie ca să admire pregătirile.

— Doamne! Ia te uită ce festin!

Henry a înconjurat-o cu un braţ pe după umeri şi a îmbrăţişat-o cu afecţiune, sărutându-i cu entuziasm obrazul trandafiriu.

— Eşti cel mai *bun*, Henry, chiar cel mai *bun*! A luat cupa de şampanie din setul primit la nuntă, pe care Henry i-a oferit-o în onoarea ei, chicotind şi îmbujorându-se fericită în timp ce bulele se ridicau în paharul înalt de sticlă veneţiană.

Anna, o prietenă mai recentă, soţul ei, John, şi fiul lor, Leo, au intrat tropăind în hol. Leo şi-a aruncat cizmele pline de zăpadă şi s-a repezit în sus pe scări, nerăbdător să le încânte pe fete.

Plină de viaţă, cu ochii de un albastru strălucitor şi părul lung, buclat, vopsit într-un roşu nefiresc (o „corecţie”, cum îi plăcea să denumească alegerea acestei culori), Anna se îmbrăca precum o adevărată newyorkeză. Am fost surprinsă când mi-a spus că, de fapt, crescuse în Ohio. Părăsise oraşul imediat după absolvirea facultăţii şi se îndreptase spre New York, unde se angajase la magazinul lui Betsey Johnson din SoHo, serile petrecându-le în East Village. Privindu-i părul de un roşu strălucitor, puteam cu uşurinţă să cred tot ce-mi povestise despre zilele ei nebune din anii optzeci.

După ce ne făcuse cunoştinţă un coleg, prietenia noastră evoluase în timp ce ne străduiam să scăpăm de surplusul de greutate rămas după naştere. Ne înscriseserăm la un curs dur de aerobic de la un centru local de sănătate. Sărituri şi forfecări, flotări şi alergări pe loc. Fiecare oră semăna cu una îngrozitoare de sport din liceu, dar fiecare pierduse două kilograme şi jumătate. Durerea musculară profundă de după fiecare oră fusese o experienţă care ne unise cu adevărat. După opt săptămâni de armată, ne hotărâserăm că meritam ceva mai blând.

În următorii doi ani am devenit yogine devotate. Eu aşteptam cu nerăbdare ieşirile noastre săptămânale. Ea venea cu maşina de acasă şi claxona când ajungea pe alee. În maşină, aveam timp să ne plângem de muncă, să ne agităm în legătură cu educaţia copiilor noştri şi să ascultăm CD-ul favorit cu Lucinda Williams.

Fiecare aprecia pragmatismul celeilalte. Amândouă lucram ca grafician. Aveam chiar şi aceeaşi asistentă. Copiii noştri erau de aceeaşi vârstă. Ea mormăia nemulţumită dacă întârziam la orele de sport. Eu eram enervată dacă uita de întâlnirea programată pentru prânz. Ne înţelegeam una pe cealaltă. Eram ocupate, viaţa noastră se împărţea în segmente de câte o jumătate de oră. Nu exista nimic în plus, nici o umplutură, nici timp de pierdut.

Din micul nostru grup de prieteni mai tineri, necăsătoriţi şi fără copii, făceau parte Tomas şi prietena lui, Nick, asistenta mea. Tomas avea o bere în mână şi părea reţinut. I-am aruncat un zâmbet amabil şi mi-am continuat rolul de gazdă. În cele din urmă, petrecerea s-a dezmorţit, oamenii se mişcau, interacţionau, vorbeau, râdeau. Tomas mi-a zâmbit în vreme ce mă duceam în living să schimb muzica.

Ne împrieteniserăm în ultimii ani, devenind apropiaţi după o excursie făcută cu o iarnă în urmă, în Costa Rica, împreună cu prietena lui de atunci, Lindsay, şi un grup de

prieteni. Tomas locuia în mansarda noastră de două luni, până când termina de renovat noua sa casă dintr-un orăşel aflat la nord de al nostru. Era un tânăr foarte arătos, avea peste 1,80 înălțime şi păr de un castaniu nisipiu. Îşi schimba des tunsoarea, aşa că nu eram surprinsă de transformările lui periodice. Uneori îşi tăia părul scurt, după moda din anii 1950; câteva săptămâni mai târziu putea apărea cu o barbă scurtă şi cu bucle zburlite de tip „tocmai m-am întors după trei săptămâni în sălbăticie"; sau putea să-şi lase breton, amintind de un star pop de la începutul anilor 1960 sau de un călugăr gata să intre în ordinele sfinteŞi personalitatea lui manifesta aceleaşi extreme – seara era fericit să bea câteva beri cu prietenii, dar ziua lucra singur la sculpturi figurative uriaşe, într-un studio din spatele casei noastre.

Tomas fusese un ajutor de nădejde pentru gospodăria noastră. Lui Henry îi plăcea să gătească pentru un prieten care îi aprecia eforturile culinare şi deseori îi găseam împreună în bucătărie, bând bere, adânciți în conversație. Când intram, deveneam o intrusă. Discuția se oprea şi întotdeauna plecam repede, cu sentimentul că am întrerupt un moment al confidențelor. Tomas era bine-cunoscut pentru problemele cu prietenele, acesta fiind unul dintre subiectele de bârfă ale orăşelului. Era acasă la noi în noaptea când prietena lui îl părăsise, anunțându-i asta la telefon. El intrase în dormitorul nostru, se aşezase pe pat şi plânsese. Noi, cuplul căsătorit de multă vreme, îi arătasem în tăcere susținere şi înțelegere.

Lizei îi plăcea la nebunie când Tomas o urca scările ținând-o cocoțată pe umeri sau când se luptau în joacă pe covorul din living, chicotind când el o gâdila. O asculta cu răbdare când îi povestea cum a fost la şcoală – cine a fost rău, cine a pățit-o, cu cine s-a jucat în pauză. Ei îi plăcea să

deseneze împreună cu el, la masa din bucătărie.Şi, având un străin în casă, eu şi Henry nu ne mai puteam ciorovăi.

Într-o seară, în timp ce împătuream hainele spălate, Tomas mă privise într-un mod ciudat şi îmi spusese că sunt frumoasă. Îi mulțumisem – simțind că stomacul mi se face ghem – şi continuasem să împăturesc lenjeria. Mare parte din viață mi-o petrecusem acasă, lucrând sau ocupându-mă de copil. Mă simțeam invizibilă pentru ceilalți bărbați, mai ales pentru cei tineri şi frumoşi.

Imediat ce instalațiile sanitare şi electrice deveniseră funcționale în casa lui, Tomas se mutase din mansardă. Fusesem surprinsă de cât de mult îmi lipsea compania lui. Data următoare când împătuream hainele zâmbisem, amintindu-mi de complimentul lui, fericită de siguranța pe care mi-o dădea lipsa lui.

Henry invidia noua viață de burlac a lui Tomas. Într-o seară, în timp ce făceam curat în bucătărie, remarcase:

— Ce părere ai avea dacă m-aş muta cu Tomas şi doar v-aş vizita pe tine şi pe Liza în weekend? E ca şi cum ai fi prietena mea.

Ridicasem privirea de la oalele şi tigăile murdare din chiuvetă şi mă forțasem să râd ca să-i arăt că nu credeam că vorbeşte serios.

— Nu, nu mi-ar plăcea prea tare.

— Şi ar trebui să ai o aventură cu Tomas, continuase el, în mod clar distrându-l jocul. Nu crezi că e atrăgător? Nu m-ar deranja deloc.

— Tomas arată foarte bine, dar acum sunt măritată cu tine. De ce vorbeşti în felul ăsta?

Henry nu se dădea niciodată bătut. Era ca un câine vesel, jucându-se cu un os.

— Te-ar deranja dacă m-aş duce la o întâlnire cu noua lui prietenă supertare, care arată ca iubita unui mafiot?

— Cu siguranță, nu o să te duci la o întâlnire cu iubita unui mafiot.

Începusem să frec un bol cu şi mai mult zel. Uneori Henry te scotea din sărite, deşi întotdeauna era ceva amuzant în eforturile sale de a testa limitele.

Înapoi la rolul de gazdă a petrecerii de revelion, m-am atins din nou de Tomas în drum spre bucătărie. El a luat o gură de bere şi mi-a zâmbi iarăşi timid. Eu şi Tomas semănam – amândoi preferam singurătatea şi liniştea, şi poate nici nu ne simțeam tocmai în largul nostru printre atât de mulți oameni.

Cathy, soțul ei, Steve, şi fiica lor, Amy, au sosit împreună cu nişte prieteni de-ai lor de la biserică. Steve era înalt şi frumos, în genul acela de american cu maxilar pătrat. Cu un pahar de vin în mână, şi-a preluat locul bine-cunoscut de distribuitor al stridiilor. Imediat, în jurul lui s-a strâns o mulțime de oameni, el radiind din mijlocul acestui mic auditoriu. Amy s-a repezit pe scări în sus ca să o găsească pe Liza.

Prietenia mea cu Cathy era rezultatul experienței comune de mame mutate din metropolă. Te muți într-un loc nou cu un copil de nici doi ani. După ce te duci, într-o zi de marți, la centrul comercial ca să cumperi spray de curățat, detergent de rufe şi scutece, te îndrepți spre locul de joacă. Copilul tău vede altul de aceeaşi vârstă. Se împrietenesc în timp ce construiesc castele de nisip şi se dau în balansoar. Te uiți la părinți. Poate nu sunt tocmai oamenii cu care te-ai împrieteni, dar par responsabili, educați, nu tipul de criminal în serie. Deşi aveau personalități diferite, Cathy şi Henry erau amândoi scriitori şi păruseră să se înțeleagă imediat pe subiectul comun al muncii lor.

Până vara trecută, eu şi Cathy ne vizitam aproape zilnic. Ne luam una alteia copiii de la şcoală. Aveam grijă de copilul celeilalte în caz de urgență. Copilul uneia dormea la cealaltă.

Mâncam toţi patru împreună. Casele noastre erau aproape interschimbabile. Petrecusem multe ore cu mama celei mai bune prietene a fiicei mele, dar în realitate ştiam foarte puţine despre ea.

Cathy şi Steve aveau un stil puţin demodat de educare a copilului, şi ideile lor erau mai conservatoare decât ale mele. Deşi uneori adopta rolul de petrecăreaţă băutoare de bere, Cathy crescuse într-o suburbie bogată a New York-ului. Cathy şi Steve insistau asupra manierelor elegante la masă, pe care eu le găseam exagerate pentru nişte copii sclifosiţi de trei şi de patru ani, care de-abia învăţau să mânuiască o furculiţă (eu eram mai interesată ca fiica mea să mănânce ceva). De Crăciun zâmbeam văzând convenienţa ţinutelor pe care mama lui Cathy i le trimitea lui Amy – rochiţe ţepene, formale, cu fuste din tafta ecosez şi pantofi de piele Mary Janes –, haine incomode pe care eu nu le-aş fi dat niciodată Lizei, dar asemănătoare celor pe care le purtam eu în anii 1960.

Deseori, Henry făcea remarci sarcastice la adresa înfăţişării lui Cathy, care mie mi se păreau răutăcioase. Minionă, cu vreo doi, trei centimetri mai înaltă ca mine, avea păr negru, ochi mici şi luminoşi şi o piele străvezie. Era zveltă şi în formă datorită joggingului zilnic, demonstrând o victorie demnă de invidiat asupra ţesutului adipos postnatal. Henry zicea că arată ca o vrăjitoare şi că era prea slabă de la exerciţiile fizice în exces. Eu, în schimb, îi invidiam picioarele subţiri.

Femeile din cercul meu de prietene nu aveau o opinie unanimă despre ea, şi eu mă trezeam că îi luam apărarea. „Este timidă”, spuneam eu, când ceilalţi se plângeau de manierele ei. Când eram singure, ne angajam în conversaţii interesante despre cărţile şi filmele care ne plăceau, dar la petreceri era retrasă, refugiindu-se într-un colţ cu o bere în mână şi părând a nu fi deloc în largul ei, aşteptând ca

alcoolul să-i înmoaie răceala. După câteva beri, devenea imprevizibilă.

Cu un an înainte, Cathy sosise la petrecerea noastră şi, dându-şi jos haina, anunţase cu calm: „O să mă fac pulbere”Şi se ţinuse de promisiune, dând pe gât bere după bere tot restul serii, râzând zgomotos. Îşi petrecuse primele ore ale anului 2002 vomitând violent în baie, în vreme ce fetele noastre dormeau îmbrăţişate pe covorul din living.

Speram din tot sufletul să nu mai asistăm şi anul acesta la o repetare a acelei performanţe. Înfăţişarea ei sugera contrariul. Era îmbrăcată într-o rochie cu o croială simplă, până la genunchi, mov, cu un guler rotund şi înalt, şi avea ciorapi şi pantofi fără toc, negri. Părea gata să se ducă la slujba de duminică.

Mă întrebam dacă tendinţa recentă de a merge săptămânal la biserică era mai mult o pledoarie pentru acceptare socială, decât o încercare sinceră de a intra în legătură cu o putere superioară. Henry îmi povestise cum, în timpul unui drum cu maşina, Amy cântase veselă *He’s Got the Whole World in His Hands,* însoţind cântecul cu nişte gesturi drăgălaşe din mâini. Fiind o agnostică şi având o educaţie vag evreiască, şi eu cântasem acel cântec în taberele de vară ale bisericii episcopale.

Voiam s-o cresc altfel pe Liza. Cathy şi Steve o invitau de multe ori să participe cu ei la slujbele de duminică. Dar fiica noastră se dovedea a fi o sceptică, exact ca părinţii ei. Eu nu puteam să-l văd, să-l miros sau să-l aud pe El, aşadar, cum ar putea Dumnezeu să existe? Şi, în definitiv, de ce Dumnezeu era un El?

În iunie, Henry îmi spusese dintr-odată că nu mai voia să-şi petreacă timpul cu Cathy şi Steve.

— Ea este o încuiată şi cea mai convenţională persoană pe care o cunosc, anunţase el.

Eu fusesem surprinsă – dar şi uşurată – şi nu insistasem asupra subiectului.

Dar în septembrie, în curtea şcolii, Cathy începuse să plângă, supărată că ne îndepărtaserăm. Amy îi simțea lipsa Lizei la întrunirile copiilor, zicea ea. Mie nu-mi lipsea Cathy, dar mi se păruse o cruzime să o resping atât de brutal, şi încă şi mai crud să o rănesc pe fiica ei. Aranjasem o întâlnire între fete şi, pe măsură ce se apropiau sărbătorile, îl îndemnasem pe Henry s-o invite pe Cathy la petrecerea noastră anuală. Dar, în secret, speram ca Liza să-şi facă alți prieteni.

Petrecerea de revelion continua zgomotoasă. Henry, mereu o gazdă atentă, mergea din cameră în cameră cu sticle de şampanie, umplând paharele. În cele din urmă, părea să fi redevenit acelaşi bon vivant.

O familie adusese un telescop. În timp ce Henry îi întreținea pe oaspeții noştri, eu m-am strecurat afară pentru o clipă de linişte, alături de fiul pasionat de astronomie şi de tatăl lui, ca să privim prin lentile luna plină. Fiul mi-a explicat plin de entuziasm că era o aliniere neobişnuită a Lunii şi planetelor. Era o noapte senină, şi craterele de pe Lună se vedeau luminoase în aerul rece.

După toastul de la miezul nopții, părinții şi-au adunat copiii. În vreme ce îi ajutam să-şi recupereze pălăriile, mănuşile şi ghetele, făceam planuri nedefinite pentru ultimele zile de vacanță înainte de reînceperea şcolii şi declaram că petrecerea a fost un adevărat succes.

* * *

Promisiunea entuziastă din noaptea de Anul Nou a avut viață scurtă. În următoarele zile, Henry a căzut în letargie, dormind frecvent, şi a început să se plângă de probleme cu respirația, posibil legate de astmul de care suferea. Inhalatorul însă nu-i era de ajutor. Mi-a spus că îşi făcuse o

programare la doctor. Am fost surprinsă – de obicei, eu eram cea care îl împingea să meargă la doctor.

6 ianuarie. Având destul de puţin de lucru şi cum Liza începuse şcoala, Henry m-a îndemnat să fac o pauză şi să stau cu el în acea după-amiază. Ne-am dus sus să facem dragoste. Întotdeauna îmi plăcuse lumina din dormitorul nostru. Pereţii erau de un gri blând. Lumina slabă de iarnă se filtra prin stratul de praf de pe geamuri pe cearşafurile mototolite şi pe tăblia sculptată a patului, moştenire de familie. Mişcările noastre în pat erau încete, calme şi familiareŞtiam momentul orgasmului; puteam să număr ultimele secunde înainte de a se petrece. Am rămas întinşi în pat, tăcuţi.

— Eşti o femeie frumoasă şi te iubesc foarte mult, mi-a spus Henry.

Întinsă lângă el, ameţită, l-am crezut.

A doua zi era marţi, 7 ianuarie, ziua când se ridica gunoiul. În timp ce-i pregăteam Lizei micul dejun, am auzit cizmele lui Henry scrâşnind pe zăpada şi pietrişul de afară, şi pubelele târâte pe aleea asfaltată. A apărut apoi pe veranda din spate şi s-a luptat cu uşa glisantă cu un efort care mi s-a părut ciudat. A intrat împleticindu-se în casă, s-a aplecat, a făcut vreo câţiva paşi împiedicaţi şi a căzut cu faţa în jos pe podeaua de lemn.Şi-a revenit în momentul când am ajuns la el. Ignorându-i protestele, i-am băgat în grabă pe el şi pe Liza în maşină. Am lăsat copilul la şcoală şi ne-am dus direct la cabinetul medicului, mai devreme decât programarea făcută. EKG-ul şi tensiunea i-au ieşit normale. Doctorul a aranjat o programare la cardiolog pentru lunea următoare, şase zile mai târziu.

Eu voiam ca programarea să fie mai devreme.

— Oh, Julie, nu te mai agita atât, mi-a zis Henry, ignorându-mi îngrijorarea. Dar mie îmi stătea în fire să mă îngrijorez.Şocul dimineţii l-a mobilizat pe HenryŞi-a petrecut

după-amiaza făcând curat în birou, în timp ce eu citeam un manuscris în pat. Până seara, scosese din birou trei pungi de gunoi şi câteva cutii pline cu hârtii bine organizate. Părea obosit, dar mulţumit.

— Mâine sunt pregătit să mă apuc de carte, mi-a zis, cu un zâmbet obosit.

* * *

Mi-am amintit de această epuizare a lui în vreme ce Emily mă conducea acasă de la spital, unde îl lăsasem pe Henry întins pe o targă. Matthew, care fusese apropiat de familia lui Henry vreme de douăzeci şi cinci de ani şi-mi era prieten de şaisprezece, decisese că cel mai bine era să le dea personal vestea celor din familia lui Henry. Se oferise să se ducă chiar în acea seară şi plecase direct de la spital. Mie îmi era groază de sarcina care mă aştepta. Liza se afla încă acasă la o prietenă, fără să ştie nimic din cele întâmplate în acea după-amiază.

Acum se lăsase întunericul. Anna venise acasă la mine. O sunasem din maşină, în drum spre spital, dar auzise veştile de la o contabilă pe care o foloseam amândouă, al cărei fiu era din întâmplare unul dintre paramedicii care veniseră acasă la noi.

Irena, o prietenă bună din Brooklyn, părinţii şi fratele meu împreună cu cumnata mea veniseră din metropolă. Sosise şi un mic grup de prieteni din oraş care auziseră veştile. Anna şi Irena m-au întâmpinat la uşă. Eram recunoscătoare că Irena reuşise să scape atât de repede de la biroul aglomerat din metropolă. Buclele ei negre, de obicei exuberante, erau îmblânzite de o bentiţă căreia îi lipseau penele ce reprezentau semnul ei distinctiv. Cu un cap mai înaltă ca mine, îmi fusese mereu ca o soră, şi brusc mi-am dat seama cât de multă nevoie aveam de cineva care să-mi spună că totul o să fie bine. Irena m-a condus spre una dintre

canapele, unde m-am prăbuşit. Toţi se strânseseră pe cealaltă canapea şi pe scaunele din faţa căminului, creând parcă o ciudată atmosferă de dinainte de petrecere. Dârdâiam, deşi aveam haina de blană pe mine. Am luat o pătură de pe spătarul canapelei şi mi-am învelit picioarele care îmi tremurau.

Imediat după opt seara, Liza s-a întors acasă de la prietena la care Emily aranjase în grabă să se joace, când încă speram că lucrurile o să fie în regulă. Liza a privit în jur, zâmbind stânjenită, uitându-se după Henry şi întrebându-se de ce veniseră în vizită bunicii şi atât de mulţi oameni. Dar unde era mâncarea? Unde erau ceilalţi copii? A venit lângă mine pe canapea şi mi-a sărit în braţe.

— Mama, de ce eşti îmbrăcată cu haina?

În încăpere se aşternuse tăcerea; toată lumea aştepta.

— Lizzie, îţi aminteşti că tati nu se simţea bine, că a căzut ieri pe hol? Ei bine, a căzut din nou azi după-amiază, când tu erai la şcoală. Am chemat imediat ambulanţa şi l-au dus la spital. Doctorii au încercat tot posibilul să-l salveze. Dar a murit.

Liza m-a ascultat – câteva secunde de tăcere deplină –, apoi a plâns în vreme ce eu o ţineam în braţe. A plâns multă vreme, cu sughiţuri adânci, pline de suferinţă. Eu eram prea secătuită ca să mai plâng.

După ce s-a oprit, Liza a rămas tăcută câteva minute în braţele mele şi s-a uitat în jur la adulţi, dintre care mulţi vărsau lacrimi în tăcere. Parcă îi vedeam gândurile, cum cerceta din priviri încăperea – acum înţelegea de ce era toată lumea acasă la noi.

Brusc hotărâtă, Liza a sărit din braţele mele şi s-a dus spre raftul unde ţineam cenuşa lui Chester, motanul nostru. A luat micuţa cutie de metal, a deschis-o şi a făcut înconjurul camerei arătând tuturor cenuşa.

— Chester, pisoiul nostru tărcat, era foarte bolnav. Într-o zi când ne-am trezit, el zăcea pe verandă şi nu a mai vrut nici să mănânce, nici să bea, nici să se ridice, aşa că l-am dus imediat la doctor, dar doctorul ne-a zis că Chester era prea bolnav ca să mai poată trăi. Aşa că a spus că trebuie să-i facem o injecție ca să adoarmă pentru totdeauna, dar că nu o să-l doară deloc.

Moartea lui Chester cu un an înainte a fost cel mai poetic şi mai instructiv exemplu.

Irena a rămas peste noapte. Am dormit împreună, ca nişte şcolărițe.

Matthew, Anna, Emily şi Tomas au apărut a doua zi dimineață, devreme, ca să facă aranjamentele pentru slujba memorială. Eu am rămas în pat, în vreme ce Irena şi ceilalți se agitau în biroul lui Henry, aflat vizavi de dormitorul nostru. Auzeam sunete supărătoare, izbucniri de discuții aprinse şi strigătul înăbuşit al unei femei. M-am ridicat în picioare şi m-am dus împleticindu-mă în birou. Ceva nu era în regulă. Anna m-a condus înapoi în pat şi, tăcută, m-a învelit. Eram recunoscătoare că puteam să stau din nou întinsă.

Mai târziu, am auzit-o pe Cathy strigându-l pe Matthew în timp ce urca scara. A dispărut în spatele uşii închise din biroul lui Henry. Alte voci înăbuşite, dar nu puteam să discern cuvintele. Uşa biroului s-a deschis din nou. M-am ridicat în capul oaselor şi m-am uitat înspre hol. Cathy a plecat însă grăbită. „De ce nu s-a oprit să mă vadă?” M-am lăsat din nou pe spate, moțăind, în prima mea zi de văduvă, încețoşată, ca un vis, ireală.

* * *

Am sosit devreme la casa mortuară, pentru priveghi, ca Liza să poată petrece un timp singură cu Henry. S-a îndreptat plină de curaj spre sicriul deschis, aşezat pe o

platformă înălțată, unde adulții să-şi poată aduce un ultim omagiu.

— Mama, poți să-mi dai un scaun înalt?

Am găsit un taburet.

— Mama, uite, nu poți să-i muți degetele. Buzele lui tati sunt crăpate. Putem să-l dăm cu ceva pe buze?

Am scotocit în geantă şi am găsit un balsam, pe care Liza i l-a aplicat pe buze cu multă grijă. Fiica lui Cathy, Amy, s-a apropiat, şi i-am găsit şi ei un scaun. Fetele au rămas una lângă alta, vorbind şi arătând spre Henry. Le priveam din capătul încăperii, întâmpinând oamenii care veniseră, şi prietenia lor mi se părea liniştitoare. A sosit şi familia lui Henry; s-au aşezat muți de durere pe scaunele din față. Au venit şi oameni din oraş, unii doar cunoştințe, mulți complet necunoscuți. Un grup de colegi de liceu de-ai lui Henry s-a apropiat de mine ca să mă salute. Una dintre fostele prietene ale lui Henry mi-a strâns mâna, tristă.

Am aruncat o privire spre sicriu, căutând-o pe Liza, însă în locul ei am zărit-o pe Cathy. Plângea isteric, cu capul pe pieptul fără viață al lui Henry, cu brațele în jurul lui. Steve stătea lângă ea, stoic, stânjenit. Când şi-a înălțat capul, fața ei era roşie şi udă de lacrimi. Nici măcar eu, văduva, nu mă lăsasem purtată de o asemenea emoție în public. O femeie din grupul nostru mai larg de cunoştințe s-a apropiat de Steve cu o expresie îngrijorată ca să-i spună ceva, în vreme ce Cathy continua să plângă. În cele din urmă, Steve a îndepărtat-o cu blândețe pe Cathy de lângă sicriu. Momentul stânjenitor a trecut. Am privit cu uşurare cum toată lumea a revenit la strângerile de mână şi la conversațiile purtate pe un ton scăzut.

* * *

A doua zi după priveghi stăteam în pat, cu mintea încă încețoşată de vălurile viselor, între cearşafurile jilave şi

boțite, în timp ce lumina se filtra prin ferestrele prăfuite, ascunzând munții şi râul învăluit în ceață. Henry era mort; eram văduvă. Irena dormea alături de mine, respirația ei regulată fiind o mică mângâiere. Dar curând va trebui să se întoarcă în oraş şi voi rămâne aici cu Liza. Henry nu mai era.

Trupul mi-a fost acoperit de un nor, degete vaporoase întinzându-se şi atingându-mi pieptul şi ascunzişurile secrete dinlăuntrul meu. Gura îmi era deschisă cu tandrețe, dar insistent. El era invizibil, dar prezent, o esență care părea să mă țintuiască în pat cu hotărâre. L-am lăsat să mă inunde, să mă pătrundă, să mă cuprindă.

Voia ceva de la mine – să-mi spună ceva important, să fie împreună cu trupul meu. Dar el nu avea substanță; poate că încă nu înțelegea asta. Irena s-a mişcat şi a deschis ochii. Acum brațele mele se întindeau să-l apuce.

— Eşti bine? Ce se întâmplă? a murmurat Irena.

— E Henry, e aici.

De ce era Henry aici? Ce voia să-mi spună? Avea nevoie de un trup, dar acum plutea fără să aibă vreunul. Am simțit durere pentru el, că nu înțelegea ce se întâmplase cu corpul său, că nu puteam să-i vorbesc şi să-i explic. Brusc, şi eu pluteam.

Îmi simțeam trupul uşor şi imponderabil în pat, în vreme ce el mă vizita în fiecare dimineață după acea primă dată, dar intensitatea vizitelor sale a scăzut încetul cu încetul. Treceam plutind prin toate zilele. Oamenii îmi vorbeau şi mi-am dat seama că nu eram cu adevărat prezentă. Pluteam în vântul înghețat, dorindu-mi să pot trece în lumea lui, deşi nu voiam să-mi părăsesc copilul. Eram într-un soi de spațiu între lumi, într-un peisaj de vis unde linia orizontului dispărea într-o furtună de zăpadă orbitoare.

* * *

Slujba memorială a avut loc pe 12 ianuarie. Stăteam înaintea unei mulțimi de oameni, la amvonul din biserica locală care se oferise cu amabilitate să găzduiască slujba.

— Henry a fost dragostea vieții mele, m-am adresat participanților, dar totodată şi o persoană absolut imposibilă.

Un râs nervos. Presupusesem că auditoriul cunoştea dragostea lui Henry pentru excese, bine-cunoscuta lui lipsă de reținere. Cu siguranță, unii dintre sutele de prieteni, membri de familie şi cunoştințe care umpleau până la refuz biserica locală ştiau despre ce vorbesc. Lui Henry nu-i plăcuse niciodată să facă ceva la scară mică. Totul – de la cererea romantică în căsătorie până la meniurile de la petrecerile lui – era executat cu gesturi mărețe. O fată rezervată de douăzeci şi şapte de ani, aşa cum eram atunci când îl cunoscusem, fusesem atrasă de acea exuberanță şi de puterea dragostei lui. Niciodată înainte nu existase un bărbat care să-mi ofere o asemenea iubire nestăvilită, iar eu fusesem dornică să o primesc.

Prin minte îmi treceau instantanee: întâlnirea noastră cu şaisprezece ani în urmă, la o petrecere în timpul iernii; o zi din prima noastră primăvară împreună, când mă aşezase sub un cireş în floare ca să-mi facă o poză; Henry gătind pentru mine una dintre acele uluitoare cine, la aragazul amărât din apartamentul nostru; Henry dăruindu-mi un inel cu rubin la o masă dintr-un restaurant cu lumină caldă, unde sărbătoream cea de-a treia aniversare a nunții noastre; o masă într-un restaurant din Paris, unde am mâncat blini pentru prima dată; Henry oftând de plăcere în timp ce gusta o tocană de iepure pe care o gătise în timpul unei excursii în Italia şi siestele de care ne bucuram în după-amiezele petrecute la acea fermă din Toscana pe care o închiriasem împreună cu nişte prieteni. Mai multe imagini: Henry strângându-mă de mână în timp ce o

năşteam pe Liza, sub strălucirea rece a luminilor fluorescente din spital; eu şi Henry plimbându-ne cu bebeluşul nostru prin parcul ProspectŞi imagini recente: Henry întrecându-se pe sine cu un prânz compus din trei feluri pentru zece femei, când împlinisem patruzeci de ani – smochine la grătar înfăşurate în pancetta, supă de mazăre dulce cu ulei de trufe, prepelițe înăbuşite cu sos de rodie. Una dintre petrecerile de ziua Lizei, când vreo douăzeci de familii se strânseseră în jurul piscinei noastre în timp ce Henry, purtând şorțul lui favorit, radia mândru lângă grătar. Henry aruncându-i în apă pe Liza şi pe alți copii încântați şi înotând apoi după ei, fericit ca un golden retriever care se joacă vesel cu nişte cățeluşi, chelălăind plini de energie. O altă imagine cu Henry care îi arăta Lizei cum să amestece în sosul de pe aragaz.

Deseori se comportase ca un copil în urmărirea dorințelor sale, atât de nerăbdător să încerce orice era nou. În cele mai bune momente ale vieții noastre împreună, mă simțisem iubită şi prețuită cu acelaşi entuziasm. Stând la amvon, vedeam clar ce îmi adusese mie, o persoană prudentă şi tăcută din fire: o încăpere plină de sute de oameni pe care îi încântase, care ținuseră la el şi la mine. Le-am mulțumit tuturor pentru că veniseră şi mi-am ocupat scaunul între Liza şi Irena, lăsând locul altor vorbitori, ca să citească poezii şi scrisori, să-şi aducă tributul pentru iubirea lor profundă față de Henry. Unul după altul, au vorbit despre prietenia lui loială, despre curiozitatea insațiabilă în ceea ce priveşte toate aspectele vieții, despre devotamentul lui față de mine şi de fiica lui. Eu o țineam strâns de mână pe Liza.

De data asta ținându-şi firea, îmbrăcată într-o rochie neagră lungă până la genunchi, Cathy a citit un cunoscut poem de Dylan Thomas, cu o voce reținută, cu chipul obosit şi palid. Nu mai avea un sicriu peste care să plângă. Trupul lui Henry fusese deja incinerat.

Un bărbat cu obraji trandafirii, cu vârful capului plin de zulufi de un roşu aprins a urcat la amvon. Mi-a trebuit o clipă să-l recunosc pe vânzătorul de la magazinul local de vinuri pe care Henry îl frecventa. Cu o voce înecată de suferință adevărată, el a pomenit de după-amiezele cu conversații lungi, de gustul impecabil al lui Henry, de umorul lui caustic. Am fost uimită să realizez că existase o adevărată relație între Henry şi acel om, un om care îmi era aproape necunoscut. Nu venise niciodată la noi la masă ori la petrecerile noastre. Nu schimbasem niciodată mai mult de câteva cuvinte politicoase de salut în rarele ocazii când intram în magazin ca să cumpăr o sticlă de vin. Cum era posibil ca Henry să fi avut o prietenie atât de însemnată cu acest om aproape străin, o prietenie destul de puternică încât să inspire această încercare poetică venită din suflet?

La înmormântarea mea nu vor fi patru sute de oameni, nici măcar o sută, mi-am zis, privind mulțimea. Darul lui Henry era să facă pe toată lumea să se simtă special, cu o glumă, cu o poveste, cu un fel de mâncare. Îmi aminteam extazul de pe chipul oamenilor când le servea o farfurie frumos aranjatăŞi pe mine mă cucerise aşa, chiar dacă fusese vorba despre nişte simple paste, oferite însă de parcă aş fi fost un cap încoronat. Această ceremonie memorială reprezenta un rămas-bun nu numai pentru Henry, ci şi pentru mine, cea care împărțise viața lui de aventuri culinare şi intelectuale, o viață deseori epuizantă, dar şi palpitantă.

M-am întors cu Liza într-o casă plină de buchete de garoafe roz, crini albi şi margarete aşezate în vaze simple de sticlă – departe de aranjamentele extravagante pe care Henry le aducea acasă de Valentine’s Day sau după certurile noastre urâte. După ce garoafele s-au ofilit, am spălat vazele şi le-am pus în dulapul cu porțelanuri din sufragerie, o

parte de casă care, eram sigură, nu avea să mai fie folosită vreodată.

Doi

ianuarie – februarie 2003

Prietenii şi membrii familiei se întorseseră la vieţile lor, şi casa era tăcută.

Noua mea singurătate mă înspăimânta. În planurile mele nu intrase să trăiesc singură cu copilul.

În săptămânile înceţoşate care urmară înmormântării, eu şi Liza am fost înconjurate de atenţia unui mic grup de prieteni, a familiei şi a lui Helen, o terapeută plină de solicitudine la care eu şi Henry am mers vreme de câţiva ani pentru consiliere maritală. Prietenii mei aveau grijă de Liza când eu nu eram în stare. Aduceau mâncare, umpleau şi goleau maşina de spălat vase, duceau tomberoanele lângă trotuar, aşa cum făcea Henry. Mă ascultau cum plâng şi mă ţineau în braţe.

După două săptămâni, m-am simţit în stare să o duc din nou pe Liza la şcoală şi să fac puţină treabă, să spăl o maşină de rufe. Doream să mă simt iarăşi o fiinţă umană capabilă să-şi conducă viaţa.

Fratele meu, David, a început procesul de reorganizare a vieţii mele financiare, descâlcind cu greu testamentul lui Henry. În timpul weekendurilor, când mă vizitau, soţia lui, Susan, mă ajuta să fac curat şi să-mi reorganizez casa. Părinţii mei treceau zilnic pe la mine.

Alţi prieteni ne invitau pe mine şi pe Liza la masă, ca să atenueze singurătatea prea multor seri petrecute în casă. Dar uneori vizitele la prieteni erau de nesuportat. La

plecare, în timp ce le mulțumeam, ei mă conduceau la uşă şi, pe fundalul incandescenței calde a luminii din caselor lor, îmi făceau cu mâna. Nu conta că ştiam cât de complicată e viața de familie, că viețile lor nu erau perfecte. Aveau iluzia perfecțiunii, sentimentul căldurii familiale. Iluzia noastră dispăruse şi ştiam că le este milă de mine. Viața mea era un dezastru, dar nu aveam nevoie de compătimire.

Casa noastră devenise prea mare şi mă pierdeam în ea. Rolurile mele anterioare de ajutor de bucătar şi de gazdă de weekend se încheiaseră. Eu şi Liza locuiam tăcute în numai câteva camere. O lăsam pe Liza să se joace cu prietenele ei acasă la Cathy sau la Emily de mai multe ori decât se întâmpla să vină copiii lor la noi. Uşa biroului lui Henry rămânea închisă şi doar fratele meu o deschidea. Sufrageria era nefolosită, curățată săptămânal de menajera mea care ştergea conştiincioasă de praf mesele şi tăvile rămase aranjate în acelaşi teanc de după petrecerea de revelion.

* * *

Într-o seară, stăteam cu Liza în bucătărie. Eu învârteam lingura în castronul cu supă. Liza mâncase cu ceva mai mult entuziasm şi îşi aşezase lingura pe masă.

— Cum ştim că nu suntem personaje dintr-un film? m-a întrebat ea.

Am privit-o, nesigură de răspunsul pe care să i-l dau.

— Mama, a continuat ea, reformulând întrebarea, cum ştim că lucrurile sunt adevărate?

„Grozav. Acum avem în casă un mic existențialist."

— Ei bine, am zis, nu ştim. Putem doar să sperăm că ceea ce credem că e adevărat chiar e adevărat.

— Dar cum ştim? a insistat ea.

„A, un om de ştiință, care vrea dovezi empirice."

— Nu ştim, am spus. Trebuie doar să sperăm.

— Mama, a continuat Liza, cum ştim că lucrurile nu sunt doar un vis? Ştii, cum uneori viața pare un vis? Simți vreodată asta?
— Da, iubito, simt asta tot timpul.

* * *

Uitam să beau apă dacă nu aveam un pahar la îndemână. Devenisem trasă la față, buzele mi se uscaseră şi se cojeau. Vecinii şi prietenii îmi aduceau mâncare – caserole învelite în folie de aluminiu, pui prăjiți de la magazinul de delicatese de alături, recipiente cu lasagna făcută în casă. Le puneam pe toate în frigider.
Desigur, Liza trebuia să mănânce. Încălzeam mâncarea, o puneam în fața noastră pe masa din bucătăria cu podea albastră şi o priveam cum mănâncă. Îmi puneam şi mie în farfurie o fărâmă de mâncare, luam câteva înghițituri, o învârteam cu furculița, sperând că par a şti ce fac.
Nu o păcăleam însă pe Liza.
— Nu mai suntem cu adevărat o familie, a declarat ea gânditoare într-o seară, în vreme ce lua încă o lingură din macaroanele cu brânză făcute de Annie.
Am murmurat ceva despre reinventarea unei familii doar cu noi două, dar cuvintele păreau false. Ora mesei fusese momentul în care eram împreună, noi trei, şi mâncam felurile preparate cu grijă de Henry. Mâncarea reprezenta familia. Acum ea mânca, eu priveam, apoi adunam mecanic farfuriile şi le curățam.
Întotdeauna îmi plăcuse să mănânc. Mă născusem într-o familie de evrei, unde mâncarea era dragoste. Eram crescută cu tocană de cartofi cu unt şi pătrunjel, şnițel cu salată de castraveți, pui prăjit aromat cu tarhon şi lămâie, iar adolescența îmi fusese alinată de prăjituri luate pe furiş, câte una o dată, din dulapul din bucătărie după ce veneam

de la şcoală. Niciodată ca adult nu fusesem piele şi os. Se dovedea că văduvia reprezenta dieta secolului.

* * *

Nu o mai vedeam des pe prietena mea Anna, deşi locuia într-un orăşel aflat la nord de al meu. După înmormântare, amândouă ne retrăseserăm în munca de grafician, trimiţându-ne deseori e-mailuri şi vorbind la telefon. La sfârşitul lunii ianuarie, m-a sunat să mă întrebe dacă putea să treacă pe la mine să bem un ceai. Chipul ei era încordat şi obosit, iar părul ei lung, de un roşu extravagant, era împletit într-o coadă cuminte. I se vedeau rădăcinile negre – semn sigur că viaţa îi era în neorânduială. Desigur, şi mie mi se vedeau rădăcinile grizonante.

— Mă despart de John, a zis ea.

Sperasem că restul lumii rămăsese nemişcat până când reuşeam să-mi revin, dar Haosul şi Tragedia intraseră şi în alte vieţi, apropiate mie. Eu şi Anna ne trăiserăm viaţa jalonate de termene-limită la muncă, treburi gospodăreşti, haine de spălat, aprovizionarea cămărilor şi programarea vieţii sociale a copiilor noştri. Acum aranjamentul făcut cu grijă se dărâmase în neorânduială.

Henry îmi spunea mereu că sunt prea atentă, nu sunt spontană şi nici destul de amuzantă. Lui îi plăcea să apară cu respiraţia întretăiată, cu un minut înainte ca trenul să plece din gară. Dar mie îmi era dor de vremea când aveam iluzia că deţin controlul asupra propriei vieţi. Uram sentimentul că atârnam de un avion mic şi şubred, al cărui motor dădea rateuri, privind în jos la tabla de şah a localităţilor întinse dedesubt, rugându-mă din răsputeri să mi se deschidă paraşuta când aveam să-mi adun curajul să dau drumul uşii de care mă agăţam.

— Când s-a întâmplat asta? am întrebat, năucită.

Cum era posibil ca Anna şi John să se despartă? Nu se putea una ca asta. Tocmai terminase de renovat minunata ei bucătărie însorită, cu vedere spre apusul de dincolo de râu.

— John s-a comportat foarte ciudat în timpul vacanței de Crăciun, plecând din cameră ca să vorbească la mobil. Am dat pe redial şi am auzit o voce de femeie. I-am recunoscut numele în agenda telefonului.

Degetele ei neastâmpărate se jucau cu capetele tocite ale părului prins în coadă.

— Julie, e una dintre studentele lui! Cine dracu' ar fi crezut asta? A venit la noi la masă, în seara aia de acum câteva luni.

Mi-o aminteam vag. O tânără cu părul negru. Am presupus că era una dintre prietenele tinerilor prezenți. Împreună cu micul grup de studenți ai lui John admirasem dulapurile noi-nouțe, albe, acoperite cu plăci de ardezie, unde puteai să iei o gustare, să torni băuturile. Am privit apusul sorbind dintr-un pahar de vin, bucurându-mă de culorile bogate, calde, de dincolo de fereastra din pereții proaspăt zugrăviți într-o nuanță delicioasă de oliv proaspăt.

— Anna, nu-mi vine să cred. Ce mod oribil de a încheia o căsnicie!

Ne-am îmbrățişat tăcute şi am început să plângem.

„Cel puțin, eu nu trebuie să mă confrunt cu aşa ceva. Cel puțin, eu pot să păstrez cu drag amintirile frumoase ale relației mele."

— Se pare că acum suntem tovarăşe de călătorie, a spus Anna.

— O să avem grijă una de cealaltă. Nu-mi aminteam să-i fi oferit până atunci o astfel de mângâiere. Acum relația noastră părea echilibrată. Speram că puteam s-o ajut în vreun fel, pe drumul nostru nămolos către viitor.

* * *

O săptămână mai târziu, într-o după-amiază, i-am făcut o vizită lui Tomas. Am străbătut împreună aleea spre atelierul lui de sculptură, o structură mică de cărămidă din spatele casei. Apele râului goneau sub noi, un torent înăbuşit sub un strat de gheaţă. În vreme ce urcam cu greu aleea înzăpezită, mă străduiam să-i aud glasul în vacarmul apei. A deschis o uşă masivă şi am păşit în atelierul întunecat şi îngheţat. A aprins o lumină şi un radiator, în vreme ce eu încercam să-mi abat atenţia de la frig suflând aer cald şi privind cum aburii se ridică precum ceaţa. Aş fi vrut ca în numele prieteniei noastre să mă cuprindă într-o îmbrăţişare călduroasă. Pe el nu părea să-l deranjeze foarte tare frigul, deşi observasem că avea mâinile uscate şi crăpate.

Tomas fusese bun şi atent, sunându-mă sau primind telefoanele şi e-mailurile mele zilnic după moartea lui Henry. Îmi plăcea faptul că puteam să vorbesc cu el şi despre altceva decât despre pierderea suferită. Mă simţeam şi eu însufleţită de speranţă când îl ascultam vorbind despre planurile lui ambiţioase de viitor.

Avea un talent remarcabil. Un bărbat întins într-o postură contorsionată, care amintea de un Christ căzut. Un cuplu înlănţuit, cu trupurile lungi şi subţiri, ca al lui, nu ca al meu, aproape androgine. Se înfăşurau unul împrejurul celuilalt într-un mod care sfida realitatea trupului uman, dar rezultatul era captivant, elegant şi excitant. Am rămas tăcută o vreme, admirând sculpturile. Deşi îmi plăcea să privesc trupuri bărbăteşti, mă simţeam stânjenită, întrebându-mă totodată dacă penisul lui Tomas era de dimensiunea celor ale alter ego-urilor lui sculptate, şi ruşinată de speculaţia mea grosolană.

— Uite, vreau să-ţi dăruiesc asta, a zis el, rupând tăcerea jenantă şi întinzându-mi o mică sculptură ce înfăţişa o

femeie într-o poziție de yoga. Metalul turnat, rece, se încălzi în mâinile mele, încălzindu-mă apoi şi pe mine.

Am plecat din atelier şi am coborât poteca îngustă spre o mică peluză, unde mi-a arătat plin de mândrie un copac pe care îl plantase în toamnă. Alte sculpturi de mari dimensiuni se aflau în apropiere. Două siluete masculine, aşezate spate în spate, priveau casa din iarba netunsă, pudrată cu zăpadă. Una dintre siluete era uşor aplecată, cu brațele la ceafă; cealaltă stătea mândră şi triumfătoare, cu pieptul bombat şi brațele ridicate deasupra capului.

Copacul plantat de Tomas părea însingurat în iarba prea mare.

— La primăvară ți-aş putea împrumuta nişte lăstari din grădina mea, am zis. Eram mândră de grădina mea şi îmi plăcea să dăruiesc plante prietenilor. El nu a răspuns, şi am regretat că-i oferisem ceva, deşi țineam încă în mâna înmănuşată mica sculptură.

— Mi-ar plăcea să te invit o dată la masă. Trebuie să încep să gătesc.

Această ofertă a fost acceptată.

Cu timiditate, am încercat oalele şi tigăile din bucătărie, odinioară terenul exclusiv al lui Henry, cu cărțile Juliei Child şi ale Nigellei Lawson deschise, pentru suport moral. Lipsindu-mi experiența şi încrederea lui Henry, am depus efort studiind conştiincioasă problema, citind rețete, făcând acelaşi fel de câteva ori, până când am simțit că am căpătat o oarecare îndemânare. Tocană de miel şi *coq au vin*. În urechi îmi răsuna vocea înaltă şi veselă a Juliei Child din emisiunile de televiziune pe care le urmăream în copilărie împreună cu mama. Friptură de pui şi minestrone. Atitudinea lipsită de griji a Nigellei, gen „ce aveți prin frigider”, îmi oferea siguranță şi linişte.

Tomas juca „Atac” cu Liza în living, în timp ce eu trebăluiam la aragaz. „Atac” era un joc cu reguli simple,

inventat de Liza şi de Henry. Poveştile de groază o încântau pe Liza, câtă vreme totul se termina cu bine. Henry trebuia să spună ceva de genul: „Sunt un căpcăun teribil şi înfricoşător şi vin după tine..Şi când o să te găsesc o să-ți sug creierul cu un pai!”. Apoi Liza şi, uneori, alți prieteni de-ai ei alergau în jurul casei țipând, încercând să scape de căpcăunul mormăitor. În final, căpcăunul îşi găsea prada, dar în ultima clipă apărea un val uriaş, şi copiii era salvați. Era tipul de joc care ilustra perfect filozofia copiilor: dacă e amuzant o dată, e amuzant de o sută de ori.

După o repriză de joc palpitant, Tomas a devorat fericit mâncarea, şi am găsit relaxantă prezența lui în bucătărie, sprijinit de speteaza unui scaun, cu o bere în mână, în vreme ce eu amestecam în cratițe şi făceam sosuri. Nu se supăra să dea o mână de ajutor la treburile casnice, cum ar fi schimbatul becurilor de la plafoniere. Având aproape doi metri înălțime, putea s-o facă fără să stea în echilibru pe treapta de sus a unei scări.

Într-una dintre aceste seri, în timp ce pregăteam o bucată de carne pentru grătar, am simțit în bucătărie prezența lui Henry, şi vocea lui mi-a răsunat în minte: „Nu uita să pui sare!”

Deja în februarie abilitățile mele culinare se îmbunătățiseră şi m-am simțit pregătită să dau o mică petrecere pentru Tomas şi câțiva prieteni. M-am hotărât să le ofer găluştele coreene de casă pe care obişnuia să le facă Henry, cu o fiertură simplă. Era o mâncare pe care puteam să o servesc în fața şemineului. Prietenii s-au adunat, eu am mai pus un buştean în foc şi ne-am aşezat cu toții. Eu stăteam pe canapea lângă Tomas. Aveam părul lung, nepieptănat, prins cu unul dintre elasticele Lizei. Mă simțeam comod în jeanşi şi cu şosete de lână, îmbrăcată în puloverul cenuşiu favorit, scămoşat şi ros.

Osul rotulei lui întindea pânza pantalonilor pe care-i purta, dezvăluind adâncitura acolo unde osul întâlneşte muşchiul. Stăteam cât de aproape de el îndrăzneam, între coapsele noastre rămânând câțiva centimetri discreți, dar plini de o încărcătură magnetică. Mi-am lăsat privirea în jos spre acel spațiu îngust care ne separa, întrebându-mă care este semnificația senzației pline de electricitate pe care o aveam în piept şi conştientizând brusc că plămânii mei făceau efortul de a se dilata şi contracta. Mâna mea mică a traversat spațiul dintre noi şi a găsit mâna lui mare şi caldă. Degetele lui lungi şi elegante le-au cuprins pe ale mele într-o strânsoare blândă. În mijlocul trupului mi-am simțit dureros pulsul, o senzație de mult uitată.

Mi-am amintit de mirosul şi de culorile fierbinți şi strălucitoare ale New York-ului din iulie 1976, de tricoul meu umed de transpirație şi de ventilatorul zdrăngănitor şi ineficient care îmi sufla aer fierbinte în față. Un băiat cu ochii pe jumătate închişi şi păr roşcat se apleca stângaci să mă sărute, în vreme ce ne înlănțuiam în patul copilăriei mele, buzele lui întredeschise fierbinți având aroma marijuanei şi a biscuiților cu ciocolată topită.

Acea senzație de dorință disperată.

Henry era mort de o lună. Eram excitată. Eram îngrozită.

* * *

— Mama, mi-a zis Liza într-o seară, în timp ce urcam scările să mergem la culcare, vreau să-ți spun ceva. Îmi pare rău de ceva, dar s-ar putea să te superi pe mine dacă îți spun.

M-am aşezat pe trepte, şi Liza mi s-a alăturat. Scările deveniseră locul nostru favorit pentru discuții, un loc neutru. Când a început să plângă, am strâns-o lângă mine pe această ființă caldă, încântătoare, care era tot ce mai

rămăsese acum din căsnicia mea. Îmi era dor de Henry şi eram furioasă. De ce ne părăsise atât de brusc?

— Nu, Lizzie, nu o să mă supăr. Poți să-mi spui orice vrei.

— Sigur nu o să te superi?

— Sigur.

— Păi, uneori tati era rău cu mine, a început ea nesigură. Liza exprimase atât de puțin din sentimentele pe care le avea în legătură cu pierderea suferită, că eram recunoscătoare pentru orice semn de deschidere, deşi nu mă aşteptam la aşa ceva. Uneori, când mă jucam la el în birou, țipa la mine să ies afară fără nici un motiv, a continuat ea. Mă simt tristă din cauza asta şi sunt furioasă că se enerva pe mine. A început să plângă şi m-am aplecat spre ea s-o mângâi. Nu făceam nimic rău, iar el țipa la mine fără motiv.Ştiam despre ce vorbeaŞi eu contribuisem cu partea mea de țipete. Este dificil să creşti copii mici şi îmi era ruşine să recunosc de câte ori mă răstisem la ea când mă împiedicam de jucării lăsate pe podeaua din bucătărie, chiar şi pentru că vărsase lapte pe masă. Dar îmi aminteam de momentele când Henry o făcea cu brutalitate să plece din biroul lui şi furia pe care o simțeam în acele clipe îmi veni din nou în minte. Lizei îi plăcea să deseneze, să transforme hârtie colorată în confetti sau să modeleze pisicuțe stând pe jos pe veranda însorită care îmi servea drept birou, în timp ce eu lucram după-amiaza târziu sau chiar seara. Dar Henry o gonea de multe ori din biroul lui, închizând uşa în urma ei. Insista să aibă un soi de intimitate la care eu reuşisem să renunț.

— Nu făceai nimic rău, am replicat. Nu ştiu de ce era aşa, dar îmi amintesc că uneori țipa la tine. Totuşi, ştiu că te iubea foarte mult, chiar dacă uneori era rău.

„Nu a iubit-o îndeajuns ca să rămână aici.”

O altă izbucnire de furie, de parcă ar fi putut să-şi împiedice moartea. Apoi durere. Nu se poate să fi dorit ca

viața să i se încheie așa cum se întâmplase. În ciuda conflictelor noastre și a firii lui lipsite de răbdare, Henry fusese un tată mândru și devotat.

— Cred că trebuie să încercăm să îl iertăm. Acum că am rămas numai noi două, te rog să-mi spui mereu ce simți, i-am cerut Lizei.

Am rămas împreună tăcute pe scări, îmbrățișate. Apoi a sosit timpul de culcare și ne-am ghemuit sub pătură, ținându-ne strâns de mână până când am simțit cum mușchii mâinii ei se relaxează în mrejele somnului.

* * *

Statutul meu social se schimbase. Nu mai eram o femeie măritată; nu eram foarte sigură care era noul meu loc. Dar am găsit mângâiere într-un grup de femei în jurul cărora înainte doar mă învârtisem prin oraș sau pe terenurile de joacă de la școală: mamele singure. Eram foarte puține în acest loc. Exista o femeie care îmi plăcuse întotdeauna – mama uneia dintre prietenele de la școală ale Lizei. După ce fetele se întâlneau în clasă, eu și Tanya începeam să aranjăm întâlniri de joacă pentru copii. Tanya era tăcută, cu vocea aproape ca o șoaptă. Purta șaluri vaporoase, la încheieturi multe brățări clinchenitoare, cercei lungi, iar la gât avea un pandantiv sub formă de gheară de urs, prins pe un șiret de piele. În lunile calde îi plăcea să se plimbe prin oraș în picioarele goale, lăsând la vedere unghiile de la picioare date cu ojă purpurie. Unii considerau că mersul în picioarele goale era ciudat, dar în taină mie îmi plăcea că Tanya făcea numai ce poftea.

Casa ei drăguță, din șindrilă albă, se găsea pe o străduță umbrită de copaci, însă când intrai ți se părea că pătrunzi în lumea magică a unui tablou de Gustav Klimt. Ochi egipteni de aur sclipeau pe pereții din living; pe cei din baie se găseau decupaje din o mie și una de poze de femei luate din

reviste; bucăți de sticlă colorată erau aranjate ca un mozaic înfățișând sirene. Mese şi rafturi împodobite cu boluri şi coşuri cu pietricele colorate şi scoici; din tavan atârnau împletituri în forme nedefinite din fire toarse, şi iarăşi scoici. Doua pisici alergau prin casă şi prin curte, un iepuraş cenuşiu şi răsfățat țopăia de colo-colo, peşti colorați înotau într-un acvariu din bucătărie.

Ghemuită pe canapeaua gârbovită, savuram cănile de ceai fierbinte pe care mi le oferea. Prin comparație, casa mea părea tradiționalistă şi prea serioasă. Cum ajunsesem în acea casă frumoasă, cu mobilă aranjată cu grijă şi cu menajeră? Eu simțeam că aparțin acestei case, a Tanyei.

* * *

Simțeam că mă retrag din lumea socială din care făcusem parte. Dar prietenii care mă vedeau cum îmi trăiam zilele – ducând-o pe Liza la şcoală, luând-o după-amiaza, făcând cumpărături la magazin – au tras semnalul de alarmă. Într-o dimineață, Emily, Cathy şi cele două prietene, Louise şi Diane, s-au aşezat la masa din bucătăria mea pentru un soi de intervenție blândă.

Cathy mi-a spus că sunt prea slabă. Că trebuie să mănânc. Adusese o băutură proteică şi un flacon cu tablete de calciu. Am încercat să-mi concentrez atenția asupra apelului ei, bine intenționat, privind importanța menținerii greutății şi a densității osoase în perioadele dificile, gândindu-mă că Henry ar fi făcut o evaluare mai caustică: „Julie, arăți ca dracu'."

Am început să plângŞtiam că are dreptate. Trebuia să mănânc. Dar pur şi simplu nu puteam să înghit nimic. Lipsa poftei de mâncare mă îngrijora.

Din geanta ei rezistentă de pânză, Diane a scos o plăcintă cu zmeură făcută în casă, cu crusta cafenie, cu fulgi de aluat, plină de fructe coapte, roşii. Aromele de aluat fraged

şi fructe calde mi-au făcut brusc poftă. Am tăiat o bucăţică şi am mâncat-o.

Cathy mi-a zis că dorea să-mi aranjeze o întâlnire cu preotul ei.

— Bine, pare în regulă, m-am auzit spunând printre înghiţituri mici, deşi nu aveam nici o idee ce să discut cu un preot. Nu eram interesată de aşa ceva. Tot ce mă interesa era plăcinta.

Stomacul mi s-a revoltat. După ce crampele şi senzaţia de greaţă au trecut, am tăiat încă o felie. Mai târziu în acea după-amiază am mai mâncat o felie, şi tot asta mi-a fost prânz şi mic dejun a doua zi. După ce plăcinta s-a terminat, am sunat-o pe Diane şi am întrebat-o dacă îmi mai coace încă una – ceea ce a şi făcut.

* * *

Cathy a trecut pe la mine câteva zile mai târziu ca să stabilească o oră la care să vină preotul ei. Uitasem de această ofertă, dar am fost de acord cu întâlnirea. O ceaşcă de cafea mi se părea destul de nevinovată.

A sosit şi l-am condus la masa din bucătărie. Era un bărbat corpolent, cu un chip prietenos şi ochi limpezi, luminoşi. Îl văzusem de câteva ori prin oraş şi o dată la biserică, atunci când Cathy ne invitase la un concert de sărbătorile de iarnă şi la un spectacol de Crăciun. Amy participa la spectacol, aşa că, evident, Liza era nerăbdătoare să fie de faţă.

Această întâlnire părea să fie ceva ce Cathy dorise în mod special să-mi ofere, deşi eu nu mă simţeam deloc împăcată cu ideea de preot în general şi i-am şi spus asta. Însă părea nepoliticos să refuz ceea ce fusese considerat un dar.

„Dacă o să-l las pe el să vorbească, o să se termine totul curând.”

Mi-a vorbit cu sinceritate şi profunzime despre viziunea creştină asupra morţii, despre viaţa eternă a spiritului şi cum putem accepta pierderea. Mi-am dat seama că nu reţineam nimic din ce spunea; totul devenea un fel de zgomot alb. Dintr-un motiv oarecare, mesajul lui plin de blândeţe m-a înfuriat, chiar m-a revoltat că acest lucru mi se întâmplase mie. Nu era drept. Nu puteam să ascult, deşi îmi doream ca mintea mea să se deschidă cu bucurie, precum degetele din jocul acela copilăresc („Uite biserica, uite turla, deschide uşa şi vezi toţi oamenii!”), şi să descopăr dintr-odată că totul avea de fapt un sens. Apoi să mă duc şi eu la slujbele de la biserică şi să mă simt şi eu undeva binevenită.

„Ce ar crede oare omul ăsta despre vizitele pe care mi le făcea dimineaţa Henry?”

Haină de tweed, cămaşă cu nasturi de un albastru-deschis, pantaloni kaki, pantofi maro zdraveni, cu şiret. M-am decis să ţin pentru mine povestea întâlnirilor mele sexuale cu viaţa de apoi.

* * *

Cu mai mult succes decât preotul ei, Cathy îmi oferea linişte sufletească cu e-mailurile ei în care îmi spunea să nu disper, că, în timp, lucrurile vor deveni mai uşoare, că mă considera o fiinţă puternică şi capabilă să-mi refac viaţa. Mi se părea ciudat să fiu consolată de o persoană care rămăsese întotdeauna ciudat de distantă. Dar eram dornică să primesc consolare, indiferent din partea cui.

* * *

Fratele meu, David, mă vizita vinerea, încuindu-se în biroul lui Henry şi citind dosare nesfârşite. La capătul fiecărei zile, îmi dădea o listă de însărcinări: sună la bancă şi la compania de asigurări, semnează şi trimite aceste

documente la care ataşezi certificatul de deces, în plicuri pe care se găseau deja adresa şi timbrul, astfel încât să pot să am drept de proprietate asupra maşinii, iar conturile şi investițiile să poată fi transferate pe numele meu. Nu reuşeam nici măcar să mă uit la documente fără să-mi vină lacrimi în ochi şi să încep să plâng.

David mi-a spus că Henry lăsase în urmă o datorie destul de mare – cărți de credit despre care nu ştiam, cu balanțe mari care trebuiau achitate imediat după stabilirea succesiunii. Patruzeci de mii de dolari. Nu am întrebat pentru ce era datoria. Era prea târziu să fiu furioasă şi gândul la bani mă făcea să mă îngrijorez. Nu eram surprinsă că avusese datorii, îi plăcea să cumpere lucruri. Mi-am închipuit că erau pentru camere de hotel, mese, vin şi maşini închiriate în Vest în timpul anului de cercetareŞi pentru o nouă geantă de voiajŞi pentru un nou laptop. Dar patruzeci de mii? Henry risipise în întregime avansul pentru carte fără să scrie un rând. Era vorba despre o mulțime de trufe albe, chiar şi cu 150 de dolari uncia.

În pofida perspectivei datoriei lui Henry, simțeam o nevoie imperioasă de a face cumpărături. Mi-am cumpărat o pereche de ghete de pe zappos.com: scurte, din piele întoarsă maro, cu toc înalt şi talpă groasă, cu fermoar pe căputa fină. Când a sosit cutia, le-am încercat, simțindu-mă pentru un moment vinovată din cauza prețului, întrebându-mă dacă aveam să le port vreodată. Din ce fel de viață făceau parte ghetele astea? Nu viața retrasă a tinerei văduve îndurerate a oraşului. Ghetele astea făceau parte din viața unei tinere singure, care trăia în metropolă, avea o slujbă într-un birou elegant şi mergea la petreceri şi la restaurantele din centru, asculta muzică în cluburi de noapte şi schimba săruturi franțuzeşti cu iubiți tineri şi dornici de dragoste printre sorbituri din cocktailuri colorate.

Prietena mea Chloe m-a convins să o însoțesc la o raită de cumpărături în metropolă. Era singura văduvă tânără pe care o cunoşteam, şi părea să-şi fi găsit drumul, după câțiva ani dificili. Avea chiar şi un prieten. În timp ce colindam prin magazinele din SoHo, i-am admirat, ca întotdeauna, chipul care nu-şi arăta vârsta, radios la patruzeci şi opt de ani, buzele date cu ruj de culoarea trandafirilor sălbatici. În timp ce ne aflam în fața unui stativ cu rochii în primul magazin în care ne opriserăm, Chloe m-a cuprins cu brațul pe după umeri şi mi-a mărturisit că îşi cumpărase o mulțime de haine imediat după moartea soțului ei. Îmi era dor de soțul ei, unul dintre ultimii gentlemeni englezi adevărați, care murise de cancer la cincizeci şi cinci de ani, cu patru ani în urmă.

Mi-am cumpărat o rochie pe care nu aveam s-o port niciodată în orăşelul nostru – făcută dintr-un material mătăsos, cu imprimeu cu frunze în nuanțe cafenii, cu un volan care se mula pe noua mea siluetă subțire. Eram zveltă ca la şaisprezece aniŞi pentru prima dată în viața de adult îmi plăcea cum arătam. Fundul îmi părea adolescentin în timp ce mă învârteam în fața lui Chloe.

— Arăți… delicios! a murmurat ea, zâmbind aprobator.

Două săptămâni mai târziu, am luat trenul înapoi în oraş şi mi-am cumpărat o pereche de sandale din alt magazin din SoHo. Erau scumpe, chiar şi la reducere. Erau italieneşti, dintr-un material țesut elastic, care se mula pe picior (şi care foarte probabil îmi vor roade pielea), cu barete înguste în culori de verde, ocru şi cenuşiu prinse pe căpută şi tocuri sculptate, în linii curbe.

Ajunsă acasă, am admirat sandalele aşezate pe podeaua din dressing în cutia lor elegantă, le-am scos, mi-am strecurat picioarele în ele şi am făcut o piruetă în fața oglinzii înalte de pe uşa băii.

Mi-am imaginat țăcănitul tocurilor pe trotuarul cu pavaj străvechi dintr-un frumos sat de la malul mării, în nordul Italiei. Cu douăzeci de ani în urmă fusesem îndrăgostită de acel târg din Liguria şi de un bărbat de acolo. Mi-am amintit argintiul mării seara, casele zugrăvite în nuanțe de trandafiriu, verde-salvie şi ocru, munții liliachii din depărtare estompați de ceață. Mi-am amintit de mirosul peştelui proaspăt expus în piața în aer liber şi al algelor pline de gâze, rămase în urma refluxului pe plaja cu pietricele. Soarele îmi încălzea brațele şi picioarele dezgolite, la fel şi admirația (*Che bella!*) bărbaților care treceau pe lângă mine la vremea obişnuitei *passagiatta* de seară.

Cenuşa lui Henry a fost depozitată într-o urnă de lemn din biroul meu. Liza m-a întrebat dacă poate să o vadă. Capacul urnei de lemn se deşuruba uşor, dând la iveală o pungă de plastic gros, sigilată cu o sârmă. Am desfăcut-o. Eu şi Liza am mirosit conținutul. Avea iz de cenuşă, dar nu ca aceea din şemineu, cu miros de lemn şi fum. Cenuşa asta mirosea a oase, ca rămăşițele arse de la un grătar. Liza nu a fost scârbită sau înfricoşată; de fapt, a părut intrigată.

— Mama, ne trebuie o lingură!

Am alergat la bucătărie şi am luat o lingură din sertarul de tacâmuri şi un castronaş din dulap. Am scos cu rândul o parte din cenuşă în castron. Am descoperit bucățele de metal, probabil de la plombe sau de la şuruburile de metal puse în piciorul lui drept după accidentul de motocicletă de la şaisprezece ani. Am cercetat fragmentele de os care nu fuseseră incinerate de căldura cuptorului din crematoriu.

— Mama, putem să punem nişte cenuşă pe florile de afară? Poți să-mi dai şi nişte cenuşă de la Chester?

Henry şi Chester, bătrâna pisică tărcată, au fost amestecați în castron şi duşi afară, în curtea din spate. Vițele de curpen, florile-balon chinezeşti şi trandafirii, încă adormite în frigul iernii, au primit cu toții praful hrănitor.

Liza m-a întrebat dacă poate să păstreze la ea o parte din cenuşă. Am găsit un săculeț de mătase roşie pentru bijuterii, cu un şnur care îl închidea, şi ea a pus în el nişte cenuşă de la Chester şi de la Henry, insistând să ia săculețul de mătase la şcoală a doua zi. Am scris un bilețel profesoarei ei, o femeie foarte înțelegătoare.

Urna singuratică avea nevoie de companie pe birou, aşa cum Henry avusese nevoie de un auditoriu în timpul vieții. Am pus diverse obiecte în jurul ei: un inel flexibil de aur de 24 de karate din Coreea (un dar de la mama lui), un glob de zăpadă cu un Buddha de plastic înăuntru (de pe biroul lui Henry), scoici şi pietre din călătoriile în Maine, un bilețel pe care mi-l scrisese de ziua mea, un poem din trei cuplete pe care îl scrisese cu ocazia ultimei noastre aniversări de Valentine's Day.

Pentru un scriitor, nu se pricepuse niciodată prea bine să scrie scrisori. În cei şaisprezece ani petrecuți împreună, rareori fuseserăm despărțiți. Aveam câteva e-mailuri de la el, din anul în care fusese plecat pe Coasta de Vest, dar chiar şi atunci prefera să dea telefon. Acum regretam asta, dorindu-mi să fi avut mai mult din el, mai multe bucăți de hârtie cu cuvintele lui.

Emily mă suna zilnic. Din acea după-amiază de ianuarie când venise şi-l găsise pe Henry pe podeaua din bucătărie, fusese foarte atentă în fiecare zi. Îi eram recunoscătoare pentru companie, deşi acum începusem să mă îngrijorez că s-ar putea să-i fiu îndatorată emoțional într-un fel pentru care nu aş putea niciodată să mă revanşez, şi cu aceste griji veniseră şi primele regrete că în acea zi nu o sunasem pe Anna. Întotdeauna între Anna şi mine existase un echilibru care îmi permitea să cer ceva – ajutor ori compasiune – fără să mă preocupe gândul dacă o să pot să o răsplătesc. Decizia mea de a o suna pe Emily păruse atunci foarte

rațională, minutele în plus păruseră foarte importante, dar nu anticipasem urmarea.

În câteva ocazii, în timp ce stăteam cu o ceaşcă de ceai în mână, acasă la mine sau la ea, Emily mă privise îndurerată (sau nerăbdătoare?) şi întrebase: „Când o să îmi capăt iarăşi prietena?" Nu am ştiut ce să-i răspund. Prietena de care îi era dor părea să fi dispărut.

Deseori îi făceam vizite lui Emily şi familiei ei, mâncând împreună, recunoscătoare că Liza putea să se simtă fericită şi să se joace. Căminul lui Emily părea plin de căldură, de energie şi de viață, chiar dacă existau şi inerentele conflicte de familie nerostite. Prin contrast, liniştea casei mele era apăsătoare. Niciodată nu-mi dădusem seama cât de mult umplea încăperile personalitatea lui Henry.

În weekenduri, eu şi Liza ne ghemuiam pe canapea, sub pături, cu rămăşițele omletei de la micul dejun puse pe o măsuță din apropiere. Ne uitam la aventurile palpitante ale lui Sponge Bob în strălucirea tropicală verde-albăstruie din Bikini Bottom sau la aventurile lui Timmy Turner, cu naşii lui din lumea zânelor. „De asta am nevoie, de nişte naşi din lumea zânelor." Era plăcut să fim împreună. Obrajii Lizei miroseau a piersici şi a biscuiți proaspeți.

Trei

februarie – mai 2003

La câteva săptămâni după moartea lui Henry, am primit un bilet de la Maya, o specialistă în masaj din oraşul nostru, care se oferea să-mi facă un masaj gratuit. Nu o întâlnisem niciodată, însă am sunat-o şi mi-am făcut o programare. Ideea de a primi ajutor de la un străin mi se părea ciudat de

reconfortantă. În după-amiaza următoare, mă aflam în camera de tratament discret luminată.

Stăteam tăcută pe masa de masaj, ascultând un CD cu muzică ambientală, cu cântece de păsări şi sunet de valuri liniştite, în timp ce degetele ei pricepute, unse cu ulei aromat, se adânceau în spatele meu osos. Găsi un loc în mijlocul spatelui care mă durea când apăsa, ca un buton conectat la tristețea mea. Simțeam cu disperare nevoia să plâng, dar eram prea ruşinată să dau la iveală în fața acestei străine toată nenorocirea vieții mele. După o tăcere prelungită, în care se auzeau numai păsările, valurile şi fâşâitul mâinilor pe pielea mea unsă, ea a început prin a spune că nu este nici o problemă dacă vorbim în timpul şedinței de masaj. Eu eram tânăra văduvă a oraşului. Aproape toată lumea auzise ceva despre povestea mea.

În săptămâna următoare, m-am dus din nou la ea şi am stat de vorbă. De fapt, nu mă mai puteam opri din vorbit şi din plâns. Ce uşurare să mă eliberez şi să fiu înțeleasă de cineva care era plin de compasiune fără să pară că mă compătimeşte. Trupul meu părea mai ferm când am plecat din cabinetul ei.

Până la a treia vizită, o plăceam cu adevărat pe Maya, o femeie minionă şi subțire, cu ochi curioşi pe un chip pistruiat, cu o voce veselă şi mâini puternice. Între noi nu existau alte legături sociale, aşa că în camera de tratament cufundată în obscuritate mă simțeam în siguranță. M-am întors în cea de-a patra săptămână şi am cerut să mă accepte ca pacient plătitor. Acum relația dintre noi era echilibrată.

Maya a fost prima persoană cu care am vorbit despre Tomas. I-am spus despre vizitele lui Henry, cum simțeam că Henry dorea un corp în care să existe, fiindcă îşi pierduse atât de brusc propriul trup, şi cum mă întrebam dacă Tomas ar putea fi acel trup. Mă simțeam ca o nebună

gândind aşa ceva cu glas tare. I-am spus Mayei că voiam să-l întreb pe Tomas dacă este de acord cu asta.

— Mi se pare un plan bun, mi-a răspuns ea la fel de calmă de parcă i-aş fi zis despre o strategie de găsire a unei slujbe. Nu cred că eşti nebună. În calea budismului tibetan pe care o urmez există această înțelegere profundă a locului unde se află Henry acum, un loc intermediar.

* * *

Tomas mi-a făcut o ceaşcă de ceai în bucătăria lui caldă.

— Henry mă vizitează în fiecare dimineață, am început eu. Îl simt când o faceŞtiu că pare o nebunie, dar îl simt fizic. Nu mă puteam uita la Tomas, aşa că priveam țintă cana de ceramică, cu smalț de un verde lucios, cald.

„Nu mai e cale de întoarcere acum."

— Simt că are nevoie de un trup ca să fie cu mine. Pe tine te plăcea atât de mult. Avea încredere în tineŞi eu am încredere. De aceea vreau să te întreb.

Plângeam, din pricina uşurării copleşitoare de a-i vorbi despre asta în cele din urmă şi fiindcă eram totodată ruşinată, convinsă că Tomas avea să creadă că mi-am pierdut mințile. Dar Tomas nu m-a respins. A ascultat, m-a îmbrățişat şi, cu un râs ciudat, mi-a zis că se va gândi la asta.

A doua zi urma să plece pentru două săptămâni, ca să-i facă o vizită mamei lui în Costa Rica, unde fuseserăm şi noi. Mi-ar fi plăcut şi mie să-l însoțesc. Mi-ar fi plăcut să merg împreună cu el şi cu Liza, să stăm la plajă timp de două săptămâni, să privim cerul albastru şi valurile şi să ne cufundăm picioarele în apa caldă. Am plecat acasă, sperând că a doua zi nu aveam să mă simt ca o nebună de legat.

* * *

Henry spunea întotdeauna că sunt nevrotică şi capricioasă. Nu puteam să neg asta. Suferisem de depresie încă din toamna cenuşie care urmase căsătoriei noastre din aprilie 1989. După ce mă luptasem cu Prozac şi Zoloft, mă oprisem la Wellbutrin, care îmi era bun şi avea numai efecte secundare moderate. Cu un an înainte de moartea lui Henry, doctorul îmi adăugase şi un medicament contra anxietății, Celexa. Henry insistase să iau medicamentele; zicea că furia mea era „scăpată de sub control”.

Voiam să renunț la ele, ca să fiu capabilă să fac sex cu Tomas şi chiar să simt ceva. Eu şi Henry reuşiserăm să ocolim cumva aceste efecte secundare, dar Tomas era tânăr; nu avea să înțeleagă sau să aibă răbdarea necesară. Pastilele colorate mă implorau din flacoanele lor din plastic de culoarea ambrei ca nişte prieteni respinşi, de pe raftul dulăpiorului cu medicamente. Era adevărat că-mi fuseseră companioni loiali, dar simțeam nevoia să mă simt iarăşi tânără, cu terminațiile nervoase ale unei tinere femei.

Am încetat să le mai iau. Suprafața minții mele a rămas calmă sub un cer lăptos, acoperit. Uluită, aşteptam ca anxietatea şi depresia copleşitoare să revină, dar totul era calm. Eram tristă, dar calmă. Mergeam înainte, punând un picior înaintea celuilalt, îngrijindu-mă de copilul meu, mâncând câte ceva, lucrând şi plătindu-mi facturile.

Tomas urma să se întoarcă în curând. Aşteptam cu emoție acest lucru. Eram uimită să mă simt emoționată în legătură cu ceva. Când îi citeam e-mailurile, îmi imaginam viața lui în Costa Rica, bazându-mă şi pe amintirile din scurta noastră vizită acolo: marea caldă, briza printre palmieri, pădurea tropicală cu păsări cântătoare exotice şi fluturii albaştri, care îşi mişcau aripile delicate în timp ce culegeau nectarul florilor viu colorate.

Un vânt rece zgâlțâia ferestrele de la biroul meu, de parcă cineva de afară ar fi încercat să-mi atragă atenția. Instinctiv,

am ridicat privirea spre urna de lemn cu cenuşa lui Henry aşezată în fața ferestrei, luminată acum de soarele iernatic de după-amiază. Îl iubisem pe omul a cărui cenuşă se găsea în urnă, deşi fusese un tovarăş de viață obositor.Şi atunci ochii mi s-au deschis larg, ca după un somn prelung şi reconfortant.

„Acum înțeleg."

Am înțeles cauza anxietății mele. Am înțeles natura depresiei mele. Deşi avusesem partea mea de nevroză evreiască, sursa calmului meu era absența lui Henry. Un ghem strâns împletit din trupul meu se desfăcea încetul cu încetul. Nu am spus despre asta nimănui în afara psihiatrei mele, care a aprobat dând gânditoare din cap.

* * *

După ce Tomas s-a întors din călătorie, m-am dus acasă la el. Am stat din nou în bucătărie şi am încercat să discutăm despre ceea ce avea să înceapă între noi. Mi-a zis că, după moartea lui Henry, începuse să simtă că eram atraşi unul de celălalt cu un scop anume şi că fusese curios ce urma să se întâmple între noi. Aplecându-se spre mine, aşa cum eram aşezați pe scaune, m-a sărutat – modul lui de a accepta propunerea neobişnuită pe care i-o făcusem cu două săptămâni în urmă.

Câteva zile mai târziu, după un schimb emoționant de e-mailuri prin care aranjam lucrurile, eu şi Tomas stăteam aşezați pe covorul din living. Liza se bucurase să doarmă peste noapte acasă la Tanya. Eu şi Tomas mâncaserăm tocana de miel pe care o preparasem după instrucțiunile Juliei Child. Mi l-am imaginat pe Henry dând aprobator din cap dintr-un colț al bucătăriei; îmi adusesem aminte să sărez carnea înainte s-o rumenesc. Am băut vinul roşu pe care îl cumpărasem de la comerciantul cu păr roşu din oraş. Stăteam aproape de Tomas. El a zâmbit şi s-a întins să mă

îmbrățișeze. Fiecare celulă din trupul meu era emoționată și îngrozită.

Trebuia să-i spun cât de speriată și de neliniștită eram. Mi-a spus că și el avea emoții. M-am mai relaxat un pic. Speram că-și amintise să aducă un prezervativ. S-a aplecat din nou spre mine și de data asta m-a sărutat. Buzele lui moi aveau gust tânăr și proaspăt. În măruntaiele mele s-a produs o explozie. „Nu pot să fac asta."

— Hai să te privim, a zis el și mi-a scos tricoul.

M-am rugat în tăcere ca trupul meu de patruzeci și ceva de ani să nu-l îngrozească. Abdomenul mi-era plat, dar pielea îmi făcea cute care dădeau de gol faptul că născusem. „Nu o să mă aplec."

Ne-am sărutat din nou.

Sus, în dormitor, am simțit prezența lui Henry, de parcă stătea pe scaun și mă privea. Speram că Henry înțelegea. Tomas a zis că și el îl simțea pe Henry, în timp ce ne-am întins, dezbrăcați, și ne-am strecurat sub pătură. Mi se părea că trupul meu levitează. Un alt bărbat mă atingea în propriul meu pat. Trupul îmi era întins, dar conștiința mea se ridica din trup, plutind deasupra lui. Priveam scena de undeva de sus, mă uitam la omul care făcea dragoste cu femeia care eram eu. L-am simțit ejaculând. A oftat. Creierul mi-a revenit la locul lui, înapoi în corp și în pat. Simțeam căldura cearșafurilor și a trupului lui Tomas lângă mine. Am plâns de ușurare, din toată inima. El m-a cuprins cu blândețe în brațe. Mă simțeam vie.

* * *

După prima noastră noapte petrecută împreună, am corespondat zilnic în epistole pline de afecțiune, pe care altcineva le-ar fi putut considera poate scrisori de dragoste, deși eu ezitam să folosesc acest cuvânt, fiindcă era clar că Tomas era și nu era liber. Simțind că o implicare prea mare

l-ar fi speriat, am încercat să-l asigur că nu aveam să cer mai mult decât dorea el să ofere. Deocamdată, eram teribil de fericită să mă bucur de compania lui.

Câteva săptămâni mai târziu, un prieten din oraş a dat o mare petrecere. Fiindcă şi eu, şi Tomas încercam din răsputeri să menţinem discreţia asupra a ceea-ce-o-fi-fost-ce-făceam-noi, am sosit la petrecere fiecare în propria maşină – eu, în break-ul meu roşu plin de noroi, dar încă şic, cu scaune din piele încălzite, iar el în camioneta lui de puştan.

După o scurtă oprire printre fumătorii gălăgioşi băutori de bere de pe verandă (încălţată în ghetele mele nepractice, dar minunate, din piele întoarsă, cu tocuri înalte şi talpă groasă), l-am salutat pe Tomas într-un fel ce părea, speram eu, firesc. Mi-am turnat un pahar de vin şi m-am dus să mă aşez pe un scaun de lângă perete, unde puteam să mă delectez în linişte şi pe îndelete cu priveliştea mulţimii zgomotoase. Tomas stătea tăcut, la mică distanţă, dar când ochii ni se întâlneau zâmbeam amândoi. Fără îndoială, secretul nostru era amuzant.

O tânără înaltă cu tocuri cui s-a apropiat ca să-l salute pe Tomas. Nu eram geloasă, căci nu consideram că Tomas era „al meu"; era mai mult un împrumut decât un dar. Am privit fascinată cum îi zâmbea şi discuta animată, legănându-şi funduleţul drăguţ, tânăr, îmbrăcat în jeanşi, arătând cu degetele cu unghii lungi încoace şi încolo, apropiindu-se tot mai mult de el. Fosta lui prietenă avusese unele trăsături ale acestei fete; la fel se va întâmpla şi cu următoarea, eram convinsă, privind scena ce se desfăşura sub ochii mei. Aveam să mă dovedesc a fi un scurt experiment, o anomalie.

O parte din mine dorea ca relaţia dintre noi să meargă. Aveam multe lucruri în comun, firi şi interese comune. Dar diferenţa de vârstă era un impediment ridicol, peste care nu reuşiserăm să trecem cu uşurinţă niciodată. Ca să nu mai

vorbim că prima mea obligație era față de copilul meu. Tomas era prea absorbit de viața lui de tânăr bărbat ca să poată fi disponibil în acest fel. „Relația ta de tranziție”, aşa o descria psihiatra mea, Helen, într-un mod politicos, dar franc. O parte din mine voia să-i demonstreze că se înşală. Femeia mai înțeleaptă din mine ştia că probabil Helen avea perfectă dreptate.

Tomas s-a uitat în direcția mea cu o expresie stânjenită, îndurerată, iar eu i-am zâmbit înapoi, sperând să-i transmit următoarele: „Linişteşte-te. Eşti frumos şi toată lumea vrea o bucățică din această frumusețe.”

Când Tomas locuia în mansarda noastră, avuseserăm multe discuții despre viitorul lui, personal şi artistic. În cel mai prietenesc mod, eu şi Tomas continuam aceste conversații acum. El îmi spunea că îşi dorea o prietenă înaltă şi frumoasă, care să-i fie muză, ca fosta lui prietenă, dar se temea să nu ajungă să fie cu cineva superficial şi lipsit de substanță. Credea în legătura dintre frumusețea fizică şi cea spirituală. Eu treceam cu vederea această naivitate, inocența unui tânăr bărbat. Deşi fusesem şi eu inocentă, încântată să mă mărit cu Henry, care fusese, de asemenea, un tânăr arătos.

„Henry este atât de frumos”, se entuziasmaseră prietenii mei când ne căsătoriserăm. Oamenii ziceau că ne stă bine împreună, iar eu mă simțeam mândră. În tinerețe, acest lucru părea important.

„Eşti atât de norocoasă să fii cu Henry, şi te iubeşte atât de mult.” Mă simțeam norocoasă şi iubită.

Din punct de vedere fizic, eu şi Tomas nu eram o pereche atât de potrivită. Când ne sărutam, trebuia să mă ridic pe vârfuri. Asta mă făcea să mă simt mică, deşi în public această diferență de înălțime făcea să pălească diferența de vârstă, care era de şaisprezece ani.

* * *

Anna m-a sunat într-o dimineaţă, plângând. De la vizita anterioară, când venise să-mi spună că se despărţea de soţul ei, mă străduisem să urmăresc evoluţia relaţiei lor, deşi, la rândul meu, mă simţeam complet pierdută în propria ceaţă. Pentru amândouă, munca reprezenta o ancoră şi o mângâiere. Uneori, în zilele când asistentul nostru comun lucra pentru mine, îl întrebam pe ocolite cum era Anna, fiindcă nu o prea văzusem de la acel anunţ. „Slabă”, raporta elŞi el îi fusese student lui John. Îmi mărturisise încet cât de dezamăgit era de mentorul său. Când vorbeam cu Anna la telefon, părea obosită şi încordată, uneori gata să izbucnească în lacrimi. Totuşi, în dimineaţa asta, nu mai încerca să afişeze vreo pretenţie de autocontrol; era isterică.

— E tot aici, suspină eaŞi toate lucrurile lui sunt aici. Doarme în hambar şi nu vrea să plece, iar eu nu mai suport. Hambarul era spaţiul lor comun de lucru, aflat dincolo de peluza de lângă casa lor.

— Deci trebuie să lucrezi în studio cu el întreaga zi? Ce spune? Vrea să rămâneţi căsătoriţi sau să plece cu fata? Nu îi spuneam pe nume acelei femei.

— Nu spune practic nimic. E ca şi cum se mai gândeşte încă, dar ştiu că se întâlneşte cu ea. La dracu’, îmi urăsc viaţa!

Mai plânse o vreme şi am plâns şi eu, gândindu-mă la mizeria inevitabilă a divorţului lor. În acest caz nu părea să existe posibilitatea unui divorţ amiabil.

— Anna, cred că trebuie pur şi simplu să te duci la hambar şi să-i spui să plece în acest momentŞi să-şi ia şi lucrurile din casă, dacă asta te supără. Nu poate să fie în două luntri. Ori e însurat cu tine, ori se întâlneşte cu fata.

Trebuie să aleagă. Cred că trebuie să-i spui asta imediat. Dacă vrei, vin eu şi îi spun. Dar cred că poţi şi tu.

Mai târziu m-a sunat. Mi-a zis că aruncase hainele lui John în nişte saci negri de gunoi şi îi lăsase în zăpadă pe peluză. După câteva zile, acesta eliberase hambarul şi închiriase un apartament în oraş. Anna se simţea mai bine, mai stăpână pe situaţie, dar noile bătălii erau de-abia la început. Îşi căuta un avocat pentru divorţ. Acum nu mai avea rost să aştepte.

* * *

În martie, Sara a venit din Anglia într-o vizită de o săptămână. Prietena mea din vremea colegiului îmi promisese să mă ajute să sortez lucrurile lui Henry.

— Acesta va fi darul meu pentru tine, mi-a spus.Ştiam că avea să se descurce. Era bibliotecară, şi prin profesie, şi prin temperament; puteam avea încredere că o să fie nemiloasă şi totuşi plină de compasiune. Ne lega o afecţiune de peste douăzeci de ani. Îmi era atât de mult ca o soră, încât uitasem că eram de fapt doar prietene.

— Poate o să găseşti şi verigheta lui Henry, am spus plină de speranţă, în timp ce ea cerceta dosarele din birou. Am căutat-o peste tot.

Eu şi Sara fuseserăm aduse faţă în faţă de o forţă puternică – o ploaie torenţială în prima noapte din primul an de colegiu –, în timp ce ne adăposteam sub porticul clădirii impunătoare a Colegiului Smith, după o primă întâlnire a viitoarei promoţii 1981. Eu priveam furtuna. Nu era o ploicică uşoară, ca apa din stropitoarea unui grădinar, ci semăna mai degrabă cu spargerea unei conducte, ca şi cum o găleată fără fund îşi vărsa necontenit conţinutul. Drumul lung până la camera mea de cămin era deja inundat până mai sus de gleznă. Tocmai când mă pregăteam să-mi suflec pantalonii, să-mi scot pantofii şi să o pornesc spre

casă în picioarele goale, am simțit că mă bate cineva pe umăr şi am văzut o tânără cu păr castaniu-deschis tăiat în stil bob, cu buze foarte pline, purtând la gleznă o brățară de argint.

— Semeni cu cineva pe care o ştiu de acasă, mi-a spus ea, suferind poate puțin de dor de casă. În pofida iritării mele inițiale de a nu fi fost remarcată pentru unicitatea mea, în cele din urmă m-am simțit aleasă de ea. Am făcut schimb de locuri, ca să stau în cameră cu ea. După un an petrecut în străinătate, m-am întors în campus să împart cu ea aceeaşi casă, unde Sara a ales pentru mine o cameră frumoasă şi însorită.

Campusul nostru de la sfârşitul anilor ’70 şi începutul anilor ’80 era un creuzet al disputelor politice feministe radicale. Discuțiile de la cină în casa împărțită cu mai multe fete degenerau în controverse privind politica de discriminare a şcolii noastre în Africa de Sud, vegetarianismul, lesbianismul şi critica literară. Dezbaterile erau deseori prelungite în dormitor; nu eram întotdeauna cele mai bune colocatare, deşi eram partenere de bucătărie pline de inventivitate.

Eu şi Sara am descoperit mijlocul perfect pentru continuarea prieteniei noastre după colegiu, când am plecat din campus şi am început să ne scriem scrisori. După două decenii de corespondență prin poşta înceată ca melcul, apoi prin e-mail, timp în care lucrase în Corpul Păcii din Africa, se măritase şi făcuse copii, ştiam că, dacă aveam nevoie de ea, va veni, şi acum era aici, cu mine.

Vreme de o săptămână şi-a petrecut zilele în biroul lui Henry, chemându-mă din timp în timp la etaj, ca să evaluez maldărele de hârtii şi de periodice.

— Ar trebui să arunci astea, m-a anunțat liniştită, dar neclintită, arătând un teanc de decupaje din reviste, îndrăgite de Henry, dar mucegăite.

Eram pregătită să fac asta şi uşurată să scap de acele hârtii.

— Ar trebui să te gândeşti foarte bine la situaţia asta cu Tomas, mi-a spus într-o după-amiază, în timpul evaluării teancurilor. Pare ceva impulsiv şi prea grăbit. Nu eşti pregătită pentru nimic serios cu cineva.

Nu puteam să o contrazic, dar ştiam că, imediat după plecarea ei, aveam să-l sun pe Tomas.

În timpul ultimei zile petrecute cu mine, Sara a găsit verigheta dispărută a lui Henry într-una dintre multele lui genţi de voiaj, ascunsă într-un buzunar interior. El îmi spusese că nu mai voia să o poarte. Eu încercasem să dau dovadă de minte deschisă în această privinţă. Nu acordasem niciodată prea multă importanţă inelelor, deşi continuasem să port verigheta. Dar mă întrebam de ce se mai obosise să o ia cu el în călătorii.

* * *

Eu şi Emily eram la o petrecere acasă la Tomas. De curând îi spusesem despre relaţia mea cu Tomas. Deşi nu mă criticase deschis, îmi sugerase clar că nu voia să ştie amănunte. Mă însoţise bucuroasă la această petrecere, căci eram prietene cu Tomas. Iubea petrecerile, şi serile petrecute fără copii erau rare.

L-am privit pe Tomas râzând cu prietenii lui. Ştiam că nu o să fac parte niciodată din această lume. Ar fi prea dureros să petrec mai mult timp cu oameni care nu împliniseră treizeci de ani, aş începe să mă simt bătrânăŞi nici Tomas nu ar vrea să facă parte din rutina vieţii mele de femeie cu copil, asta ar fi o responsabilitate prea mare pentru un tânăr căruia îi plăcea să-şi facă puţine planuri, pe care să le schimbe după bunul plac. În cele din urmă, curând, va dori să fie din nou cu o femeie tânără.

Era un bărbat frumos, dar de multe ori consideram că întâlnirile noastre intime erau grăbite, de parcă acele clipe erau strivite între plăcile metalice grele ale celorlalte obligații ale noastre – copilul şi munca mea, arta lui. Îmi plăcea să vorbesc cu Tomas despre viețile noastre artistice şi despre scopurile noastre în viitor. Când vorbeam despre aceste subiecte, mă simțeam plină de speranță, de parcă aveam toată viața înainte, plină de posibilități. Nu voiam să rămân cu el suficient de mult ca să îndur suferințe şi gelozii. Ceea ce rămăsese din mintea mea rațională înțelegea că nimic din relația noastră nu avea sens pe termen lung.

Eu şi Emily, cele mai în vârstă de la petrecere, stăteam împreună; am zăbovit o vreme, dar aveam copii care aveau nevoie de noi să le facem micul dejun dimineața. Spre miezul nopții, prietenii lui Tomas şi-au scos instrumentele şi au început să cânte, iar ceilalți s-au adunat să asculte şi să danseze. Eu şi Emily ne-am dus la maşina mea, în vreme ce sunetele de chitară, râsetele şi ritmurile de tobă erau înăbuşite treptat de vuietul râului de lângă casa lui.

Am mai stat puțin în maşina încălzită, pe aleea de lângă casa ei.

— Îmi este dor de Henry, a spus Emily. Mi-e dor de emoția de la petrecerile date de el, de replicile lui, de flirturi.

M-am uitat la ea; plângea.Şi mie îmi lipseau multe lucruri legate de Henry, dar nu acelea.

Străbătând în camioneta lui drumul plin de noroi, eu şi Tomas ne-am îndreptat, cu muzica bubuind în boxe, spre un restaurant mexican din apropiere. S-a adresat în spaniolă proprietarilor, iar eu am fost fermecată şi topită încă dinainte să sosească supa. Mâinile lui erau chiar mai expresive când vorbea în limba maternă. Am descoperit că mă puteam bucura din nou de mâncare aici, în acest decor, departe de asocierea cu casa şi cu bucătăria lui Henry. Între felurile de mâncare, Tomas mă ținea de mână, iar eu m-am

simțit pe moment prețuită. În alte seri, ne-am dus la restaurante discrete, din afara orașului, unde știam că nu și-ar fi putut permite să meargă singur. Mă simțeam stânjenită când scoteam cardul ca să plătesc. Ce gândeau oare ceilalți clienți? Credeau că sunt sora lui mai mare? Mama? Sau ceea ce eram de fapt, iubita lui mult mai vârstnică? Eram sigură că în acele momente Tomas se simțea ca un bărbat întreținutȘi eu simțeam un disconfort. Nu voiam să fie apăsat de sentimentul unei obligații. Nu aveam nevoie de milă. Mă bucuram din plin de ea din partea vecinilor și a prietenilor bine intenționați.

Într-o seară, după ce ne-am întors acasă de la cină, stăteam unul lângă celălalt, întinși pe burtă în patul mare din dormitorul lui minuscul. În timp ce stăteam de vorbă, îmi plăcea să mă uit la dreptunghiurile luminate de razele lunii care pătrundeau prin ochiurile mici de geam de la ferestrele lui demodate. Tomas mă mângâia ușor pe spate în vreme ce vorbea. Colegul cu care împărțea casa, Nick, s-a oprit în dreptul ușii deschise împreună cu prietena lui ca să ne ureze noapte bună, înainte să urce la etaj. Tomas a continuat să mă mângâie pe spate și, pentru o clipă, m-am simțit chiar firesc. Să fiu cu acest bărbat, în casa lui, pregătindu-ne de culcare.

Dimineața, mi-a pregătit ouă și mi s-a părut atât de plăcut. Mâncare simplă, borcane de gem pe post de pahare, ceai fierbinte în căni de ceramică dintr-o colecție eclectică, tacâmuri desperecheate. Atunci eram egali.

Lunea îl sunam pe Tomas ca să stabilim o oră la care să ne întâlnim în weekend, căci trebuia să fac aranjamente pentru Liza în timpul interludiilor noastre.

— Păi, Julie, începea el de multe ori. Încă nu știu ce vreau să fac. Lasă-mă să mă gândesc. Te anunț eu.

Nu avea rost să-i aduc atunci aminte că am un copil și că în viața mea totul consta în organizare, planificare și în

notarea evenimentelor în calendar. Iritarea pe care o simțeam ar fi fost justificată dacă aş fi avut o relație mai clar definită cu un bărbat de vârsta mea. În acea situație, m-aş fi aşteptat la o oarecare înțelegere. Din partea lui Tomas, nu mă aşteptam la nimic. După astfel de discuții închideam, simțindu-mă respinsă şi dorindu-mi să pot să dispar.

Relația noastră fiind una sexuală, am observat că Tomas petrecea mai puțin timp acasă la mine când era şi Liza prezentă. Poate că amândoi simțeam că era nevoie de unele artificii ca să ascundem natura legăturii noastre în fața Lizei, un copil extraordinar de perceptiv. Regretam schimbarea; simțeam că o privam de ceva valoros. După câteva săptămâni de absență, ea a început să întrebe de Tomas. Când, în cele din urmă, el a venit la masă, ea a fost încântată să-l vadă şi amândoi au revenit la comportamentul obişnuit. Într-un e-mail, Tomas mi-a scris că atunci când era cu mine şi cu Liza îl tenta să se gândească să fie parte dintr-o viață mai domestică. Am fost încântată să citesc asta, dar nu îndrăzneam să sper la mai mult decât ceea ce aveam. La câteva zile de la acest e-mail, starea lui de spirit s-a schimbat şi a devenit precaut şi distant.

Am continuat să ne vedem în acest mod deloc constant, deseori derutant. Eu le mărturiseam relația câtorva prieteni apropiați, el, la fel. Dar într-un orăşel mic, unde toată lumea îți cunoaşte maşina, este greu să ții un secret.

Într-o dimineață, camioneta lui Tomas a fost zărită parcată pe aleea din fața casei mele. Cu o noapte înainte remarcasem în sinea mea că el alesese să-şi parcheze maşina drept în mijlocul aleii care dădea în drumul principal. Mă gândisem să-i cer să fie mai discret, dar mă abținusem. Era liber să facă ce-i place.

Acum veştile se răspândeau rapid dincolo de micul grup de prieteni care ştiau despre relația noastră din ultimele

luni. Reacția nu a fost mereu amabilă. Unii oameni, care nu înțelegeau că eu şi Tomas eram prieteni cu mult înainte de începerea relației, considerau că el profita de văduvia mea ca să aibă o aventură cu o femeie mai în vârstă. Unii speculau că aventura începuse înainte de moartea lui Henry. Deşi eu şi Tomas ştiam cum stau lucrurile, tot era dureros să fim subiect de bârfă.

Totuşi, în unele privințe, era o uşurare să nu ne mai ascundem atât. Poate că toți dorim ca secretele noastre să fie dezvăluite în cele din urmă.

* * *

Fratele meu David mă ajutase să-mi croiesc drum prin teancurile de documente legale. Henry avea un testament de patru pagini, în care îmi lăsa totul mie, deşi chestiunea era greu de soluționat, căci bunurile îi erau puse sub sechestru, iar facturile neplătite. Obstacolul final era iminent. Tribunalul care trebuia să autentifice testamentul cerea ca un avocat numit de curte, un custode *ad litem,* să aibă o discuție cu Liza, singur într-o cameră de la sediul districtual. Se presupunea că acest lucru va determina dacă eu, singurul părinte, o îngrijesc bine pe Liza.

În săptămânile de dinaintea întâlnirii, m-am afundat într-un vârtej de nelinişti, convinsă că, în vreun fel, din greşeală, eu sau Liza o să spunem ceva greşit şi o să fie luată de lângă mine. Plângând, l-am sunat pe fratele meu. David mi-a amintit calm că, deşi eu nu aveam nici o putere în această chestiune, lucrurile or să meargă bine. Cu toate astea, stăteam trează noaptea, plină de griji. Am încercat s-o pregătesc pe Liza pentru acest eveniment fără să o sperii, dar îmi dădeam seama că nu-i plăcea gândul că eu nu aveam să mă aflu în acea cameră cu ea.

Ziua întâlnirii a sosit la începutul lui aprilie, şi, odată cu ea, o furtună ciudată de zăpadă. În timp ce mă pregăteam

să mă duc la şcoală să o iau pe Liza pentru interviu, Emily m-a sunat de pe mobil şi m-a întrebat dacă puteam să o iau şi pe fiica ei, Zoe, căci trenul cu care ea urma să vină din oraş avea întârziere din cauza vremii. În acea perioadă, eram mereu bucuroasă să o ajut pe Emily, să fac orice ar fi putut să mai micşoreze din uriaşa datorie emoţională pe care o aveam faţă de ea. Zoe era una dintre prietenele mai recente ale Lizei, un copil un pic mai matur, cu care era uşor să te înţelegi. Compania lui Zoe părea un dar din cer în timp ce ne parcurgeam drumul de patruzeci de minute până la tribunalul districtual, prin vârtejurile uneori orbitoare de zăpadă.

Avocatul întârzia. Noi aşteptam în holul îngheţat. Zoe ne ajuta întreţinând o conversaţie prietenească, apelând la tot felul de jocuri ca să treacă timpul, în vreme ce eu stăteam tăcută, dorindu-mi ca acest chin să se sfârşească. În cele din urmă, sosi şi avocatul – o femeie de vreo cincizeci de ani, cu o înfăţişare oarecum severă, într-un costum bleumarin bine croit şi cu părul negru prins într-un coc strâns. Ne-a condus la etaj, pe un coridor lung, cu multe uşi de birouri. Lângă uşa de la biroul ei, avocata ne-a indicat mie şi lui Zoe să ne aşezăm pe o bancă de lemn şi a condus-o cu blândeţe pe Liza înăuntru. Uşa s-a închis.

Eu stăteam nervoasă pe bancă, încercând să ascult, dar uşa era prea groasă ca să disting ceva. Zoe, care părea să-mi sesizeze neliniştea, făcea tot posibilul să umple tăcerea spunându-mi o poveste despre ceva ce se întâmplase în acea zi la şcoală. Nu reuşeam să aud nici un cuvânt, dar eram recunoscătoare pentru strădCuinţa ei.

Câteva minute mai târziu, mi-am dat seama că se întâmpla un miracol. Am auzit un hohot de râs, râsul unei femei, şi am ştiut că Liza înţelesese ce i se cerea. Deseori un copil rezervat, de data aceasta dăduse un spectacol pe cinste.

— De ce râdea doamna aceea? am întrebat-o pe Liza în timp ce ne întorceam la maşină.

— A, ştii, îi spuneam despre tati şi despre lucrurile amuzante pe care le făcea.

Pentru asta aveam să primesc o factură de 1?200 de dolari. Dar, în sfârşit, se terminase, testamentul fusese acceptat şi facturile plătiteŞi m-am relaxat un pic, ştiind că eu şi Liza eram o echipă solidăŞtiam că Henry ar fi fost mândru.

* * *

Într-o seară de la sfârşitul lunii aprilie, în timp ce stăteam în pat, Tomas mi-a spus că ar prefera să nu mai facem dragoste.

— Mă simt ca şi cum aş proceda greşit faţă de tine.

— Nu faci nimic greşit, dar, dacă îţi este mai uşor, da, atunci să nu mai facem. O să fie mai bineŞtiam că va fi mai uşor din multe puncte de vedere.

— Mulţumesc, mulţumesc, murmură el, sărutându-mi pieptul cu o căldură şi o intimitate în care aveam încredere.

Destul de ciudat, aceasta urma să rămână pentru mine cea mai erotică experienţă pe care o trăisem vreodată cu el. Aşa că am încercat să ne ţinem numai în braţe.

Era mai bine şi pentru mine. Mă întrebam dacă faptul că îi cerusem să fie trupul lui Henry fusese până la urmă o idee bună. Poate că acest transfer nu se întâmplase niciodată. Apropierea de Tomas, chiar şi în felul acela ezitant, mă ajutase să sălăşluiesc din nou în propriul meu trup. Nu mai pluteam, aşa cum făcusem după moartea lui Henry. Acum mă simţeam cu picioarele mai ferm înfipte în pământ.

Tocmai când începeam să mă obişnuiesc cu noul aranjament, într-o după-amiază, Tomas sosi pe neaşteptate acasă la mine. Îmi făcea întotdeauna plăcere să-l văd. Pe treptele de piatră, m-a sărutat cu entuziasm.

— Hai să mergem sus, mi-a zis.

Eram nedumerită, dar încântată. Bărbații mă deconcertau întotdeauna; numai pe Henry simțeam că îl înțeleg. În pat cu Tomas mă simțeam prezentă, fericită să mă bucur de ceea ce era, în loc să mă gândesc la ceea ce ar putea să însemne. În timp ce eram în pat, fiul vecinului sosi ca să-mi tundă peluza. Fiindcă era primăvară, o primăvară luminoasă şi spectaculos de verde, iarba creştea doi centimetri pe săptămână. De la parter, vocea tânărului se auzi strigând:

— Hei, unde vrei să pun iarba tăiată?

Ca doi adolescenți prinşi de un părinte sosit acasă pe neaşteptate, eu şi Tomas ne-am înăbuşit chicotele sub pături.

După acea zi, nu l-am mai văzut pe Tomas vreme de aproape o săptămână. Într-o după-amiază, după ce am lăsat-o pe Liza să se joace acasă la Anna, l-am sunat oarecum stânjenită. Aveam câteva ore libere, în timpul cărora era de presupus că făceam nişte comisioane. Tomas lucra în atelier, dar m-a invitat să trec pe la el.

Zăbovisem cu o jumătate de oră mai mult la el acasă, iar acum trebuia să plătesc pentru asta. Nu avusesem de gând să stau prea mult. Urma să trec pe la el, să stăm pe verandă şi să bem un suc, dar arăta atât de bine în timp ce stătea lângă mine şi, în plus, ştiam că Liza era în siguranță acasă la Anna. Ce mai conta încă o jumătate de oră dacă ne strecuram în casă pentru o partidă scurtă? Voiam doar să mă simt ca o puştoaică prostuță de douăzeci de ani, care nu era mamă şi nu trebuia să fie mereu responsabilă.

Cel mai rău era că mințisem.

— Ah, ajung imediat acolo, îi spusesem Annei la telefon în timp ce îmi trăgeam fermoarul la fustă. Îmi pare rău, Anna, vin în cinci minute; pur şi simplu am pierdut noțiunea timpului.

Anna era enervatăŞi nu o păcălisem, eram sigură de astaŞtiam că nu aveam să mai fac niciodată aşa ceva.

* * *

La începutul lunii mai, Irena a venit să-mi facă o vizită. Plănuiserăm să vizităm muzeul local. Ea purta pene rubinii de boa în buclele negre botticelliene şi cercei lungi de aur. Scotoci prin geanta ei superbă, dar total nepractică, după telefonul BlackBerry.

Tomas a sosit să ne ia cu camioneta. Irena l-a studiat gânditoare.

— E foarte tânăr, nu-i aşa? În glasul ei nu se simţea nici un fel de judecată. Afirmaţia ei era doar o observaţie.

— Da, am răspuns, prea tânăr.

— Ştii, nu am vreo problemă că este tânăr. Doar că nu vreau să te văd implicându-te într-o relaţie cu un artist egocentric.

Îi admiram sinceritatea. Era adevărat că întreaga mea căsnicie cu Henry fusese aranjată astfel încât să încurajeze ambiţiile lui artistice, nu pe ale mele. Căzuserăm de acord ca Henry să nu mai scrie texte pentru reclame, activitate cu care-şi câştigase pâinea ani de zile, astfel încât să se poată apuca de prima lui carte, apoi de cartea despre *umami.* Între timp, eu luam cât puteam de lucru, apoi în sarcina mea căzuseră şi responsabilităţile financiare importante. La momentul respectiv păruse o înţelegere normală, şi ştiam multe mariaje ca al nostru – nevasta era personalul de suport.

Petrecându-mi timpul cu un artist dedicat ca Tomas, propriile mele nevoi s-au trezit la viaţă. El se arătase entuziast în legătură cu munca mea şi mă încurajase să-mi urmez talentul de pictor. Era un om care trăia cu adevărat pentru propria artă şi făcea puţine compromisuri. Dar ştiam din experienţă că, într-o relaţie între două astfel de

persoane, partenerul mai supus avea să aleagă să susțină şansele celuilalt la succes. Acum poate că aveam ocazia să fiu eu artistul egocentric din noua familie din care făceam parte doar eu şi Liza.

Patru

sfârşit de mai – iulie 2003

Odată ce relația mea cu Tomas nu a mai fost un secret, oraşul a început să pară din ce în ce mai mic. Tânjeam după o evadare din lumea mea închisă.

Una dintre multele scrisori de condoleanțe pe care le primisem după moartea lui Henry, un e-mail, îmi dăduse speranța unei astfel de scăpări. Era de la un francez care organizează un „eveniment culinar” în Paris, numit Cina Albă. O noapte pe an, câteva mii de oameni veneau cu mese, scaune şi coşuri de picnic pline într-un loc din Paris, ținut secret de organizatori până în ultimele ore de dinaintea evenimentului, când telefoanele celulare începeau să prindă viață. Participanții se adunau, mesele pliante erau deschise, mâncarea, aşezată, şi avea loc cina, unde toți participanții erau îmbrăcați în alb. Adunarea era ilegală – nu se emiteau permise –, dar spiritul de camaraderie şi *joie de vivre* copleşeau plângerile făcute cu jumătate de gură de *les flics* (faimoşii polițişti parizieni mult prea calomniați). Fotografiile de pe website prezentau parizience fermecătoare, în rochii vaporoase şi cu pălării flamboaiante, bărbați cu jachete şi pantaloni albi de pânză, toată lumea fluturând veselă şervete albe, râzând şi chiuind. Henry avusese de gând să participe la Cina Albă în iunie şi pomenise despre asta ca fiind un lucru pe care l-am putea face împreună – o scuză

ca să mergem în Europa, decontând cheltuielile într-o excursie de documentare pentru cartea lui. Cina Albă părea să fie un exemplu perfect de *umami.*

În timp ce primăvara lua locul iernii, simțeam cu disperare nevoia să plec din oraş. Uram să văd cum îmi aranjam weekendurile ca să mă întâlnesc cu Tomas, dar în lipsa acestui eveniment aşteptat toată săptămâna, viața mea viitoare se întindea îngrozitoare înaintea mea – noua monotonie a văduviei mele. Uram să mă gândesc la viitoarea Eu. Mintea mea călătorea spre locuri înfricoşătoare, în timp ce măsuram cu pasul întreaga casă, ca un animal plictisit de la grădina zoologică.

Am aranjat să mă întâlnesc cu agentul şi editorul lui Henry ca să discut posibilitatea de a finaliza cartea pentru care el făcuse cercetări. I-aş fi propus să închei chiar eu cartea, deşi nu eram sigură cum se scrie o carte. Am prezentat ideea unei călătorii la Paris pentru a participa la Cina Albă. M-am îndreptat spre casă cu trenul, amețită de perspectiva planificării unei aventuri.

Am rezervat bilete de avion pentru mine şi Liza. La Cina Albă este necesară prezența unui însoțitor masculin, aşa că i-am trimis un e-mail lui Jean, o veche pasiune de-a mea din Franța.

De asemenea, i-am trimis un e-mail lui Stefano, un prieten din Italia unde, mă gândeam, am fi putut să ne ducem după Paris, dacă tot mergeam atât de departe. Stefano mi-a răspuns că puteam să stăm în apartamentul familiei lui din Florența. Nu mai fusesem la Paris sau la Florența de ani buni, de dinainte de naşterea LizeiŞtiam că franceza mea scârțâia şi speram că mai eram în stare să-mi amintesc ceva din italiana mea neglijată, deşi m-am simțit încurajată când am avut un vis în care participam la Cina Albă şi vorbeam fluent *en français.*

În cele din urmă, sosi şi luna iunie. Zilele erau mai calde, copacii în floare erau verzi, irisul meu siberian albastru se deschisese, trandafirii erau înfloriți şi bagajele noastre, făcute. Îmi luasem rămas-bun de la Tomas, întrebându-mă, neliniştită, cum vor sta lucrurile la întoarcere.

* * *

Nu sunt mare amatoare de călătorii cu avionul. Întotdeauna am fost prea sceptică în legătură cu fizica fenomenului ca să mă pot simți cu adevărat confortabil într-un avion. La sfatul unei stewardese vesele, am acordat o clipă de atenție citirii instrucțiunilor de siguranță puse în buzunarul de pe spătarul scaunului din fața mea. Am citit fiecare secțiune, inclusiv partea unde eram instruiți să ne scoatem încălțămintea şi să ne dăm drumul pe plutele gonflabile. „O să plutesc în mijlocul Oceanului Atlantic (dacă o să am noroc să nu fiu ruptă în bucăți), în mijlocul rămăşițelor avionului şi ale trupurilor sfârtecate. Rechinii o să dea roată carnajului. Valuri de şapte metri. La cât sunt eu de norocoasă, o să fie un uragan.” Nedescurajată de inutilitatea demersului, stewardesa îşi continuă demonstrația care părea oarecum mai liniştitoare rostită cu accent franțuzesc.

I-am aruncat o privire Lizei, care adora călătoria cu avionul. Era cuibărită în scaun cu picioarele încrucişate şi cu o carte în poală, admirând priveliştea şi arătând ce vedea în timp ce ne ridicam deasupra norilor. Vecinul ei, un bărbat promițător de excentric, era gata să stea de vorbă cu ea după ce a hotărât că Liza era mai degrabă genul de copil care citeşte, şi nu genul încăpățânat, zgomotos, preocupat de jucării electronice. Un fes colorat cu roşu şi auriu îi stătea pe părul grizonant, lung până la umeri. Avea riduri orizontale şi trăsături care sugerau origini din New England, deşi îmi dădeam seama că voia să-l cred francez.

După ce semnalul pentru centurile de siguranță s-a stins, vecinul nostru (îl chema James și s-a dovedit a fi foarte american) a băut vin roșu și a sporovăit aproape pe toată durata drumului. Cum eu nu pot să dorm în avion din cauza aerului presurizat, a zgomotului motoarelor și a grijii pentru plutele de salvare, am fost bucuroasă să am companie. În timp ce Liza a citit, a mâncat, s-a uitat la un film, apoi s-a culcat, el mi-a povestit despre munca lui (era traducător și se întorcea acasă de la o întâlnire cu un editor din New York), despre apartamentul grozav aflat chiar în apropiere de Muzeul Rodin și despre prietena lui (tânără, franțuzoaică). Presupuneam că și ea fuma la fel de mult ca el – degetele lui lungi, neastâmpărate, și aroma persistentă de tutun stătut din haine îi trădau obiceiul.

— Trebuie s-o aduci pe fiica ta la muzeu, a rostit el cu o modulație de patrician în voce, în timp ce-mi dădea numărul de telefon. În grădinile muzeului este o micuță cafenea absolut încântătoare.

Mă tenta ideea, deși mă îndoiam că întâlnirea urma să aibă loc. I-am mâzgălit numele și numărul de telefon în carnetul pe care îl începusem în această călătorie. M-am hotărât că aveam să mergem la muzeu în prima zi, cu sau fără James.

După ce ne-am recuperat bagajele, galant, cu o țigară aprinsă în mână, James ne-a chemat un taxi. Arăta atât de suav cu țigara, încât îmi doream să nu mă fi lăsat de fumat, doar că, la fel ca mulți alți foști fumători, m-am simțit imediat sufocată de fum. James a fumat pe toată durata călătoriei spre centrul Parisului, ținându-și plin de considerație mâna stângă pe geamul deschis al taxiului, în vreme ce ieșeam din aeroport și treceam prin zona industrială urâtă a orașului. În cele din urmă, prin ceața verii au apărut acoperișurile familiare din secolul al XIX-lea și am intrat în oraș. James l-a îndrumat pe șofer pe o

străduță îngustă spre micul hotel din arondismentul 7, pe care mi-l recomandase fratele meu.

— *Alors, à demain*! O să mergem la muzeu! Şi a fluturat plin de entuziasm din mână în timp ce taxiul se îndepărta.

În camera de hotel, eu şi Liza ne-am dezbrăcat, obosite, ne-am strecurat între aşternuturile albe şi curate din patul dublu şi ne-am cufundat în somn, legănate de sunetele şi mirosurile unei zile la Paris în mijlocul săptămânii: mopede trecând grăbite pe strada îngustă, frânturi de conversație, țăcănitul tocurilor pantofilor europeni eleganți pe trotuarul cu pavaj antic, aromele uşoare de pâine, unt topit şi cafea proaspătă.

— La mulți ani, mama, a murmurat Liza adormită, luându-mă de mână sub cearşafuri.

Împlinisem patruzeci şi patru de ani. Ea avea şase ani şi nouă luni. Eram împreună şi fericite – un cadou mai mult decât acceptabil.

* * *

Împreună cu Liza am străbătut pe jos tot drumul spre Place des Vosges, peste Pont du Carrousel. De-a lungul malului drept al Senei, am trecut pe lângă un magazin mare de animale de companie, unde ne-am oprit să ne uităm la iepuraşii şi cățeluşii care se ridicau nerăbdători cu lăbuțele pe vitrină. Ne-am continuat drumul pe străzile înguste până când, în cele din urmă, am ajuns la piațeta veche, unde pajiştile pline de iarbă din jurul celor patru fântâni mărețe, dispuse simetric, erau pline de sute de parizieni care căutau să scape de arşița acestei veri neobişnuit de călduroase. Am găsit un loc lângă una dintre fântâni, bucurându-ne de vaporii blânzi, răcoroşi. Liza şi-a scos sandalele şi s-a stropit cu apă pe față, apoi m-a stropit şi pe mine. Dintr-o bucată de ambalaj de plastic de la mâncarea noastră de prânz s-a apucat să construiască o bărcuță. Zgomotul fântânii şi

conversațiile oamenilor acopereau vocea ei micuță, dar îmi dădeam seama, privindu-i buzele, că fredona ceva. Era ca şi cum priveam un film mut. Mulțumirea ei preocupată mi-a dat ocazia să privesc relaxată în jur.

Un francez de vârsta mea, nu foarte arătos, doar un tip obişnuit, s-a aşezat pe gazon. Avea o privire expectativă, ochii lui cercetând încoace şi încolo aleile întretăiate.

După un timp, Liza a venit să bea ceva şi să ia o gustare. Amândouă ne-am amuzat când un copilaş şi-a dat jos hainele şi s-a băgat în fântână numai în chiloței. Apoi Liza s-a dus înapoi la bărcuța ei de plastic, iar eu mi-am întors privirea la francezul de pe pajişte. I se alăturase o femeie, nu drăguță, dar cu o înfățişare neobişnuită, cu părul lung şi negru şi breton drept, pe care numai franțuzoaicele reuşesc să îl aibă fără să pară prea severe sau prea hotărâte. S-au întins drăgăstoşi pe iarbă şi, o clipă mai târziu, făceau amor.

Francezii ăştia! Inima a început să-mi bată mai tare de admirație şi de invidie. Mă uitam fără jenă la ei. Erau preocupați şi nu m-au băgat în seamă. M-am rugat în tăcere să fiu şi eu în locul lor într-o zi, în brațele cuiva care să fie cu adevărat fericit că suntem împreună, aşa cum eram – o mamă de patruzeci şi patru de ani, cu un pântece plin de cute.

Aveam nevoie de un bărbat matur, care să ne iubească, pe mine şi pe copilul meu. Acum, eu şi Liza eram la pachet, 2 în 1. Acel bărbat nu trebuia să fie drăguț (poate că acum trecusem peste acest criteriu), dar trebuia să fie blând, cu o inimă la fel de mare precum garajul meu cu două locuri de acasă.

* * *

Jean, vechea mea iubire, a sosit la hotel călare pe o bicicletă ruginită care părea că trecuse printr-un deceniu sau două de ierni pariziene ploioase. Purta o cămaşă albă şi

pantaloni cafenii. Era prea rebel ca să-şi bată capul cu treburi ca pantalonii albi.

Ne cunoscuserăm când aveam douăzeci de ani, în primul meu an în străinătate de la Colegiul Smith. Amândoi lucram la o imprimerie de la parterul unei clădiri din arondismentul 10, un cartier locuit atunci de artişti, acum de bancheri.

La vremea aceea el avea douăzeci şi opt de ani, era înalt, slab, cu o claie de bucle de păr blond-roşiatic. Avea ceva de secol nouăsprezece. În pauzele de la muncă, ieşea în curtea interioară a clădirii şi fuma pipă. Nu puteam să rămân indiferentă în fața acestui obicei arhaic la un tânăr sau a strungăreței care ieşea la iveală când îşi scotea dintre buze tija cu urme de dinți a pipei şi zâmbea. Când nu fuma şi nu lucra, îşi rodea unghiile până la carne. Luni întregi îl privisem, neîndrăznind să-i vorbesc. Avea o sârguință pe care o găseam intimidantă; prin comparație, eforturile mele păreau copilăreşti, franceza mea era încă necizelată şi nu eram sigură dacă el se simțea în largul lui cu engleza.

Lui Marianne, proprietara atelierului, îi plăcea să ne pună la treburi casnice. Ea m-a învățat primele cuvinte utile în franceză: *la poubelle* (coşul de gunoi) şi *balayer* (a mătura). Marianne era o femeie masivă, cu o voce şi personalitate pe măsură. Eu eram *la petite Américaine.* Era autoritară, afectuoasă, jignită când lipseam de la lucru, mereu insistentă să mănânc mai mult.

Tiens, tu dois déjeuner avec nous, mă îndemna ea, în vreme ce conducea la prânz un grup spre un bistrou din apropiere. Aveam puțini bani de cheltuială, dar o oră liberă la prânz, şi când îl văzusem pe Jean ducându-se cu ceilalți, fără să mă gândesc prea mult, mă alăturasem lor după ce descoperisem că am în portofel douăzeci de franci. Am comandat o omletă. *M'enfin, tu manges trop peu, ma petite, ça va pas!* predica Marianne, care nu era de acord cu un prânz uşor, deşi pentru mine era un adevărat festin. Cu toții

mâncau *steak-frites*. În timp ce beam vin roşu, l-am auzit pe Jean vorbind fluent engleza, cu un accent moale şi muzical.

Din acea după-amiază, eu şi Jean ne-am împrietenit. Din nefericire însă, nu am simțit nici un interes special din partea lui pentru mine, în mod sigur nu pasiunea pe care o simțeam eu. Am aşteptat răbdătoare un semn, zăbovind adesea în atelier după orele mele obişnuite de muncă, până când pleca şi el acasă.

Într-o după-amiază de primăvară, când iubirea mea pentru el atinsese apogeul, Jean s-a ridicat să plece acasă. Am aşteptat o clipă, am lăsat deoparte ceea ce lucram şi am ieşit în stradă, adoptând ceea ce speram eu că era un mers obişnuit. El era la douăzeci de paşi în fața mea. Am luat-o la fugă ca să-l prind din urmă înainte să ajungă la stația de metrou de la capătul cvartalului.

— Jean!

S-a oprit, surprins să mă vadă, gândindu-se poate că uitase ceva.

— *Qu'est-ce qu'il y a?*

— Jean. Pot să-ți vorbesc în engleză? M-am oprit, dar el nu părea să se grăbească, aşa că am prins curaj, am inspirat adânc şi am continuat: Ai vrea să avem o mică aventură?

El a râs cu afecțiune şi cei doi dinți cu strungăreață au sclipit spre mine.

— Ce-mi ceri? Ştii, viața mea este foarte com-pli-ca-tă.

Mi-a spus despre prietena lui din Olanda şi despre Gabrielle, cealaltă prietenă din Paris.

— Ei bine, am replicat, eu o să plec curând, în mai. Nu o să-ți complic viața prea mult timp.

— Alors, a râs el, *on y pense.*

Mi-a aruncat un zâmbet de om interesat, dar obosit, şi ne-am despărțit. M-am întors la studio şi m-am prefăcut că lucrez pentru încă o oră. Marianne, care nu putea fi păcălită

prea uşor, mi-a aruncat o privire cercetătoare şi cunoscătoare.

În acel an şcolar locuiam în casa unei misterioase Madame de P., o aristocrată elegantă de vreo şaizeci de ani, veterană a unui lagăr de concentrare din timpul războiului, închisă pentru implicarea în Rezistența franceză. Purta bluze de mătase crem de la Yves Saint-Laurent, cu guler înalt pe gâtul ca de lebădă şi încheiate la spate, la baza cocului alb franțuzesc, fuste conice şi pantofi cu toc înalt Charles Jourdan. După-amiaza, Madame strecura un iubit nevăzut în şi din apartamentul ei vast din elegantul arondisment 16, în timp ce prietena mea Katie, cealaltă studentă cu care împărțeam apartamentul, avea o scurtă, dar pasionantă aventură cu fiica lui Madame – în alte după-amieze.

Alors, am intrat şi eu în marea aventură, strecurându-l pe Jean în apartament, pe sub ochii atotvăzători ai Josephei, servitoarea spaniolă, de care mă temeam şi pe care o adoram, acoperind colivia papagalilor enervanți din living cu o pătură, ca să nu ne deranjeze în timp ce făceam dragoste. Sprâncenele ridicate ale Josephei din timpul cinei îmi indicau că ne descoperise, în ciuda eforturilor mele.

După ce m-am întors în State ca să-mi termin ultimul an de colegiu, aşteptam cu nerăbdare plicurile mari, cafenii de la Jean, scrise cu o ortografie antică, à la Spencer, împodobite cu timbre colorate din Mali, Senegal şi Maroc, unde stătea în timpul iernii. Doi ani mai târziu, m-am întors să-l văd. Am făcut dragoste pe podeaua apartamentului unui prieten.

Am continuat să corespondăm ocazional de-a lungul anilor – uneori doar o scrisoare pe an. Prietenia a continuat şi după ce am început relația cu Henry. Alte câteva vizite, acum caste. El se însurase cu Gabrielle, prietena din Paris, şi acum erau părinții unei fete.

Jean era mai slab; buclele îi încărunțiseră, luând culoarea pâinii cu scorțişoară. Avea chipul bronzat şi riduri la coada ochilor căprui. Nasul îi era mai ascuțit, buzele mai subțiri. Anii în care continuase să fumeze pipă îi pătaseră dinții, deşi nu pe cei doi din față, cu strungăreața mai mare, însă tot plini de farmec şi familiari mie.

Eu păream mult mai tânără, am concluzionat, evaluând în minte numărul de creme de corp, tuburi de pastă de albit dinții şi cutii de vopsea de păr cumpărate după ce împlinisem patruzeci de ani, partea mea din obsesia americană a păstrării înfățişării tinereşti şi a negării vârstei şi a morții.

— *Vous êtes tellement chic.* Jean ne admiră ținutele cu o ironie amuzată. În rochiile noastre albe, eu şi Liza eram gata pentru ceaiul victorian.

Aparatul meu foto a surprins scena din piața pavată cu piatră cubică din fața faimosului Pantheon: pălăriile şi eşarfele femeilor fluturând pe fundalul crepusculului, un bărbat îmbrăcat într-un costum alb din anii 1920 şi cu ghete ca un Jay Gatsby reîncarnat, fluturarea exuberantă şi simultană a şervetelor albe pe măsură ce lucrurile înaintau. Apăru şi poliția în chiuiturile, zeflemelile şi fluturările mai aprige ale şervetelor albe. În mijlocul festivităților, Liza se juca pe sub masă cu un câine prietenos. Mă întrebam dacă toată agitația şi oamenii necunoscuți i se păreau copleşitori sau dacă îi era dor de tatăl ei, care de multe ori îmi amintea de un terier jucăuş şi care, în momentele de afecțiune, uneori mă lingea pe față. Eram bucuroasă că Jean era acolo; în timp ce seara se apropia de final şi mesele se goleau, m-am simțit bine să-l pot lua de mână.

La miezul nopții, Jean ne-a condus înapoi la hotel. Ne făcuserăm planuri să ne întâlnim dimineața la Gare d’Austerlitz. Urma să ne petrecem împreună ultimul

weekend în Franța, în satul unde locuia împreună cu fiica lui.

În timp ce trenul gonea prin peisajul plat de țară, Jean se dezlănțui împotriva vieții de la oraş, a internetului, a telefoanelor celulare, a computerelor şi a materialismului abject al societății moderne. Am zâmbit, recunoscătoare că-mi lăsasem acasă laptopul şi telefonul celular, amuzată că, în comparație cu Jean, eram un model de competență într-ale vrăjitoriilor epocii moderne, în vreme ce acasă aveam o relație de dragoste şi ură cu computerul şi cu toate chestiile tehnice. În timp ce el continua să peroreze şi peisajul devenea mai blând, m-am gândit cât de nefericiți ne-am fi făcut unul pe celălalt dacă am fi încercat măcar să fim împreună. Cât de bine ne era aşa – o prietenie de douăzeci de ani, încă plină de respect şi de afecțiune.

Casa lui era o căbănuță magică, plină de iederă şi de vițe înflorite. Camera fiicei lui era plăcută şi, curând, în ciuda barierei lingvistice, fetele noastre au găsit o cale să se joace împreună. Jean m-a dus prin spatele casei pe o scară de lemn ca să-mi arate studioul lui, mansarda perfectă a unui artist: o masă cu hârtii şi carnete aranjate în ordine, specimene de plante, roci şi scoici, câteva lucrări ale lui înrămate pe perete, un fotoliu vechi, desfundat, dar comod. Un loc plăcut unde să-ți petreci viața. Aşa ceva trebuia să-mi găsesc şi eu.

Gabrielle, soția lui Jean, ne-a aşteptat în gară, la întoarcerea de la Paris. Ea rămăsese mereu aici, în micul apartament din oraş. Francezii au nişte soluții atât de interesante la problemele de coabitare şi mariaj. Minionă, cu păr lung şi negru şi cu bretonul acela drept tipic pentru amprenta stilului urban, cu o bluză albă şi apretată şi o fustă neagră, puțin mai înaltă ca mine datorită sandalelor negre cu talpă groasă, moderne. Am mâncat hotdogi parizieni în Jardin des Plantes din apropiere, transpirând în

toropeala provocată de valul de căldură record ce pârjolea întreaga Europă.

Nu o invidiasem niciodată pe Gabrielle, deşi înțelegeam alegerile pe care le făcuse, unele similare cu cele făcute de mine în cazul lui Henry. Stătea singură jumătate din an, măritată cu un bărbat care punea arta mai presus de orice altceva, cu excepția fiicei lui. Un alt artist egocentric pe care îl iubisem, încă îl iubeam, fiindcă, la fel ca Tomas, mă încurajase întotdeauna să-mi urmez impulsurile creatoare.

Ne-am despărțit pe trotuarul fierbinte, iar eu şi Liza am oprit un taxi bine-meritat ca să ne ducă înapoi la hotel, unde am împachetat, căci urma să plecăm în Italia în dimineața următoare.

* * *

Stefano, un alt prieten vechi, ne-a condus de la aeroport la apartamentul familiei sale aflat chiar lângă Porta Romana din Florența, unde urma să stăm în săptămâna care venea. Trezindu-ne târziu dimineața, în căldura densă şi apăsătoare, eu şi Liza ne-am găsit refugiul în *caffè-gelateria* locală, unde aveau îngheţată de casă cu cel puţin douăzeci de arome. Nu ne puteam gândi la un motiv pentru care să nu mâncăm îngheţată la ora zece dimineaţa.

Am părăsit străzile fierbinți ca să intrăm în capela Brancacci, unde se găsesc faimoasele fresce de Fra Filippo Lippi, Fra Angelico şi Masaccio. În aceste picturi poţi zări chipuri familiare: bărbatul care tocmai a tăiat o bucată de parmezan, vânzătorul prietenos care tocmai ți-a vândut o pereche de pantofi. Baza genetică pare nealterată de la Renaştere încoace.

În timpul unei vizite făcute cu ani în urmă, eu şi Henry am intrat într-o cafenea şi am remarcat amândoi chipul barmanului. Cu părul lung şi negru, nasul acvilin şi ochii mari şi negri, părea întruchiparea unui portret de Fra

Angelico. După ce am băut cocktailuri la bar, eu şi Henry am devorat un *bistecca alla fiorentina* uriaş şi o sticlă de vin roşu la un restaurant din apropiere, apoi ne-am dus, ameţiţi cum eram, cu motocicleta închiriată pentru o săptămână până la casa unui prieten. Îl ţineam pe Henry de mijloc în timp ce motorul zumzăia, iar el străbătea străzile pavate cu macadam. M-am simţit precum Claudia Cardinale în 8 1/2, tânără şi fermecătoare.

* * *

Eu şi Henry mâncaserăm la acest restaurant în urmă cu zece ani, iar acum ajunsesem aici, în cele din urmă, împreună cu Liza. Mă rătăcisem pe străzile înguste, căci încercasem să găsesc locul din amintiri. Liza începuse să se plângă, o raritate pentru un copil care până acum fusese un adevărat cercetaş. O târâsem prin toată Florenţa la muzee şi capele ca să admirăm diverse opere de artă, înduplecând-o cu numeroase opriri pentru *gelati.*

— Mami, când ajungem? s-a smiorcăit ea obosită.

— Merită, Lizzie, îţi promit, o să vezi. Nu o condamnam, amândouă eram sfârşite de oboseală şi promisiunea unei băuturi reci şi a unei mese memorabile era singurul lucru care mă oprea să mă ascund în cea mai apropiată pizzerie şi să abandonez căutarea. În cele din urmă, a apărut şi micuţa piaţă pe care mi-o aminteam şi ne-am adăpostit de soare la o măsuţă de sub tenda restaurantului.

Data anterioară, Henry comandase *colli di pollo ripieni.* Fiecare gât de pui umplut era pus în poziţie verticală, cu capul şi creasta aşezate în mijlocul unui guler de legume fierte, ca şi cum capul păsării şi umărul acoperit cu pene ieşeau din farfuria albă. Efectul era macabru, iar groaza de pe chipurile comesenilor noştri vegetarieni trebuie să fi depăşit aşteptările lui Henry. Eu râsesem din toată inima, în pofida senzaţiei de repulsie, cu mândrie de nevastă. Henry

se întrecuse pe sine. El se distrase de minune mişcând capetele prin farfurie şi cotcodăcind, în timp ce prietenii vegetarieni se trăgeau înapoi scârbiţi.

Astăzi însă, fără gâtlejuri.

— O să luăm amândouă *pomodoro in gelatina,* apoi *polpettone*.

Aspicul de roşii era specialitatea acestui restaurant. Mâncarea sosi pe farfurii albe – conuri cu capătul plat, întoarse, de un roşu carmin, tremurând în mijlocul verdelui uleiului de măsline. Eu şi Liza ne-am distrat clătinând gelatina cu furculiţa, jocul cu mâncarea fiind doar unul dintre deliciile mesei cu un gurmand de şase ani. Pâinea toscană albă, nesărată, absorbea roşiile şi uleiul; înainte să mâncăm acest burete umezit, îl storceam între degete.

Polpettone, următorul fel, poate fi tradus drept ruladă de carne. Nu este vorba despre rulada americană (care îmi place la nebunie, cu o porţie generoasă de muştar). Aceasta semăna mai mult cu un pateu. Am mâncat în tăcere, pline de încântare, feliile cu aromă bogată.

Pe deplin satisfăcută, Liza a alcătuit o natură moartă din rămăşiţele mesei, paharul ei de cola – o trataţie rară – şi creioane colorate, aranjate pe şervetul de hârtie de pe masă.

În timp ce înfulecam desertul – o prăjitură cu ciocolată uşoară, dar aromată –, un bărbat încălţat cu pantofi eleganţi din piele întoarsă, cu ciucuri, vrăjea o femeie la masa de alături. Pantofii din piele întoarsă îmi aminteau de o pereche pe care o avea Henry.

„Nu am mâncat niciodată cârnaţi de mistreţ!”

Plecând cu Liza din restaurant, mi-am amintit de această replică, favorita lui Henry, pe care o cita de multe ori, dintr-un film japonez – *Tampopo.* Gangsterul din câteva viniete ale filmului rosteşte aceste cuvinte iubitei lui înlăcrimate. Amândoi sunt îmbrăcaţi în alb, iar haina lui este pătată de la rănile provocate de împuşcături.

Brusc, am simțit un junghi de durere pentru Henry, care nu apucase niciodată să savureze această masă, să-şi treacă arătătorul prin sosuri ca să le guste sau să ciugulească rămăşițele din farfuria mea.

O săptămână mai târziu, Stefano ne-a condus la aeroport. La poartă, ne-am luat rămas-bun.

— *Allora ciao, Giuliettina*, a zis, îmbrățişându-mă şi sărutându-mă pe ambii obraji. A luat-o pe Liza în brațe şi a ridicat-o deasupra capului, lucru care a încântat-o. I-am mulțumit că ne-a găzduit şi i-am dat câteva sfaturi prieteneşti de ultim moment, căci orice amânare a momentului îmbarcării era bine-venită. Mă îngrozea întoarcerea acasă.

* * *

Frigiderul meu era gol, cu excepția unui bol cu salată de fructe şi a unui bilet de la Cathy, care ne ura bun venit acasă şi îmi mulțumea că îi permisesem familiei ei să folosească piscina în timpul absenței noastre. Am umplut un castronaş şi am mâncat încet, în timp ce mă reacomodam cu casa şi răsfoiam teancul de corespondență.

A doua zi l-am sunat pe Tomas şi am făcut planuri să ne întâlnim. Mă simțeam liniştită, obosită în urma călătoriei, dar refăcută în alte privințe. Nici Tanya, nici Emily nu puteau s-o ia pe Liza ca să o țină peste noapte, aşa că am sunat-o pe Cathy. Mă gândeam că îmi era datoare – lăsând la o parte salata de fructe, după ce îmi folosise piscina vreme de trei săptămâni.

La sosirea noastră, ea citea o carte în hamacul de pe verandă. Când urcam treptele casei cu geanta Lizei pentru noapte, a venit şi m-a îmbrățişat. Îmbrățişările lui Cathy mă făceau să mă simt prost. Totuşi, la momentul respectiv, ea era cea mai convenabilă babysitter. Nu aveam de gând să zăbovesc prea mult pe la ea.

— Am plecat să mă întâlnesc cu Tomas. Să sperăm că absența crește dorul, am glumit eu.

Cathy m-a îmbrățișat încă o dată înainte să mă întorc la mașină.

Mă simțeam plină de veselie în timp ce conduceam pe drumul de lângă calea ferată, bucurându-mă de priveliștea munților și a râului, ascultându-i pe Allman Brothers. Am fredonat și eu *Stormy Monday,* retrăindu-mi adolescența din mijlocul anilor 1970, când tânărul Tomas nu era decât un nou-născut. Ascultând chitara lui Duane, la fel de sfâșietoare ca versurile cântecului, mi-am reamintit de inutilitatea așteptărilor nerealiste, cât încă mai aveam vreme.

Mai târziu, stăteam întinși în întuneric. O ambulanță a trecut pe drumul principal aflat la aproape un kilometru depărtare, sonoră, dar invizibilă printre copaci. Pentru mine, sunetul sirenei unei ambulanțe îmi aducea imediat aminte de după-amiaza în care murise Henry.

— Încă îmi lipsește atât de mult, că abia pot îndura. Cât o să mai dureze asta?

Tomas mi-a răspuns moale:

— Îți lipsește totul în legătură cu el?

Am tăcut. „Omul mi-a pus o întrebare cinstită. Ar trebui să-i dau un răspuns cinstit."

— Nu, dar când mă gândesc la noi mă simt foarte vinovată.

— Nu ar trebui să te simți vinovată.

Tomas se uita țintă la tavan. În creierul meu s-a produs o fisură. El voia să-mi spună ceva.

— Tomas, te rog, vreau să-mi spui. Te rog, spune-mi.

— A fost o femeie în California, a spus el. Am crezut că știai. Odată eram în bucătărie cu Henry și el îmi povestea despre ea. Tu ai intrat și expresia de pe chipul tău m-a făcut

să cred că ştiai, că era ceva peste care încercaţi să treceţi. Dar acum îmi dau seama că nu ştiai nimic.

* * *

Dar ştiam cine era femeia. Henry venise acasă dintr-una dintre călătoriile lui în Vest. În timp ce-şi desfăcea bagajul, îmi povestise despre mesele pe care le mâncase şi despre oamenii pe care îi întâlnise.

— Am cunoscut o femeie, o să-ţi placă de ea. Locuieşte în Portland, cu cei doi copii ai ei. Este minionă, aşa ca tine. Îi place chiar să împletească. Locuinţa ei e dată peste cap. Probabil că aşa se întâmplă când divorţezi.

— E ceva între voi? îl întrebasem pe Henry, simţind un fior rece pe şira spinării. Mi se părea şocant până şi faptul că putusem să-i pun o astfel de întrebare.

— Nu, nimic, îmi replicase el.

— Mai e şi altceva ce trebuie să ştiu? l-am întrebat pe Tomas, în vreme ce întunericul se strângea în încăpere.

— Da, mai este, a zis el, dar cred că trebuie să vorbeşti cu alţii. Eu nu ştiu tot, dar mai este.

Au trecut mai multe clipe de tăcere.

— Tomas, simt că o să descopăr nişte lucruri foarte întunecate, nu-i aşa?

— Da.

Uimitor, după aceea am dormit.

Dimineaţa, m-am strecurat de lângă Tomas şi m-am retras cu telefonul celular în baie. Lumina rece a zorilor se filtra printre frunzele uriaşe ale unei plante tropicale dintr-un ghiveci. M-am aşezat pe capacul toaletei şi am sunat-o pe Emily. Simţeam acum că încordarea pe care o sesizasem în acele ultime luni ar fi putut avea legătură cu o povară pe care o purta, mai mare chiar decât faptul că fusese martoră la ultimele clipe ale lui Henry cu mine. A început să plângă când i-am spus ce ştiam. O luasem pe nepregătite, dar a

trebuit să o înduplec ca să scot adevărul de la ea. Trebuie să se fi simțit ca o sticlă sub presiune plină de secrete.

— E Cathy, a zis, cu glasul întretăiat. Cathy şi Henry au avut o aventură, timp de cel puțin doi ani. Am descoperit toate e-mailurile pe computerul lui în dimineața de după moartea lui.

Am ascultat-o pe Emily cum îmi descria deciziile panicate luate după moartea lui Henry, în acea dimineață când am auzit o femeie țipând. „A cui voce era?” Matthew ascunsese dovezile de pe computerul lui Henry, ca să nu le descopăr în acea perioadă atât de vulnerabilă. În mijlocul agitației sosise şi Cathy, ca să ajute cu pregătirile de înmormântare. Matthew o înfruntase, şi ea plecase. Mai târziu, fusese chemată ca să şteargă toată corespondența lor din poşta electronică a lui Henry.

Ascultam; creierul îmi era o poartă larg deschisă; mă simțeam calmă. Iată-mă, ascultând, gândindu-mă cum ar trebui să mă simt în legătură cu ceea ce auzeam.

Primul meu gând: trebuie să-mi iau copilul. Liza era în casa femeii care avusese o aventură de lungă durată cu soțul meu acum mort, care se folosise de fiica ei ca să aibă intrare zilnică în casa mea, care se strecurase în viața mea, îmi mâncase mâncarea, se lăfăise lângă piscina mea, pretinzând că-mi era prietenă. O femeie care îmi lăsase o nenorocită de salată de fructe în frigider.

O armă ar fi fost prea rapidă, prea milostivă. Voiam o sabie cu care s-o spintec şi apoi s-o tai într-o sută de bucăți, s-o fac fărâme şi să las apoi rămăşițele însângerate de piele, muşchi şi intestine fără suflet pe peluza din fața casei, aranjate sub forma unei sinistre litere stacojii[2].

---

[2] Referire la litera A de culoare roşie, de la „adulter”, prinsă de hainele femeilor, şi care simbolizează păcatul. (n.tr.)

Nu mai puteam să-l ucid pe Henry, căci era, atât de convenabil, mort deja.

Partea a doua – Furtuna

Citat Justine Picardie

„... Nu pot să scap de acel sentiment neliniştitor al recunoaşterii care însoţeşte Jane Eyre (care trebuie că este împărtăşit de nenumăraţi alţi cititori), şi nu vreau să spun că mă recunosc pe mine însămi în roman, dar recunosc altceva în el, în secretele,Şi nebunia, şi eroina care trebuie să înveţe să îşi descopere adevăratul sine, precum şi pe cel al altora.”

Justine Picardie, *My Mother’s Wedding Dress*

Cinci

iulie 2003

„După ce ai eliminat tot ceea ce este imposibil, atunci ceea ce rămâne, oricât ar fi de improbabil, trebuie să fie adevărul.”

Sherlock Holmes

Căldura se ridica în valuri din asfaltul drumului aflat înaintea mea.

„Futu-i grijania mă-sii.”

Am strâns cu atâta forță volanul, că m-am abătut de la cursul drept al drumului.

„Vreau să o omor pe nenorocita aia de femeie.”

Drumul era drept, pe lângă calea ferată.

„Să o spintec din cap până în nenorocita de...”

Mă cuprinse amețeala în timp ce mă uitam la punctul de fugă perfect.

O zi de vară, cu doi ani în urmă.

Mă oprisem să-i fac o vizită lui Jenny, o vecină de-a lui Cathy. Mă așezasem pe unul dintre scaunele ei de lemn şi acceptasem recunoscătoare un pahar cu limonadă. Copiii ei mai mici alergau prin curte, supravegheați de fratele lor mai mare. Eram uimită că mai aveau atâta energie în căldura înăbuşitoare. Petalele trandafirilor se ofileau, şi peluza devenea cafenie. Îmi ştersesem transpirația de pe frunte, deşi stăteam la umbră.

— Ştii, e acolo tot timpul, îmi zisese Jenny, făcând semn cu bărbia în direcția casei lui Cathy, al cărei acoperiş roşiatic se zărea peste gardul despărțitor. Se aşezase pe un scaun cu paharul ei de limonadă. Nu crezi că e ceva între ei, nu? Se uitase la mine, parcă stânjenită că venise cu o asemenea idee.

Cathy? Femeia pe care Henry o numise „o babă sfrijită, cu țâțe prea mari şi umeri căzuți”? Aceste defecte erau păcate estetice grave în cartea cu standardele lui de frumusețe, doar cu un nivel deasupra gleznelor groase. Ca să nu mai

pomenim faptul că femeia aceasta putea fi de-a dreptul ciudată şi înfricoşătoare. Pe chipul meu se citise surpriza.

Jenny, care se presupunea că era o prietenă apropiată a lui Cathy, îşi răspunsese singură:

— Mda, piiiu. Nu se poate, nu?

Şi totuşi...

Cu un an în urmă, cu şase luni înainte să moară.

Trecusem prin biroul lui Henry de câteva ori în acea seară şi-l găsisem cufundat într-o convorbire telefonică prelungită. Îi rostea numele lui Cathy într-un mod liniştitor, care îmi dăduse de înțeles că era o Discuție Importantă. În cele din urmă, închisese.

— De ce trebuie să-i rezolvi tu toate problemele ei tâmpite? întrebasem enervată. Ar trebui să-ți petreci timpul cu familia ta, nu stând la taclale cu ea.

Cu mine nu mai avea nici o Discuție Importantă. Vorbeam dacă ar trebui să chemăm electricianul ca să repare firele vechi şi expuse din peretele din spate sau cine ar trebui s-o ia pe Liza din excursia din acea zi, cine venea la cină în acel weekend, ce meniu să fie, ce să mâncăm în seara respectivă. Mâncarea, ultima noastră legătură cu intimitatea.

Făcusem o pauză, uitându-mă furioasă la Henry, în vreme ce gândurile fuzionau în creierul meu. Cuvintele care îmi ieşiseră din gură mă şocaseră:

— Ai o aventură cu Cathy?

Henry zâmbise blând şi, după o clipă, răspunsese:

— Nu.

„Era un mincinos nenorocit. Iar eu o idioată nenorocită."

Părul de pe ceafă mi se ridicase, în pofida aerului condiționat din maşină. Permisesem să se întâmple această urâțenie, chiar sub nasul meu. Nu dorisem să văd, dar fusese mereu acolo. Acum îi înțelegeam personalitatea şi sentimentele de nelinişte pe care le aveam în preajma ei. O

parte din mine nu avusese niciodată încredere în ea. De ce nu ascultasem?

Brusca ei religiozitate avea sens – un soi de penitență în avans. Am zâmbit – sumbru – la această logică strâmbă. Te duci la biserică, măguleşti un preot bine intenționat, cânți în cor, îți înscrii copilul la Şcoala de Duminică şi poate că lucrurile nu vor fi chiar atât de oribile mai târziu, când toată lumea va afla despre adulterul tău şi *ce pizdă mincinoasă eşti în realitate.* Ipocrizia are propria simetrie elegantă.

Este chinuitor – precum arsura soarelui care îmi străpunge creierul – să mă gândesc la câte mese am împărțit în timp ce aventura lor continua în secret. Henry prezidând plin de mândrie lângă friptura de pe grătar, în vreme ce toți patru purtam discuții, care păreau autentice, despre speranțele pe care le aveam pentru fiicele noastre, despre munca noastră, despre muzica şi cărțile care ne plăceau, despre planurile noastre de viitor.

În câteva ocazii, chiar petrecusem cu Cathy momente în lipsa soților noştri. Ca atunci când ea insistase să mă scoată în oraş de ziua mea împreună cu vecina ei, Jenny. Încă aveam pozele polaroid în birou, făcute de chelnerul din restaurantul mexican – noi trei îmbrățişate, eu în mijloc, purtând un sombrero uriaş şi ridicol.

Într-o după-amiază liniştită, eu şi Cathy merseserăm împreună să ne cumpărăm haine la Old Navy şi ne luaserăm tricouri şi jeanşi. Era de presupus că o să fie ceva amuzant, dar în final eu fusesem cea stresată, observând că ea purta cu un număr mai puțin ca mine. Fusese ca o zi cumplită din liceu, din care îți aminteşti cel mai mult că te simțeai grasă. Nu mă mai dusesem niciodată la cumpărături cu ea.Şi toate exercițiile pe care le făcea probabil că nu erau pentru ea însăşi, ci ca să-i facă pe plac lui Henry, căruia îi plăceau femeile subțiri. De câte ori nu mă simțisem grasă şi plină de dispreț pentru persoana mea în timpul căsniciei noastre,

dorindu-mi să pot să-mi operez părțile mai lăsate, un sentiment care nu era atenuat deloc de faptul că observam şi la Henry cum pântecele începea uşor, uşor să fie tot mai proeminent, trădându-i vârsta.

„Fusese un ticălos care mă făcuse să mă simt ca o nebună. Insistând să-i invităm tot timpul la noi, în fiecare nenorocit de weekend, şi felul cum stătea ca o regină lângă piscină şi purta sutienele acelea foarte decoltate de-i ieşeau țâțele pe afară, ca o nenorocită de starletă porno.”

Fusese ziua când îmi aruncasem privirea în biroul lui Henry şi observasem că cearşafurile de pe patul de oaspeți păreau şifonate. Văzusem o mică pată umedă – arăta ca saliva scursă în timpul somnului. Mă oferisem să spăl lenjeria din ziua respectivă. „Nu”, insistase Henry, avea să le spele el. Ce idiot. Cel puțin fusese în biroul lui, nu în patul nostru. Mă întrebam dacă fusesem în casă în acel moment, lucrând în biroul meu de la parter. Orice era posibil.

Fusese atât de nenorocit de amabilă cu mine începând din ianuarie.

Eu şi Cathy mâncaserăm împreună în aceste ultime luni de la moartea lui Henry. Ascultasem recomandările ei în privința cărților, în timp ce mâncam rulada ei de carne, piure de cartofi şi broccoli la abur. Priviserăm împreună filme după-amiaza, în timp ce sorbeam ceaiul pe canapeaua ei. Acea canapea, martor tăcut, care, fără îndoială, văzuse multe.

Am ajuns pe strada liniştită a lui Cathy, am parcat în fața casei ei, o clădire victoriană drăguță, ca de turtă dulce. O vedeam cum citea relaxată în hamacul de pe verandă. „El e acolo tot timpul.” Cu un dezgust uimit mi-am dat seama că eu mă ocupasem de Amy după şcoală, în timp ce Steve era la lucru, iar Cathy şi Henry şi-o trăgeau pe canapeaua ei sau în dormitorul pentru oaspeți, sau oriunde şi-o trăgeau de obicei.

Uşa maşinii mele s-a trântit cu pocnetul sonor de maşină germană, care m-a uns pe suflet. Ea a pus cartea jos, apoi colțurile gurii i-au căzut, iar expresia i-a devenit îngrijorată; chipul meu era ca de piatră.

— Treci încoace, i-am zis printre dinții încleştați. O să vorbim *acum*.

Ea s-a ridicat din hamac, şi eu m-am îndreptat spre parcarea neasfaltată de lângă o clădire din apropiere, unde am rămas tăcute una lângă cealaltă, în timp ce încercam să-mi adun gândurile. Ea se uita la mine, aşteptând.

— Am auzit despre aventura ta cu Henry.

— Julie, trebuie să mă aşez. S-a prăbuşit pe o buturugă putrezită, chipul ei deja palid golindu-se imediat de culoarea ce-i mai rămăsese.

„Pizdăcurvăticăloasă.” Mâna îmi zvâcnea, voia s-o pocnească în față. Dar gândul de a-i atinge pielea îmi făcea rău. Nu mai voiam s-o ating vreodată. Apropierea de acum era mai mult decât voiam, dar trebuia să îndur asta, sperând că era pentru ultima oară când urma să ne găsim într-o situație atât de intimă.

— Ce, am întrebat cu furie uimită, *ce* credeai că faci?

A murmurat un răspuns. Fusese slabă, Henry fusese atât de convingător, îi părea atât, atât de rău.

„Dă vina pe mort. Frumos. Asta-i uşor.”

— Nenorocita aia de salată de fructe pe care mi-ai lăsat-o în frigider. Îți închipuiai că dacă o să fii foarte, foarte drăguță cu mine o să te iert când o să descopăr?

A dat vag din cap.

— Eşti o pizdă nenorocită. Nu adresasem niciodată acel cuvânt unei alte femei. Îmi simțeam gura urâtă, murdară. Atinsesem nişte străfunduri întunecate dinăuntrul meu şi scosesem o creatură slinoasă, de mlaştină.

— Afecțiunea mea pentru tine a fost sinceră... a început ea.

— Ce vrei să spui prin „sinceră”? Nu e nimic sincer la tine. Cum poți să simți afecțiune pentru o femeie şi să i-o tragi bărbatului ei? Ce fel de femeie face asta şi se consideră prietenă? O nebună. Mă dezguşti. Eşti ca o otravă.

S-a uitat în jos, la picioare.

— Ştii, Henry nu m-a iubit niciodată, nu i-a păsat deloc de mine. Te-a iubit pe tine, mereu te-a iubit pe tine.

— Şi ce fel de dragoste mai e şi asta?

„Nu-i de mirare că am luat nenorocitele alea de pastile timp de doisprezece ani.

Mă întreb câte au mai fost.

În mod sigur au mai fost şi altele. Poate că femeia care a țipat a fost una dintre ele.“

— Deci. M-am uitat urât la ea, forțându-mă să o privesc în ochi. Uite ce o să se întâmple. Ai o săptămână să-i spui soțului tău sau o fac eu. Nu aveai de gând să-i spui, nu-i aşa?

— O să-i spun.

Cathy vorbea încet, preferând să nu-mi răspundă la întrebare. S-a uitat la mine cu privirea unui copil îndurerat, certat, dar care încă speră să reuşească să iasă din încurcătură.

— Julie, te implor, de dragul copiilor noştri, pot să...

„Nu pricepe, absolut deloc. O sabie. De asta am nevoie. S-o tai în o sută de bucăți poate este prea blând.”

— Nu vreau ca fiica mea să se mai afle vreodată în aceeaşi încăpere cu a ta, dacă asta depinde de mine. Nu mă învinovăți pentru asta. Tu şi cu el ați făcut asta. Este vina ta. Acum o să mă duc să-mi iau copilul.

M-am întors pe călcâie şi m-am îndreptat spre casa ei. Ea a rămas aşezată pe buturugă.

„Henry, ai atâta noroc, nenorocitule, că eşti mort.”

Fusese un bărbat deştept, binecuvântat cu un talent al sincronizării dramatice. Cu şapte luni în urmă, moartea lui

Henry reprezentase o catastrofă medicală întâmplătoare, o tragedie care ne provocase atâta nefericire mie şi Lizei. Sute de oameni trişti la înmormântarea lui. Acum semăna mai degrabă cu Marea Evadare.

Înăuntru, casa lui Cathy, la fel de liniştită ca afară, mirosea familiar. Cafea, pâine prăjită, ziarul *The New York Times* din acea dimineață, izul vag de amoniac al detergentului de vase preferat.

Am strigat-o pe Liza, care a apărut imediat împreună cu Amy pe palierul de la etaj, de parcă ar fi înțeles graba mea. A coborât scările cu o promptitudine neobişnuită. Geanta ei era pregătită, agățată de un stâlp al balustradei. Am apucat geanta, am luat-o hotărâtă pe Liza de mână, am tras-o pe uşă până la trotuar, am traversat strada spre maşină. Liza s-a suit tăcută în timp ce eu am trântit portiera.

Cathy era aşezată tot pe buturuga din parcarea goală de vizavi.

* * *

Nebunia mă urmărea într-o camionetă roşie hodorogităŞoferul, un băutor de bere, cu o burtă proeminentă conturată prin maioul pătat, s-a aplecat peste volanul camionetei cu portiere de culori diferite, cu toba distrusă, care scuipa gaze de eşapament. Bețivanul de Bere s-a întins după doza din suport, a dat pe gât ultima gură, s-a şters cu dosul mâinii păroase şi a aruncat recipientul pe fereastră, doar ca să mă calce pe nervii mei de ecologist. Cutia a zdrăngănit pe asfalt, făcându-mi creierul să protesteze. „Poate că sunt puțin nebună.”

Mâinile îmi tremurau pe volan, dar maşina şi-a continuat drumul. Ne-am apropiat de singura intersecție din suburbie care avea un semafor. Mi-am dat seama că se făcuse roşu la timp ca să frânez.

— Mamă, de ce eşti atât de tristă?

— S-a întâmplat ceva îngrozitor între mine şi Cathy. Cathy a făcut ceva oribil. Nu o să mai pot să am niciodată încredere în ea. Îmi pare foarte rău, dar nu cred că mai pot exista întâlniri cu Amy.

Liza a început să plângă. Ea şi Amy fuseseră prietene de la doi aniŞi eu plângeam – eram nebună şi furioasă. Ce îi făceam copilului meu? Dar ce puteam să fac? Semaforul s-a făcut verde.

„Du-ne acasă, du-ne acolo tefere, şi apoi ridică baricadele. Du-ne acasă, închide ferestrele, pune mobila în dreptul uşilor, ca nebunul să rămână în urma mea.

Râdea oare Henry de mine? Ne înnebunise pe amândouă, pe nenorocita şi târfa de Cathy şi pe mine. Poate că îi făcuse plăcere. Îi făcuse plăcere. Fusese un joc."

— Mama, ce a făcut Cathy?

— Nu pot să-ți spun acum, dar o să o fac într-o zi. Doar că acum nu pot să-ți spun.

— Dacă ar spune că îi pare rău, asta ar îndrepta lucrurile?

— Nu, căci ceea ce a făcut a fost atât de îngrozitor că nu mai pot să am încredere niciodată în ea. Nu mai pot să am încredere să aibă grijă de tine.

— A luat ceva de la tine?

Am tăcut, întrebându-mă dacă Liza ştia ceva.

— Da. Da, a luat.

Când am intrat în casă, mi-am dat seama că era prea târziu; nebunia se strecurase prin uşa cu plasă pe aripile aerului fierbinte de iulie, iar acum plutea pretutindeni, pătrunzând în fiecare încăpere.

Căsnicia mea era moartă. Lăsând-o pe Liza în bucătărie, am urcat la etaj, mi-am scos verigheta şi am pus-o în cutia cu bijuterii din dressing. Lumea mariajului meu părea să fie mai mult o iluzie.

Mi-am amintit de multele ocazii din ultimii ani când nu dorisem să fac sex cu Henry. Mă simțisem respinsă de el, fusese ceva nesincer, aproape onctuos, pe care nu puteam să-l identific, de parcă era un străin care sălăşluia în trupul bărbatului pe care îl cunoşteam de şaisprezece ani. Chiar şi să mă sărute părea un viol. Mă retrăsesem din punct de vedere sexual, ca să mă feresc de înşelăciunea pe care trupul meu o înțelegea. Acum puteam să fiu sinceră. Îl uram. Mi-era silă de elŞi încă îl iubeam.

* * *

Am sunat-o pe Cathy patru zile la rând. Era ca şi cum vorbeam cu o linie moartă. Nu zicea nimic, deşi o torturam să-mi dea un răspuns. Băteam câmpii.

— Nu e adulterul marele NU al bisericii tale?

— Nu e, de fapt, marele NU cam de peste tot?

— Aşadar, Henry era un fel de hipnotizator?

— Asta e explicația ta pentru o aventură de aproape trei ani?

— Timp de doi, trei ani nu ai putut să spui: „Nu, este greşit, trebuie să ne oprim”?

— Ce e asta, moartea liberului arbitru?

— O nenorocită de salată de fructe era de presupus că va rezolva lucrurile?

Era înnebunitor şi nu mă mulțumea deloc. Furia mea era o creatură rănită şi biciuitoare. Furia mea avea nevoie de sânge. Furia mea voia răzbunare. Nu puteam să-mi înfig dinții în nimic.

M-am gândit la dățile când nu fusesem în stare să-i spun „nu” lui Henry. Când dorise să-şi cumpere un computer nou, o nouă geantă pentru laptop, o nouă pereche de pantofi pentru sport, o bicicletă nouă, când dorise să dea o nouă petrecere scumpă.

În cele din urmă, în cea de-a patra zi, Cathy mi-a închis în mijlocul perorațiilor mele.

„Bine. Trebuie să încetez. Ar fi atât de ușor să mă distrug cu propria furie dacă ea n-ar riposta. Trebuie să-mi păstrez o urmă din respectul de sine."

* * *

Steve, soțul lui Cathy, aproape uitat în primele zile, m-a sunat.

— Nu am putea ține între noi lucrul ăsta? De dragul copiilor?

Acesta era punctul meu slab, copilul. Am fost de acord. Da, era logic, de ce trebuia să știe toată lumea? Sentimentul meu de rușine tânjea să păstrăm totul sub tăcere.

Dar apoi, mai târziu, mi-am imaginat scenele viitoare.

Trăiam într-un orășel mic.

Casele noastre se aflau la nici un kilometru depărtare.

Urmau să fie adunări la școală, concerte în oraș, întâlniri la magazin sau la piață, la curățătorie, la micul magazin de delicatese de unde cumpăram după-amiaza prăjituri pentru Liza, la magazinul de jucării de pe Main Street, unde ne duceam sâmbăta, ca să fim răsfățate de vânzătoare – bunica tuturor copiilor din oraș.

Urmau să fie petreceri. Dacă nimeni nu știa, Cathy și Steve aveau să fie invitați în continuare la aceste mese, fiindcă făceau parte din grupul nostru social. Urma să mă găsesc la aceeași masă cu ea sau lângă ea pe peluză la vreun grătar, obligată să mă uit la ea, să o salut și să fac conversație. Cum puteam să le țin despărțite pe fete în acest scenariu?

„O să fiu roasă pe dinăuntru.

O să-mi pierd mințile.

O să duc o viață cu totul falsă.

Nu pot să mă prefac. Nu am curajul să fac asta. Niciodată nu m-am priceput să mint. Nu mai accept minciuna."

În micul grup care păstrase secretul din ianuarie s-a produs haos. S-a dovedit că din acest grup făceau parte Matthew şi soția lui, Emily şi soțul ei, Irena, Anna, Tomas şi fosta lui prietenă, cei care veniseră acasă la mine în dimineața zile de 9 ianuarie ca să ajute la pregătirile de înmormântare. Toți deciseseră să păstreze tăcerea o vreme, să mă lase să-mi revin din şocul morții lui Henry. Matthew planificase înmormântarea celui mai bun prieten al său, luptând totodată cu durerea, şocul şi dezamăgirea profundă. Matthew şi soția lui ne erau prieteni de ani de zile. Nimeni din grup nu se aşteptase ca Tomas să-mi spună adevărul în acel moment. Dar, aşa cum se întâmplă de multe ori în viață, lucrurile nu merg întotdeauna aşa cum sunt plănuite.

Emily m-a întrebat dacă acum putea le spună celorlalți prieteni ai noştri. Mi-a zis că păstrarea secretului în toate acele luni o epuizase emoțional. Se simțise o mincinoasă. O înțelegeam.Şi, desigur, exista micuța chestiune a răzbunării.

Emily a tunat şi a fulgerat cu privire la aceste ultime luni – despre cum păstrase tăcerea, forțându-se să fie politicoasă atunci când se întâlnea cu Cathy în oraş.

Anna, cu o furie aprinsă precum părul ei roşu, mi-a zis că era vremea pentru *Litera stacojie*.

Bârfa şi-a făcut repede treaba. Acum, Cathy era total expusă în mica noastră comunitate. Stătea singură pe terenul de joacă de la şcoală, era ocolită la supermarket, însă şi eu eram expusă unei ruşini imense. Lovitura de bici m-a prins nepregătită. Privirile compătimitoare, scuzele indirecte pentru recenta tragedie suferită. Eram umilită, sigură că toată lumea vorbea despre scandalul în care se transformase viața mea. De fapt, viața mea era o ruină totală. Iadul este, într-adevăr, un mic oraş.

Steve mi-a telefonat în vreme ce noutățile se răspândeau.

— M-ai mințit. Mi-ai spus că o să păstrezi secretul. Chiar vrei să afle şi copiii noştri despre asta?

— M-am răzgândit, m-am răstit la el. Trebuie să fac astaŞi, de fapt, nu este o chestiune particulară. Henry şi nevastă-ta şi-au păstrat secretul mințind pe toată lumea, pe toți prietenii noştri. Eu nu mai vreau să mint.

— Eşti o mincinoasă, a repetat el.

— Da, sigurŞi mincinoasa din casa ta, care te-a mințit ani de zile?

El deja se decisese. Avea să rămână cu soția lui, jurămintele matrimoniale erau sfinte. Am subliniat că pentru Cathy nu contaseră prea mult jurămintele rostite.

— O să încerc să o iert şi cred că şi tu ar trebui să faci acelaşi lucru.

— Mă doare-n cot de ce crezi tu că ar trebui să fac. O să o iert când şi dacă o să decid să o iert.

* * *

Cathy îmi trimitea e-mailuri. Era scriitoare la urma urmei, şi încă una bună. Îmi scria scuze frumos aduse din condei legate de lucrul îngrozitor pe care ea şi Henry îl făcuseră. Mi-a zis că era hotărâtă să recâştige dragostea şi încrederea bărbatului ei, că era decisă să se dedice din nou soțului şi copilului. Mă acuza că îi ruinasem reputația în oraş.

Eram fiecare în propria tranşee.

„Trebuie să plec de aici."

* * *

Am sunat-o pe Leslie Burns, psihiatra lui Henry. Se întâlnise cu ea în timpul ultimului an şi jumătate al vieții. „Pentru probleme de anxietate", îmi spusese el. Nu putea să muncească. Avea atacuri de panică şi probleme cu somnul. Ea îi prescrisese medicamente, diferite de ale mele. Casa noastră era o adevărată farmacie.

Leslie Burns a fost de acord să mă vadă, dar numai fiindcă eram executorul testamentar al lui HenryŞi trebuia să vadă asta în scris.

Am sosit în miezul zilei la gara Grand Central. Din ianuarie, luna care adusese veştile cele bune, nu mă privam de prea multe lucruri, aşa că am chemat un taxi şi m-am aşezat confortabil pe bancheta din spate.

Apoi m-am uitat la şofer şi i-am spus adresa. Era un bărbat foarte atrăgător, brunet, cu păr strălucitor, cu cărare pe o parte. Ochi negri, depărtați, parcă somnoroşi. Piele măslinie, pometi înalți. Permisul de taximetrist sugera că emigrase de puțină vreme din Europa de Est. Mâinile lui elegante stăteau pe volan ca două modele frumoase şi plictisite – mâinile lui Tomas, dar mai moi, neobişnuite cu munca grea. Privirile ni s-au întâlnit în oglinda retrovizoare în timp ce-i dădeam adresa din Upper East Side.

Brusc, aerul din taxi a părut supraîncălzit. Voiam să tragă maşina pe dreapta şi s-o facem pe bancheta din spate. El s-a uitat la mine în oglindă – o privire neliniştitor de lungă. Am scotocit în geantă după portofel şi, după o clipă de gândire, după ruj. Când am ridicat privirea, ochii mei i-au întâlnit din nou pe-ai lui.

Am avut senzația unui timp elastic, ca în ziua când murise Henry şi ultimele cinci minute din viața lui păruseră să se întindă la nesfârşit. Nu am schimbat nici o vorbă pe toată durata călătoriei; se auzea numai zgomotul saşiului vechi al maşinii pe străzile oraşului şi traficul de afară.

În cele din urmă, şi prea curând, a oprit în fața unei clădiri cafenii de pe o stradă elegantă, mărginită de copaci, de pe East Seventies. I-am plătit cursa, zăbovind cât puteam de mult. Am ieşit, el s-a uitat la mine şi eu la el. Nu voiam decât o oră cu bărbatul ăsta undeva într-un hotel. Nu voiam să-i vorbesc sau să-i ştiu numele. M-am întrebat dacă şi

Henry se simțea la fel când urmărea să-şi cucerească femeile.

Am rămas afară un pic mai mult decât era necesar, aranjându-mi bagajeleŞi şoferul a zăbovit şi l-am văzut uitându-se din nou în oglinda retrovizoare, în maşina cu motorul la ralanti. M-am întors către uşa de la cabinetul doctorului. Când m-am uitat pentru ultima dată, se îndepărta încet.

În cabinet se auzea zgomotul alb al maşinăriilor, al revistelor răsfoite. Mi-am aranjat fusta, bluza şi părul, de parcă aş fi petrecut acea oră într-o cameră de hotel.

Leslie Burns s-a lăsat pe speteaza scaunului confortabil din piele neagră, odihnindu-şi picioarele pe un taburet. Era o femeie plinuță, îmbrăcată în salopetă.

— Te-a iubit, să ştii, m-a asigurat ea. Nu voia să pună capăt căsniciei voastre. Vă iubea pe tine şi pe Liza, şi chiar aprecia acea parte a vieții lui.

Mă întrebam dacă era posibil să mă mintă doar ca să mă facă să mă simt bine.

— Dar cum stau lucrurile cu cealaltă parte a vieții lui, cu Cathy şi celelalte femei? am întrebat. Avea de gând să-mi spună vreodată sau asta urma să continue la nesfârşit?

— Cred că voia să-ți spună despre CathyŞtii, i-au trebuit şase luni să-mi spună *mie* despre Cathy. La început, când mi-a zis nu şi-a cerut deloc scuze.

Leslie şi-a mişcat trupul plin în fotoliu. Nu puteam să-mi desprind privirea de la salopeta ei. În toți anii mei – mulți – de terapie nu văzusem un psihiatru îmbrăcat în altceva decât un costum sobru şi elegant.

— Pe măsură ce trecea timpul, a devenit clar că relația cu Cathy îi distrugea viața. Voia să-i pună capăt, dar îi era teamă să-ți spună. Îi era teamă că o să-l părăseşti şi o să o iei pe Liza.

„Poți să fii sigură că l-aş fi părăsit.”

M-am uitat în jur la pereți și am descoperit diplomele atât de liniștitoare de la universitățile Ivy League. Aveam să o ascult pe femeia asta până la capăt.

— Cred că celelalte femei – au fost câteva – erau „tranzitorii”, o modalitate de a pune capăt relației cu Cathy și de a se întoarce la tine. Eu îl ajutam să facă asta.

Mi-a zis că Henry prezenta semnele unei tulburări de personalitate narcisiste. Pentru Cathy, a sugerat un posibil diagnostic de tulburare de personalitate borderline[3]. Femeile cu astfel de afecțiune sunt instabile emoțional și extrem de solicitante afectiv, și deseori recurg la gesturi dramatice pentru a câștiga dragostea și atenția.

Am rămas cu gura căscată. „La dracu'!”

Leslie a explicat că ambele diagnostice se referă la comportamentul oamenilor care au o părere foarte proastă despre sine, de obicei ca urmare a unor anumite traume emoționale din copilărie.

— Henry vorbea de multe ori despre relația sa dificilă cu mama lui, a continuat Leslie. Ea îl idolatriza și se aștepta ca el să-și asume o mulțime de responsabilități pentru fericirea familiei. Este o situație clasică.

Leslie a descris cum, ca adulți, oamenii cu NPD (personalitate narcisistă) sunt extrovertiți, carismatici, dar înlăuntrul lor, în momentele de singurătate, sunt conștienți de personalitatea socială falsă. În contrast cu personalitățile încrezătoare pe care le proiectează, sunt plini de dispreț pentru sine. Oamenii de acest fel nu suportă singurătatea deoarece îi forțează să se vadă cum sunt cu adevărat, și personalitatea ascunsă sub suprafață. Totuși, personalitatea falsă le câștigă mulți prieteni, parteneri sexuali și cariere de succes.

---

[3] Tulburare de personalitate caracterizată prin profunzimea și instabilitatea stărilor emoționale (n.tr.)

— Şi, din păcate, cultura noastră răsplăteşte de multe ori un asemenea comportament, a zis Leslie oftând. Comportamentul înşelător este des întâlnit, a continuat ea. Mai am un pacient în această situaţie. Astfel de pacienţi au aventuri ca mod de a testa persoanele pe care le iubesc cu adevărat, aproape de a dovedi că ei nu merită acea dragoste.

Îmi amintesc cât de fermecător fusese Henry când ne-am cunoscut, cât de politicos. La început fusesem bănuitoare, dar el mă câştigase. Această strategie funcţionase evident şi în cazul lui Cathy sau al altor femei.

„Experienţele din copilăria lui Henry nu justifică faptul că a fost un nenorocit imoral ca adult. Câtă compasiune este de presupus că pot să am pentru el? Şi eu am avut o adolescenţă nefericită, dar asta nu-mi dă un permis să mint, să înşel şi să fur.”

— Adulţii cu borderline şi NPD, a continuat Leslie, au nevoi emoţionale mari, sunt predispuşi la fluctuaţii emoţionale extreme şi la tulburări de percepţie a realităţii.

„Nu-mi acorzi suficientă atenţie.” Reproşul frecvent al lui Henry. „Ar trebui să petreci mai mult timp acordându-mi atenţie mie şi mai puţin timp îngrijorându-te în legătură cu Liza.”

„Doi oameni cu probleme mari s-au găsit şi s-au hrănit unul din celălalt. În Cathy, Henry a găsit o adoratoare disponibilă, iar ea a găsit în el un obiect de adoraţie cu o nevoie nesfârşită de atenţie.”

Leslie s-a aplecat spre mine.

— Julie, te deranjează dacă te întreb ceva – ce ai fi făcut dacă Henry ţi-ar fi spus despre Cathy?

— Aş fi divorţat de el cât ai fi clipit din ochi, i-am replicat.

Dar erau numai cuvinte. În realitate, nu ştiam ce aş fi făcut.

— Îmi pare rău să aud asta, a zis Leslie.Şi-a coborît o clipă privirea. Am văzut că regreta sincer. Se ataşase de Henry, sperând că el ar putea să-şi refacă viaţa.

M-am întrebat dacă nu cumva moartea lui nu fusese totuşi un eveniment medical întâmplător, ci mai degrabă o consecinţă directă a alegerilor pe care le făcuse. Am părăsit cabinetul cu un nou sentiment pentru Henry şi Cathy. Nu eram pregătită să-i iert – furia mea nu se consumase încă. Dar, spre surprinderea mea, simţeam regret pentru el. Murise înainte să aibă ocazia să repare ceea ce stricase.

Matthew mă sunase în fiecare zi după moartea lui Henry, mereu plin de solicitudine, „doar ca să văd ce faci". După confruntarea cu Cathy, îl sunasem ca să aflu ce mai rămăsese de pe hard-disk-ul computerului lui Henry. De fapt, chiar eu îi dăruisem laptopul lui Henry, neimaginându-mi că o să mai am nevoie de el vreodată. Matthew făcuse copii după tot ce se afla pe calculator şi mi-a dat acum trei CD-uri cu jurnalul personal al lui Henry, notiţele pentru cartea *umami* şi corespondenţa. De câteva ori în timpul lunilor anterioare, îl întrebasem pe Matthew dacă îmi putea da copii după materialul de pe hard-disk, dar el fusese mereu vag, promiţându-mi că o să mi le aducă, sperând că o să uit. Anticipând o cantitate mare de material, lăsasem cu o zi înainte CD-urile la un atelier ca să fie fotocopiate, în loc să folosesc imprimanta de acasă. În continuare mă gândisem să fac un pachet şi să i-l trimit lui Helen, psihiatra mea, fără măcar să-l deschid, astfel încât să ne putem uita împreună pe materiale într-un spaţiu sigur. Aveam plicul pregătit în maşină, cu adresa scrisă.

Atelierul de fotocopiere din oraş este un magazinaş local, unde oamenii te cunosc bine. Este înghesuit între un mic magazin de delicatese (unde cafeaua este bună şi salata cu ton este excelentă) şi un service unde îmi duc maşina la reparat. Într-o dimineaţă de februarie, când maşina mea nu

voia să pornească, am jucat rolul demoazelei neajutorate şi Tony venise imediat cu cablurile de alimentare. În aceeaşi zonă centrală a oraşului se găsesc băcănia, poşta, farmacia şi o mercerie unde am cheltuit o mulţime de bani pe sculuri.

Când am intrat în atelier, am simţit mângâierea de moment a aerului condiţionat, apoi ciripiturile, piuiturile şi clănţănitul ca de sertar cu tacâmuri – gheare pe metal – ale celor doi papagali din colivie, care întâmpinau clienţii. Îmi displace ciripitul insistent al păsărilor din colivii, dar aici, amestecat cu zumzetul copiatoarelor şi al aparatelor de aer condiţionat, devine un zgomot alb, liniştitor.

Pereţii atelierului erau acoperiţi cu sute de instantanee ale clienţilor, lipite unul lângă altul într-un colaj liber. Mulţimea de fotografii se întindea ca o sfoară plină cu rufe. Unele cupluri se jucaseră cu pozele, decupând capetele şi schimbându-le între ele, cu rezultate amuzante.

Cunoşteam multe dintre chipuri. Privirea mea a parcurs un drum cunoscut şi am descoperit chipul lui Henry pe peretele din dreapta. Purta căciula şi geaca favorită de iarnă, uitându-se la mine cu rânjetul lui cuceritor. Am simţit impulsul să mă duc să smulg poza de pe perete. În timp ce femeia îmi scria chitanţa, m-am întrebat dacă cineva îşi aruncase privirea peste hârtiile care erau tipărite şi legate.

„Ce sarcină oribilă a lăsat Henry prietenilor lui. Matthew îşi pierduse cel mai bun prieten şi a doua zi trebuise să cureţe gunoiul după Henry, ca să nu dau eu peste el. Gunoiul se află acum în plicul din mâna mea."

Am luat pachetul şi m-am îndreptat spre uşă, simţindu-mă în secret uşurată că poza mea nu ajunsese niciodată pe peretele atelierului. Ceea ce mai rămăsese din intimitatea mea părea brusc extrem de preţios.

Zăpuşeala m-a lovit când am păşit afară din răcoarea minunată a atelierului. Am deschis portiera şi m-am aşezat pe locul şoferului. Interiorul maşinii se încălzise în cele

câteva minute petrecute în atelier, şi căldura mi-a înmuiat creierul. Mă simţeam relaxată şi în siguranţă în maşina mea, plină de cutii goale de suc, ambalaje de snacksuri şi firimituri de biscuiţi. Henry mă certase deseori din cauză că maşina mea era murdară.

„Ei bine, să te ia dracu', nenorocitule! Acum este afurisita mea de maşină şi dacă vreau să fie mizerabilă, ce o să faci tu, mort nenorocit ce eşti, în privinţa asta?”

M-am uitat la pachetul în care se afla jurnalul personal al lui Henry şi, într-o stare de ameţeală îngrozită, am deschis plicul. Puteam vedea prima pagină prin învelitoarea de plastic transparent. Degetele îmi erau transpirate şi lipicioase, limba aspră şi uscată. Am deschis coperta şi am început să citesc. Fragmentul data de la începutul lunii august 1999. La momentul respectiv, locuiam aici de puţin peste un an.

Fragment de jurnal, 4.08.1999

Chiar ne îndreptam spre asta. Nu, nu. La început am intrat şi am cerut un pahar cu apă, şi ea mi-a adus. M-am gândit să o sărut în bucătărie, dar deja o făcusem în bucătărie şi eram plictisit de bucătărie. În timp ce o priveam, ea m-a întrebat la ce mă gândesc. I-am zis că mă gândeam ce grozav ar fi să fim undeva departe, singuri. Într-o vacanţă, la o cabană. Să ne-o tragem şi să citim cărţi. Asta a părut s-o facă fericită. Am stat în sufragerie. Stăteam vizavi de ea la masă şi apoi am întrebat-o dacă puteam s-o sărut. Ea a zis că da. Am început să ne sărutăm. Într-un moment de respiro am întrebat-o la ce se gândea. Ea s-a strâmbat şi a zis ceva de genul: nu mă gândesc la nimic, sunt doar paranoică. Casa asta nenorocită este deschisă. Mă simt de parcă fac sex îmbrăcată pe strada principală. În orice clipă ar putea sosi poştaşul. Apoi a propus să ne mutăm într-un loc mai confortabil. Aşa că ne-am dus în camera cu televizorul. Am pus-o pe spate pe canapea, m-am aplecat şi mi-o frec de ea. O clipă ea se uită surprinsă la

mine, apoi începe să se mişte. După care mă rostogoleşte, şi acum eu stau pe spate. Se freacă de mine. E grozav, în afară de faptul că frecarea hainelor îmi provoacă o senzație de arsură pe partea de sub ştii tu ce. O întreb dacă nu putem merge sus. Ea pare oarecum stânjenită. Mă decid că trebuie să forțez un pic nota. În cele din urmă zice da. Urcăm scările. Se uită în stânga spre dormitorul unde doarme cu [soțul ei]. Se uită înspre dormitorul copilului. Trebuie să recunosc că îi admir simțul moral. Este clar că nu vrea să mergem în nici una dintre aceste camere. În cele din urmă, o conduc spre camera de obicei goală pe care ei o folosesc ca birou. Începem să ne sărutăm. Îngenunchează în fața mea, îmi deschide fermoarul şi mă ia în gură. Uau. E ca atunci când ți se face sex oral în adolescență. E eclectic. Mă simt de parcă am un electrod prins de gland. Îmi scot pantalonii. Începem să bâjbâim vreo câteva minute pe podeaua tare. Nu e nimic între fundul meu de patruzeci de ani şi lemnul dur în afară de un covor vechi țesut. Nu e doar asta, dar încăperea e aproape de streaşină, ceea ce înseamnă că ferestrele sunt la nivelul fundului meu. Mă uit în casa de alături. O bătrână face prăjituri în bucătărie. Cine naiba e asta? întreb. A, e doamna Kettle, răspunde ea cu gura plină. Ei bine, doamna Kettle se uită la noi. Nu-ți face griji, e aproape oarbă. Ea se îngrijorează de aproape orice lucru nenorocit de pe lumea asta în afară de bătrâna care se uită fix în fundul meu? O pot vedea. Îmi zâmbeşte cu ochi încețoşați. Nu ejaculez, ci ne mai prostim o vreme. În cele din urmă, rămânem îmbrățişați pe podeaua tare. Ne sărutăm. Apoi ne ducem să le luăm pe fiicele noastre.

Am închis volumul – şi cu gura larg deschisă m-am străduit să inspir. Imediat ce am reuşit să am aer în plămâni, am plâns până a început să mă doară capul. Pieptul mă durea de parcă ar fi fost despicat cu unul dintre iubitele cuțite de bucătărie ale lui Henry.

L-am sunat pe Tomas de pe telefonul mobil. De-abia puteam să vorbesc.

— Julie, aminteşte-ţi că nimic din toate astea nu era real când s-a întâmplat, nu era real când a scris, şi nu este real nici acum.

Credeam că înțeleg ce vrea să spună – că scrisul şi gândirea, şi comportamentul lui Henry în timpul aventurii cu Cathy erau un fel de fantezie. Că tot ceea ce se petrecuse între ei făcea parte dintr-un joc. Dar ceva se întâmplase, şi chiar făcuseră toate aceste lucruri.

Henry din jurnal era o persoană complet necunoscută, un personaj ficțional. Nu era bărbatul care mă ceruse de nevastă cu şampanie într-un restaurant romantic, nu era bărbatul care îmi promisese să mă prețuiască atunci când ne-am căsătorit, nu era bărbatul care îmi scrisese bilete tandre de dragoste, mă aşteptase în timpul travaliului lung, purtase în brațe copilul nostru când plângea sau când dormea. Nici măcar bărbatul cu care mă certam nu fusese niciodată atât de necizelat. Care dintre ei fusese adevărat? Căsnicia mea fusese adevărată?

„Încă mă iubeşti? întreba el. Nu cred că mă mai iubeşti. Crezi că încă sunt frumos?” Întotdeauna răspundeam că da.

Am rămas în maşină, fascinată de luminile tabloului de bord, mângâiată de zumzetul motorului şi al aerului condiționat, până când m-am calmat îndeajuns ca să deschid din nou volumul. Citeam de parcă mâncam o pungă întreagă de biscuiți cu cremă de mentă, simțind sațietatea, combinată cu o uşoară greață, după ce terminam unul.

„E ca şi cum citesc Henry Miller.” Deşi eram amețită după ce citisem jurnalul lui Henry, nu mă puteam abține să nu-mi amintesc de pasaje asemănătoare din romanele lui Miller. Cu siguranță, unele dintre poveştile lui Miller despre cuceriri sexuale sunt aiureli imaginare tipic masculine, dar sunt nişte aiureli palpitante. Trebuia să recunosc că pagina

484 din *Sexus,* din ediția broşată necenzurată de la Grove, era una dintre lecturile mele favorite pentru masturbare.Şi aşa cum Henry Miller îşi folosise propria viață ca punct de plecare, jurnalul lui Henry dădea senzația de autenticitate în toate detaliile. Îmi imaginam scena din camera goală din casa lui Cathy. Fusesem şi eu acolo în câteva rânduri şi văzusem priveliştea din casa bătrânei.

„Inspiră adânc."

Eram pregătită să trec la e-mailurile lui Henry al meu.

Şase

14-18 iulie 2003

Căldura continua neabătută. Oamenii mureau din cauza ei. În timp ce un ventilator sufla pale fierbinți pe pielea mea transpirată, o parte din mine murea citind teancul de e-mailuri pe care Henry le lăsase în urmă.

25 ianuarie 2002, 9:32

O.K., o să vorbim peste vreo jumătate de oră. Vrei să vin la tine sau vrei să-mi trimiți un e-mail?

Nu-mi pot aminti ce făceam în acea dimineață de ianuarie când el îi trimitea e-mailuri lui Cathy. Poate mă dusesem la magazin să iau lapte şi ouă ori mă oprisem la poştă şi apoi câteva minute la bancă să scot banii pentru săptămâna respectivă. Nu, la 9:32 terminasem toate astea şi eram în birou, uitându-mă la ecranul computerului, aşa cum făceam în ziua când murise. Am încercat să invoc imaginile realității alternative pe care el o crease cu Cathy, ale cărei semne eu refuzasem să le văd.

Eram ca Bubble Boy, băiatul alergic la lumea exterioară, care trebuia să trăiască într-o incintă de plastic. Eu

devenisem alergică la căsnicia mea. Cu timpul, făcusem tot mai groşi pereții globului meu, până când nu mai putusem să văd nimic în afară de lumea domestică îngrădită la maximum, în care nu exista decât rolul de mamă, munca, spălatul rufelor, grădina din spate, şcoala şi terenul de joacă.

Adulterul lor avea propriul ritm de activitate într-un oraş mic. Henry îi trimitea e-mailuri lui Cathy dimineața, făcea un duş, citea ziarul, se închidea în birou şi apoi pleca la prânz, deseori spunându-mi că se ducea la cumpărături. Uneori chiar îmi zicea că ieşea cu Cathy la o cafea şi că se ducea apoi să o ia pe Liza de la şcoală. Cum nu o consideram pe Cathy o amenințare, mă bucuram de timpul în plus pe care îl aveam pentru munca mea. În majoritatea zilelor de lucru, Steve pleca cu trenul la vremea prânzului la slujba lui din oraş. Asta le punea la dispoziție lui Cathy şi lui Henry trei ore până la încheierea cursurilor la şcoală, la ora 15:00, mai mult chiar dacă o luam eu pe Liza.

M-am ridicat şi am început să măsor cu pasul micul birou. Am rămas în fața ventilatorului, liniştită oarecum de zgomotul apatic şi de curentul de aer. Am închis ochii, încercând să-mi imaginez toate acele zile din ultimii ani de căsnicie. Majoritatea detaliilor erau la fel de încețoşate ca ziua fierbinte de azi. Zăpuşeala m-a gonit în grădina din spate, unde speram că priveliştea ultimilor trandafiri înfloriți, proaspeți, albiți de soare o să-mi domolească furia, care mă făcea să vreau să sfâşii orice rămăşiță de tandrețe rămasă după anii petrecuți cu Henry.

„Ce este adevărat? Ce pot să păstrez? Bilețelele de dragoste şi poeziile pe care mi le-a scris Henry? Conținutul albumelor noastre cu poze? Oare chiar s-a întâmplat ceva cu adevărat? Oare ceva din toate astea a avut vreo însemnătate?”

Liza însemna ceva. Totul. Poate că ea era singurul lucru adevărat. Puteam să încep de aici. Cum şi unde voi putea să-i explic toate astea, că tatăl ei a iubit-o, dar nu îndeajuns ca să facă ceea ce trebuia? Fusese nepăsător, chiar neglijent cu noi. Am intrat din nou în casă, retrăgându-mă din fața arşiței. Înăuntru era o peşteră întunecată, care mi se potrivea perfect.

* * *

Înapoi la birou, am continuat să citesc e-mailurile. Henry şi Cathy discutaseră despre orarul trenului lui Steve, despre programul orelor mele de yoga, despre cel al copiilor. Aranjaseră să cumpere un lubrifiant sexual. Cathy îşi dădea cu părerea despre terapia noastră de cuplu şi îşi manifesta îngrijorarea că vecina ei Jenny era cu ochii pe ei. Henry se plângea de izbucnirile mele de furie. Cathy era geloasă pe vacanțele noastre modeste şi pe mesele luate în oraş. Îi ceruse sfatul lui Henry în legătură cu întocmirea fişelor fiscale. Se plângea când soțul ei zăbovea în preajma computerului ei. Henry îi scrisese: „Fă-i un sex oral; asta o să-l ia din spatele tău".

În e-mailurile de seară, Henry şi Cathy îşi comparau notițele despre Ambien, Xanax şi Klonopin – medicamente pe care le luau pentru insomnie şi anxietate. Nu cred că mă înşelam când sesizasem o notă competitivă în sporovăiala jucăuşă de dinaintea culcării.

Se entuziasmau despre cât de grozav fusese sexul în ziua precedentăŞi cât de mediocru era, prin comparație, sexul marital.

Pe 11 februarie 2002, Henry scrisese:

Cu nevastă-mea am parte de un sex plăcut, care îşi atinge scopul (am standardele mele), dar pentru mine nu mai este „excitant". Cred că, în comparație cu multe căsnicii, ar putea fi considerat grozav; dar, în comparație cu noi doi, este doar

sex între parteneri căsătoriți care se cunosc bine, poate prea bine. Sexul dintre noi doi îmi dă fiori pe şira spinării şi mă tulbură dincolo de limiteŞi dacă depinde de mine, o să fie şi mai grozav.

Citind asta m-am simțit rănită aşa cum nu mi-aş fi putut imagina, fiecare cuvânt fiind ca o țepuşă înfiptă în piept. Îl pierdusem cu mult timp înainte să moară. Pierdusem o iubire care fusese odată centrul vieții mele. Mă simțeam precum soldatul din *Salvați soldatul Ryan,* aflat înaintea bătăliei din Ziua Z şi care îşi caută brațul smuls de explozie, înainte să fie doborât de o altă salvă.

„Asta face parte din moştenirea mea. Ce să fac cu ea? Ce să înțeleg din ea? Globul de sticlă se sparge, globul pe care l-am creat ca să mă adăpostesc împreună cu Liza.”

Totuşi, nimeni altcineva de aici din oraş nu îşi dăduse seama de marea, uriaşa aventură pe care o trăiau Henry şi Cathy. Nimeni din cercul nostru de prieteni nu avusese nici cea mai mică bănuială. Eu şi vecina lui Cathy, Jenny, discutaserăm într-o doară despre posibilitatea asta în acea zi de vară din curtea lui Jenny, dar amândouă dăduserăm deoparte gândul ăsta, glumind pe seama lui. Henry flirta cu fiecare femeie pe care o întâlnea. Toți prietenii mei din oraş avuseseră un şoc sincer.

„Dar te iubea atât de mult. Mereu o spunea. Nu înțeleg”, îmi ziceau una după alta prietenele mele, uluite. Nedumerirea lor mă consola. Mă simțeam mai puțin o idioată totală, dar numai cu o câtime. În rest, mă simțeam de parcă mă lovise un camion.

* * *

Încercam cu disperare să-mi mențin furia între limitele orelor 9:00 şi 15:00, în timp ce Liza îşi petrecea ziua într-o tabără din apropiere, împreună cu fiul Annei, Leo. Nu reuşeam întotdeauna s-o fac. În multe seri, Liza mă vedea

plângând în birou. Îți dai seama că ai ajuns jos de tot când copilul tău de clasa întâi încearcă să te consoleze.

Continuam să citesc, nu mă puteam opri. Eram dezgustată, revoltată, dar şi flămândă. Trebuia să înțeleg, să-mi fac o idee despre cum fusese viața lui în toți acei ani. Voiam să înțeleg atracția pe care o simțisem pentru un bărbat care făcuse atâta rău. Simțeam fiorul irezistibil, vinovat al lecturării unui tabloid de ultimă speță. Aceeaşi parte din mine care aruncă priviri furişe spre copertele revistelor *People* şi *Us* Weekly când stau la coadă la magazin şi aşteaptă cu nerăbdare să devoreze ocazional revistele de la salonul de coafură nu se putea sătura de asta, de propriul meu spectacol al ororilor, celebru într-un mic oraş. Cât de rău o să mai fie? Cât de mare o să fie umilința? Cum o să se sfârşească totul?

*Şi cum jongla cu toate astea? Dacă nu ar fi murit, nu aş fi aflat niciodată. Deşi, în realitate, cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât vedeam că semnele fuseseră pretutindeni, doar că eu preferasem să le ignor. Poate că el mă implorase să descopăr, lăsând totul cu atâta nepăsare la vedere pe computer, în fişiere ordonate, etichetate. Majoritatea soților sunt mai atențiŞi nu cad morți pe podeaua din bucătărie înainte să aibă timp să-şi ascundă corespondența.

Ar fi putut să continue până când psihiatra l-ar fi convins să-mi spună. Am fi putut continua cu terapia de cuplu până când el m-ar fi convins să-i mai dau o şansă, în vreme ce ar fi continuat să aibă diverse aventuri. Eu m-aş fi retras tot mai mult în globul meu protector până când, poate, într-o zi, m-aş fi dezlănțuit împotriva lui, plină de furie, având un plan de scăpare.

„Globul a fost o idee proastă.”

Era o consolare ciudată să descopăr că Henry şi Cathy se certau cel puțin tot atât de des cum făceam eu cu el.

Certurile astea se petreceau probabil acasă la ea sau în maşină. E-mailurile care făceau referire la ele erau schimburi de replici scurte şi acide.

Mai târziu, pe 11 februarie 2002, Henry scrisese:

Unul dintre lucrurile care mă deranjează este că nu te pricepi destul de bine să-ți exprimi afecțiunea firească pentru mine în public sau în fața altora. Uneori mă faci să mă simt de parcă mă ignori sau ți-ai schimbat dispoziția.

Cum, mai exact, aştepta el de la Cathy să-şi arate „afecțiunea firească” pentru el în public? Chiar se aştepta cu adevărat să-l giugiulească la o petrecere, înconjurați fiind de prieteni?

Alte lucruri care mă enervează sunt înclinația ta de a mă învinui că nu-ți respect sentimentele, faptul că nu mă laşi să fac o pauză în mijlocul unei dispute, acuzându-mă că încerc să mă eschivez, şi hotărârea ta de a te vedea ca pe o victimă a nu ştiu cărei acțiuni de-ale mele, oricând îți convine.

Acest atac reprezenta fiecare ceartă pe care eu şi Henry o avuseserăm în cei şaisprezece ani de conviețuire. Era, într-adevăr, un univers paralel bizar. Furia, neliniştea, competiția intelectuală, toate mascau propria lui nesiguranță.

Chestia cu sexul e cea mai dificilă. Nu înțeleg de ce tu şi Steve faceți atât de mult sex zilele astea şi de ce îți place atât de mult. Faci mai mult sex cu Steve? Se compară cu ceea ce facem noi?

„Desigur că nu”, replica ea. Dar el avea nevoie să audă de la ea, iar şi iar, că el era cel mai grozav şi perfect amant şi că nimeni altcineva nu putea să aibă ce aveau ei.

„În timp ce eu stăteam acasă, munceam, eram mamă, plăteam facturi, îi spălam nenorocitele de rufe. Uneori aveam grijă şi de copilul ei.”

Trebuia să mă ridic şi să mă mişc din nou, să las deoparte teancul de e-mailuri. Plimbându-mă în jurul piscinei, am

încercat să-mi distrag atenția cu florile din grădină. M-am aplecat să smulg o păpădie care invadase tufele de trandafiri. Eram prea nerăbdătoare ca să iau o săpăligă şi să sap după rădăcina adâncă. Când am tras de ea, în pumnul strâns aveam numai jumătate de rădăcină şi m-am înțepat la deget, ceea ce m-a făcut să lovesc arbustul cu piciorul, împrăştiind şi petalele rămase.

Acum înțelegeam mai bine ipocrizia uluitoare a lui Cathy. Era absolut firesc ca o femeie atât de neîndemânatică şi de solicitantă precum Cathy, atât de disperată să obțină aprobarea celorlalți, să poată accepta ca pe ceva logic o aventură de lungă durată, care presupunea minciuni zi de zi, în timp ce cânta în corul bisericii. Am aruncat dezgustată păpădia pe peluză.

Apoi am izbucnit pentru prima dată într-un râs trist. La un moment dat, trebuia să încep să râd, fiindcă eram epuizată de atâta plâns.

Emily părea traumatizată de efectele dezvăluirilor lui Tomas. Eu regretam deja profund că o contactasem în după-amiaza morții lui Henry. De asemenea, regretam că o luasem pe nepregătite când o sunasem de acasă de la Tomas. Faptul că-mi păstrase secretul o tulburase destul de mult. Acum, că putea să-l spună, era ca şi cum ai scoate un buştean de la baza unui baraj deja fragil. Brusc, un torent năvalnic de emoții amestecate a izbucnit peste stâncile ascuțite, sfărâmate.

Avusesem nevoie şi dorisem să o văd pe Emily ca pe o femeie puternică în ziua morții lui Henry şi în lunile care urmaseră după aceea. Dar acum vedeam altceva. Părea vulnerabilă şi neputincioasă. Regretam toate favorurile pe care i le cerusem şi pe care probabil aveam să i le mai cer. Aş fi vrut să pot face ceva pentru ea –, să-i fiu acea prietenă mai fericită, mai apropiată, care eram înainte să se întâmple ceva rău. Nu eram o supraviețuitoare. De fapt, propria mea

corabie lua rapid apă. Nu puteam să fac mai mult decât făceam pentru mine şi pentru Liza. Eram singură, în vreme ce Emily îl avea pe Justin, un soț minunat de grijuliu.

„Când o să-mi recapăt prietena?" încă mă întreba Emily, deşi mai rar acum. Nu aveam inima să-i spun că prietena cu care-şi petrecuse timpul înainte de moartea lui Henry, femeia din globul de sticlă, dispăruse pentru totdeauna. Când mi-a spus că se trezise în miez de noapte, neliniştită în legătură cu o expoziție de artă care urma să aibă loc, şi că vorbise cu soțul ei timp de o oră până când se liniştise, i-am amintit cu calm că atunci când eu mă trezesc în timpul nopții (ceea ce se întâmplă aproape în fiecare noapte) sunt singură şi mă uit la copilul meu adormit.

Emily mi-a zis că vrea să ardă salvie în casa mea, ca să o purifice. A adus un mănunchi frumos legat, un dar dintr-o călătorie recentă în New Mexico. În gând, mi-am zis că un exorcism ar fi mai adecvat decât arderea salviei.

M-am întrebat ce le-aş putea spune potențialilor cumpărători ai casei mele.

„Hm, tipul a căzut mort pe podeaua din bucătărie, chiar aici, cam pe unde stați acum, dar nu vă faceți probleme, acum este doar un spirit inofensiv, care dă din când în când sfaturi culinare şi se joacă uneori cu țevăraia, zgâlțâie ferestrele, genul ăsta de lucruri."

Nu aveam nimic împotriva arderii salviei sau a orice ar fi făcut-o pe Emily să se simtă mai bine venind în casa mea. S-a plimbat prin toate camerele cu salvia fumegândă într-o scoică de ureche-de-mare, scoțând uşuituri, de parcă îl sufla pe Henry pe fereastră odată cu fumul. Eu credeam că nici cea mai puternică salvie din cel mai sacru pueblo din New Mexico n-ar fi putut să-l alunge deocamdată. Era într-un purgatoriu ciudat, prins în casa noastră, obligat să asiste cum totul se destramă, inclusiv imaginea publică pe care o prețuia atât de mult. Într-o zi urma să fiu nevoită să plec de

aici, să-mi sigilez bine toate cutiile şi să fug cât mă ţineau picioarele, ca să fiu sigură că Henry rămâne în urmă.

Voiam ca Emily să se simtă bine. Încă doream să-mi petrec timpul în compania ei. Era prietena pe care o iubeam, mă bazam pe ea, chiar dacă erau zile când toanele şi fragilitatea ei mă înspăimântau, fiindcă îmi aduceau aminte de propria mea percepție fragilă asupra vieții.

* * *

În bucătărie, l-am simțit pe Henry atingându-mă, în timp ce preparam cina aşa cum puteam.

— Ah, du-te dracului, idiotule, am murmurat în surdină, în timp ce amestecam pastele în apa care fierbea. Lasă-mă în pace, am treabă.

Eu şi Liza reveniserăm iarăşi la genul ăsta de mâncare. Zi după zi, de-abia puteam să-mi adun energia să deschid cutiile de carton. Măcar erau organice. Păstram unele standarde. Măcar mâncam ceva. M-am gândit la senzațiile avute iarna precedentă în legătură cu prezența lui Henry. Încercase să mă avertizeze? „Ei bine, e al dracului de târziu. Am rămas cu grămada ta mare de rahat. Eşti mulțumit acum?” Am tresărit de durere când picături fierbinți au sărit din apa care bolborosea în oală. „Aş vrea să mă fi părăsit şi să fi plecat cu ticăloasa aia nebună. Asta îşi dorea.”

„Nu, stai. Mai bine că ai murit.”

Probabil, Cathy sperase să aibă o relație adevărată cu Henry. E-mailurile ei îi dovedeau dragostea aprinsă, dorința de implicare profundă pe care nu o recunoscuse când o înfruntasem în parcarea de lângă casa ei. Atunci nu dorise să spună decât că îşi dăduse seama că Henry nu ținuse cu adevărat la ea. Ascunsese aventura de soțul ei şi de cei mai apropiați prieteni şi riscase totul, în vreme ce aştepta ca Henry cel nehotărât să se hotărască. Am chicotit din nou, sumbru.

Liza a intrat în bucătărie, nerăbdătoare să mănânce.

— De ce râzi la paste, mama?

* * *

Deşi se părea că, în mintea ei, Cathy avea în vedere ceva pe termen lung, corespondenţa lui Henry sugera că nu avea de gând să-şi schimbe modul de trai. De fapt, secretele din viaţa lui îl excitau. Îi plăcea senzaţia de a avea tot, chiar dacă asta crease haosul interior care îl făcuse să caute ajutorul unui psihiatru de două sute de dolari ora.

Când Cathy îl presase să-i ofere o dovadă clară a iubirii lui pentru ea, el îi răspunsese cu acest mesaj:

29 dec. 2001

Vreau doar să înţelegi că sentimentele mele pentru tine nu au scăzut în intensitate de când m-am întors... Mă simt minunat când mă gândesc la tine; mă simt minunat când mă gândesc la ceea ce avem şi la vieţile noastre, la viaţa noastră împreună. Nu-mi pot imagina viaţa fără tine... am fost meniţi să fim împreună. De asemenea, m-am gândit mult la tine şi la lucrurile care mi-au făcut mare plăcere, cum a fost alegerea acelor cercei şi aşteptarea cadoului de Crăciun de la tine (nu a sosit încă).

În timp ce citeam e-mailurile, am descoperit că, după petrecerea de revelion din 2002 (când Cathy mi-a spus că avea de gând să se „facă pulbere”), o altă dramă secretă era în desfăşurare.

2 ian. 2002

Aş vrea să pot abate gelozia ta incredibilă. Universul meu personal este foarte important pentru mine şi, cu toate că tu eşti cea mai importantă persoană din el, încercările tale de a controla sau de a comenta prieteniile pe care le am şi pe care tu le consideri ameninţătoare devin o povară pentru mine.

Mi-ai făcut viaţa atât de amară, încât mi-a fost greu să mă bucur de ceva. Am crezut că vom putea să ne bucurăm de relaţia noastră intimă în timpul petrecerii, aşa cum am discutat. Ai fost însă atât de agresivă şi ţi-ai pierdut cu totul controlul, încât am crezut că o să dai totul la iveală, adică faptul că avem o legătură.

Îmi place să ştiu că mă iubeşti atât de mult şi îmi place faptul că te iubesc atât de mult. Îmi place când amândoi suntem în stare să ne exprimăm această dragoste. Ceea ce nu-mi place este când eşti iraţional şi incontrolabil de geloasă şi foloseşti furia ca să încerci să mă controlezi. Nu merge, şi doar ne trage înapoi. Este singurul motiv pentru care relaţia noastră nu progresează aşa cum ai vrea tu.

Reproşurile lui Henry fuseseră urmate de un torent de autocritici din partea lui Cathy. Îi era teamă că stricase totul în relaţia lor. Se scuza pentru faptul că se îmbătase. Se simţea umilită şi se întreba neliniştită ce gândeau ceilalţi invitaţi la petrecere despre comportamentul ei. Mai târziu în acea zi, Henry o consolase:

Nu ai stricat lucrurile între noi; cât despre ceilalţi, nu trebuie să-ţi faci griji. Nu ai de ce să te simţi prost. Oamenii ştiau că erai beată, dar şi că erai fericită. Cred că le plăcea faptul că cineva îşi lăsase deoparte inhibiţiile.

Ia-ţi câteva zile libere şi poartă-te frumos cu tine. Te iubesc.

Cathy, beată pe canapeaua din living şi, mai târziu, vomitând în baia de la parter în acel ajun de An Nou, nu părea nici fericită, nici lipsită de inhibiţii. La momentul respectiv nu înţelesesem de ce îşi provocase intenţionat o stare de rău.

Dar acum ştiam de ce se îmbătase până la inconştienţă.

Trebuie să se fi simţit nefericită, singură, dezorientată, debusolată şi, poate, chiar vinovată, deşi nu îndeajuns de vinovată ca să nu încerce să-l obţină pe Henry pentru sine.

Poate că sperase să-l oblige să-i acorde atenție, să-şi rearanjeze viața pentru ea. Poate că, dacă era destul de rănită, el avea să mă părăsească şi să aibă grijă de ea.

Henry, împovărat cu două femei foarte nefericite... Asta era bună.

În lunile următoare, relația lor revenise la obsesii şi gelozii reciproce. Cathy descria energia lor ca fiind atât de complementară că s-ar fi putut hrăni unul din celălalt. Această imagine a unui soi de ospăț canibal m-a făcut să mă cutremur. Genul acesta de relații nu se termină niciodată bine, nici în cărți, nici în viața reală.

După ce o criticase că fusese geloasă, Henry îşi manifestase propria gelozie irațională şi, câteva săptămâni mai târziu, erau în mijlocul unei alte bătălii privind natura şi viitorul relației lor. Ignorând conflictele evidente din propria viață, Henry era consumat de resentimente.

15 mai 2002

Trebuie să-ți spun că acum sunt foarte furios pe tine. Mă tot gândesc cum sentimentele mele nu sunt niciodată luate în seamă. Niciodată nu mă întrebi ce vreau, niciodată nu încerci să mă asiguri că doreşti să continuăm relația noastră. Mă simt incredibil de înşelat.

Nu puteam să nu observ că reproşul lui Henry legat de Cathy era chiar reproşul pe care Cathy i-l făcea luiŞi, desigur, reproşul pe care i-l aduceam eu lui, sursa multora dintre certurile noastre.

De cele mai multe ori, făceam cum voia el, ne supuneam programului lui.

„Toate ideile mele sunt bune”, îi plăcea lui să glumească, deşi eu niciodată nu aveam impresia că glumeşte.

În următoarele săptămâni de corespondență, disputele lor continuaseră, iar odată cu conflictul apăruseră tristețea şi deprimarea. Tot în acea perioadă, şi eu fusesem neliniştită şi deprimată. Eu şi Henry ne certam încontinuu. Henry zicea

că am reacții exagerate, emoții exagerate. Spunea că am nevoie de mai multe medicamente. După câteva dispute aprinse, cedasem în cele din urmă. Era vina mea, recunoşteam. Aveam să-i cer medicului să-mi schimbe medicația. Henry descria această chestiune particulară într-unul dintre e-mailurile lui către Cathy.

Era adevărat că în aprilie 2002 eram terminată – neliniştită, agitată, sufeream de insomnie. Îmi amintesc că mersesem în metropolă împreună cu Henry ca să mă întâlnesc cu psihiatra mea. Îmi amintesc cu câtă sinceritate vorbise cu doctorul meu. Cât de grijuliu şi de atent păruse. O vrăjise şi o păcălise până şi pe psihiatra mea.

Acum trecuseră deja aproape şase luni de când renunțasem la medicamente. Mă târâsem prin perioada îngrozitoare de după moartea lui Henry fără antidepresivele care, insista el, erau atât de necesareŞi oricât de oribile erau lucrurile acum, mintea mea nu fusese niciodată mai limpede.

* * *

Prietena mea din facultate, Sara, m-a sunat de acasă, din Anglia. Urma să se întoarcă în State peste câteva săptămâni, ca să ne întâlnim pe insula din Maine unde mă duceam în fiecare vară. Anna şi Leo aveau să împartă cu mine şi cu Liza casa pe care o închiriam. Am stat de vorbă cu Sara despre vacanța de vară mult aşteptată; apoi i-am povestit pe scurt despre ultima catastrofă.

— Ca în filmul *Lumina de gaz,* a declarat ea caustic.

M-am străduit să-mi aduc aminte de subiectul filmului pe care îmi aminteam vag că îl văzusem cu ani în urmă împreună cu tata. Ingrid Bergman era manipulată cu cruzime şi adusă în pragul nebuniei de soțul ei, frumosul şi încântătorul Charles Boyer, care urma să pună mâna pe nişte bijuterii ascunse în pod. Lucruri începeau să dispară;

flacăra lămpii de gaz se aprindea şi se stingea fără motiv, de parcă ar fi fost posedată.

M-am gândit din nou cu amărăciune la drumurile la psihiatru şi la medicamentele pe care le luasem. Apoi mi-am amintit exasperarea pe care o simţeam când mă certam cu Henry din cauza câinelui gălăgios al vecinilor.

Micul terier lătrător se numea Rebel – culmea!

În ziua când vizionasem casa, Rebel lătra.

— Henry, este o casă drăguţă, am spus, în vreme ce câinele alerga ca nebunul în jurul curţii. Este o casă drăguţă, dar îţi zic de pe acum, lătratul ăla mă înnebuneşte.

— A, nu-ţi face griji, o să se oprească după ce o să ne cunoască.

Din ziua când ne-am mutat în casă, timp de opt ore, cât stăpânii erau plecaţi la serviciu, terierul lătra încontinuu. Timp de zile şi săptămâni, până când am fost cuprinsă de un soi de nebunie. Era precum tortura cu picătura chinezească.

Poţi să spui multe despre oameni din felul cum îşi impun celorlalţi animalele lor needucate. Nu aveam mari speranţe cu vecinii mei, un domn şi o doamnă Caine. Bănuiam că aveau să se dovedească nişte oameni nepăsători şi lipsiţi de consideraţie, care se simţeau îndreptăţiţi, conform unui Al Doilea Amendament propriu, să-şi supună vecinii lui Rebel, binele public putându-se duce naibii. Henry crescuse într-un orăşel conservator, aşa că îmi imaginam că ştia care era cea mai bună abordare a situaţiei. I-am cerut să stea de vorbă cu ei.

Henry a refuzat.

— De ce nu ne putem simţi bine în noul nostru oraş? De-abia ne-am mutat aici. Nu înţelegi. Câinele nu o să mai latre după ce o să se obişnuiască cu noi. Reacţionezi exagerat.

— Henry, ţi-am spus că nu o să pot suporta asta. Îţi spun acum, din nou, că mă scoate din minţi.

Henry mi-a zis că trebuie să aştept. Am aşteptat. Dar chiar şi cu uşa de la birou închisă, tot auzeam lătratul neîncetat.

Am sunat-o pe fosta proprietăreasă a casei, care a oftat exasperată.

— Of, vecinul ăla idiot, domnul Caine! a izbucnit ea. Câinele ăla nu se opreşte niciodată din lătrat!

Mi-a spus că vecinii fuseseră nepoliticoşi şi nu răspunseseră la cererile ei repetate de a ține câinele în casă. Nu am întrebat-o dacă acesta fusese motivul pentru care vânduse casa, dar după ce am închis telefonul, primul meu impuls a fost să împachetez totul şi să scot locuința la vânzare.

După câteva luni, cu Rebel tot lătrând, nutream o furie ucigaşă, şi în unele momente mă întrebam dacă nu aş fi putut să otrăvesc animalul. O negresă cu ciocolată învelită în carne tocată ar fi putut trece neobservată. Gândurile astea mă îndurerau. Întotdeauna îmi plăcuseră animalele. În clipele raționale îmi dădeam seama că stăpânii erau de vină, şi nu câinele, care se simțea singur.

Când am vorbit cu vecinii au fost, aşa cum era de aşteptat, nepoliticoşi şi enervați. Un alt vecin s-a oferit să intervină. Cunoştea familia Caine de ani de zile, zicea el. Dar nici efoturile lui nu au fost de mare ajutor.

A venit toamna, apoi iarna. Rebel stătea mai mult în casă în timpul lunilor reci. Anticipând primăvara, eu şi Henry am continuat să ne certăm în legătură cu abordarea mai fermă a vecinilor. Rebel a început din nou cu lătratul imediat ce vremea s-a mai încălzit.

Într-un weekend din vara anului 2000, Irena a venit în vizită din oraş. Voiam să-i prezint noua noastră viață în cea mai frumoasă lumină posibilă. Aveam o piscină de dimensiuni modeste şi o privelişte demnă de invidiat înspre râu. Munca mea în grădină începea să-şi arate roadele. În

ciuda riscului lătrăturilor, cel mai bun lucru părea să stăm afară, unde toate avantajele erau vizibile. Am pus prosoape pe terasa de piatră şi ne-am pregătit pentru ceea ce speram să fie o după-amiază plăcută, în timp ce Liza se juca cu Amy acasă la Cathy.

Rebel a ieşit în fugă în curtea familiei Caine, lătrând, lătrând şi iar lătrând. După câteva minute, Irena m-a privit întrebătoare. S-a născut atunci în mine o stânjeneală profundă, care a crescut din ce în ce mai mult. Pentru asta plecaserăm noi din oraş? Părăsisem zumzetul relativ acceptabil al traficului din oraş, punctat ocazional de sirene şi de muzica din maşini, ca să fim torturați de acest zgomot neîncetat? Am încercat să ignor lătratul şi să ne continuăm conversația. După o oră, lătratul continua.

— Aşa e tot timpul? a întrebat Irena în cele din urmă, încruntându-se preocupată.

Nu i-am putut răspunde. Adevărul era că mutarea în această casă fusese, poate, cea mai nenorocită greşeală a vieții mele de adult, cu acest câine infernal drept cea mai puternică metaforă a acelei greşeli prea dureros de îndurat. Lăsasem în urmă confortul şi cea mai bună prietenă, o femeie care fusese suportul meu constant vreme de aproape zece ani. Aici nu aveam o prietenă ca ea, de care să mă lege o istorie atât de lungă şi de plină de semnificații. M-a cuprins disperarea şi am simțit că-mi dau lacrimile. Lătratul a devenit cel mai predominant sunet din mintea mea, obturând totul în jur – priveliştea râului, piscina sclipitoare, trandafirii în plină glorie. Efortul de a-mi păstra calmul mă distrăgea atât de mult că nu mă puteam concentra asupra a nimic din spusele Irenei sau a răspunsurilor mele. Un val de umilință şi de furie m-a cuprins brusc, ridicându-se în mine până în albul ochilor, unde am simțit o pulsație şi un țiuit, precedând una dintre migrenele care mă chinuiau în perioadele de stres intens.

— Nenorocitul ăla de câine! am urlat. Nu mai suport! Îmi distruge viața! O să înnebunesc!

Irena a rămas şocată în timp ce eu am luat-o la goană pe alee. A alergat apoi după mine în drumul principal, în timp ce eu m-am năpustit spre aleea familiei Caine şi am ajuns la uşa lor. Am sunat la sonerie iar şi iar, dar nu a răspuns nimeni. Deja plângeam cu sughițuri, cu respirația întretăiată. Irena încerca să mă liniştească. Continuam să țin apăsat butonul soneriei, apoi, recunoscându-mă înfrântă, ne-am întors, pe fundalul lătratului continuu, înapoi spre casă.

Henry, care fusese plecat la cumpărături pentru grătarul plănuit pentru acea după-amiază, s-a întors acasă.

— Nenorocitul ăla de câine! am urlat la el. A lătrat tot timpul vreme de două ore cât am încercat cu Irena să stăm şi noi afară! Nu-l mai suport! Trebuie să te duci să vorbeşti cu ei, fiindcă eu nu mai pot îndura nici măcar o zi din tot rahatul ăsta!

Henry s-a uitat la mine cu furie şi dezgust. În timp ce Irena rămăsese uluită, el m-a apucat de braț şi m-a târât în hol, unde m-a împins în perete.

— Ți-ai pierdut controlul, eşti nebună şi ți-ai pierdut stăpânirea. Nu eşti rațională, asta nu e ceva rațional, felul în care priveşti lucrul ăsta. E doar un câine!

— Ți-am zis că nu o să pot suporta, ştiam că nu o să pot îndura. De ce îi aperi pe oamenii ăia în loc să mă ajuți pe mine? Nu vor să stea de vorbă cu mine. De ce nu poți să-ți faci datoria de bărbat şi să îi înfrunți? De ce nu vrei s-o faci? Plângeam din nou cu suspine. De ce?

Mă simțeam îngrozitor de singură. Eram măritată,dar eram singură şi izolată, simțindu-mă nebună şi lipsită de echilibru mintal. În ziua aceea am învățat că nu eşti niciodată mai singur decât atunci când eşti prins într-o căsnicie.

Spre seară, Cathy, Steve, Amy (care o aducea pe Liza) şi alți prieteni din oraş au venit la noi la un grătar. Eu mi-am făcut datoria de gazdă. Irena părea încă tulburată de incidentul din acea după-amiază. La un moment dat, am observat-o discutând preocupată cu Henry. Ea vorbea, cu o expresie serioasă pe chip, făcând gesturi aprinse. Henry o asculta, dar nu mai avea dispoziția lui senină de gazdă.

După acel weekend, nu m-am mai întâlnit cu Irena o vreme.

— Nu înțeleg de ce ne-am îndepărtat, m-am lamentat într-o seară lui Henry, în timp ce ne aflam în pat.

În acel moment deja luasem legătura cu un avocat care să se ocupe de familia Caine (avocatul ne-a spus că multe dintre cazurile pe care le avusese priviseră dispute referitoare la garduri şi la câini care lătrau). De asemenea, mergeam la un consilier, recomandat de Cathy. Problema câinelui apăruse imediat şi în nenumărate rânduri. Pentru mine, reprezenta unul dintre multele feluri în care Henry îmi ignora sentimentele şi nevoile mele clar mărturisite. Pentru el, era o dovadă că nu eram rațională şi reacționam exagerat, şi probabil că aveam nevoie de mai multe medicamente. În afara cabinetului consilierului, Henry era mai puțin diplomat. Mi-a zis că sunt nebună. În timp ce eu mă gândeam la Irena, am început din nou să plâng, lucru pe care îl făceam de multe ori.

— Mi-a fost cea mai bună prietenă atâția ani, şi acum parcă nu mai vrea să mă vadă. Aici nu am prietene ca Irena, Henry. Nu ştiu dacă locul meu e aici. Mă simt singură.

— Cathy îți e prietenă, nu-i aşa?

— Nu o înțeleg pe Cathy, am replicat, ridicându-mă în capul oaselor şi întorcându-mă spre Henry. Nu mă simt bine în preajma ei. E când foarte caldă, când receŞi oricum, nu ne petrecem timpul singure împreună. Nu e ca şi cum am fi

prietene cu adevărat. Nu am sta atât de mult una cu cealaltă dacă Liza şi Amy nu ar fi atât de apropiate.

— Ei bine, eu cred că ar trebui să-i acorzi o şansă lui Cathy, a rostit Henry cu blândețe. Cred că ar trebui să-ți faci prieteni noi. Nu ai nevoie de Irena.

* * *

Am sunat-o pe Irena acum, într-una dintre aceste zile înăbuşitoare de iulie. Mi-a mărturisit că ea văzuse legătura dintre Henry şi Cathy. Ea avea avantajul de a fi străină de micul nostru oraş. În timpul acelui weekend de acum trei ani, ea îi văzuse pe Henry şi pe Cathy interacționând şi pusese totul cap la cap. Fără ca eu să-mi dau seama – sau, de altminteri, oricine altcineva de la petrecere –, Irena îl înfruntase direct.

— L-am întrebat pe Henry: „Ce se întâmplă între tine şi femeia aia?” Iar el mi-a răspuns: „Este chiar atât de evident?” I-am spus: „Nu vreau să ştiu nimic despre asta, nu vreau să-ți fiu confidentă. Julie e una dintre cele mai bune prietene ale mele. Vreau să te ocupi acum de asta şi să-mi spui când s-a terminat.” Atunci el mi-a zis: „Irena, trebuie să înțelegi că, dacă se află povestea asta, căsnicia mea e terminată.” Am simțit asta ca pe o amenințare. Dacă îți spuneam, atunci ar fi dat vina pe mine pentru consecințe. Nu mai puteam petrece timpul cu tine câtă vreme el făcea asta, a continuat Irena, amintindu-şi de confuzia şi de furia pe care le simțise în legătură cu Henry. Nu ştiam ce să fac – eram într-o situație atât de groaznică! Simțeam că mint ori de câte ori te vedeam.

Ascultând-o, mi-am amintit de un prânz ciudat de încordat din acea perioadă. Irena îmi pusese întrebări la obiect: eram fericită în căsnicie, mă simțeam apreciată, nu aveam visuri pe care ar fi trebuit să le urmez? Aceste îndoieli provocaseră o reacție de loialitate din partea mea, pe

care nu o simțisem tocmai autentică, în timp ce mă străduiam să creez o imagine în care eu şi Henry mergeam împreună pe un drum cu scopuri comune în viitor.

— Nu voiam ca şi tu să treci prin ceea ce trecusem eu. Tocmai încheiasem divorțul, a continuat Irena, aducându-şi aminte de drama dureroasă la care asistasem ca prietenă.

M-am cutremurat, gândindu-mă cât de dificil ar fi fost să am de-a face din punct de vedere legal cu Henry, un om căruia nu-i plăcea niciodată să piardă o dispută.

— Speram că pur şi simplu o să încheie rapid aventura cu Cathy, şi că asta nu avea să fie decât un mic hop într-o căsnicie lungăŞi mai ales mi-era teamă că, dacă ți-aş fi spus ce ştiam, l-ai fi apărat pe el şi m-ai fi respins pe mine, şi prietenia noastră ar fi fost distrusă pentru totdeauna.

Aici trebuia să recunosc, cu tristețe, că probabil avea dreptate. Aş fi continuat să-l apăr pe Henry, deoarece compromisurile şi scuzele pentru comportamentul lui făceau parte din viața mea sub clopotul de sticlă.

— Dar, Julie, ştiu că te iubea, a zis IrenaŞtiu asta. De aceea a păstrat secretul. Mă temeam că nu avea să-ți dea niciodată drumul dacă descopereai şi ai fi vrut să pui capăt căsniciei. Nu ți-ar fi fost uşor cu el. Nu voia să vă piardă pe tine şi pe Liza.

Viața mea în acei ultimi ani de căsnicie fusese ca o băşicuță care se formează pe călcâi de la nişte pantofi cu tocuri prea înalte – încercarea imperfectă a trupului de a crea un strat protector deasupra unei răni. „Acum va trebui să tai băşica, să îndur durerea şi apoi să încerc o viață diferită, una care să mi se potrivească mai bine."

Şapte

sfârşit de iulie 2003

Zilele se târau una după alta, sub dogoarea nedomolită. Cel puțin Liza nu stătea în casa încinsă şi era departe de cele mai multe izbucniri neaşteptate de furie din partea mea. Eu şi Anna făceam cu schimbul ducând şi aducând copiii de la tabăra de zi, dimineața şi după-amiaza. Într-o dimineață, Anna s-a întors pe neaşteptate după ce lăsase copiii în tabără, aducând cu sine un plic mare.

— Ce e în el? am întrebat eu sumbru.

Noi două păream urmărite de ghinion. Acum nici un fel de pachet nu mai era nevinovat. Amândouă arătam ca naiba, epuizate şi nefericite. Încetasem iarăşi să mănânc, iar ea arăta la fel de trasă la față. În clipele de umor negru, îi spuneam dieta Moarte şi Divorț.

Anna mi-a întins pachetul.

— Sunt toate e-mailurile pe care John le-a schimbat cu mica lui târfuliță, a zis, confirmându-mi temerile. Voiam să te rog să le ții aici. E prea dureros să le păstrez în casă. Dar s-ar putea să am nevoie de ele.

Am luat plicul de la ea şi am ales un loc pe un raft de sus din biroul meu, ca să nu fiu tentată să-l deschid. Aveam destule mizerii de-ale mele pe care să le citesc.

Ne-am dus înapoi în bucătărie, unde ne-am turnat câte un pahar de ceai cu gheață. Ne-am aşezat tăcute la masă, strângând în mână paharele aburite.

Răsucindu-şi capătul cozii ei împletite, Anna a rupt tăcerea.

— Julie, te-ai gândit să te muți înapoi în oraş?

— Cred că o să înnebunesc dacă mai stau mult aici, am murmurat, desenând conturul unui oraş pe aburul de pe pahar. Am apăsat paharul rece şi umed de obraz.

„Ah, ce bine dacă ar exista tehnologia din *Star Trek,* ca eu şi Liza, şi pisicile, şi lucrurile noastre să fim teleportate într-un apartament cu două dormitoare şi nu foarte scump din

Brooklyn. Poate şi cu o mică grădină, ca locul unde stăteam cu Henry când s-a născut Liza."

— Fratele meu zice că nu ar trebui să fug, am spus, simțind că-mi dau lacrimile. Spune că trebuie să am răbdare şi să aştept să treacă primul an. Dar nu ştiu cât mai pot îndura din tot rahatul ăsta.

— Da, te-nțeleg, mi-a zis Anna, râzând cu amărăciune. A venit lângă mine şi m-a îmbrățişat. Urăsc locul ăsta, să stau singură într-o casă atât de mare.

Gândul că amândouă împărtăşeam aceeaşi singurătate profundă m-a ajutat să mă opresc din plâns.

— Oricum, a continuat ea, nu voi putea niciodată să-mi permit aşa ceva după divorț.

— Mi-e cam teamă să o dezrădăcinez pe Liza acum, am mărturisit, gândurile mele încurcându-se o clipă în miile de mici detalii presupuse de o mutare.

— Ar fi complicat, a spus Anna. Dar pun pariu că am putea s-o facem, a adăugat înseninându-se brusc.

Deja făcuserăm liste elaborate de cumpărături şi lucruri de împachetat pentru călătoria la Maine din august. Eram Reginele Listelor. M-am întrebat dacă puteam planifica împreună o mutare înapoi în oraş în acelaşi fel. Puteam face liste; îndeplini sarcini. Femeia asta nu era distrusă, chiar dacă viața părea să i se destrame, exact ca a mea. Dacă ne puneam în minte să facem asta, chiar aveam s-o facem. Dar eu nu eram pregătită, nu încă.

— Hai să ne gândim la asta, a zis Anna, privindu-mă cu atenție, simțindu-mi nesiguranța. Promite-mi că te vei gândi la asta.

* * *

Mai târziu în acea noapte, cu Liza adormită în patul meu, eram încă trează şi citeam din nou în birou. Iată o chestie care te lăsa cu gura căscatăŞi asta din partea unui om care

se mândrea cu propria conştiinţă de sine şi cu o înţelegere sofisticată a naturii omeneşti.

Nu simt nici un conflict interior în ceea ce te priveşte. Poate că există un mic conflict în legătură cu efectul relaţiei noastre asupra acceptării de către mine a căsniciei mele.

„Un mic conflict? Aşa crezi? Cum putea fi atât de detaşat? Cum nu putea să înţeleagă că acţiunile lui, chiar şi cele secrete, făceau rău căsniciei noastre şi fiicei lui?”

Nu-mi plăcuse niciodată să fumez iarbă sau să iau droguri, deşi făcusem câteva eforturi inutile să fiu *cool* în liceu. În cele din urmă, urâsem sentimentul de detaşare pe care îl provocau drogurile. Nu mă simţeam bine să joc diferite roluri. Era suficientă lupta zilnică de a-mi identifica adevăratul sine. Dar în mod clar lui Henry îi plăcea să joace diferite jocuri.

Fratele meu, David, mi-a trimis un e-mail pe care îl găsise în timp ce frunzărea documentele contabile ale lui Henry cu câteva luni mai înainte. Nu înţelesese totul la momentul respectiv; nici măcar nu ştia cui îi scria Henry. Dar bănuise suficient ca să îşi dea seama că nu putea să-mi trimită atunci acel e-mail; conţinutul lui era prea inflamabil.

Când am citit schimbul epistolar, datat cu 20 septembrie 2002, mi-am putut imagina oarecum situaţia. Henry scria:

Am crezut că azi, când ne-am despărţit, am ajuns la un fel de înţelegere cum că vom încerca să facem nişte mici paşi înainte în relaţia noastră. Nu mă aştept să revenim la vechile obiceiuri. Mă aştept ca, în cele din urmă, să putem ajunge la intimitate fizică, fiindcă asta e ceea ce dorim. Dacă lucrurile stau exact la fel, o să fiu foarte supărat pe tine.

El încerca multe roluri, fiind pe rând uimit, seducător, rugător, condescendent şi agresiv. Era ceva foarte rece în modul în care, la final, o punea la punct pe Cathy. „O să fiu foarte supărat pe tine.”

Cathy îi răspunsese lui Henry, spunându-i cât se bucurase să-l revadă după ce nu vorbiseră câteva luni, dar insistase că nu trebuie să-şi reia relaţia sexuală. Biletul ei suna ca şi cum ar fi spus „nu, nu, nu, nu trebuie”, ceea ce reprezenta, de fapt, o invitaţie.

M-am întrebat dacă Henry aştepta cu nerăbdare jocul de a o cuceri din nou, doar ca s-o poată dispreţui mai mult. Era clar că îi plăcea să i-o tragă, îi plăcea mult de tot.

Corespondenţa ulterioară nu mai supravieţuise. Puteam doar să-mi imaginez cum se desfăşurase această dramă. În discuţiile telefonice cu mine, Cathy îşi asumase meritul pentru încheierea relaţiei lor sexuale în vara de dinaintea morţii lui. Psihiatra lui Henry îmi sugerase că el dorise să pună capăt aventurii. Acum nu exista vreun mod de a afla adevărul.

Când mi-am amintit cum plânsese Cathy peste trupul lui Henry la priveghi, mi-a părut mai probabil că, în ziua morţii lui, această relaţie nu se terminase, nici măcar pe departe. Jocul nu-şi pierduse farmecul pentru el, şi poate că ea nu-şi pierduse speranţa că era posibil ca el să mă părăsească pentru ea.

Deşi majoritatea e-mailurilor schimbate de Henry şi Cathy se pierduseră sau fuseseră distruse la un moment dat după descoperirea lor, rămăseseră destule din lunile de dinaintea morţii lui. M-am întors la ele. Într-o scrisoare lungă, Henry îi făcea mărturisiri lui Christine, femeia din California – femeia despre care Henry, şi apoi Tomas, îmi povestiseră –, divorţata care împletea, fără soţ, cu doi copii şi cu o casă dezordonată. În povestea lui, în faţa lui Christine, Henry o făcuse pe Cathy să pară mai strălucitoare. E bine să crezi în propriile poveşti, iar el putea fi sigur că Christine nu avea s-o întâlnească niciodată pe Cathy. Henry era ceea ce profesoara mea de engleză din liceu ar fi numit drept „un narator înşelător”.

Cu siguranță, în micul nostru orăşel existau femei mai drăguțe decât Cathy. Însă disponibilitatea ei şi dorința de a juca un joc periculos, după regulile dictate de el, trebuie să fi reprezentat o compensație suficientă. Dar cheia era pericolul, marele fior de băiat rău.

22 octombrie 2002

Christine,

O.K., acum în ceea ce priveşte subiectul legat de prietenele mele sau Istoria infidelităților mele. Am oarecare rețineri în a-ți vorbi despre asta. Mă simt de parcă ți-aş da pistolul cu care o să mă împuşti în actul trei... dar iată povestea.

În ultimii trei ani am avut cinci aventuri sexuale şi câteva flirturi, de la câteva întâlniri până la o relație care continuă. La începutul relației mele cu Julie, chiar înainte să ne căsătorim, am avut o aventură şi vreo două ratate la mustață.

Apoi nu s-a mai întâmplat nimic până în urmă cu trei ani, când am întâlnit-o pe această femeie, Cathy. Se întâmplase să fiu cu fiica mea la locul de joacă al şcolii (stăteam în cap pentru ea), când această femeie frumoasă, cu păr negru şi ochi albaştri a apărut împreună cu fiica ei şi a intrat în vorbă cu mine.

S-a apucat să mă vrăjească prin e-mailuri vreme de vreo şase luni. Apoi, într-o zi, la un prânz, am abordat direct această chestiune şi cam la o lună mai târziu, ne culcam împreună. Ne-am întâlnit vreme de aproape trei ani. Era ca un al doilea mariaj. Ne vedeam în fiecare zi. Fiicele noastre erau cele mai bune prietene. Aş putea spune că, în unele privințe, ne vedeam mai mult decât cu partenerii noştri de viață. Era şi o relație tumultoasă, din cauza volatilității ei emoționale.

Ceea ce ne-a făcut să rămânem împreună a fost sexul. Era uimitor. Aşa că făceam sex foarte mult.

Apoi, în mai anul trecut, s-a produs o ruptură uriaşă. Am întrerupt legătura cu ea. Ea s-a ofticat foarte tare pe mine. Apoi eu am vrut să reluăm. Ea nu mai voiaŞi aşa mai departe. În cele din urmă, m-am hotărât să nu mai vorbesc cu ea şi să nu mai interacţionez în vreun fel cu ea. A fost dificil, dar cred că am scăpat de această dependenţă.

Să vedem... Am avut o scurtă aventură cu o directoare de publicitate din New York, pentru care la un moment dat am avut nişte sentimente foarte puternice. Ne-am culcat împreună de câteva ori, apoi ea s-a răcit foarte tare faţă de mine. Din nefericire, avea două trăsături îngemănate: era foarte sensibilă, dar nu-şi putea exprima sentimentele. Bănuiesc că îşi închipuise că o să am o reacţie mai profundă în ceea ce priveşte relaţia noastră după ce mă culcasem cu ea, poate chiar să-mi las nevasta.

Am avut o scurtă aventură vara trecută cu o blondă înaltă din Sonoma. Ne-am agăţat la o petrecere. Ea era între două relaţii şi ne-am distrat vreo câteva zile. Avea o casă frumoasă pe un deal, cu o privelişte uluitoare, un jacuzzi şi piscină. Dar era uluitor de indiferentă faţă de propriul trup pentru cineva atât de frumos şi de atletic, aşa că sexul cu ea era cam nesatisfăcător pentru mine. (Cel mai mult îmi place când partenera mea se simte grozav, şi asta presupune atât cunoaştere de sine, cât şi tehnică. Cam asta este ce poate face un tip într-o relaţie sexuală.) Dar era o persoană cu adevărat caldă şi iubitoare, aşa că ne-am simţit minunat împreună.

A, da, şi mai este o femeie acasă pe care am întâlnit-o la sala de sport. Are un trup minunat. Vine la sală de cinci ori pe săptămână şi poate face zece flotări într-o singură mână, şi cu toate astea e zveltă ca o trestie. Totuşi, nu este atât de deşteaptă ca să o doresc pentru o relaţie romantică.

A mai fost şi femeia care m-a agăţat în Mercedesul ei. Ne-am distrat de minune flirtând, dar nu a existat acea scânteie

între noi. În vară am cunoscut o argentiniancă de douăzeci şi cinci de ani, cu care am avut un flirt nemaipomenit. Deşi este tânără, are un suflet bătrân, aşa cum spuneai tu, şi este o „tovarăşă de călătorii“. Nu a vrut să facă sex cu mine în acel moment, dar vrea să ne întâlnim într-o vacanță viitoare undeva ca să consumăm aventura.

De curând am fost în Willapa (Washington) şi o femeie m-a agățat la micul dejun. Doar am pălăvrăgit cu ea câteva minute dimineața, şi ceva mai târziu la recepția de la han mă aştepta un bilet prin care mă invita la cină în aceeaşi seară.

Astăzi mă plimbam în ploaie pe o stradă din Haight-Ashbury şi mi-era un dor teribil de nevastă-mea.

Care e programul tău pentru mâine? Cred că o să mă duc dimineață la aeroportul din Oakland şi o să prind o cursă de după-amiază. Poți să mă iei de la aeroport? Sau să iau un taxi? Cât timp poți petrece cu mine joi?

Furioasă, am trântit e-mailul pe birou, plângând în aceeaşi măsură de furie şi de ruşine că nu am observat nimic din toate astea. M-am dus iarăşi să mă plimb prin grădină şi să smulg buruieni. „Poate că nu am vrut să văd asta înainte, dar acum o să văd totul, fiecare nenorocit de centimetru din toată povestea asta. M-am săturat să mă simt idioata oraşului. Nu se poate să fiu singura femeie în situația asta. Aşa ceva trebuie că se întâmplă în fiecare zi, aşa cum i s-a întâmplat şi Annei. Doar că majoritatea nenorociților nu pică morți, lăsând în urmă toate mizeriile.”

Am năvălit din nou în birou. Latura pragmatică din mine – care făcea liste, plătea facturi, îşi termina munca la timp, fierbea apă pentru nesfârşite cine cu spaghete, se asigura că Liza şi-a făcut temele şi are lenjerie curată – a început un proiect de cercetare. Am luat un nou carnețel liniat din rezerva din dulap, am făcut o listă şi am început să le sun pe acele femei.

Am găsit numărul lui Christine, şi i-am lăsat un mesaj. M-am întors la scrisoarea lungă a lui Henry şi am început să caut alte nume în agenda lui telefonică.

* * *

O altă după-amiază înăbuşitoare. Liza se întorsese din tabără, dar eu nu mă simțeam în stare să mă port ca o mamă. În schimb, stăteam singură în birou, gândindu-mă la ultimii ani petrecuți cu Henry, murmurul televizorului din living liniştindu-mă. Sponge Bob era deja de luni bune un babysitter statornic. Televiziunea reprezentase o distragere acceptabilă de la tristețea provocată de moartea lui Henry, iar acum de la ororile care se desfăşurau în biroul meu.

Eu fusesem distrasă cu mult înainte de moartea lui Henry, în timpul căsniciei mele, chiar şi când făceam sex. Cuibărită sub învălmăşeala familiară a cearşafurilor, obişnuiam să revăd în minte listele cu lucrurile pe care le aveam de făcut. Când deschideam ochii, meditam la praful strălucitor de pe geamuri şi la luna de afară, în timp ce el era înăuntrul meu, provocându-mi orgasmul. Eram foarte obosită şi eram sătulă de certurile cu el. Acum, adevărul m-a izbit cu putere. Desigur că existaseră semne ale comportamentului său, dar alesesem să le ignor pe toate.

„Vreau să fii mai mult prietena mea şi mai puțin o nevastă”, îmi zisese de câteva ori în timpul ultimei toamne.

„Ar trebui să-mi acorzi mai multă atenție mie şi mai puțin Lizei.” Acesta fusese un refren continuu de la naşterea ei.

Era evident că înclinația lui bine cunoscută pentru flirt nu fusese o distracție nevinovată, ci un mod de operare foarte uzitat, care avusese un succes deosebit, nu numai în fermecarea cercului social *(sute de oameni la înmormântarea lui!),* ci şi pentru cucerirea admiratoarelor din multe colțuri ale țării. Am lovit puternic cu pumnul în birou, astfel încât

să mă doară – o alegere mai bună decât să izbesc într-un perete.

Îmi fusese frică să privesc adevărul, fiindcă erau atât de multe lucruri în joc. Îmi fusese teamă să rămân singură. Acum eram singură. Acceptasem comportamentul lui inadmisibil de teama că nu aş fi putut trăi fără el. Dar iată-mă, trăind fără el.

14 februarie 2002

Astăzi ți-am sărutat tot trupul, mai ales părțile roz şi fragedeŞi am o felicitare de Sfântul Valentin în vârful penisului meu. Mor de dorință să ți-o dau.

Henry trimisese acelaşi mesaj de Sfântul Valentin lui Cathy şi lui Mandy (directoarea de publicitate rece-şi-fierbinte pomenită în scrisoarea lui către Christine) la câteva minute unul de altul. N-am putut să nu zâmbesc în fața eficienței gestului, un micuț „cut-and-paste” pasional.

Eu nu primisem acea felicitare obraznică. În acel an, Henry îmi dăduse o felicitare făcută de mână, care conținea o poezie de-abia compusă, precum şi un aranjament floral superb, cu trandafiri, irişi, ciulini sălbatici, laptele-câinelui şi hortensii, flori pe care ştia că le iubesc. Care dar, m-am întrebat, exprima un sentiment mai sincer?

Cu ani înainte, când Liza era bebeluş, eu şi Henry am mers la o petrecere în apartamentul din centrul Manhattanului al lui Mandy, unde aceasta locuia cu prietena ei de multă vreme, Dinah. La momentul respectiv, Mandy şi Dinah făceau parte din categoria „prieteni de-ai prietenilor”. Stăteam pe canapea, săltând-o pe Liza în poală şi încercând să sorb din paharul cu vin fără să-l vărs peste tot. Rochia cenuşie şi largă pe care o alesesem nu mă făcea să mă simt elegantă şi stilată, dar îmi ascundea abdomenul moale de după naştere şi regurgitările constante ale bebeluşului, care reprezentau noua mea viață.

În mijlocul mulțimii de vreo douăzeci de oameni, Mandy, Dihan şi Henry se strânseseră intim lângă masa din bucătărie, râzând şi vorbind. În altă împrejurare, în care femeile ar fi fost heterosexuale declarate, m-aş fi gândit că poate ambele femei umblau după Henry. Mandy era o brunetă înaltă, cu buze subțiri şi înfățişare masculină. Nu era genul lui Henry, aş fi zis. Stăteam cu copilul, simțindu-mă plictisită şi plictisitoare, un bagaj nedorit într-un colț de încăpere. Voiam cu disperare să mă duc acasă.

— Mandy arată grozav în costumul Armani, comentase Henry când se întorsese acasă cu sacoşele pline cu pantaloni şi cămăşi dintr-una din excursiile lui ocazionale la Neiman Marcus din New Jersey.

Mă gândeam la Mandy ca la partenera lui homosexuală de cumpărături, aşa cum Anna vorbea despre mersul la cumpărături de haine cu „soții ei homosexuali”. Călătoriile pentru cumpărături mi se păreau destul de nevinovate. Nu trebuia să-mi placă toți prietenii lui, îmi ziceam, aşa cum nici lui Henry nu-i plăceau toți amicii mei. Putea să-şi petreacă timpul la cumpărături cu prietena lui şi eu nu eram nevoită să am de-a face cu ea.

Speram că avea de gând să fie mai agresiv în căutarea unei noi slujbe, astfel încât să aibă ocazia să poarte pantalonii elegant croiți şi cămăşile pe care le încerca fericit în fața mea ca să-l pot admira.

Când Henry îmi spusese că Mandy şi Dinah se despărțiseră, fusesem prea puțin preocupată de asta. La vremea aceea, Liza mergea de-a buşilea şi la mine nu ajungeau prea multe din lumea exterioară universului muncii mele sau preocupărilor de mamă.

Câteva luni mai târziu, Henry pomenise că Mandy îşi găsise un nou serviciu în Australia. Cealaltă parte a lumii era suficient de departe.

Doi ani mai târziu, în 2001, ea se întorsese în State după o altă ruptură sentimentală, de data asta de bărbatul cu care avusese de gând să se mărite.

— Hei, întrebase Henry, putem s-o invităm pe Mandy aici la cină?

— M-a ignorat întotdeauna. Nu-mi place de ea şi nu vreau să vină aici.

— Pot să-i spun asta? râsese el.

— Chiar te rog, replicasem eu sec.

— Ai avut o aventură cu Henry?

Un moment de tăcere la telefon.

„Directoarea de publicitate caută o replică acceptabilă?”

— Nu, nu am avut o aventură cu el. Eram foarte apropiați, continuă ea. Eram foarte buni prieteni.

— Îmi amintesc că mergeați împreună la cumpărături. Deci asta a fost tot? Doar buni prieteni?

— Am fost foarte bulversată după 11 septembrie. Am văzut totul de la fereastra din bucătărie. A fost oribil, şi Henry m-a ajutat foarte mult, după ce mi-au dat voie să mă întorc în apartament.

Henry îmi vorbise despre apartamentului ei din Battery Park cu vedere spre turnurile gemene. În timp ce stătea citind dimineața *The New York Times* şi bându-şi cafeaua, avioanele intraseră în clădiri, unul după altul.

— A fost groaznic că a trebuit să treci prin aşa ceva. Dar acum am nevoie să ştiu ce s-a întâmplat între tine şi Henry.

— Cred că am dormit într-o noapte în acelaşi pat, dar nu am făcut sex.

„Când se întâmplă aşa ceva?

Nu am tras fumul în piept. Nu am avut relații sexuale cu acea femeie.“

Nu puteam să cred o asemenea poveste. Henry nu-mi zisese nimic despre împărțirea unui pat, doar despre faptul că o ajutase să se întoarcă în apartament şi despre scena

sinistră de la Ground Zero. Spusese că exista un prieten care stătea cu ea. Mă sunase din oraş ca să-mi spună că avea să rămână peste noapte la clubul colegiului lui, aflat în centrul oraşului. Voiam să-l cred, aşa că îl crezusem. „Eram ocupată, cu gândul la treburi importante – cum să-mi câştig existenţa, să am grijă de copilul nostru. O.K., am fost o idioată."

În timpul zilelor şi săptămânilor frenetice de după 11 septembrie, rămăsesem acasă, aproape de copil. Nu eram în stare să mă gândesc la nimic, doar că trebuia să fiu lângă Liza. Când Henry îmi spusese că Mandy nu se mai putea duce acasă, nu am sugerat să-i oferim o cameră. Îmi părea rău pentru ea, poate mă simţeam un pic vinovată că nu mă puteam dovedi mai amabilă, dar tot nu voiam să o primesc în casa mea. Doream să am încredere în Henry, să-l las să o ajute să se mute înapoi în apartament, astfel încât eu şi Liza să putem sta acasă în siguranţă.

Nu luasem în calcul abilitatea lui Henry de a profita de orice situaţie, chiar şi de o tragedie naţională atât de traumatizantă.

* * *

Au trecut câteva zile înainte ca Christine, divorţata pasionată de împletit din California, să mă sune la rândul ei. În cele din urmă, mi-a lăsat un mesaj pe telefon. Fusese plecată într-o excursie cu cortul cu fiii ei, dar dorea să stea de vorbă cu mine.

— Ce dracu' a fost în capul tău să te încurci cu un bărbat însurat şi cu copil? am chestionat-o. M-am prins de marginea biroului cu degetele transpirate, uşurată că această femeie se afla la mulţi kilometri depărtare şi nu aveam cum să o pocnesc. Nu te-ai gândit, de fapt, la mine, nu-i aşa? Cum te-ai simţi dacă o altă femeie ţi-ar face ţie aşa ceva?

Nu a închis, lucru care m-a impresionatȘi-a cerut iertare, cu glas reținut.

Mi-a povestit cum l-a cunoscut pe Henry la un eveniment culinar în timp ce el se afla pe Coasta de Vest făcând cercetări pentru cartea lui. La momentul acela divorțase de puțin timp de tatăl celor doi băieți mici ai ei. Prietenul ei se despărțise brutal de ea tocmai când cancerul de care suferea mama ei ajunsese în stadiul final. Henry apăruse în viața ei în acel moment, oferindu-i ceva ce trebuie să fi părut o adevărată mângâiere. Mesele lui minunate, gătite în casă, cu care odată mă cucerise şi pe mine, avuseseră mare succes cu ea.

— La început, Henry nu mi-a spus că este însurat. Şi nu purta verighetă. Când l-am presat, a recunoscut că este căsătorit, dar a susținut că tu şi el aveați „un aranjament”.

— Te asigur, am izbucnit, că nu exista nici un asemenea „aranjament”.

— În acel moment, eu şi prietenul meu aveam o relație deschisă, aşa că la început am acceptat povestea lui Henry. Dar era atât de secretos în legătură cu viața lui de acasă... Mi-am dat seama destul de repede că nu-ți spusese nimic. L-am cunoscut, de fapt, pe Henry numai câteva luni. Ne-am cunoscut în octombrie, şi până la Crăciun relația noastră sexuală aproape că se terminase.

De Crăciun, când eu şi Liza zburasem la Seattle ca să ne întâlnim cu Henry. Două săptămâni mai târziu, se prăbuşise pe podeaua din bucătărie. Ultimul lui decembrie părea foarte îndepărtat. La fel şi toamna trecută, când el se întâlnea cu Christine.

Mi-a revenit din nou în minte, cu o claritate uimitoare, o dimineață din acea toamnă, dimineața de 8 noiembrie 2002. Eram cu Henry în maşină, pe Route 9, îndreptându-ne spre o şcoală particulară unde speram să o transferăm pe Liza.Şcoala publică locală nu era o soluție. Liza era

terorizată de nişte fete din clasa ei, iar conducerea şcolii nu aborda problema nici agresiv, nici elegant. Vorbisem cu mama uneia dintre fete, o discuție care avusese un rezultat pozitiv modest, dar răul fusese făcut. Liza ura să meargă la şcoală. Era de-abia în clasa întâi. Ne mai aşteptau unsprezece ani de educație.

Acum ne duceam să vedem singura alternativă, într-un orăşel cu o singură şcoală, o instituție particulară, aflată cam la patruzeci de minute distanță de casa noastră. Cele două fiice ale lui Emily mergeau aici, la fel şi copiii câtorva prieteni din oraş. Chestiunea şcoală particulară–şcoală publică era controversată într-un oraş deja foarte divizat între familiile vechi şi refugiații recent veniți din metropolă. Simțeam povara vinovăției pentru dezertarea pe care o puneam la cale. Când, într-o după-amiază, venind să o iau pe Liza de la şcoală îi pomenisem lui Cathy de planul nostru, chipul ei se strâmbase cu o expresie îngrozită că fetele noastre aveau să fie la şcoli diferite. Cathy însăşi petrecuse ani la o şcoală particulară de elită, apoi la un internat chiar şi mai exclusivist. Îmi displăcea atitudinea ei față de alegerea noastră.

Nu voiam să mă gândesc cum urma să ne permitem eu şi Henry o şcoală particulară. Fusese destul de greu să plătim grădinița şi bona, dar speram să pot aduna ceva bani cu ajutorul familiei şi făcând economii. Eram îngrijorată în legătură cu întregul proiect, în timp ce-mi țineam privirea ațintită asupra traficului agitat de pe Route 9, când telefonul lui Henry a sunat.

El a răspuns. Uram când vorbea la telefon fără hands-free, în vreme ce gonea pe autostrada aglomerată, dar ceea ce m-a uimit imediat a fost intimitatea convorbirii. Îmi dădeam seama că vorbea cu o femeie. Prin semne, am încercat să-l fac să pună punct conversației. El m-a ignorat.

— Închide telefonul, Henry, i-am şuierat. Nu e momentul potrivit. E periculos şi ilegal.

Furios, a încheiat discuţia şi a virat cu maşina spre un refugiu de pe autostrada aglomerată, cu o smucitură grăbită şi violentă de volan. M-a împuns în umăr.

— De ce eşti o târfă nenorocită atât de egoistă? De ce nu poţi să înţelegi că prietena mea era supărată? Suna din California! Mama ei e pe moarte! De ce nu poţi să înţelegi asta? Urăsc când eşti aşa!

Furia lui m-a îngrozit. Am crezut că o să mă lovească. Curentul produs de vehiculele care goneau pe lângă noi zgâlţâia maşina. Am început să tremur, deşi înăuntru era cald şi eram îmbrăcată cu haina din blană de oaie de-abia cumpărată.

Eram căsătoriţiŞtiam, fără să o spunem, că trebuia să menţinem o aparenţă de calm pentru turul şcolii pe care urma să-l facem. După un minut, timp în care m-am simţit ruşinată, dar şi furioasă, Henry a intrat din nou în trafic şi ne-am continuat drumul într-o tăcere îngheţată.

Ajunşi în holul şcolii, escortaţi de directorul care se ocupa de înscrieri, Henry şi-a jucat atât de magistral rolul, că am fost la fel de uluită ca şi de furia de mai devreme. Brusc era numai lapte şi miere, interesat şi entuziast, plin de întrebări bine gândite. Eram părinţii perfecţi şi dedicaţi care căutau o şcoală minunată pentru copilul lor iubit.

Acum înţelegeam că cea care sunase în acea zi fusese Christine.

23 oct. 2002

Nu eşti prima femeie cu care am făcut asta. Mă aflu într-un soi de căutare şi încă nu am găsit ceea ce caut. Este ceva la tine, la combinaţia dintre inteligenţă, deschiderea către viaţă şi frumuseţea înfăţişării, care în acest moment mă atrage. Până acum nu am mai întâlnit pe cineva ca tine. E ca un fel

de chemare şi răspuns. Eu cânt o notă şi nota cu care răspunzi este potrivită şi adevărată.

Poate nu crezi că ceea ce fac este romantic. Fac un mare efort şi o mare investiţie în relaţia noastră emoţionalăŞtiu măcar că voi avea un nou prieten, şi prietenii mei sunt pentru o viaţă. Cred că ştii că vreau mai mult. Vreau să avem o prietenie foarte intimă, în care alături de dialog să existe şi dragoste fizică.

Vreau să ne împrietenim. Vreau să te simţi în largul tău, să poţi fi afectuoasă cu mine când nu suntem în preajma copiilor. Vreau doar să ne bucurăm unul de celălalt aşa cum suntem cu adevărat. Dacă m-am culcat şi cu alte femei... Cred că aceste lucruri trebuie lăsate deoparte pentru câteva ore. Haide să vedem ce ne atrage unul la celălalt.

Te iubesc,

Henry

Reacţia lui Christine la măguliri, la bijuteriile scumpe dăruite, la mesele preparate în casă, la faptul că îi făcea curat în bucătărie şi îi umplea maşina de spălat vase? Cum ar confirma orice mamă singură, apăsată de griji, a fost aproape în culmea extazuluiŞi eu aş fi fost încântată dacă Henry s-ar fi întors acasă din călătoriile lui şi m-ar fi copleşit cu asemenea atenţii, în loc să se plângă că e epuizat. Revenirile lui acasă fuseseră, de fapt, cele mai rele perioade din acel an.

În e-mailurile ei către Henry, Christine părea de cele mai multe ori obosită şi secătuită. Mama ei era pe moarte, avea doi băieţi mici, prietenul ei se pregătea să o părăsească, poate din cauză că nu voia să aibă de-a face cu copiii ei, casa îi era un dezastru şi se părea că, de fapt, nici nu-şi putea permite să o păstreze. După întoarcerea de la un curs de trei ore pentru părinţi divorţaţi, remarca într-un e-mail către Henry că sfatul ei pentru toţi era să nu divorţeze – probabil nu ceea ce sperase el să audă.

Când Matthew o sunase pe Christine în dimineața după moartea lui Henry, ea nu era decât un simplu nume necunoscut dintr-o agendă bogată.

— I-am spus lui Matthew despre aventuri, şi-a amintit Christine. Eram sigură că Henry fusese neglijent şi lăsase totul la vedere. I-am zis că trebuie să ascundă totul de tineŞtiam că erau multe de ascuns.

Până la finalul primei noastre conversații, aveam sentimentul ciudat că, dacă ne-am fi întâlnit în alte circumstanțe, aş fi vrut să fiu prietenă cu Christine.

— Ăsta era coşmarul lui Henry, mi-a zis, că noi două o să ne întâlnim şi o să ne înțelegem de minune, retrăgându-ne într-un colț să împletim şi să uităm cu totul de el.

Am râs amândouă şi am simțit adevărul spuselor ei. Râsul nostru a îmblânzit spațiul dintre noi.

I-am cerut lui Christine să-mi trimită o fotografie de-a ei. Mi-a trimis pe e-mail un fişier jpg. Înainte să-l deschid, mi-am zis: „O să descopăr o brunetă minionă şi drăguță."

Era, de fapt, o femeie cu înfățişare drăgălaşă, micuță, cam de vârsta mea, cu un zâmbet larg, păr negru, scurt, buclat şi trăsături blânde. Ar fi putut să-mi fie verişoară sau sora mai atrăgătoare a lui Cathy.

Am simțit o senzație ciudată de pierdere. Trebuia să recunosc că o plăceam pe Christine. Avea un simț al umorului grozav. Era deşteaptă şi spirituală şi, desigur, voiam să plac pe oricine putea să vorbească plin de entuziasm despre împletit.

— Hei, luna asta mi-a apărut o poză în care prezint nişte mănuşi fără degete într-o revistă de tricotaje, mi-a spus, vădit încântată.

M-am dus la merceria locală, am cumpărat un exemplar şi i-am admirat din nou chipul atrăgător, deschis. Henry avusese dreptate în privința noastră – ne înțelegeam de minuneŞi, în timp ce citeam e-mailul lung, plin de

confidențe, pe care i-l trimisese Henry, am invidiat-o pentru talentul de a-l extrage din viața lui alcătuită din multe compartimente secrete.

Dar ce se întâmplă cu tine în momentul în care te hotărăşti că este în regulă să faci sex cu un bărbat însurat, care are un copil? Christine nu a vrut sau nu a putut niciodată să explice ce părere avea despre momentul în care trecuse de această linie.

Eu însă ştiam câte ceva despre această experiență. Odată, cu ani în urmă, înainte să-l cunosc pe Henry, traversasem şi eu acea graniță.

Eu şi Roberto ne simțeam atraşi unul de celălalt de ani buni. Ne vedeam aproape în fiecare zi în grupul de prieteni din Upper West Side rămaşi împreună şi după facultate. Mergeam la petreceri în apartamente pline de fum de pe Riverside Drive. Mâncam în restaurante ieftine. Beam bere la The Gold Rail pe 110th Street şi Broadway, iar în weekend mergeam să dansăm.

Roberto era însurat cu Annette. În cazul lui fusese vorba despre cartea verde (el era din Italia), dar soția lui dădea dovadă de o adorație plină de devotament. Nu aveau copii. Roberto era dedicat lumii academice şi îşi finaliza doctoratul în lingvistică.

În luna septembrie din acel an, 1984, Annette a plecat timp de trei săptămâni pentru nişte cercetări la Chicago. Într-o după-amiază după plecarea ei, Roberto m-a sunat la birou să mă invite la un film în acea seară. Era un festival de film Win Wenders la un mic teatru de artă din apropiere. Filmul era un motiv minunat să plec din apartamentul meu îngrozitor.

Mic, ieftin, câştigat cu greu după ani în care îl împărțisem cu alții şi îl subînchiriasem, apartamentul meu era constituit din patru camere urâte, nedecomandate, lângă o cale ferată, pe Broadway şi 107th Street, iar priveliştea o

constituia un puț întunecat de aerisire. Vecinului singuratic din apartamentul aflat vizavi de puțul de aerisire îi plăcea să se uite la mine în casă. Jaluzelele pe care le pusesem ca să mă bucur de o oarecare intimitate blocau aproape toată lumina care mai rămânea. Singurul mascul întâlnit în apartamentul meu lipsit de soare era Chester, impunătorul meu motan vărgat.

Chester mă ajuta să vânez şoarecii şi gândacii de apă ale căror antene şi picioare maro ca rahatul mă trezeau la două dimineața. Țipetele mele întretăiate erau urmate de lungi expediții de vânătoare. Chester avea tot timpul din lume. Putea aştepta ore întregi nemişcat lângă calorifer până când gândacul de apă se aventura din nou afară. Zvâcnetul cozii lui Chester mă atenționa că prada noastră se pusese în mişcare, după care urma o cantitate generoasă de spumă Raid şi cartea de telefoane din Manhattan sau un pantof – ce se găsea mai la îndemână.

Am văzut cu Roberto *Alice in the Cities, Kings of the Road, The American Friend.* După aceea mâncam orez, fasole şi tocană din coadă de bou la restaurantul La Rosita, înghesuit undeva în colțul de nord al cvartalului meu. Beam ceşti aburinde de *café con leche* şi mâncam tocană, în timp ce ultimele muşte de vară bâzâiau leneşe lângă ferestrele murdare de grăsime. După ce mergeam la film, mă conducea acasă şi de multe ori urca pentru o ceaşcă de ceai. Vorbeam despre filmele pe care tocmai le văzuserăm, despre nesfârşita lui teză în lingvistică (ceva legat de Noam Chomsky, despre care nici acum nu înțeleg nimic). Când nu mai aveam filme de văzut, mergeam doar la restaurant.

În noaptea de dinaintea întoarcerii soției lui, lângă uşa pe jumătate închisă a apartamentului meu, mi-a spus în cele din urmă ce voiaŞi-a sprijinit trupul de toc şi mi-a spus că nu dorea să plece. Am deschis uşa şi l-am lăsat să rămână. Euforia de început a atracției sexuale satisfăcute a fost

urmată de nişte migrene îngrozitoare. Mă împleticeam pe Broadway până la magazinul din colț, cu vederea împăienjenită. Insomnia mă ținea trează până la trei dimineața. Nu eram făcută să fiu încurcată cu un bărbat însurat, cu toate că eram profund îndrăgostită. Am pus punct aventurii după o lună.

Roberto m-a rugat să îi mai acord timp. Am început să ne vedem din nou. De Crăciun mi-a dăruit o pereche de mănuşi negre de dantelă. Eu nu i-am dat nimic, de teamă să nu observe Annette. Migrenele s-au întors cu şi mai mare forță, cu dureri, greață şi vedere încețoşată. L-am implorat pe Roberto să ia o decizie şi să-i spună lui Annette despre relație.

I-a spus. Mie mi-a zis că nu se putea decide ce să facă. Nu era îndrăgostit de Annette, dar mariajul îi oferea susținere şi confort. Nu ştia dacă relația noastră avea să meargă. I-am spus că nici eu nu ştiam asta, că mai întâi trebuia să încercăm, dar în felul acela nu puteam să continui. Am pus capăt relației şi prieteniei. Nu ne-am mai vorbit şi nici nu ne-am mai văzut vreodată. A fost ca şi cum m-am lăsat brusc de fumat.

De Sfântul Valentin am deschis nerăbdătoare plicul alb sosit în cutia poştală, sperând cumva că era de la Roberto, de care îmi era încă dor în nefericirea mea sfâşietoare. Felicitarea dinăuntru conținea o inimă neagră desenată cu cerneală, ornată cu gândaci morți, cu antenele şi picioarele perfect conservate, lipite cu grijă pe hârtia albă.

Era de la Annette. Mă făcea târfă şi pizdă, şi curvă. Cuvintele acelea încă aveau forța jignitoare din vremea liceului. M-am simțit înspăimântată, ştiind că la nici douăzeci de străzi depărtare în acel oraş era o femeie care mă ura din tot sufletul şi putea să mă rănească dacă mă întâlnea. Dar mi-am zis şi că meritam furia ei.

M-am gândit la efortul pe care îl depusese să creeze cu atenție acea felicitare. Erau gândaci din bucătăria ei? Strânsese şi apoi golise o capcană pentru gândaci numai pentru acest scop?

Am suferit în tăcere pentru dragostea mea pierdută, încă sperând că el avea să se răzgândească şi să se întoarcă la mine. Cu lecția bine învățată, durerea provocată de această pierdere a început încet, încet să dispară, până când l-am cunoscut pe Henry, un an şi jumătate mai târziu. Acea scurtă aventură a fost cea mai cumplită experiență de la începuturile vieții mele de adult şi am păstrat mulți ani acea felicitare ca memento al unui drum pe care să nu mai apuc niciodată.

Christine din California avea în jur de patruzeci de ani, nu era o tânără de douăzeci şi unu de ani, lipsită de experiențăŞi deşi îşi exprimase un regret sincer în legătură cu ceea ce făcuse, când am insistat să-mi dea detalii a fost vagă şi evazivă. A părut să înțeleagă că îmi datora o explicație, dar la un moment dat m-am lovit de un zid.

În discuțiile noastre, ea a încercat să minimalizeze latura sexuală a relației lor. Poate că dorea să mă scutească de durereŞi este adevărat că uneori sexul e doar sex. Unii oameni plătesc pentru asta. Nu este întotdeauna interesant sau nu are importanță, deşi din e-mailurile lui Henry reieşea clar că el era foarte dornic să-şi continue legătura sexuală. Christine a dat de înțeles că pe ea o atrăgea mai mult latura intelectuală a relației lor, că discuțiile lor fuseseră importante pentru ea, că acele conversații chiar îi schimbaseră cursul vieții ei creative.Şi-a cerut scuze pentru aceste discuții. Mi-a zis că a înțeles cât de greşit fusese să se implice emoțional atât de mult în conversațiile cu Henry. A înțeles că acest gen de implicare intelectuală era la fel de greşit ca sexul, fiindcă reprezentase pentru el un motiv uriaş de distragere din căsnicie.

Dar cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât mă enervam mai tare. Intimitatea emoțională a relației lor în acele câteva luni avusese destulă greutate încât să-mi afecteze în profunzime căsnicia în acea dimineață din mașină, pe Route 9. Cum Cathy ieșise pe moment din viața lui Henry, Christine satisfăcuse temporar nevoia lui Henry de a fi centrul universului.

* * *

Discuțiile cu Christine nu păreau niciodată „încheiate". Simțeam că mai era ceva ce trebuia să-mi spună, dar cum mie îmi lipsea farmecul lui Henry, nu am reușit să smulg acel ceva de la ea. Totuși, am sunat-o din nou pe Christine, într-o dimineață, din bucătărie, în timp ce făceam o pauză din împachetatul cutiilor cu alimente pe care urma să le luăm cu noi la casa închiriată de pe insula din Maine. De-abia așteptam să plec iar din oraș. Pe masă erau teancuri de prosoape și cearșafuri. La etaj așteptau alte teancuri cu haine. Chiar și în august, vremea din Maine poate fi imprevizibilă. Luasem de toate, de la jachete groase la costume de baie. Mă simțeam bine să-mi ocup timpul.

— Regret nespus că trebuie să suferi urmările alegerilor proaste făcute de Henry în viață și regret nespus rolul pe care l-am jucat în această încurcătură scârboasă, a zis Christine.

Scârboasă. Un cuvânt folosit de copii ca să descrie un castron de budincă răsturnat pe podeaua bucătăriei sau conținutul urât mirositor al pampersului lor. I-am simțit dorința de a termina cu mine și cu toată această poveste sordidă, de a trece mai departe, la un capitol din viață mai fericit.

Dar eu nu mă puteam bucura de un asemenea lux. Din motive pe care de-abia începeam să le înțeleg, trebuia să sap mai adânc. Acest „săpat" nu era eliberator, era oribil în toate

felurile imaginabile. Totuşi simţeam, tot mai clar cu fiecare zi, că pentru a putea avea o nouă viaţă trebuia să dau la o parte toată spoiala de pe existenţa pe care tocmai o încheiasemŞtiam că nu mai aveam ce confidenţe să aflu de la Christine şi că dorea să se întoarcă la propria viaţă, şi că ceea ce mai aveam de descoperit se afla în altă parte.

Mă întrebam câţi alţi oameni, poate chiar prieteni apropiaţi, nu-mi spuneau ce ştiau doar ca să mă scutească de suferinţă.

În cine puteam avea încredere în afară de mine? Deşi a doua zi mă simţeam ca şi cum îmi înfipsesem un cuţit în piept, cu Liza plecată în tabăra de zi, eram gata să mă întorc la birou ca să-mi continui lista de femei.

* * *

O voce plăcută de femeie a răspuns la telefon.

— Sunt Julie. Soţia lui Henry.

Ellen, fata cu trup bine lucrat, care putea să facă zece flotări într-o mână, a început să plângă.

— M-am gândit la tine atât de des, a suspinat ea. Am auzit că Henry a murit. Dar nu am venit la priveghi sau la înmormântare. Am auzit-o oftând, şi a tăcut o clipăŞtiam că nu aveam ce să caut acolo.

Plângând încontinuu, Ellen mi-a spus că, după ce s-au întâlnit la sala de sport, Henry flirtase cu ea şi o urmărise. Mama ei era acasă, foarte bolnavă, având nevoie de îngrijire permanentă. Mersul zilnic la sala de sport reprezenta o evadare bine-venită din viaţa chinuitoare de acasă. Ea şi soţul ei treceau printr-o perioadă dificilă.

Ellen mi-a spus că ea şi Henry făcuseră sex de două ori. Chinuită de vină, îi mărturisise soţului ei, începuseră terapia de cuplu şi îşi reprogramase orele la sală ca să nu se mai întâlnească cu Henry.

— Din curiozitate, am întrebat-o, cum arăți? Nu, nu-mi spune. Pun pariu că eşti brunetă şi minionă.

Aşa era.

A doua zi, Ellen m-a sunat înapoi. A început iar să plângă şi mi-a cerut iertare. Citisem toate e-mailurile pe care ea şi Henry şi le scriseseră. Din epistolele ei reieşea că era o persoană naivă, dar probabil la fel aş fi fost şi eu în situația ei. Henry i se plânsese lui Christine din California că Ellen nu era prea inteligentă, dar nu era mai proastă decât fusesem eu în timpul căsniciei, şi, deşi poate el nu o considerase egală cu el pe plan intelectual, în toate celelalte privințe îi fusese superioară. Ea avea o conştiință care funcționa şi era capabilă de emoții autentice. Ajunsese rapid să înțeleagă ce este bine şi rău, un simț clar al propriei vinovății. Făcuse o greşeală, dar se corectase. Nu fugise de responsabilitățile pe care le avea față de căsnicia ei sau față de mine.

I-am urat lui Ellen să ducă o viață bună. I-am spus că speram ca mariajul ei să meargă pe un drum mai bun. Mi-a răspuns că îmi este recunoscătoare. Acum viața putea să meargă mai departe, pentru amândouă.

Am fost surprinsă cât de rapid mi-a trecut furia după discuțiile noastre. Poate că eram pur şi simplu epuizată, mi se tociseră simțurile. Dar cel mai mult simțeam milă pentru această femeie care se împiedicase pentru scurt timp în groapa de noroi a căsniciei mele şi se lăsase păcălită de farmecul lui Henry. Nu ştiuse nimic despre Cathy şi chiar dacă ar fi rămas mai mult timp în viața lui Henry, probabil că el nu i-ar fi spus nimic despre Cathy sau despre Christine, sau despre oricine altcineva. Pentru el, era doar o jucărie. În mintea mea, Ellen fusese un fel de spectator nevinovat, tentată pe moment de ceva ce Henry păruse să ofere într-o perioadă când ea era epuizată de obligații. Am observat că Henry se pricepea să descopere femei

vulnerabile. În relațiile romantice, ilicite sau nu, sincronizarea e cel mai important element.

* * *

I-am trimis un e-mail Aliciei, argentinianca pe care Henry o pomenise în scrisoarea trimisă lui Christine.

Aveam numai un e-mail, din 3 decembrie 2002, trimis de Alicia lui Henry. Atunci când mă vizitase în primăvară, în timpul căutărilor ei prin biroul lui Henry, prietena mea Sara găsise o copie scoasă la imprimantă, împăturită şi pusă pe fundul uneia dintre genţile lui de voiaj. Fără să înţeleagă pe deplin semnificaţia scrisorii, ea o păstrase şi mi-o trimisese prin poştă după ce i-am spus despre aventurile lui Henry. Subiectul e-mailului era grăitor: „Prietenul meu nord-american”.

În acel e-mail, scris într-o engleză bombastică, Alicia îi spunea lui Henry că ar fi bucuroasă să discute cu el despre „chestiunile mele sexuale”. Propunea o anumită oră când să vorbească la telefon şi îi dădea şi numerele ei de contact.

O întâlnisem de două ori, la petreceri, una chiar la noi acasă, în timpul verii trecute. Era prietenă cu Lindsay, fosta iubită a lui Tomas, care în acest caz jucase fără să vrea rolul de peţitoare.

I-am trimis Aliciei un e-mail şi, spre surprinderea mea, mi-a răspuns prompt. Corespondenţa a fost îngreunată de engleza ei greoaie, însă am reuşit până la urmă să schimbăm câteva epistole. Viaţa ei păruse atunci debusolată şi tristă. Era studentă la universitate. Locuia cu un bărbat, dar relaţia lor era, după spusele ei, chinuită şi nefericită.

„Nu s-a întâmplat nimic concret”, mi-a zis. Era oare adevărat? Fuseseră exagerate fanteziile lui Henry despre o relaţie viitoare? În mod evident, vorbiseră despre ceva şi îşi făcuseră planuri să vorbească în continuare. Am înţeles din descrierea pe care a făcut-o relaţiilor şi culturii ei că

infidelitatea este mai uşor tolerată în Argentina. Mi-am dat seama că Henry se bazase pe asta. Femeia ideală în viziunea lui venea de undeva din afara Statelor Unite – suntem bine-cunoscuţi în întreaga lume ca nişte oameni pudici –, lăsând la o parte păcatele lui Bill Clinton et co.

Această situaţie anume, care părea să dea de înţeles cât de compartimentată fusese viaţa lui Henry, mi-a adus aminte, făcându-mă să zâmbesc amar, cu câtă asprime îl judecase Henry pe fostul preşedinte, atât pentru adulterul comis, cât şi pentru faptul că minţise în legătură cu asta.

În timpul acestei prime săptămâni oribile, după ce descoperisem aventurile lui Henry, eu şi Tomas am corespondat zilnic, şi asta a fost o uşurare bine-venităŞtiam că şi lui îi era greu după ce îmi spusese ceea ce ştia. Unii dintre cei care priviseră cu suspiciune legătura lui cu mine îl judecau acum cu şi mai mare asprime. Dar eu mă simţeam eliberată şi recunoscătoare.

Tomas ne-a invitat, pe mine şi pe Liza, la o seară dansantă ce se ţinea într-o clădire ca un staul, aflată în incinta taberei de vară locale. Cânta o trupă, iar noi am dansat plini de exuberanţă, într-o imitaţie de meci de box, ceea ce m-a eliberat cum nu se poate mai bine de toată furia pe care o simţisem întreaga săptămână. Tomas o arunca şi o învârtea pe Liza în aer. Îi cunoşteam pe mulţi dintre cei prezenţi şi am avut sentimentul stânjenitor că începeau să ne vadă pe mine şi pe Tomas ca pe un cuplu. După o vreme, Liza a obosit, iar eu şi Tomas eram transpiraţi. Am ieşit afară să ne odihnim şi să luăm aer în peisajul atât de plăcut. Liza a profitat că încă mai era lumină şi a început să se joace cu alţi copii. Fiica de zece ani a unui prieten m-a recunoscut. S-a uitat la mine, apoi la Tomas, după care iar la mine.

— Voi doi vă *întâlniţi?* a întrebat ea, continuând să se uite de la unul la altul.

Nu eram sigură ce să răspund la o asemenea întrebare îndrăzneață şi directă, aşa cum pun copiii, genul de întrebare pe care eu, de obicei, o încurajam. Nu ştiam, de fapt, ce făceam eu şi Tomas. Încercam să avem o relație care nu se încadra în tradiționalul sens de „întâlnire”. Pe măsură ce se apropia momentul plecării în Maine, simțeam că acestea ar putea fi ultimele dăți când ne vedeam. Toamna avea să aducă schimbări.

Dar, spre surprinderea şi uşurarea mea, Tomas a salvat momentul stânjenitor. S-a apropiat de mine, şi-a pus brațul cu afecțiune după umerii mei şi a zis:

— Da, ne întâlnim!

* * *

Mai rămăsese o femeie. Numele ei era Eliana. Nu era menționată în scrisoarea către Christine. Odată ce adevărul ieşise la iveală, Matthew venise pe la mine să discutăm ce ştia despre femeile lui HenryŞi-a amintit că Eliana era cea care venise dimineața devreme după moartea lui Henry şi că vocea ei o auzisem țipând din dormitor.

După ce am descoperit numele Elianei în agenda lui Henry, am aşteptat câteva zile înainte să iau legătura cu ea. O păstrasem pentru final. Aveam nevoie de timp ca să-mi adun curajul.

Opt

sfârşit de iulie 2003

O întâlnisem pe Eliana o dată, cu doar câteva luni înainte de moartea lui Henry.

În acelaşi noiembrie 2002 în care eu şi Henry ne-am dus cu maşina pe Route 9 să vizităm şcoala particulară pentru Liza, am avut prilejul unei ieşiri bine-venite. Lindsay, fosta iubită a lui Tomas, ne-a invitat la ziua ei. Consideram că se despărţise destul de urât de Tomas cu o vară mai înainte, când el locuia încă în mansarda noastră, şi, în felul inevitabil în care oamenii aleg una sau alta dintre părţi dintr-un cuplu care se destramă, noi rămăseserăm aproape de Tomas.

În oraşul nostru nu aveau loc multe evenimente. Totuşi, Lindsay avea talentul să creeze propriul eveniment, iar eu am fost destul de încântată să fac parte din el. Ocazia urma să fie un bal mascat. Copiii erau invitaţi şi ei, şi Liza se întâmplase să aibă o rochie cu şorţuleţ, aşa că mi-a venit ideea să mergem costumaţi în personaje din *Alice în Ţara Minunilor.*

— Urăsc balurile mascate, a replicat Henry, respingând ideea. E o bătaie de cap.

— Mda, bine, dar e ziua lui Lindsay şi ea vrea să organizeze un bal mascat. Până şi Tomas merge. De ce nu-i putem face pe plac?

— Toată lumea vrea să-i facă pe plac acestei fete.

— S-ar putea să ai dreptate.

* * *

Am încheiat şirul de nasturi de la spatele rochiei albastre, cu volănaşe, a Lizei. Eu mi-am pus rochia de catifea de culoarea vinului, una dintre favoritele mele vintage, şi coroana pe care o cususem din bucăţi de brocart şi panglici. Eram destul de mândră de efortul meu de unsprezece ore. Henry acceptase cu greu să spună, dacă îl întreba cineva, că era Pisica de Cheshire, după ce i-am sugerat că zâmbetul lui reprezenta o costumaţie suficientă. A mormăit nemulţumit tot drumul până acolo, dar eu, în ciuda sentimentelor

amestecate în ceea ce o privea pe gazdă, aşteptam cu nerăbdare seara. Melancolia cenuşie autumnală se strecura puţin câte puţin în casă, anunţând izolarea hibernală care se apropia cu repeziciuneŞi fiecare seară petrecută în compania altora era o seară în care eu şi Henry nu ne mai certam sau nu ne mai închideam fiecare în propriul birou. O petrecere putea reprezenta cadrul unui soi de apropiere familială.

Când am intrat în spaţiul aglomerat, gălăgios, am remarcat o femeie zveltă, cu părul negru ca pana corbului, îmbrăcată în negru, care supraveghea mâncarea şi masa cu băuturi. În New York, costumul ei ar fi trecut neobservat, dar în orăşelul nostru era o prezenţă distinctă. La încheieturi avea brăţări de piele neagră, cu ţinte. Părul ei negru-albăstrui lucea în lumina becurilor. Avea ochii conturaţi cu negru şi daţi cu rimel. Dacă era costumată într-un fan al lordului Voldemort, era convingătoare, însă se mişca atât de firesc, încât m-am întrebat dacă nu se îmbrăca aşa tot timpul. Mi-a zâmbit, dar eu am simţit un fior rece pe şira spinării.

Încăperea era plină de tot felul de personaje. O femeie – reîncarnarea unui Elvis tânăr –, cu mişcări de şold şi pantofi de catifea albastră, cânta o versiune înduioşătoare a melodiei Heartbreak Hotel. Iisus se plimba prin mulţime, înveşmântat în robă albă şi cu sandale din curele de piele. Tomas era un naş mafiot înfricoşător de convingător, cu o pernă băgată sub un maiou pătat şi cu părul pieptănat pe spate şi dat cu gel. Când i-am zâmbit forţat, el a glumit despre exorcizarea propriilor demoni şi şi-a înclinat berea în direcţia gazdei noastre.

Lindsay, sărbătorita, care împlinea douăzeci şi cinci de ani, era la fel de încântătoare ca întotdeauna. Toată lumea fusese măcar puţin îndrăgostită de această fată de aur, după ce ea şi Tomas se mutaseră pentru prima dată în

orăşel. În seara asta nu dezamăgea. Purta o rochie cu guler căzăcesc, care îi punea în valoare trupul zvelt. Flutura un portţigaret vintage cu o mână, iar cu cealaltă îşi mângâia părul blond, strâns într-un coc răsucit în creştetul capului, aşteptând ca eu şi Henry să reacţionăm în faţa costumului. „Anaïs Nin, faimoasa scriitoare de literatură erotică, minionă şi brunetă, de la începutul secolului douăzeci”, ne-a lămurit Lindsay, făcând un mic botic cu buzele date cu ruj roşu aprins, după ce nici unul dintre noi nu ghicise personajul. Aha, am zâmbit noi.

Am oftat, dorindu-mi dintr-odată să am un portţigaret lung, cu o ţigară aprinsă în el. Dar, din păcate, mă lăsasem definitiv de fumat cu ani în urmă, când îmi propusesem să devin o bună mamă. Deja simţeam nevoia atât de familiară de a mă lipi de un perete. Am luat-o pe Liza de mână şi ne-am îndreptat spre colţul unde îi zărisem pe Emily şi pe copiii ei.Şi costumul lui Emily includea un portţigaret lung. Mi-am zis că ea ar fi arătat mai potrivită ca Anaïs Nin, cu părul negru tuns bob şi cu rujul roşu. Ca toţi boemii parizieni pe care îi admira, Emily înflorea în conversaţii, cu obrajii îmbujoraţi de căldura încăperii animate, altminteri un studio liniştit unde Lindsay îşi desfăşura orele de yoga. M-am întrebat o clipă dacă Emily se plictisea vreodată de traiul în micuţul nostru oraş. În Berkeley, viaţa unei tinere mame casnice trebuie să fi fost mai amuzantă. Grupuri culinare, cercuri de femei, şcoli progresiste şi activitate politică adevărată. Aici nimeni nu se ocupa cu aşa ceva, deşi toată lumea vorbea mult despre ce am putea face să salvăm planeta pentru copiii noştri. Aici eram prea ocupaţi să ne redecorăm casele.

Era o petrecere reuşită: Lindsay era o gazdă atentă, era multă mâncare şi băutură, muzică, şi musafirii se simţeau destul de în largul lor ca să danseze. Eu eram copilul-problemă de acolo.

Am lăsat-o pe Liza cu prietenii şi m-am dus spre masa cu băuturi, unde am acceptat un pahar cu vin roşu de la femeia în negru. Mi-a zâmbit din nou. Eu i-am întors fără vlagă zâmbetul şi m-am retras rapid în colțul meu. Curând, vinul a înmuiat muchiile zilei şi iritarea mea față de lume. Henry, care circulase binedispus prin mulțime (nemulțumirea îi dispăruse rapid cu ajutorul companiei şi a vinului), apăru, apoi dispăru ca să se amestece iar în mulțime. Eu eram mulțumită să stau într-un colț cu Emily şi cu alți câțiva prieteni, în timp ce copiii noştri se distrau pe vârful unui morman de haine.

În timpul unei pauze în conversație, am privit iar înspre femeia cu părul negru. Ea şi Henry discutau şi râdeau. Când privirile ni s-au întâlnit, ochii lui erau întredeschişi, ca să se ferească de luminile puternice şi colorate ale petrecerii, şi rânjea prosteşte. Pisica de Cheshire în elementul ei.

Vocea Lizei m-a făcut să-mi întorc privirea.

— Ce ai zis, iubito? am întrebat-o, lăsându-l deoparte pe Henry şi zgomotul încăperii.

— Putem să mergem acasă, mama?

„Mi-ai citit gândurile."

— Ce părere ai de Eliana? m-a întrebat Henry câteva zile mai târziu. Îşi ridicase privirea din hârtiile învălmăşite de pe birou, când eu i-am înmânat corespondența. Nu suportam să pun plicuri noi deasupra teancului deja haotic de facturi nedeschise. Mă simțeam încă o dată uşurată că aveam conturi curente separate.

— Cine e Eliana?

— Femeia cu care vorbeam la petrecerea lui Lindsay.

— Femeia în negru? Mi s-a părut că are o înfățişare înfiorătoare. Cine e, de fapt?

— Lindsay a angajat-o ca să o ajute cu petrecereaŞi Tomas o cunoaşte. Am de gând să iau prânzul cu ea

săptămâna viitoare. Mă gândeam să o rog să mă ajute cu cartea, ca un fel de asistentă, înțelegi? Ce părere ai?

— Ce s-a întâmplat cu ideea unui absolvent isteț de engleză de la unul dintre colegiile locale? am replicat, uimită că trebuia să subliniez ceva evident. Femeia asta a făcut vreodată muncă de cercetare? Ştie ceva despre mâncare? Este scriitoare profesionistă?

M-am îndepărtat de masa lui de lucru, simțind nevoia disperată de a mă retrage în biroul meu de la parter înainte să izbucnească o ceartă.

— Nu este de fapt scriitoare, mi-a zis Henry. E mai mult – a făcut o scurtă pauză, căutând cuvântul potrivit – un ghid spiritual.

M-a privit jalnic, dar încă provocator, amestecând cele două expresii faciale într-un soi de sfidare.

— Un „ghid spiritual”? De când ai nevoie tu, domnul Rațiune, fiul lui Voltaire, de „ghizi spirituali”? Eu nu reuşesc să te fac să mai vii la o altă oră de yoga.

Era o prostie. Femeia cu păr negru şi brățări late de piele neagră – asistentă? În ceea ce privea proiectul cu cartea, asta era cea mai demnă de râs propunere pe care o făcuse vreodată. Voiam să ies imediat din birou, înainte să explodez, dar am rămas paralizată în prag, plină de frustrare şi de o compasiune bruscă şi paradoxală pentru Henry, care părea atât de trist şi de pierdut.

— Mă simt blocat, a continuat. Parcă nu pot să încep să scriu cartea. Am nevoie de ajutor ca să mă organizez şi să mă concentrez. O clipă de tăcere, în vreme ce amândoi ne-am uitat la teancurile dezorganizate de hârtiiŞi de ce trebuie să fii atât de negativistă în legătură cu toate?

— Am luat masa cu Eliana azi, m-a anunțat Henry într-o seară după cină, în săptămâna următoare, în vreme ce se ridica de la masa din bucătărie.

Liza îşi termina înghețata.

— Cred că ar fi grozavă să pună cap la cap cercetările mele.

Am închis robinetul şi am pus jos buretele aspru şi tigaia pe care o spălam. El se îndrepta deja pe hol spre scări. L-am urmat în birou, deja nemulțumită că o lăsasem pe Liza să-şi termine singură desertul.

— Uite ce e, Henry, m-ai întrebat mai înainte şi ți-am spus ce părere am. De ce mi-ai cerut părerea dacă nu te interesa deloc să asculți ce am de zis?

El s-a aşezat morocănos la birou.

— Henry, e o nebunie aici.

Am cercetat cu privirea harababura de pe biroul lui lung de doi metri. Nu se zărea nici un spațiu gol. Dacă Natura urăşte vidul, biroul lui devenise un soi de junglă tropicală fără nici o bucățică de pământ gol. De la discuția noastră din săptămâna anterioară, şi mai multe teancuri de corespondență nedeschisă şi de reviste răsăriseră pe podea, şi asta într-o încăpere cu pereții acoperiți cu biblioteci încastrate.

— Sincer, nu înțeleg ce faci toată ziua. Adică eu mă trezesc, mă duc în birou, lucrez. Nu mă duc la Cathy la cafea. Nu trag câte un pui de somn, nu mă duc la sala de sport de trei ori pe săptămână. Muncesc şi am grijă de Liza, mă duc la o oră de yoga o dată pe săptămână. M-am oprit, sperând că vocea mea părea măsurată, nu isterică şi furioasă. Nu pot să fac eu ordine în harababura asta, am continuat, cuprinzându-mi talia cu brațele, într-un gest autoprotector şi poate răutăcios, căci n-ar fi decât un motiv de ceartă. Dar cred că ai nevoie de cineva deştept şi capabil, nu de vreo fetişcană ciudată, cu brățări de piele neagră.

— Ție niciodată nu-ți plac ideile mele. Şi-a răsucit buza de jos făcând bot, ca un copil răsfățat care, de fapt, voia aprobarea mea înainte să facă o prostie.

— Mda, atunci fă în continuare ceea ce faci, de vreme ce te descurci atât de bine, i-am zis. Dar n-o vreau pe femeia aia în casa meaŞi să nu mi te plângi când nu o să-ți respecți termenul-limită la carte. Mă duc jos. Vreau să stau cu Liza şi trebuie să-mi termin treaba înainte de ora ei de culcare.

Înainte să mai putem avea vreo dispută despre ea, Eliana a plecat. Vizibil dezamăgit, Henry mi-a spus că Eliana s-a hotărât să plece din zonă şi să se mute acasă. Nu-mi păsa unde era „acasă”, doar că era departe.

— O adevărată figură, nu? mi-a zis Matthew, scoțând un râs forțat şi sumbru.

Venise la mine să-mi arate fişierele foto din computerul lui Henry, ascunse până acum. Am privit o poză cu Eliana, împodobită ca Regina Nopții, uitându-se cu o privire provocatoare printre două perdele de păr negru, şi am oftat. Acum înțelegeam atitudinea stoică a lui Matthew în timpul înmormântării lui Henry. Deja ştia toate acestea. Mă protejase şi îl iubeam pentru asta. După o clipă, am închis bucuroşi fereastra de pe computer. Imaginea Elianei mi se întipărise deja în creier. „O să iasă foarte prost.”

— Între Henry şi femeia asta a avut loc ceva sexual, s-a pronunțat Matthew cu voce scăzută. Am citit câteva e-mailuri. Se pare că Henry s-a întâlnit cu ea în timpul celor două călătorii de cercetare pe care le-a făcut în California toamna trecută. De parcă mi-ar fi citit gândurile, a continuat, încercând să adauge cuvintelor nepăsarea caustică atât de caracteristică lui: Îmi închipui că în vreo cameră sordidă de hotel.

Eu am încercat să-mi închipui ce-i mai rău, ca să evit o surpriză mai târziu.

După aceea, am stat cu Matthew pe verandă. Mă simțeam nesigură, aproape amețită din cauza căldurii şi a neliniştii provocate de perspectiva de a lua legătura cu Eliana.

— Henry nu a avut, de fapt, o viață spirituală, a zis Matthew, clătinând din cap şi privind pardoseala de piatră. Respingea tot ce avea legătură cu gândirea nerațională. Am încercat mereu să-l fac să citească nişte cărți despre spiritualitate. Credeam că-l vor ajuta. Voiam să fie fericit.

— M-a privit direct.

— Voiam ca amândoi să fiți fericiți. Vă iubeam pe amândoi. De vreo două ori cred că a avut de gând să-mi spună ce se întâmpla între el şi Cathy, dar i-am tăiat-o. Nu voiam să aud nimicŞi tu erai prietena mea. I-am spus asta.

I-am mulțumit lui Matthew pentru loialitatea față de mine şi de mariajul nostru. În mine a crescut din nou furia, deşi m-am străduit să rămân calmă. Aşa cum făcuse şi cu Irena, Henry încercase să pună o altă persoană care îmi era foarte apropiată în situația de a fi nevoită să mintă.

— Nu am petrecut cu el prea mult timp anul trecut, a continuat Matthew. Rareori mă suna. Îmi dădeam seama că lipsea ceva din viața lui. Putea acționa autodistructiv încă din facultate, când toți beam prea mult şi luam droguri.

— Mda, îi plăcea la nebunie să spună poveştile alea, nu-i aşa?

Am închis ochii o clipă, amintindu-mi de aventurile pe care le povestea din perioada facultății (cea mai savuroasă era despre cum cumpărase LSD rămas încă din anii şaizeci de la un dealer fără nume de pe aeroportul din Syracuse) şi din anii petrecuți împreună înainte de naşterea Lizei, când mergeam cu toții la petreceri şi în baruri.

Pe la treizeci de ani ne-am făcut ordine în viață. Oricum, mie nu-mi plăcea să beau prea mult. Henry se lăsase de băutură timp de un an, şi apoi, când se apucase din nou, bea doar moderat. Se pare că terapia îi fusese de folos – îmi vorbea despre cum obişnuia să folosească băutura ca „automedicație”. În cele din urmă, înțelesese cum să bea cu moderație. Dar acum mă întrebam care era semnificația

acelor mese săptămânale pe care Henry insista să le organizăm. Poate că la un anumit nivel era o încercare de a recaptura ceva din acele vremuri, de a crea o atmosferă de abundență nelegiuită.

— Poate, a oftat Matthew trist, având în vedere cum s-au dovedit a fi ulterior lucrurile, era mai bine să fi continuat cu băutura.

M-am gândit la transferul de dependențe – droguri, băutură, adulter, toate sunt un fel de asumare a riscului de dragul riscului.

Dar în acel moment speram că nimic nu o să mă mai şocheze cu adevărat, că ajunsesem la capăt de linie. Ajunsesem să mă rog (eu, sceptica) în gând ca lui Henry să-i fi păsat suficient de mine cât să folosească prezervativ. Eliana părea genul care avea parte de relații sexuale, oricum mai mult decât avusesem eu în ultimii şaisprezece ani. Fusesem o soție credincioasă.

L-am sunat pe doctor ca să mă programeze pentru un test HIV.

— Sunt atât de uşurat că m-ai sunat, mi-a zis doctorul, oftând sonor.

S-a dovedit că Henry ceruse un test HIV la începutul lui decembrie 2002, cu o lună înainte de moarte. Acordurile de confidențialitate îl împiedicaseră pe doctor să mă sune ca să mă pună să fac şi eu un test. Mi-am amintit că Henry se ferise să facem sex imediat după ce se întorsese din acea călătorie pe Coasta de Vest. Era epuizat, se scuzaseŞi chiar arăta obosit.

Aşadar, poate că îi păsase destul de mine ca să aştepte să facem sex după ce primea rezultatul negativ la testul HIV. Dar fierbeam în sinea mea, întrebându-mă ce ar fi făcut dacă rezultatul ar fi fost pozitiv pentru ceva cu rezultate vizibile mai puțin rapide, cum ar fi o boală venerică mai comună. Ar fi lăsat lucrurile aşa, sperând că nu m-a

infectat, aşteptând apariţia simptomelor inevitabile, în loc să-mi spună despre infidelităţile lui? Cât de rău m-ar fi lăsat să mă îmbolnăvesc înainte să mărturisească? Poate că fusese teamă, nu doar oboseală, ceea ce văzusem la Henry la începutul lunii decembrie. Trebuie să fi înţeles că situaţia lui se apropia de o dezvăluire periculoasă.

Doctorul mi-a propus să facem testul doar ca să mă asigur, şi a grăbit analizele care, spre imensa mea uşurare, s-au dovedit a fi negative. Cumva, printr-un miracol, scăpasem de cel puţin zece gloanţe.

Numărul din agenda lui Henry s-a dovedit a fi al surorii Elianei din Canada. Aceasta mi-a dat un alt număr, dintr-un oraş din apropiere. De data asta a răspuns chiar Eliana.

— Aşteptam să suni. În ultimele zile am simţit puternic prezenţa ta.

Avea o voce oarecum aeriană, cântată, şi propoziţiile se terminau plutind. Îmi imaginam o ghicitoare în palmă sau într-un glob de cristal.

— Mă aşteptai! Deja ţipam la ea, deşi intenţionasem să-mi păstrez calmul. Ce înseamnă asta? Te-ai gândit la mine când ţi-o trăgeai cu Henry într-un nenorocit de hotel?

Nu mi-a închis. La fel ca şi Christine, m-a ascultat şi şi-a cerut scuze.

Acum puteam ajunge undeva. După ce am terminat cu urlatul am început să vorbim. După acea primă conversaţie, nu mă simţeam în stare să mai vorbesc cu ea luni bune, dar am început o corespondenţă pe e-mail chiar din acea zi.

Din momentul morţii lui, ţi-am vizualizat esenţa şi ceea ce probabil trăieşti acum. Am ştiut în acea zi că o să găseşti urma şi o să vii să pui întrebări. Nu te-am aşteptat să ajungi atât de repede. Mulţumesc că ai avut curajul s-o faci.

Există dimensiuni spirituale şi fapte ale acestei relaţii dintre mine, tine şi el care sunt dincolo de înţelegerea logică. Eu pot să îţi dezvălui numai ce am simţit şi am experimentat

în prietenia mea cu el. Te rog să asculți ceea ce este relevant pentru tine, ca să înțelegi toate astea şi să laşi restul la o parte.

Eliana folosea un limbaj pe care nu-l înțelegeam cu uşurință, un vocabular liric New Age, foarte incomod pentru mine. Îmi erau familiare aceste formule din timpul facultății, de la grupurile care militau pentru hrana ecologică şi de la numeroasele cursuri de yoga la care participasem. Îl înțelegeam, dar nu-mi plăcea, chiar deloc. Fusesem educată să scriu propoziții clare, cu subiecte şi predicate identificabile. Învățasem să disec frazele. Am încercat să fac asta cu unele dintre propozițiile Elianei, dar era ca şi cum încercam să merg printr-o pădure foarte deasă, printre gânduri întrețesute precum lianele.

Eram uimită. Henry respinsese întotdeauna fără echivoc şi cu brutalitate cultura New Age. Decizia mea de a cumpăra lapte, ouă, carne şi legume organice îl scosese din sărite, la fel şi ocazionalele discursuri complicate de Berkeley despre astrologie şi zeități ale lui Emily, precum şi aspectele spirituale ale practicii mele yoga. Îşi schimbase radical modul de gândire având o relație cu o femeie cu o gândire atât de lipsită de linearitate?

Pentru ea, cuvântul „sferă” nu reprezenta o minge rotundă, un grup social, o arenă de influență geopolitică. Era un fel de forță de energie spirituală. „Congestia” nu era nazală, pulmonară sau coronariană, ci un soi de flegmă emoțională şi spirituală. Vorbea despre viziuni, valuri de energie şi paranormal cu siguranța unui om de ştiință care cataloghează datele de cercetare. Nu ştiam ce să cred despre această femeie, dar ştiam că voiam să-l pocnesc pe Henry şi să-i trag şi un şut în fund pe deasupra.

Indiferent ce altceva o mai fi fost, era posibil ca Eliana să fie cel mai adevărat martor al ultimelor luni, foarte tulburi, ale lui Henry, timp în care trecuse, cel puțin, printr-o criză

de încredere în ceea ce privea cartea şi se străduise cu disperare să se implice şi să se desprindă de Cathy, înainte ca eu să aflu de relația lor.

M-am gândit la corespondența pierdută dintre Cathy şi Henry. Ce se întâmplase exact între ei în ultimele luni de viață ale lui? Îl amenințase Cathy că îmi spune? Orice era posibil, dar fără probe, Cathy putea să ascundă adevărul, iar mie nu-mi rămânea decât să-mi pun întrebări, fără vreo speranță de a-l înțelege cu adevărat. Nu puteam decât spera să arunc o privire în lumea lui prin intermediul acestei femei.

Trebuie să recunosc că vocea Elianei era mângâietoare şi blândă. Dar, cu tot limbajul ei care părea aerian, era în mod evident prudentă în a dezvălui totul dintr-odată. Trebuia să-i dovedesc că eram în stare să-l suport. Aveam nevoie să-mi spună ce ştia. Voiam să văd totul acum. Ceva se schimbase în modul de gândire al lui Henry şi, indiferent dacă motivul fusese neliniştea că acea carte nu se scria singură sau un sentiment al unei pierderi mult mai profunde, ceruse ajutorul acestei femei pentru îndrumare şi ea îi răspunsese.

Eliana i se păruse o femeie liberală, fără prejudecăți şi eliberată de convenții. Mi-a spus că de ani întregi trăia astfel, considerându-se un spirit liber, care putea să facă propriile alegeri fără teama de consecințe, intrând şi ieşind din relații cu femei şi cu bărbați. A mai zis că, după moartea lui Henry, reevalua însă această cale.

Eliana vorbise cu Henry la telefon în seara de dinaintea morții lui. Trebuie să-i fi văzut discutând când tot intram şi ieşeam din biroul lui în vreme ce Henry îşi organiza hârtiile.

Iar când ea mi-a trimis corespondența lor prin e-mail, am observat că în ultimele lui zile de viață, după petrecerea de revelion, schimbaseră idei importante despre viitor.

Pe 3 ianuarie, cu cinci zile înainte de moartea lui, Eliana scrisese:

Ei bine, asta poate fi o lungă călătorie de descoperire... pe drumul spiritualității, emoțiile sunt o parte a ființelor noastre pe care trebuie să învățăm să o ascultăm şi de care să ne distanțăm... sentimentele reflectă felurile noastre interioare de a cunoaşte adevăruri, valori, onoare, astfel încât ele diferă de jocurile pe care noi, oamenii, le folosim în sferele emoționale... dacă suntem cu adevărat conştienți de acțiunile noastre, atunci când apare o emoție precum furia, dacă suntem conştienți de propriul eu şi dorim să nutrim sinele în cel mai puternic mod, facem acest lucru simțind ce ne aduce această emoție, acordându-ne locul prin care să-i permitem să ne străbată în mod creator şi să găsim cu ea pacea, calmul, echilibrul în interiorul nostru... eu mă străduiesc să analizez emoțiile care sunt declanşate atunci când sunt cu tine şi mă las să respir prin ele, menținând însă în permanență fluxul iubirii.

Prima mea reacție a fost că totul nu era decât un val de rahaturi, că ea era experta în surfing care călărea acest val uriaş şi că Henry era nou-venitul, încântat să descopere cel mai nou magazin pentru surfing, plin de toate noile jucării din domeniu, pe care nu le încercase niciodată.

Cu toate acestea, când am făcut efortul de a fi mai generoasă, am descoperit că e-mailul ei putea fi asemănat cu discursul pe care un profesor de yoga l-ar fi putut ține înainte de oră pe subiecte precum detaşarea şi compasiunea, idei cu care mă luptam, dar a căror înțelepciune o apreciam. În felul ei (foarte diferit de al meu, trebuia să recunosc), Eliana îi explica lui Henry cât de mult rău ne provocăm nouă şi celorlalți când nu înțelegem şi nu ne stăpânim deloc emoțiile, când suntem prea ataşați de rezultatul unei situații.

M-am gândit la spusele lui Matthew, că Henry nu avea o viață spirituală. Poate că, spre sfârşitul vieții, ceva se schimbase la el; poate că, după ce se băgase singur într-o

asemenea încurcătură, încerca să se înțeleagă într-un fel diferit. După ce epuizase răbdarea altor femei din viața lui, găsise în sfârşit cel mai bine-venit ascultător. E-mailul lui lung de răspuns se constituia într-o perorație egocentrică despre furia lui față de Christine, care pusese capăt relației lor sexuale.

În acest moment sunt „congestionat“, cum spui tu. Nu-mi stă în fire (sau altcuiva pe care l-am întâlnit vreodată) să pot să-mi transcend emoțiile. Sunt cinstit în privința asta. Nu vreau să transcend lucrurile; vreau să mă confrunt direct cu ele şi să le rezolv.

Dar încerc să învăț să las lucrurile să treacă (la îndemnul tău). În acest moment trebuie să recunosc că am probleme emoționale şi cu Cathy, şi cu Christine. Nu e ceva pe care să-l pot controla; doar încerc să nu fiu forțat să acționez conform acestor emoții, ceea ce este un lucru cu totul nou pentru mine.

[Christine] s-a ofticat pe mine dintr-o varietate de motive: 1) că mă văd cu alte femei, 2) că mă văd cu alte femei mai tinere, 3) că a aflat de la prietena ei că eu cred că ea e îndrăgostită de mine (ceea ce nu este exact ce am spus eu).

Toate astea erau urmate de o pălăvrăgeală şi mai lungă despre Cathy, care mi-a confirmat bănuiala că relația lor era încă în desfăşurare pe perioada toamnei până la moartea lui neaşteptată. El rememora scena de la ultima petrecere de revelion:

Cât despre Cathy, dă-mi voie să-ți povestesc o chestie urâtă.

Bănuiesc că propria prostie m-a făcut să nu şterg acele e-mailuri (da, ce prostie). Dar ca ea să provoace toată acea ură după şapte luni este totuşi prea mult.

La început am crezut că totul o să fie în regulă. Am lăsat-o în pace la petrecerea mea. La un moment dat, m-a apucat de braț şi mi-a cerut nişte şampanie pentru unul dintre

prietenii ei. Dar mai tot timpul a rămas agățată de soțul ei sau a stat de vorbă cu două dintre prietenele ei cu care merge la biserică. În afară de asta, nu a vorbit cu nimeni.

A băut foarte mult şi, spre sfârşit, a vărsat vinul pe aceste prietene mai sus menționate. I-am dat un teanc de şervețele şi am întrebat-o în glumă dacă avea nevoie de un stoc permanent, la care ea a şuierat printre dinți: „Nu". În acel moment, ştiam că lucrurile nu mergeau înspre bine. Apoi, când se pregătea de plecare, părea obosită şi secătuită. Am întrebat-o cu blândețe dacă era ceva în neregulă, iar ea a replicat: „Cu cine?" După aceea a zis că ar trebui „să-mi verific hârtiile" ca să înțeleg ce e în neregulă. Cred că se referea la e-mailurile pe care le descoperise. Am întrebat-o apoi dacă vrea să ne întâlnim să stăm de vorbă despre asta, la care a mârâit: „Nu". Vine să îşi ia rămas-bun, din nou cu o atitudine ostilă, şi când mă ridic să o conduc pe ea şi familia ei, îmi trânteşte uşa în nas.

O parte din mine vrea cu disperare să o sune şi să îndrepte lucrurile... dar ştiu că nu există nici o speranță şi trebuie să accept situația. Ceea ce trebuie să învăț şi ce am învățat ascultându-te este că nu există nici o modalitate de a aplica „rațiunea" în cazul acestei situații. Eroarea de judecată, proiecția în virtutea căreia am acționat în toată perioada în care m-am întâlnit cu ea (tot timpul până când mi s-a aprins un beculeț în urmă cu cinci luni) a fost că ea era ca mine... că eram asemănători din punct de vedere psihologic. Adevărul este că ea e instabilă emoțional. Adevărul este că în mod sigur e prea mică emoțional. Este unul dintre cei mai rigizi, temători şi înguşti la minte oameni pe care i-am văzut vreodată.Şi adevărul mai larg? Orice energie îndrept spre aceste două femei este, de fapt, un soi de patologie din partea mea. Trebuie să țin în mine acea energie şi să o conserv pentru soția mea şi pentru noul meu soț/prieten – tu. Aşa că astăzi, în loc să fiu obsedat de aceste lucruri, am putut să

convertesc această energie negativă în gânduri legate de o cale pozitivă pentru mine. Asta reprezintă o schimbare în comportamentul meu şi trebuie să-ţi mulţumesc.

Am observat, cu şi mai mare confuzie, că Henry părea să se gândească la ea ca la un partener de sex masculin, ceea ce dezvăluia ceva despre relaţia lor sexual-emoţională. Eliana preluase controlul asupra relaţiei într-un fel care pentru el era nou, şi din această cauză o asculta într-un fel în care nu le asculta pe celelalte iubite ale lui sau pe mine, soţia lui. Un minut mai târziu îi trimisese acest bilet:

Dulce Eliana,

Serios, nu trebuie să citeşti acel e-mail. A fost, de fapt, o modalitate de a-mi clarifica lucrurile. Nu-ţi pot spune cât de uşurat mă simt.

Uşurat şi limpede precum apa... ca un cristal lichid. Dacă vrei să citeşti, citeşte doar primele rânduri – aceea este partea importantă.

Afară ninge. Mă pregătesc de culcare. Lumea e tăcută, şi eu simt, printr-un miracol, o oarecare pace. Suntem buni unul pentru celălalt.

Cu dragoste,

Henry

„Un cristal lichid”? Acestea erau cuvinte noi pentru Henry. Urmase şedinţe de terapie cu psihiatra mai bine de un an. Deşi Leslie Burns îmi spusese multe la întâlnirea noastră, această femeie misterioasă cu brăţări de piele cu ţinte reuşise să arunce o privire la fel de preţioasă înlăuntrul personalităţii lui Henry. Eliana îi readusese de asemenea speranţa că îşi putea repara viaţa. Îi spunea că va avea mult de lucru şi că va trebui să facă un efort deosebit. El încă găsea explicaţii ştiinţifice pentru aventurile lui, încă găsea scuze, dar începea să înţeleagă că numai el era cel care trebuia să facă schimbări. Poate că, pentru câteva zile, sperase. Apoi murise.

Existaseră semne ale răstimpului scurt petrecut de Henry cu Eliana. În timpul ultimei vacanțe de Crăciun împreună, în Seattle, eu şi Henry am plecat la o plimbare cu maşina fără Liza. După drumul obligatoriu la REI, Henry insistase să facem un ocol la un sex-shop de care auzise. Era convins că o să fie distractiv şi a fost dezamăgit de lipsa mea de entuziasm. „Iisuse, nu ai deloc simțul aventurii, Julie.”

Insistența lui, care mie mi se păruse deranjantă, era, desigur, lipsită de orice sex-appeal.

Probabil că se dusese la magazin cu altă ocazie în timpul acelei călătorii. În ultima lui săptămână de viață, am intrat în biroul său în timp ce era aşezat la masa de lucru. Pe un scaun am observat o cutie de carton desfăcută, fără etichete. Am aruncat o privire înăuntru, spre conținutul colorat: cătuşe de piele roşie şi alte jucării sexuale. În decursul relației noastre, Henry sugerase de multe ori să folosim astfel de obiecte, dar cum eu nu eram atât de interesată de sex – sau cel puțin nu cu el, în ultimii ani petrecuți împreună –, ideea nu mi se păruse atrăgătoare. Cătuşele nu-mi erau deloc pe plac – o parte din mine nu avea încredere în el. Dar uram să fiu considerată genul care strică cheful omului şi speram din suflet că noul an va aduce o oarecare bucurie şi spontaneitate în căsnicia noastră.

— Ce-i asta? am întrebat, ridicând privirea dinspre cutie.

— Haide, uită-te, a râs Henry.

Am ridicat o centură de piele neagră, cu ținte. Cercetând-o, am observat în mijloc un inel de metal, un suport pentru dildo.

Brusc, am simțit nevoia să mă prostesc şi să mă joc, aşa cum nu mi se mai întâmplase de ani buni. Am încercat centura peste blugi. Într-o clipă, m-am transformat într-o puicuță sado-maso dură sau, poate, într-o variantă mai minionă a curajoasei Samantha din *Totul despre sex*. Ea era

genul care ar încerca orice măcar o dată. Henry a râs din nou, ridicând privirea de pe hârtii.

— Mă întreb ce ar zice lumea dacă aş purta *aşa ceva* în centrul oraşului?

Henry a râs din nou, de data asta cu râsul sonor al unui actor pe scenă, rupând vraja cu tonalitatea lui forțată. M-am simțit dintr-odată stupidă şi stânjenită în acea postură. Mi-am scos centura şi am pus-o uşurată înapoi în cutie. Jocul de-a mascatul se terminase şi m-am întors la munca mea.

După o săptămână şi jumătate de schimburi intense de e-mailuri, Eliana era pregătită să-mi spună povestea relației ei cu Henry. Mi-a zis că Henry mă descrisese ca fiind dependentă şi vulnerabilă, ceea ce explica precauția ei inițială față de mine. Dar pe măsură ce corespondența noastră a continuat, amândouă ne-am văzut într-o altă lumină.

Intrigat de brățările ei de piele cu metal, Henry o abordase pe Eliana la petrecerea lui Lindsay, dovedindu-se deosebit de interesat de stilul ei de viață itinerant. Eliana nu avea un domiciliu fix în acel moment, ci călătorea, vizitându-şi prietenii, mutându-se acolo unde o duceau relațiile, având o viață axată pe aventuri sexuale. Era bucuroasă să aibă acest stil de viață şi era deschisă față de partenerii ei în ceea ce priveşte alegerile pe care le făcea, deşi recunoştea că unii dintre parteneri ei erau mai puțin mulțumiți.

După ce luaseră masa împreună, Eliana şi Henry vorbiseră de câteva ori în timpul cât ea rămăsese pe Coasta de Est. Mi-a spus că el îşi exprimase imediat interesul să aibă cu ea o relație sexuală. Henry îi vorbise, de asemenea, despre Cathy, despre nevoile şi posesivitatea ei. Nivelul de stres al relației lui cu Cathy crescuse, iar el căuta o cale de evadare către o viață diferită, mai liberală. Eliana sugerase că probabil călătoriile lui în Vest îi deschiseseră mintea spre

un mod de viață foarte diferit, cu un alt tip de mariaj – nu cel în care eu acceptasem să mă angajez.

Eliana mi-a zis că în ziua precedentă morții lui Henry simțise durere în trup şi fusese conştientă că şi el se simțea rău. Altădată aş fi ignorat o asemenea remarcă, dar după „vizitele” inexplicabile pe care le trăisem, eram mai deschisă față de ideea că unele experiențe nu pot fi explicate în termeni strict raționali. De fapt, a fost chiar o uşurare să-i scriu despre vizitele lui Henry. Ea a primit relatarea mea cu acelaşi calm ca Maya, maseuza.

Am încercat să mi-i imaginez pe Henry şi pe Eliana împreună. În timpul penultimei lui călătorii în Vest, de la sfârşitul lunii noiembrie 2002, Henry mă sunase în fiecare zi.

— Îmi este atât de dor de tine şi de Liza, obişnuia să spună înainte să închidă. Abia aştept să mă întorc acasă.

De multe ori mă suna când era la volan. Puteam să aud şuierul maşinilor care treceau pe vreo autostradă de pe Coasta de Vest. Îmi povestea despre mesele pe care le luase în acea zi, despre oamenii din domeniul culinar cu care se întâlnise. Eliana mi-a mărturisit că se aflase cu el în maşină în timpul câtorva dintre aceste conversații, martoră la ceea ce eu credeam că sunt discuții private. Ea era, literal, tovarăşul de călătorie pe care el îl căutase.

Din L.A. a cumpărat toate jucăriile şi era încântat. Trecuse ceva vreme de când avusesem un tovarăş de joacă amuzant, mai ales unul novice în domeniu. La început, eu am fost cea care a purtat cătuşele. A fost interesant, căci trecuse o vreme şi a trebuit să mă reobişnuiesc să mă eliberez şi să simt încredere şi nici un control. Totuşi, când şi le-a pus el, am văzut realitatea lui interioară, aşa cum am văzut la mulți alți bărbați, mai ales la cei care aveau probleme de control.

A zis că a fost cea mai intensă experiență pe care a trăit-o şi cred că, pentru prima dată în viața lui, a simțit forța interioară a altuia, egal cu el însuşi.

Un val de greață m-a cuprins după ce am citit aceste rânduri. Prăpastia dintre realitatea căsniciei noastre şi ceea ce îşi dorise el era ca Marele Canion. Am simțit că mi se împăienjeneşte privirea. Mi-am pus capul pe birou. Aveam nevoie de aer.

Rebel a ieşit în goană din casă, lătrând. Am ridicat o piatră şi am aruncat-o în gardul despărțitor dintre curți, şi Rebel a fugit. Am încercat să smulg buruienile – de obicei o plăcere eliberatoare. Câinele a venit din nou, începând iarăşi lătratul tânguitor. În cele din urmă, a apărut domnul Caine şi l-a gonit pe Rebel înapoi în casă.

„Poate că mi-e mai bine fără el.” Mi-am amintit de o după-amiază de toamnă, cu nouă luni în urmă, când, stând în curtea din spate, acest gând cu totul radical mi-a trecut prin minte, după una dintre disputele noastre telefonice pline de urlete. În timp ce mintea lui Henry se deschidea spre noile idei din Vest, şi a mea se deschisese încet în timpul ultimului an, când el lipsise de multe ori, lăsându-mă să am scurte momente de luciditate.

Petrecuserăm şaisprezece ani tumultuoşi împreună. Îl iubisem pe Henry şi îi rămăsesem alături, chiar şi când simțeam repulsie fizică şi emoțională, deoarece acesta fusese angajamentul luat în fața familiei, a prietenilor şi a unui rabin binevoitor. „Nu, lucrurile se vor îmbunătăți; stau foarte prost doar acum.” În acea după-amiază, am alungat gândul strident: „Poate că mi-e mai bine fără el.” Dar poate, la un moment ulterior, după încă vreo câteva certuri, aş fi început să-l ascult, ajungând la concluzia că mie şi Lizei ne-ar fi fost mai bine singure. Deşi Irena, veterana experimentată, avea desigur dreptate – ar fi fost un divorț îngrozitor.

O idee amuzantă mi-a trecut prin gând, şi anume că Henry fusese lovit de însuşi Cel de Sus, turtit pe podeaua din bucătărie de pumnul puternic şi de braţul viguros pe care mi le aminteam de la mesele de Paşte evreiesc, de Cel care nu avea nici o problemă să trimită râuri de sânge şi roiuri de lăcuste împotriva duşmanilor. Râdeam din nou, un semn bun, având în vedere situaţia.

Eliana mi-a spus că Henry îi vorbea de multe ori despre căsnicia noastră şi despre viaţa aici, într-un orăşel convenţional. Deşi dorise să aibă o familie, susţinere din partea unui partener şi succes în „lumea reală”, simţea totodată nevoia să trăiască liber.

Mi-a descris o seară din Los Angeles. Ieşiseră la un restaurant şi, în timp ce stăteau la bar, Henry flirtase cu o femeie atrăgătoare, în timp ce Eliana îl vrăjea pe soţul acelei femei. Henry îi spusese Elianei că se gândea să aibă un mariaj deschis, dar desigur că mie nu-mi spusese niciodată astaŞtia că nu voiam o asemenea căsnicie. Cea pe care o aveam era oricum destul de dificilă.

Eliana mi-a zis că Henry îi spusese că se simţea ca un membru inutil al familiei, că nu era „suficient de bun”. Ideea asta mi se părea revoltătoare. Nu aşa sunau scuzele ipocrite ale unui laş şi mincinos, explicaţia pentru un comportament greşit pe care era prea leneş să-l corijeze?

Nu aş fi putut să ascult o asemenea confesiune din partea lui, chiar dacă ar fi vorbit în cel mai sincer mod. Nu mai exista încredere şi nici destulă speranţă pentru viitorul nostru. O căsnicie fericită înseamnă să ai încredere într-un viitor împreună, să ai o viziune comună asupra lumii.

Eliana recunoştea că ea avea „probleme cu limitele”. Dar nu fusese niciodată cuplată cu un bărbat însurat şi cu un copil sau cu un bărbat care trăia într-o lume atât de convenţională ca a noastră. Mi-a scris că relaţia ei cu Henry îi arătase consecinţele ignorării limitelor. Nu avea să mai

repete acest tipar, mi-a spus. Era pe cale să-şi schimbe radical viaţa.

Am simţit că repulsia mea iniţială faţă de această femeie începe să se domolească. Nu era deloc ca mine şi totuşi, pe măsură ce trecea timpul, am simţit că ne apropiem, că împărtăşim o legătură adevărată, una pe care o preţuiam. Începea să-mi facă plăcere ideea că putea exista în aceeaşi lume o femeie ca mine şi o femeie ca Eliana şi că, într-un fel, puteam găsi un mod de interacţiune.

Am început să ne scriem despre familiile noastre. Mi-a scris despre o nepoată pe care o iubea şi mi-a pus întrebări despre Liza care mi-au arătat că înţelegea şi aprecia copiiiŞtia multe despre mine, din discuţiile ei cu Henry. Mi-a spus că el mă admira ca mamă, pentru simţul onoarei şi disciplina pe care o aplicam în munca mea, regretând lipsa proprie de concentrare. Când Henry o abordase pentru prima oară cu propunerea de a-l ajuta să-şi organizeze cartea, ea îi spusese că nu înţelegea de ce nu-mi ceruse mie ajutorul. Am replicat că la momentul respectiv eu şi Henry de-abia puteam să avem o discuţie liniştită, darămite să mai colaborăm într-o relaţie de lucru. Totuşi, mi-a făcut plăcere să aud că existau lucruri pe care Henry le apreciase la mine.

De asemenea, ea a fost cea care mi-a spus primele cuvinte pline de speranţă despre o viaţă viitoare, pe care încă nu mi-o puteam imagina. Iar ideea că era tot ce mi se întâmplase fusese un soi de dar, o şansă de a o lua de la capăt, o şansă de a fi liberă.

Acum, că ai cerut îndrumare, încrederea va veni. S-ar putea să dureze un timp. Poare că nu vei cunoaşte semnele până când nu apar. Dar când o să se întâmple lucrul acesta, instinctele o să-ţi dea de ştire, o să creeze punţile pentru tine. În procesul de vindecare, vei găsi ceea ce ai nevoie în felul tău propriuŞi vei atrage spre tine lucrul acela din nou. Ai acest dar. Fii sigură de ceea ce vrei.

I-am spus Elianei că urma să plec în Maine, dar că speram că puteam să ne continuăm corespondența după ce mă întorceam. Mi-am dat seama că, deşi îmi prezentase probabil o versiune proprie a evenimentelor, aveam acum o imagine mai clară a ultimelor luni din viața lui Henry.

Învățasem multe din corespondența mea cu Eliana. Am văzut mai limpede felul cum mă refugiasem în căsnicie. Am aflat că, deschizându-mi mintea către cineva atât de diferit de mine, putea să-mi aducă mari satisfacții. Simțeam nevoia să fac ceva nou pentru mine, să mă vindec.

Vindecarea necesita o iertare deplină. Nu eram pregătită încă pentru asta. Legătura îndelungată a lui Cathy cu Henry, dispreţul ei pentru familia mea şi ideea de prietenie mă dezgustau. Eram încă prea furioasă ca să-l iert pe Henry. Dar deja era reconfortant să privesc latura întunecată a lui Henry cu ochii larg deschişi, să mă determin să văd cât de pierduți eram ca şi cuplu. Acesta fusese omul care îmi spusese atât de des că felul cum vedeam realitatea era deformat. Acum îmi dădeam seama că versiunea mea asupra realității era în regulă. Greşeala mea fusese că îi permisesem să mă facă să mă îndoiesc de ceea ce vedeam. Existase amăgire şi autoamăgire.

* * *

Psihiatra mea, Helen, îmi împărtăşi o poveste ciudată la ultima noastră şedință înainte să plec în vacanța din august. Ea rememoră o şedință privată pe care o avusese cu Henry înainte ca el să plece în ultima călătorie în Vest.

— Henry mi-a zis ceva la finalul şedinței: „Încep să simt că scopul vieții mele este riscul.” Este o afirmație destul de stranie a cuiva despre sine însuşi. Nu eram sigură unde voia să ajungă cu acest comentariu. Pleca din cabinetul meu după ultima întâlnire, era cu mâna pe clanță – noi, psihiatrii, numim acest moment „terapie de plecare”. Atunci,

Henry m-a întrebat dacă eu credeam că este posibil să ai mai multe relații intime. Aveam idee spre ce se îndrepta discuția, aşa că i-am zis că putem aborda acest subiect la următoarea şedință de cuplu. Dar, desigur, după aceea nu au mai existat astfel de şedințe. Henry a murit o lună mai târziu.

Acum mi-a trecut prin minte că este posibil ca Eliana să fi făcut progrese în a-l convinge pe Henry să spună adevărul şi că, în timpul acelei ultime şedințe cu Helen, el testase acea idee în cel mai sigur spațiu comun pe care îl aveam – cabinetul psihiatrului nostru, locul unde plăteşti ca să-ți împărtăşeşti secretele.

* * *

Deşi dorisem să văd totul în termeni absoluți – corect şi greşit, bine şi rău – era clar că trebuia să mă mulțumesc cu ceva cenuşiu şi neclar. Puteam să vorbesc cu Christine sau cu Ellen, ori cu Eliana în fiecare zi timp de un an şi tot nu aş fi putut să înțeleg cu adevărat ce se întâmplase cu Henry, cu căsnicia de care mă agățasem, cu mine în acea căsnicie. Trebuia să merg mai departe în locul acela cenuşiu, noroios, şi să-mi croiesc singură o cale clarăŞi, cu toate că aveam momente de recunoştință pentru „cea de-a doua şansă”, în majoritatea timpului eram plină de furie, mânie şi durere.

Într-o dimineață foarte fierbinte de sfârşit de iunie, Anna m-a găsit măsurând de colo-colo biroul, îmbrăcată încă în cămaşă de noapte, cu părul ciufulit şi umed de transpirație, plângând în timp ce vorbeam la telefon cu fratele meu.

În dimineața aceea era rândul meu să duc copiii în tabăra de zi, dar era evident că nu puteam să mă duc nicăieri. Anna a oftat, cu o expresie care trăda exasperare. A rămas un minut privindu-mă cum vorbesc la telefon, apoi a plecat brusc şi s-a dus în bucătărie. Am terminat convorbirea cu David şi m-am aşezat la birou, rugându-mă încă o dată ca

Anna să îmi țină locul. Nu era cinstit din partea mea, ştiam astaŞi viața ei era în impas. Divorțul ei era în curs, iar ea şi în curând viitorul ei fost soț, John, se luptau pentru proprietăți şi pentru pensia alimentară. Dar, în acel moment, viața mea părea mai complicată, un dezastru din care nu puteam să ies în următoarele zece minute.

Am ascultat uşurată cum aranjează rucsacurile copiilor. A liniştit-o pe Liza, tulburată de starea mea. Uşa frigiderului s-a deschis şi s-a închis de câteva ori şi am auzit agitația pregătirii prânzului Lizei şi câteva râsete de copil bine-venite. Paşi grăbiți s-au auzit pe veranda din spate. Uşa cu plasă s-a deschis, a rămas deschisă pentru câteva secunde, ținută de contragreutatea prinsă de o coardă, apoi s-a trântit, închizându-se. Casa a devenit tăcută. O clipă mai târziu am auzit cauciucurile de la maşina Annei scrâşnind pe pietrişul de pe aleea din fața casei.

Priveam pe fereastră, încă în cămaşă de noapte, transpirată şi plângând, când Anna a apărut din nou în uşa biroului. Nici nu observasem când trecuse o jumătate de oră. M-a lăsat o clipă să îi conştientizez prezența, apoi a vorbit:

— Julie. A trebuit să pregătesc prânzul pentru copilul tău fiindcă tu nu ai putut s-o faci. A trebuit să-ți duc copilul în tabără fiindcă tu nu ai putut s-o faci. A trebuit să o îmbrățişez de rămas-bun fiindcă tu nu ai putut s-o faci.

A tăcut o clipă, dar nu trebuia să-şi facă griji. Îmi captase întreaga atenție.

— Julie, te iubesc şi vreau să te ajut, dar există o limită pentru ceea ce pot să fac pentru tine. Trebuie să-ți revii, fiindcă dacă laşi toate astea să preia controlul asupra vieții tale, atunci *el* câştigă, şi *nu are voie să câştige*.

M-am uitat la ea. Am deschis gura să inspir. Eram epuizată, mă durea capul, zvâcnindu-mi fierbinte la tâmple,

simțeam că țeasta e gata să-mi explodeze. Am început din nou să plâng.

— Ai dreptate. Sunt distrusă, am spus. Totul e distrus. Dar cum a putut să-mi facă asta? Totul e dat peste cap, Anna, şi continuă la nesfârşit. Când o să se termine?

— Nu ştiu, iubito, îmi pun şi eu aceeaşi întrebare în fiecare zi.

M-a îmbrățişat, gest de care chiar aveam nevoie, şi mi-a mângâiat părul umed.

— Dar o să-mi revin, am zis, udând maioul curat al Annei cu lacrimi, muci şi transpirație, începând chiar de acum, din clipa asta. Îți promit.

— Ştiu că o să-ți revii, a răspuns Anna, cu o încredere pe care am apreciat-o. Eşti în stare să faci fațăŞtiu că poți. Trebuie să faci un duş rece, să te aranjezi şi să mănânci ceva. Uite, ia un şervețel.

Am încercat cu un gest preocupat să-mi şterg ochii şi nasul care-mi curgea.

— Lucrurile o să se îndrepte, nu-i aşa? am întrebat-o, ca o soră mai mică cerşind o asigurare. Spune-mi că nu poate fi mai rău.

A zâmbit şi a început să râdă, făcându-mă şi pe mine să râd, doar fiindcă îmi făcea atât de bine.

Eu şi Anna ne-am terminat pregătirile pentru cele trei săptămâni pe care aveam să le petrecem în Maine. Fusesem acolo împreună şi cu un an în urmă, în timp ce Henry era plecat într-o călătorie pe Coasta de Vest, iar John preferase să stea acasă. Atunci nu ne-am fi imaginat niciodată că vacanța în Maine va deveni, la un moment dat, un soi de cădere în gol în interiorul vieților noastre viitoare. Mâncarea şi nişte ustensile de bucătărie esențiale erau acum aranjate cu grijă în câteva cutii de carton pe care le luasem de la băcănie. Hainele şi aşternuturile erau împăturite în saci de pânză. Eram aproape gata de plecare.

Am străbătut cu maşina traseul familiar până la casa lui Tomas. Eram destul de sigură că, după întoarcerea din Maine, o să găsesc o altă femeie în viața lui, poate pe cineva de care nu-mi spusese, ca să mă menajeze. Dar eu voiam să ne despărțim prieteni.

Ne aflam pe pajiştea plină de iarbă din spatele studioului său, unde era un pic de umbră.

Mi-a spus că primise o mulțime de critici din cauza relației cu mine. Oamenii afirmaseră că profita de mine, văduva singură şi îndurerată.Ştiam asta. Auzisem aceleaşi zvonuri.

— Nu ai profitat de mine. Nu am făcut nimic din ce nu am vrut şi eu. Noi doi ştim asta, chiar dacă acei oameni nu o ştiu.

Uneori frământările mele emoționale îl înspăimântaseră, mi-a mărturisitŞtiam şi asta. I-am mulțumit pentru că fusese alături de mine şi mă ajutase să merg mai departe, mai mult decât îşi propusese fiecare dintre noi.

I-am spus că îl iubesc. El mi-a spus acelaşi lucru. Aşadar, amândoi țineam unul la celălalt într-un mod care conta.

— Cred că într-o zi amândoi o să înțelegem mai bine ce s-a întâmplat în aceste ultime luni, i-am spus.

A dat aprobator din cap.

Simțeam un regret imens şi un sentiment de pierdere, dar şi o oarecare eliberare. Acum puteam să plec din lumea lui de douăzeci şi opt de ani, iar el putea pleca în cealaltă direcție, ca să găsească ceea ce voia în continuare.

Mi-a dat o veche tăbliță de piatră de la acoperiş dintr-un morman aflat în curtea din spate – rămăşițe de la renovarea casei.

— Vezi, tabula rasa, a spus cu un zâmbet.

Am luat darul cu plăcere. Când am ajuns acasă, am scris pe ea cu o cretă colorată de-a Lizei: „Lucrurile se vor îmbunătăți, totul va fi mai uşor.” Am proptit plăcuța pe

blatul din bucătărie, ca un memento pentru viitoarele zile întunecate.

Partea a treia – Vântul

În golf

De la Henry, de ziua lui Julie, 1996

Un intrând învăluit în ceţuri, un mic golf
Prins în granit, rozul vaporos
Al minţii divine zăbovind în geoda
Ceşcuţei unei planete-copil. Pe insulă,

Suntem încredinţaţi propriilor fiinţe. Aplecată peste
Povara sarcinei, priveşti prin vizor

În ceaiul lăptos Earl Grey, aparatul foto al minții tale
Binecuvântat cu panorama de moment a nimicului lipsit de griji.

A mea, urmând linia țărmului cu labradorul
Hazard, este cuprinsă de mirare canină
La vederea cochiliiilor abandonate şi erodate.
Arici-de-mare, stridii şi alte găoace mărunte

Care au trăit să dovedească trecerea timpului. Mă rog
Ca ceea ce am zăbovit să reproducem să ne binecuvânteze.
Ca semnele pe care nu le vedem în această analogie sublimă
Din acest golfuleț să fie deja scrise pe o tăbliță de nisip

Dincolo de noi, într-o lume fericită mai mare, nevăzută,
Care creşte acum în jurul spiralei duble
A iubirii noastre, partea noastră la viitorul cu multe firide.

Nouă

august 2003

Cer albastru, nori pufoşi, o zi de august perfectă. Cu picioarele goale în iarba cosită, puneam pe sârmă rufele, îmbrăcată cu lenjerie de bumbac şi un maiou vechi. Mi-l cumpărase mama – era chiar Calvin Klein – în vara când îmi făceam bagajele pentru colegiu. Se decolorase de la negrul inițial, din cauza multelor spălări, ajungând la un gri cărbune.

Sârma de rufe era întinsă între doi meri artritici, acoperiți de licheni. Unul câte unul, scoteam cârligele dintr-un recipient vechi de plastic de doi litri, în care fusese odinioară lapte, tăiat ca să permită accesul mai facil. Cârligele erau la fel de cenuşii şi de învechite precum şindrila de cedru de pe acoperişul fermei aflate la baza pantei blânde de pe pajiştea deschisă, mărginită de trandafiri sălbatici şi de ciulini.

Anna era o siluetă măruntă la mijlocul distanței, uşor de recunoscut după pălăria de soare din pânză, de un roşu vesel, plimbându-se pe limba de pământ a plajei pe care mareea, acum la reflux, o acoperea. Fiul ei, Leo, şi Liza mea, în costume de baie colorate şi şepci cu cozoroc, se țineau după ea cu gălețile de plastic pline cu crabi albaştri, crabi-călugăr şi melci – o aventură cleioasă şi murdară. Va trebui să îi spălăm mai târziu pe copii cu furtunul şi să spălăm şi toate hainele. Copiilor le plăcea să se curețe cu furtunul verde din grădină, iar eu aşteptam cu nerăbdare ritualul spălării hainelor. Aş fi fost bucuroasă să-mi pot petrece toate amiezele pe această insulă, atârnând rufele pe sârmă şi adunându-le mai târziu.

Aici nu ştii niciodată cum va fi vremea. Cearşafurile şi prosoapele, tricourile, şorturile şi rochiile de plajă care flutură şi fâlfâie în bătaia brizei pot fi ude leoarcă de la ploaie sau invizibile şi umede în ceața ca o supă în decurs de o oră. Asta îmi plăcuse întotdeauna la acest loc. Trebuie să cedezi controlul şi pur şi simplu să te bucuri de ceea ce se întâmplă.

Uneori durează câteva zile ca hainele să se usuce. Le atârn pe sârmă, şi după o jumătate de oră mă grăbesc înapoi să le dau jos când văd că se apropie norii de ploaie, apoi le pun la loc după ce trece furtuna. În timpul perioadelor mai lungi de umezeală, mă duc fără tragere de inimă la spălătoria cu plată aflată de cealaltă parte a insulei, ca să folosesc maşina de uscat. Dar mă simt furată de câte

ori fac asta. Atârnatul rufelor este un ritual meditativ şi un joc, niciodată o corvoadă casnică – nu aici.

Eu şi Henry am început să venim la această casă la un an după naşterea Lizei. Îmi plăcea să întind rufele în acei primi ani de părinte, cu bebeluşul târându-se la picioarele mele. Lizei îi plăcea să tragă rufele ude din coşul de răchită sau să urmărească lăcustele prin iarbă, încercând să le prindă cu mânuțele ei încă neîndemânatice.

Henry nu învățase niciodată să se relaxeze cu adevărat aici. Avea probleme cu singurătatea şi, după câteva zile, simțea cu disperare nevoia de activitate socială. Organiza dineuri pentru micul nostru grup de prieteni de pe insulă. Avea nevoie de excursii pe continent ca să facă tot felul de cumpărături pentru aceste evenimente, să se conecteze din nou la „lumea adevărată" şi să cumpere un număr din aceeaşi zi din *The New York Times.* Cu doi ani mai înainte, insistase să plătim pentru un serviciu de internet dial-up şi petrecea multe ore în casă, în fața laptopului. Afirmase că scria şi făcea cercetări, dar acum cred că probabil coresponda cu Cathy.

Din fericire, lucrurile pe care le aflasem nu reuşiseră să-mi strice plăcerea de a fi pe insulă. Eram fericită să atârn rufele pe sârmă, să mă plimb prin păduri sau pe lespezile de rocă roz, să pictez stâncile şi marea, să mă gândesc cât de dor îmi era să-l sărut pe Tomas, să iau rufele de pe sârmă, să fac macaroane cu brânză pentru copii, să joc seara Monopoly, să fac clătite, să atârn alte rufe.

Eu şi Anna veniserăm fiecare cu propria maşină, plină cu ustensile şi mâncare, croindu-ne drum în sus pe coastă, oprindu-ne să ne vizităm prietenii din Portland. Ultimul efort ne dusese la docul unde am aşteptat să ne vină rândul să luăm feribotul. Viața încetineşte de îndată ce soseşti la terminalul de feribot. Nu ai cum să grăbeşti lucrurile. Eu şi Anna am aşteptat o oră mâncând rulouri cu crab la un

restaurant din apropiere, în timp ce copiii se jucau la malul apei, până când unul dintre ei a zărit feribotul apărând. Urcarea pe rampă reprezenta o călătorie mentală, semnalul de sfârşit al grijilor legate de muncă şi al agitației pe care o lăsasem acasă. Odată parcați pe puntea feribotului, eram cu toții îmbătați de sentimentul de anticipație.

— Abia aştept să văd iar bazinul din mare! a strigat Liza pe deasupra zgomotului motorului de feribot.

Ea şi Leo începuseră să pună la cale prima lor vânătoare de creaturi marine. Eu şi Anna am zâmbit, încântate să-i vedem pe copii atât de nerăbdători. Vântul îi flutura coada roşcată înainte şi-napoi, ca steagul pe un catarg. În ciuda zilelor lungi petrecute la volan, arăta mai relaxată decât o văzusem de luni bune. Speram ca bătălia divorțului ei care încă nu se încheiase să nu apese prea mult asupra perioadei petrecute aici.

După ce am despachetat alimentele şi am făcut paturile, am intrat rapid într-o rutină lejeră. Eu şi Anna ne trezeam devreme să facem cafeaua şi să pregătim micul dejun, în timp ce copiii leneveau prin casă. Uneori noi două încercam să facem yoga pe peluza deloc netedă din fața casei. Liza şi Leo ne priveau amuzați, uneori imitându-ne câte o postură, înainte să pornim cu toții pe cărarea spre bazinul nostru natural de la marginea mării ca să prindem crabi. La prânz, întindeam rufele spălate în acea zi şi plănuiam ce să facem după-amiaza.

Primele zile au fost pline de descoperiri şi de amuzamente simple – omizi şi fluturi de cercetat, o colonie de pânze de păianjen sub formă de pâlnie țesute în iarba de preerie, o geamandură folosită pentru marcarea capcanelor pentru homari, viu colorată şi adusă de ape la mal. De-a lungul drumului găseam mure şi mere de cules. Bâtlani şi cormorani veneau în golfulețul nostru ca să le dăm de mâncare, şi, uneori, în brazii înalți poposea câte un vultur.

Într-o după-amiază, copiii au organizat pe platforma noastră o cursă între crabi-călugăr, de care aceştia habar nu aveau şi, prin urmare, se răspândeau care-ncotro. În alte zile, Leo şi Liza se jucau cu jucăriile pe iarbă, în timp ce noi citeam întinse în hamac.

Nopțile erau mai puțin singuratice, în timp ce toți patru urcam scările casei, cu trepte abrupte şi atât de înguste că semănau cu o scară mobilă. La etaj erau trei dormitoare, toate nedecomandate. Copiii împărțeau camera din capăt, iar Anna luase camera de la mijloc. Eu dormeam în încăperea pe care o ocupam întotdeauna cu Henry. Un arțar noduros, cu frunze mici de un cenuşiu-argintiu, lovea uşor cu crengile sticla ferestrei. Proprietarii casei plantaseră în apropiere un alt arțar, anticipând moartea acestui bătrânel cocoşat, dar eu mă rugam să mai aibă încă vreo câțiva ani de trăit. În fiecare an, în timp ce împachetam ca să plecăm, îi uram o iarnă sănătoasă şi îmi luam cu drag rămas-bun, pentru orice eventualitate. La mijlocul iernii, înapoi în New York, când îmi era dor de mare, de acea casă şi de golf, sunetul frunzelor cafenii care foşneau în stejarul din curtea casei mele îmi aducea înapoi insula.

* * *

Într-o dimineață am plecat cu maşina împreună cu Liza, să facem o vizită unui vechi prieten pe nume Jim. Acum în vârstă de aproape şaptezeci de ani, Jim venise inițial pe insulă într-o vară, ca simplu vizitator, la fel ca mine, dar de mulți ani locuia permanent aici, profitând de viața liniştită ca să se dedice pasiunii de artist sticlar. Jim avea unul dintre acele chipuri tipice pentru New England pe care le poți întâlni în romanele lui Nathaniel Hawthorne: cu riduri lungi, verticale, cu o coamă exuberantă de păr alb – îți amintea de un lup de mare retras din activitate. Îl vedeam întotdeauna îmbrăcat în aceleaşi haine – o pereche de

pantaloni vechi, odinioară albi, acum de culoarea chitului pestriţ; un tricou cu nasturi la fel de uzat, de un albastru palid, cu mâneci scurte şi plin de pete; ghete de piele sau pantofi sport albi şi vechi. Toate însă arătau pe el la fel de elegant ca un smoching pe un alt bărbat. În timp ce ne apropiam de casa cu grădina de legume bogată, cei doi bătrâni terieri Jack Russell ne-au ieşit în întâmpinare.

În afară de talentele de artist şi grădinar, Jim era şi un excelent bucătar plin de imaginaţie. El şi Henry se întâlniseră prin intermediul unor prieteni de pe insulă şi se împrieteniseră lângă aragaz. Ne-a condus în casa care îţi dădea senzaţia că te aflai pe o navă, plină fiind de echipamente maritime, scoici, alge uscate, pietre interesante, cărţi şi obiecte de artă. Liza a fost deosebit de interesată de un termometru aşezat pe blatul de la bucătărie – un cilindru înalt de sticlă în care bile de sticlă pline cu lichide colorate se înălţau şi coborau în funcţie de temperatură. Jim a luat-o pe Liza de mână şi a condus-o spre terasa din spate ca să hrănească peştii koi aflaţi într-un mic bazin. L-am urmat pe Jim înapoi în bucătărie, unde mi-a oferit un pahar de vin, iar eu l-am pus la curent cu evenimentele din iulie. Deşi Jim provenea dintr-o altă generaţie, mai discretă, în particular era unul dintre cei mai lipsiţi de respect oameni pe care îi cunoşteam, greu de şocat, cu un simţ al umorului ironic.

— Aha, văd că Henry nu a fost băiat cuminte, a rostit cu glasul lui baritonal răguşit.

— Da, aşa e, am oftat eu.

— Ştii, l-am văzut, a remarcat într-o doară Jim.

— Da? am replicat. Spune-miŞi eu am avut parte de multe vizite din partea lui, dar nu am ştiut că nu sunt singura.

— Ah, stai să-mi aduc aminte, a zis Jim, începând să pregătească prânzul. Da, mă întorceam într-o dimineaţă cu camioneta de la poştă şi, când m-am uitat în dreapta, l-am

văzut zâmbindu-mi de pe scaunul pasagerului. Doar o singură dată. M-am bucurat să-l văd. Mi-e dor de el.

— Henry a fost un prieten bun, deşi poate că nu şi cel mai bun soţ. Cu siguranţă că la slujba de înmormântare au fost mulţi oameni care l-au iubitŞi eu l-am iubit.

— Aş fi vrut să se poarte mai bine cu tine, draga mea, a spus, strângându-mi mâna cu afecţiune.

O vreme am rămas tăcuţi, apoi am dus mâncarea la masa elegantă pe care o aşezase pe verandă. Liza a ridicat privirea plină de speranţă la vederea somonului afumat şi a salatei cu roşii de grădină.

De-a lungul anilor am devenit parte a unui cerc de prieteni de pe insulă, format din familii cu copii mai mult sau mai puţin de aceeaşi vârstă. Eram artişti, scriitori, muzicieni şi profesori aflaţi în vacanţa de vară. În unele zile ne întâlneam cu toţii pe plaja cu nisip, unde puteam căuta arici-de-mare lăsaţi în urmă de reflux şi puteam trezi la viaţă arhitectul din mine, ajutând la construcţia unor castele de nisip elaborate şi a unui sistem de canale care să găzduiască temporar crabii-călugăr care se agitau în apa puţin adâncă. Liza se distra să înoate în apa rece ca gheaţa şi o dată pe sezon reuşea să mă convingă să mă ud şi eu rapid. După-amiaza târziu eram din nou acasă, preparând cina sau pregătind un joc de masă. Eu şi Anna petreceam câteva ore liniştite gătind şi făcând curat după aceea, înainte de telefonul din fiecare seară din partea lui John, în curând fostul ei soţ, care suna ca să vorbească cu Leo. Dacă răspundeam eu, îl salutam cu cel mai oficial ton înainte să i-l dau pe fiul lui la telefon. Nu puteam să nu observ că până şi această scurtă intruziune din afară o supăra pe Anna.

Încercam din răsputeri să ţin la distanţă viaţa de acasă. În afară de faptul că eram separată de muncă, eram separată şi de e-mail. Ca să poţi vorbi la telefonul mobil trebuia să

stai într-un loc anume de pe peluză, ceea ce descuraja conversațiile lungi în zilele vântoase sau ploioase. Îl sunam pe Tomas o dată la câteva zile, dar conversațiile noastre erau scurte.

— Sper că stai mult pe afară ca să pictezi, mi-a zis, cu un interes sincer pe care îl apreciam.

Mi-a spus despre pregătirile pentru expoziția din toamnă. Nu discutam prea multe despre despărțirea noastră de la sfârşitul lui iulie, nici nu zăboveam asupra evenimentelor din ultimele săptămâni. Eu speram că vom putea rămâne prieteni după ce aveam să mă întorc acasă.

* * *

Prietena mea din colegiu, Sara, a sosit din Anglia împreună cu familia ei. De câțiva ani, două săptămâni în fiecare august reprezentau timpul petrecut anual împreună. Ei stăteau la o casă închiriată din apropiere.

La prima noastră ieşire în grup, am făcut o plimbare până în cealaltă parte a insulei, în zona sălbatică şi care dă spre marea deschisă, într-un loc numit de localnici Hero Beach (Plaja Eroilor). Peisajul era eroic, deşi nu era tocmai o plajă, dacă te aşteptai la nisip şi la valuri în care să înoți.

Un profesor care îşi petrece vara aici mi-a explicat odată cum s-a format insula. O bucată desprinsă din Scoția s-a lovit de o altă bucată din continentul nord-american. La Hero Beach acea izbitură primordială este încă vizibilă, ca un cadru dintr-o reconstituire de pe Discovery Channel. Granitul roz seamănă cu o explozie de magmă dintr-un sufleu de căpşune, răsfrânt peste colții de bazalt negru-cărbune. Stând nemişcată, cu marea şi cerul împrejurul meu, am simțit că sunt martoră la ceva primordial. Am încercat să-mi imaginez sunetul evenimentului originar, care trebuie să fi fost mai puternic decât urletul rău-prevestitor şi zgomotul apei de mare grăbite să întâlnească

stâncile de bazalt. După fiecare izbitură, marea sugea înapoi valul, creând un clinchet lucitor prin milioanele de pietricele rotunde.

Am mâncat unt de arahide, brânză şi sandviciuri cu salată de ton. Pe insulă, mâncarea reprezenta o altă aventură. În acel an, nu exista un magazin adevărat. Aduseserăm tot, iar după două săptămâni am comandat o reaprovizionare de la un magazin de pe continent, cumpărând lapte, ouă şi alte produse de bază de la o familie de pe insulă, care fusese destul de amabilă să înfiinţeze un magazinaş pentru lunile de vară într-o rulotă veche, proptită pe blocuri de ciment. Aici nu se găseau cu uşurinţă lucrurile utile, dar proprietăreasa putea să-ţi facă o plăcintă cu zmeură proaspătă.

Copiii – cele două fiice şi fiul mic ai Sarei, Liza şi Leo – se căţărau şi coborau de pe stânci; cea pe care am botezat-o Creierul era favorita noastră. O movilă uriaşă, cât o cabană cu etaj, roz şi cu multe crevase, de pe vârful căreia puteau fi admirate marea agitată, marginile îndepărtate şi zdrenţuite ale insulei, alte insuliţe şi roci acoperite cu iarbă de mare adusă de vânt, unde focile stăteau la soare în timpul refluxului.

Eu şi Sara stăteam una lângă alta pe o altă lespede roz de piatră, privindu-i pe Anna şi pe copii.

— Să ştii că te-a iubit, a zis Sara, de parcă ar fi simţit întrebarea esenţială care mă chinuise în aceste ultime săptămâni. Indiferent ce a făcut. Te-a iubit. Doar că îi plăcea să flirteze. A făcut o pauză, privind ţintă marea înainte să continue: A flirtat chiar şi cu mine.

— Glumeşti.

— Cred că a flirtat cu fiecare femeie pe care o considera atrăgătoare. Dacă aş fi fost alt gen de femeie, dacă m-aş fi arătat interesată, ar fi continuat.

— Mda, nu lăsa nici o piatră neîntoarsă – bănuiesc că asta era politica lui.

— Dar ştiu că te-a iubit cu adevărat. Sara, care nu era deloc o femeie exuberantă, m-a luat de mână cu cel mai sincer gest. Ți-a scris poezii. Ori de câte ori discutam cu el, mereu vorbea cu atâta adorație despre tine. Nu lăsa asta să ruineze tot ce ați avut în aceşti şaisprezece ani. Nu ar fi corect pentru nici unul dintre voi.

— Chiar nu sunt sigură că a mai rămas ceva de prețuit. Încă încerc să înțeleg ce fel de dragoste a fost asta pe care e de presupus că a simțit-o pentru mine. Mi-am ferit privirea, căci îmi dădeau lacrimile şi încă mă simțeam atât de ruşinată, singură şi înspăimântată. Sara, ce norocoasă eşti că ai găsit pe cineva loial şi decent.

Sara mi-a cuprins mijlocul cu brațul, iar eu m-am relaxat o clipă lângă umărul ei.

— Eu am atâta noroc că o am pe fiica mea, am spus, în timp ce Liza se cățăra pe culmea Creierului cu ajutorul fetelor mai mari ale Sarei. Nu ştiu cum m-aş fi sculat din pat în ultimele luni fără ea. Aş mai trece o dată prin toată nenorocirea asta ca să o am.

Copiii coborâseră de pe Creier şi păreau gata să se întoarcă acasă. Sara m-a întrebat dacă aş vrea să rămân singură ca să pictez. I-am acceptat generozitatea, fericită şi uşurată, şi am privit cum grupul împachetează şi se îndepărtează pe potecă. După ce au dispărut în pădure, am rămas dintr-odată minunat de singură – o altfel de singurătate, mai revigorantă decât atunci când eram acasă şi lucram în birou.

La început, am simțit că mintea îmi explodează de o agitație frenetică. M-am plimbat rapid în jur, apropiindu-mă de marginea valurilor, lucrând la diferite schițe şi retrăgându-mă pe măsură ce mareea creştea. Soarele gonise norii rămaşi şi ceața uşoară. Căldura şi moleşeala de după

prânz m-au cuprins încet. M-am oprit din lucru şi am rămas acolo, uitându-mă la mare. Apoi am simțit că mi se închid ochii.

Trebuia să mă întind. Stâncile erau calde. Ochii mi s-au închis din nou. Motorul unei bărci care pescuia homari murmura şi scâncea peste zgomotul valurilor. Piatra caldă îmi încălzea pelvisul. Mă gândeam cum Tomas îmi săruta pieptul când stăteam întinsă în patul lui. Resimţeam fizic tristeţea pierderii lui ca fiind atât dureroasă, cât şi excitantă. Mi-am strecurat mâna în chiloți. Pescarul a continuat să ridice capcanele, punând la loc momeala, aruncându-le în mare, în timp ce zgomotul motorului era înghițit rapid de valurile care se spărgeau la mal.

După o moțăială scurtă, am început să-mi strâng ustensilele de pictat. M-am gândit la ceea ce scrisese Eliana în una dintre scrisorile ei. Că am fost binecuvântată de moartea lui Henry, că am fost eliberată.

La finalul poemului ei, *Zi de vară,* Mary Oliver se întreabă: „Spune-mi, ce ai de gând să faci cu viața ta unică, sălbatică şi prețioasă?" Ce voi face eu cu libertatea mea unică, sălbatică şi prețioasă?

Zi de vară

Mary Oliver

Cine a făcut lumea?
Cine a făcut lebăda şi ursul brun?
Cine a făcut lăcusta?
Această lăcustă, adică...
Cea care a sărit din iarbă,
Cea care mănâncă zahăr din mâna mea,
Care-şi mişcă mandibulele înainte şi-napoi, nu în sus Şi-n jos...
Care priveşte lumea cu ochii ei enormi şi complicați.
Acum îşi ridică picioarele palide şi se spală cu grijă
pe față.

Acum își deschide aripile și se îndepărtează plutind.
Nu știu prea bine ce-i o rugăciune.Știu să fiu atentă, știu să cad
În iarbă, să îngenunchez în iarbă
Să fiu leneșă și binecuvântată, să mă plimb
pe câmpuri,
Căci asta e ceea ce fac întreaga zi.
Spune-mi, ce ar mai fi trebuit să fac?
Oare nu moare totul în final, și încă mult prea repede?
Spune-mi, ce ai de gând să faci
Cu viața ta unică, sălbatică și prețioasă?

Zece

În ultima seară de sâmbătă din noiembrie 1986, am fost invitată de un prieten la o petrecere care anticipa cu mult înainte sărbătorile. Eram bucuroasă să merg la un chef și m-am îmbrăcat cu grijă. Trecuse un an singuratic, dar foarte instructiv de la aventura mea cu Roberto, iubitul însurat. În afară de o aventură de-o noapte demoralizantă, fusesem celibatară și eram nerăbdătoare să cunosc pe cineva.

Pe drumul dinspre stația de metrou spre apartamentul gazdei, aflat într-o clădire de locuințe de pe Rivington Street, prietena mea Carrie mi-a zis că abia aștepta să-și vadă amica, pe Sally, pe care era convinsă că o s-o plac. Mi-a mai spus că Sally avea un nou prieten grozav.

Ne-am dus la barul improvizat pe blatul din bucătărie ca să luăm câte un pahar de vin. Carrie m-a prezentat lui Sally, o femeie zveltă și stilată, cu păr negru, tăiat într-un stil

asimetric modern, care îi acoperea un ochi. Pe buze avea o uimitoare nuanţă de roşu aprins.

Noul ei prieten avea o înălţime medie, păr negru şi ondulat, ten măsliniu, pometi înalţi şi ochi negri, migdalaţi. Când râdea, chipul i se deschidea într-un rânjet larg. Când vorbea, se concentra în totalitate asupra interlocutorului, ceea ce era şi flatant, şi deconcertant, în vreme ce îşi apleca înainte capul ca să creeze un spaţiu intim în încăperea aglomerată, plină de fum. Mâinile lui erau delicate şi elegante. Trăgea din ţigara ţinută în mâna stângă, iar în dreapta avea un pahar de vin, pe care îl balansa între degetul mare, arătător şi mijlociu. Îmbrăcat în pantaloni sport şi un tricou polo alb, nu părea genul de bărbat căruia să-i trezesc interesul nici măcar pentru a sta de vorbă cu mine. Nu eram nici slabă, nici strălucitoare, ci mai degrabă neglijentă şi cu forme, cu mult păr negru şi creţ, haine negre şi ochi conturaţi cu negru. Fumam şi studiam cu severitate sumbră aspectul lui pus la punct.

Spre surprinderea mea, s-a îndreptat spre mine şi a început o conversaţie cu mine.

— Aşadar, locuieşti prin zonă? a întrebat el.

— Nu, mai la periferie, am răspuns, fără să-l privesc.

Cum nu mă aşteptasem să vorbesc cu el, m-a luat pe nepregătite. Ca să am ce face, mi-am scuturat scrumul de la ţigară în paharul de vin gol, ascultând fâsâitul cenuşii care se stingea. Îmi făcea plăcere să fumez – un dar al proniei pentru fetele stângace aşa cum eram eu, care altminteri nu ar fi ştiut ce să facă cu mâinile.

— Pe ce stradă stai? m-a chestionat el în continuare.

Când i-am spus locaţia apartamentului meu mizerabil de lângă calea ferată, zâmbetul lui s-a luminat precum luminiţele de sărbători puse în neorânduială în ferestrele apartamentelor.

— Hei, locuim în acelaşi cartier. Ar trebui să luăm masa cândva.

Am privit spre Sally, prinsă într-o discuție amuzantă cu prietena mea Carrie.

Eram convinsă că nu ar fi fost deloc încântată dacă aş fi luat masa cu prietenul ei încântător, frumos şi, posibil, cam alunecos. Am făcut un gest să mă îndepărtez, murmurând scuza că mă duceam să pun pe tejgheaua din bucătărie paharul plin cu scrum.

Fără să se lase intimidat, el şi-a aşezat paharul pe pervaz, a băgat mâna în buzunar, de unde a scos un pix aflat foarte convenabil la îndemână, şi-a scris numele şi numărul de telefon pe şervețelul de la cocktail cu un scris elegant, buclat, şi mi l-a întins cu un zâmbet larg cât universul.

— Sună-mă să luăm masa împreună.

Eu o terminasem cu astfel de tipi. De acasă am sunat-o pe prietena mea din liceu, Chandra, şi i-am povestit despre bărbatul incredibil de arătos, dar lasciv, care încercase să mă agațe la o petrecere unde prietena lui se afla la trei metri depărtare. Amândouă am ajuns la concluzia că nu mai voiam să avem de-a face cu astfel de bărbați. Dar nu am aruncat şervețelul, care a rămas la mine pe masă încă o săptămână, printre teancurile de facturi neplătite, până mi-am dat seama că oricum nu înțelegeam scrisul şi că uitasem numele tipului.

Câteva sâmbete mai târziu, chiar Chandra m-a rugat să vin cu ea la o altă petrecere de Crăciun. Odată ajunsă în apartament – o garsonieră aflată la ultimul etaj, imposibil de luxoasă în comparație cu apartamentul meu de lângă calea ferată – am fost imediat cuprinsă de vechiul sentiment de greață şi de stânjeneală născute din adolescența mea de inadaptată. M-am întors, căutând o țigară şi întrebându-mă cât de mult va dori Chandra să rămână. Stătea de vorbă cu

nişte prieteni afară pe terasă, mâna ei expresivă trasând cu țigara urme învârtejite de fum portocaliu aprins.

Am văzut că nu eram singură pe hol. În fața mea se găsea un bărbat atrăgător, cu păr negru şi ten măsliniu. Purta pantaloni kaki, un tricou alb şi un cardigan cenuşiu parcă din altă epocă. Un tip frumos, cu aer de absolvent de şcoală particulară, genul de tip de la Amherst, pe care îl evitasem în anii de colegiu de la Smith, însă pielea întunecată şi puloverul vechi îi dădeau un oarecare farmec. Încercam să-mi dau seama în ce consta acel farmec, când s-a uitat la mine, a zâmbit încântător şi mi-a spus pe nume pe un ton muzical întrebător.

— Sunt Henry, îți aminteşti de mine?

Mi-a întins mâna lui elegantă cu o formalitate exersată, dar totuşi atrăgătoare.

Tipul cu şervețelul. Nu-l recunoscusem fără prietena cu tunsoare asimetrică şi ruj roşu aprins.

— A, acum îmi aduc aminte, am replicat. Coincidența de a mă reîntâlni cu acest bărbat mi s-a părut dintr-odată semnificativă. Ai venit cu...? Scuze, am uitat cum o cheamă. Prietena ta.

— Pot să-ți aduc un pahar de vin? m-a întrebat, în loc de răspuns. Nu pleca, vin imediat, a mai spus, zâmbind.

S-a îndreptat spre bar, în timp ce eu aşteptam. Am îndrăznit să ies din holul întunecat şi să intru în living, unde am cercetat din priviri mulțimea. Sally nu se vedea nicăieri. Un fior tainic mi-a înflorit în spațiul dintre coaste. „Poate că s-au despărțit. Poate că, la urma urmelor, nu e un uşuratic. Poate.” M-am simțit amețită şi specială.

Henry s-a întors cu două pahare pline cu vin.

— Am trecut printr-o perioadă dificilă, a început el serios, povestindu-mi pe scurt istoria celor trei luni cu Sally şi încheind cu o expresie de exasperareŞi durează la nesfârşit

să se pregătească să iasă din casă, să se machieze şi să-şi aleagă hainele. Mă scoate din minți.

Am dat din cap, neştiind ce să zic, uşurată că eu nu eram o expertă în stil, deşi îmi doream să devin, doar că nu-mi permiteam.

— În seara asta ne-am certat fiindcă îi lua atât de mult timp, a continuat Henry, aşa că am venit singur. Mi-a zâmbit. Îmi pare bine că am făcut-o.

Ne-am descoperit legătura comună cu această petrecere – fusese la colegiu cu gazda, care fusese colegă de liceu cu mine.

Acum mă simțeam cea mai norocoasă fată din lume. Sally nu era aici; noi în schimb eram, în punctul tangent al două cercuri de cunoştințe. Ni se dădea o altă şansă să ne cunoaştem.

A vorbit despre anii de colegiu cu umor şi cu o oarecare amărăciune, zăbovind asupra poveştii unei iubiri pierdute. Mi-a povestit despre o femeie, inteligentă şi intelectuală, pe care o adorase şi cu care îşi dorise să fie, în ciuda opoziției părinților ei bogați. Ei nu voiau să aibă drept ginere un scriitor, iar asta era cea mai mare ambiție a lui.

— Ce snobi trebuie să fi fost oamenii aceia! I-am compătimit, în timp ce el mi-i descria pe părinții prietenei lui din Greenwich, Connecticut.

Am discutat cu reverență despre cărțile pe care le iubeam. Era momentul lui Gabriel García Márquez. Tocmai terminasem de citit *Dragoste în vremea holerei*. Acum mă cufundasem în *Frații Karamazov*.

El mi-a vorbit entuziasmat despre poetul Joseph Brodsky. M-am simțit prost, căci nu cunoşteam prea bine poezia modernă. Cu greu îmi puteam aminti un vers sau două memorate în timpul colegiului la cursul despre Yeats: *V-aduc cu mâini smerite pe voi/Cărți din nenumăratele mele vise...*

Mi-a spus despre o carte pe care o dăruise iubirii lui din colegiu, o ediție princeps din *Macbeth* de Shakespeare, cu ilustrații de Salvador Dalí.

— N-ar fi trebuit să i-o dau. Sunt sigur că nu a apreciat-o cu adevărat.

— Uau. Salvador Dalí? Crescusem într-o casă în care cărțile, în general, şi cărțile de artă, în special, erau prețuite ca nişte bijuterii deosebite. Mi-ar fi plăcut s-o văd. Păcat că ai dat-o.

— Poate ar trebui să-i scriu să i-o cer înapoi, dar ar fi de prost gust. A oftat, apoi a adăugat, încurajat parcă de interesul meu: I-am mai dat şi altceva, chiar şi mai prețios.

— Ce anume? am întrebat.

— Iubita mea mătuşă mi-a dăruit un inel moştenire de familie care era menit să fie inel de logodnă, pentru femeia cu care urma să mă însor. E de aur cu o perlă în mijloc. Inelul ăsta are o poveste grozavă. Vrei să ți-o spun?

Da, voiam.

— Ei bine...

Henry s-a apropiat de mine şi şi-a aplecat capul într-un fel care ne-a izolat de zgomotul mulțimii care aproape ne strivea. Holul devenise plin de exuberanță în jumătatea de oră petrecută împreună.

— Povestea este că bunicul a găsit o perlă într-o scoică pe care o desfăcea – el lucra ca bucătar într-un restaurant. Nu era un om foarte bogat şi voia să-i facă un cadou soției sale, aşa că a dat-o unui bijutier să o monteze într-un inel pe care să-l dăruiască. Este un inel neobişnuit. Seamănă cu o gheară de aur care ține această perlă mareŞi-a strâns pumn degetele de la mâna stângă. Poate că ar trebui să-i cer inelul înapoi. Mă întreb dacă îl mai are. Mătuşa mea chiar voia să-l dăruiesc soției mele. În cele din urmă, m-am despărțit de ea, iar ea s-a combinat cu un tip la sfârşitul ultimului an.

Am fost total distrus. Acum e măritată şi locuieşte în Cincinnati, şi deja are vreo doi copii.

— Serios? am replicat, încruntându-mă. Trebuie să fi fost foarte tânără când a devenit mamă.

Eram cu toții newyorkezi de vreo douăzeci şi ceva de ani, iar printre cei de la petrecere nu existau oameni căsătoriți, darămite părinți.

— Oricum, eu nu cred în căsătorie. Cred că e o instituție eşuată, care nu face decât rău femeilor.

El a râs.

— Mda, toată educația aceea scumpă, iar acum schimbă scutece.

Amândoi am tras din țigară.

— Chiar ar trebui să-i cer înapoi inelul, a repetat el, privindu-mă cu atenție, iar apoi, de parcă părerea mea ar fi contat cel mai mult în acel moment, a întrebat: Ce crezi?

Nu ştiam ce să zic. Părea că încă suferă după ce pierduse femeia, cartea şi inelul. M-am gândit ce mult mi-ar fi plăcut să primesc daruri atât de prețioase de la un bărbat care putea iubi pe cineva aşa cum o iubise el pe acea femeie.

— Poate ar trebui să-i scrii şi să o întrebi ce părere are, am zis, sperând că par utilă şi diplomată. Pun pariu că după atâta vreme o să-ți înapoieze inelul, mai ales că e moştenire de familie.

Acum eram cu totul intrigată de acest bărbat, de carte, de inel, de prietena din colegiu, chiar şi de mătuşa mult iubită.

Eu şi Henry am plecat împreună de la petrecere şi ne-am îndreptat spre casă pe jos. La un mic bar de pe Amsterdam Avenue, am comandat dintr-un impuls un scotch – băutură pe care, de obicei, o evit – care, speram eu, avea să-mi dea un aer de dură şi de aventurieră. L-am băut, apoi încă unul, în timp ce vorbeam încontinuu despre alte cărți care îmi plăceau, despre slujba mea, familie, orice putea să umple

tăcerile – nu că ar fi existat aşa ceva în acel bar zgomotos în perioada sărbătorilor.

Henry s-a aplecat spre mine şi m-a sărutat.

— Doar ca să te fac să taci, glumea el deseori mai târziu.

Henry mi-a povestit despre copilăria lui neobişnuită, ceea ce numea cu tristețe „povestea bogaților în zdrențe". Începutul copilăriei şi-l petrecuse într-o comunitate luxoasă de expatriați din Seul, în Coreea, având bucătari, servitori, un şofer şi pe Kunja, *amah* (doica) lui – după câte spunea, o viață de răsfăț. Tatăl lui lucra pe vremea aceea ca director la Texaco California, iar mama lui era cu mult mai tânără, o coreeancă frumoasă cu care se însurase. Tatăl lui se pensionase devreme şi îşi relocase soția, împreună cu Henry, doi frați vitregi mai mari şi un frate şi o soră mai mici, în orăşelul în care el crescuse. De la pensionare devenise aproape un pustnic.

— Şi, desigur, remarcase Henry cu regret, asta a reprezentat sfârşitul bucătarilor, servitorilor şi şoferului, ca să nu mai vorbesc de iubita mea *amah.* După care, într-un acces de sinceritate indus de alcool: Cred că mama nu şi-a revenit niciodată după şocul acelei mutări.

După alte două scotch-uri, pe când cerul negru de iarnă începea să se lumineze, ne-am poticnit pe distanța celor câteva cvartale până la apartamentul meu. Deşi de obicei dormeam dezbrăcată, de data aceea mi-am pus pijamaua, astfel încât să nu se întâmple nimic între noi. Tot acel whiskey îngurgitat nu ne mai lăsase energie decât pentru câteva săruturi înainte de culcare. Când ne-am trezit a doua zi la prânz, am fost uimită, dar încântată să-i văd ochii deschişi în fața mea. În pofida mahmurelii ca de plumb, am pregătit micul dejun şi l-am trimis acasă.

După plecarea lui, am rămas aşezată la masa rotundă şi şubredă şi am plâns. Mă simțeam foarte atrasă de acest bărbat, dar eram încă în perioada de recuperare după

aventura cu Roberto cel însurat. Eram hotărâtă să nu mă mulțumesc niciodată să fiu „cealaltă femeie”. După prânzul de duminică de acasă de la părinții mei, am plâns din nou lângă chiuveta din bucătărie, în timp ce spălam vasele. I-am spus mamei despre bărbatul pe care îl cunoscusem, cum simțeam ca pe un act al sorții faptul că-l întâlnisem a doua oară, cât de mult îmi plăcuse de data aceea, dar că nu puteam să mai trec încă o dată printr-o relație atât de complicată.

Mama își amintea despre fiascoul cu bărbatul însurat. Timp de patru zile extrem de nefericite locuisem la ai mei după încheierea aventurii cu Roberto, zile pe care mi le petrecusem mai mult plângând, ghemuită în poziție fetală în patul meu de copil, acoperită cu păturica zdrențuită, croșetată, cu bordură de satin, cu care eram învelită când eram bebeluș.

Mama a fost de acord. Singura soluție era să nu mă mai văd cu Henry decât dacă se despărțea de prietena lui.

Henry m-a sunat la birou luni dimineața.

— Aș vrea să ne revedem, cât de curând, mi-a zis el încrezător.

— Chiar îmi placi, i-am răspuns, și m-am distrat grozav sâmbătă, dar nu cred că ne mai putem întâlni.

I-am zis hotărâtă că va trebui să încheie relația cu Sally dacă voia să ne revedem.

— Te rog, acordă-mi un răgaz, mi-a cerut el. O să mă ocup de asta. Pot măcar să te invit la cină?

Poate că existau femei în stare să refuze o astfel de rugăminte, dar mesele bune la restaurant erau foarte rare la salariul meu, așa că am acceptat invitația. Henry m-a dus la Raoul’s, un bistrou din SoHo. A comandat piciorușe de broască, gest care părea un pic cam epatant, dar a mâncat cu mare încântare fiecare bucățică. În anii următori, când știa că o să mă facă să râd, Henry era faimos pentru faptul

că mânca lucruri ca piciorușe de broască sau calamari, scoțând și băgând la loc în gură un piciorus mititel sau un tentacul, precum limba unei vipere. După prima masă luată împreună, mi-a ținut haina în timp ce eu mă străduiam să nimeresc mânecile, încercând cu disperare să par grațioasă. Mi-a ținut ușa deschisă să ieșim în stradă. Am luat un taxi până acasă, sperând că o să se ocupe de despărțirea de Sally cât de curând posibil.

După aceea am vorbit la telefon aproape în fiecare zi. Într-o seară, mi-am găsit destul curaj să-l întreb dacă nu vrea să luăm masa împreună. M-a refuzat, afirmând că avea „ceva important" de făcut. A doua zi mi-a spus că terminase relația cu Sally. Am fost atât de surprinsă și de încântată, că nu am cerut amănunte; era suficient că mă alesese pe mine, deși când m-am gândit la Sally, mi-am închipuit că fusese o seară îngrozitoare pentru ea. Am cântărit încântarea mea pe de-o parte și nefericirea ei pe de alta și, egoistă, m-am bucurat de ceea ce părea un noroc îndelung așteptat.Și apoi, desigur, am făcut sex și am fost condamnată.

La sfârșitul primei luni în cuplu, s-a operat la genunchi din cauza unei răni mai vechi. În zilele acelea, înainte de apariția chirurgiei artroscopice, repararea ligamentelor era o operație deschisă, serioasă. L-am vizitat zilnic în timpul internării de cinci zile în spital, aducându-i bunătăți de mâncat din lumea de afară. După externare, străbătea orașul în cârje, în timp ce eu îi căram computerul, un Macintosh 128 original (Henry era mereu un „pionier" în achiziții), între apartamentul meu din Upper West Side și noul lui apartament de pe East Second Street și Avenue B. Eram încântată să am grijă de el, încântată să fiu cu un bărbat care voia să fie cu mine, care era atent, mă făcea să râd mult și îmi spunea de nenumărate ori cât de mult mă iubește. Am găsit chiar și metode să facem sex într-un pat de o persoană, înainte să-și scoată ghipsul de la picior.

Pe măsură ce relaţia noastră avansa, am ignorat semnalele de avertizare ocazionale. De exemplu, seara în care s-a dus la o lectură de poezie şi mi-a promis că o să ajungă la mine la apartament înainte de ora nouă.

— Aşteaptă-mă, mi-a zis, o să luăm cina împreună.

A apărut beat şi vesel la unu noaptea, după ce eu aşteptasem înnebunită lângă telefon toată seara.

În cadrul dezbaterilor aprinse despre politică, descopeream felul în care gândirea noastră fusese influenţată de mediile familiale atât de diferite din care proveneam. Dar disputele erau totodată şi însufleţite – un mod de a ne reaminti că eram tineri, vii şi că gândeam, deci aveam propriile opinii.

Am încercat mai ales să ignor senzaţia că sunt un outsider, senzaţie pe care am avut-o de fiecare dată, încă de la început, ori de câte ori mergeam în micuţul orăşel din nord ca să îi vizităm familia. Acolo m-am lovit de distanţa emoţională dintre tatăl lui Henry, un bărbat din New England, în vârstă, retras, şi mai tânăra lui soţie coreeancă, deşi am adorat-o instantaneu pe mătuşa Rose, care locuia alături.

La şaptezeci şi doi de ani, mătuşa Rose era încă plină de vitalitate. Până la moarte, la vârsta de optzeci şi şase de ani, citise zilnic *The New York Times* şi putea dezbate orice subiect de actualitate. Era mai „mămoasă” decât propria mamă a lui Henry, a cărei engleză prost vorbită după treizeci de ani petrecuţi în Statele Unite părea aproape o sfidare la adresa unei vieţi americane pe care refuza să o adopte. Mătuşa Rose făcea plăcinte cu mere şi brioşe cu banane în bucătăria ei din anii 1940 perfect conservată, în care se găsea un frigider vechi, încă funcţional, Green Westinghouse. Era parcimonioasă, în stilul supravieţuitorilor Marii Crize, însă cu noi, cu „copiii ei” (nu putuse să aibă propriii copii), era caldă şi generoasă.

Am simțit că mama lui Henry regreta din suflet, cu amărăciune, viața confortabilă, cu servitori şi bucătari, şofer şi *amah,* pe care o lăsase în urmă la Seul pentru orăşelul unde Henry, fiul ei pe jumătate coreean, era numit „chinezoi” la şcoală. Ca fată de la oraş, nu puteam s-o condamn pentru asta. Orăşelul acela părea uitat de lume, cu şina ferată abandonată şi strada principală ponosită, deşi peisajul înconjurător era o etalare încântătoare de dealuri molcome şi de ferme, unde de multe ori mă plimbam singură, însoțită de câinele familiei.

Eram deranjată de venerația pe care Henry o arăta față de tatăl său, o iubire aproape copilărească, adoratoare. Nici un părinte nu este perfect, mai ales unul care obligase la o mutare ce satisfăcuse doar propriile nevoi, deşi, desigur, acesta era un lucru obişnuit pentru generația lui. Am ajuns la concluzia că poate anormală era familia mea, cu o mamă care muncea şi avea putere de decizie în aceeaşi măsură ca tata.

Cina părea să reprezinte câmpul de bătălie. Când venea seara, mama lui Henry aşeza pe masă două ospețe – carne şi cartofi în stilul american, şi o selecție de mâncăruri coreene, ceea ce crea o senzație de supraabundență, cele două meniuri complete aflate într-o competiție stânjenitoare pentru spațiul mesei, ca două națiuni vecine, dar nu foarte prietene.

Un miros neplăcut – mucegai, grăsime de gătit, lapte acrit, odorizante florale de cameră şi altceva, la început neidentificabil – era impregnat în întreaga casă. Liza l-a observat şi a încercat să identifice acest miros pe măsură ce creştea; pentru mine reprezenta izul dezamăgirii.

După căsătoria noastră, în momentul când am început să ne gândim să ne mutăm din metropolă, Henry, cuprins poate de un acces trecător de nostalgie, a propus să ne întoarcem în oraşul lui natal, unde visa să ne construim o

casă pe un lot de o sută de acri, aflat în proprietatea familiei lui.

— Henry, i-am spus, lasă-mă să fiu foarte clară înainte să îți faci alte planuri. Nu o să vreau niciodată să mă mut în acel oraş sau să locuiesc atât de aproape de mama ta. În nici un caz. Asta nu o să se întâmple.

Orăşelul pe care l-am ales în cele din urmă păruse un compromis acceptabil, poziționat aproximativ la mijlocul distanței dintre metropolă şi familia lui. Am menținut ceea ce speram eu că era o relație de curtoazie, dar formală, cu părinții lui, iar când ne aflam acolo îmi petreceam timpul cu mătuşa Rose. După moartea ei, în 2001, am fost devastată că am pierdut-o. Era singura legătură adevărată dintre mine şi familia lui Henry. Odată cu moartea ei, am simțit şi că Henry şi-a pierdut o ancoră emoțională puternică din viața lui, o cârmă morală, cineva care îl înțelegea, îl iubea şi pentru care el făcea de bunăvoie sacrificii.

Într-o seară, la vreo şase luni de când eram împreună, i-am întâlnit pe Henry şi pe Eric, unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui din vremea colegiului, la un restaurant din apropierea apartamentului pe care îl împărțeau în East Village. Henry stătea cu spatele la mine când am intrat în restaurant. Eric mi-a zâmbit în timp ce mă apropiam de masă. Având chef de joacă, i-am acoperit lui Henry ochii cu mâinile. Nu avea cum să fie mare surpriză. Gestul meu voia să fie un soi de glumă retorică.

Eric s-a uitat la mine cu o privire directă, afectuoasă şi i-a spus lui Henry pe un ton calm:

— Nu e Michelle, aşa că nu te face de râs.

Uriaşa întrebare nerostită a zăbovit ca o umbră asupra întregii seri.

Michelle s-a dovedit a fi terapeutul fizic al lui Henry, o femeie pe care el o descrisese destul de amănunțit, fără să-i spună pe nume, care atârna săculeți cu nisip de genunchiul

lui operat, în timpul şedinţelor săptămânale pe care el le descrisese ca fiind înfiorător de dureroase. Da, aveau o aventură, dar nu era nimic serios, mă asigurase el.

— Îţi promit că nu o să se mai întâmple niciodată, mi-a zis Henry.

Curând după aceea, se părea că am pornit pe un drum mai fericit. I-am dat cheia de la apartament, unde deseori făceam sex plini de entuziasm. Eram îndrăgostită. El mi-a spus că mă iubeşte. Am devenit parte a cercului său de amici. Matthew, unul dintre cei mai buni prieteni din colegiu, locuia în apropiere cu soţia lui, şi deseori ne petreceam timpul toţi patru împreună.

Eu şi Henry ne-am făcut planuri. Am mers împreună în Franţa şi în Italia şi ne-am chinuit cu slujbele noastre prost plătite, visând la viitorul nostru creator. Henry urma să scrie un roman minunat. Eu aveam mai multe speranţe neclare şi invidiam ambiţia lui hotărâtă. Nu mă mai implicasem niciodată într-o relaţie de lungă durată, dar de data asta părea să fie persoana potrivită – deştept, provocator, meritând iubirea mea.

— Eşti atât de norocoasă, îmi ziceau prietenii mei. Henry este atât de frumos şi te iubeşte aşa de mult.

Uneori, mă gândeam, s-ar putea chiar să regândesc decretul meu iniţial privind căsătoria. La urma urmelor, mi-am imaginat, nu trebuia să iubesc tot la el şi nu trebuia să-i iubesc întreaga familie.

* * *

Întotdeauna, chiar de la început, el mi-a gătit; deseori mese elaborate, cu multe feluri. Dar pentru mine, mesele simple au fost chiar şi mai memorabile.

Ora două noaptea, într-o sâmbătă de la începutul anului 1987, ne-a găsit pe drumul de întoarcere spre apartamentul lui Henry, după o seară lungă petrecută la camera de

urgențe de la spitalul Beth Israel. Fuseserăm jefuiți pe Lafayette Street, imediat după ce văzuserăm *Catifeaua albastră* al lui David Lynch. Unul dintre tâlharii tineri care ne înconjuraseră la un colț pustiu de stradă mă lovise în cap cu o bucată de lemn. Din tăietura de aproape trei centimetri cursese o cantitate impresionantă de sânge, pe care doctorul de la Urgență o curățase; acum rana era frumos suturată, iar eu aveam inserată în scalp o capsă de metal.

Eram zdruncinați şi înfometați. O jumătate de oră mai târziu, mi-a dat o supă: supă concentrată de pui, de la conservă, cu condimente coreene, mazăre congelată şi tăieței, cu un strop de ulei de susan. Am devorat tot, încărcați de tensiunea că supraviețuiserăm unui pericol real. În acea noapte am început să apreciez cu adevărat bucuria şi creativitatea din bucătărie. M-am întrebat chiar dacă nu cumva ar trebui să scrie mai degrabă o carte de bucate, nu un roman. După acea masă am făcut dragoste extaziați. O să-mi amintesc mereu acea noapte – am fost mai uniți şi mai intimi ca niciodată după calvarul prin care trecuserăm împreună.

* * *

— Drăgălăşenia mea supremă (jur că asta era una dintre poreclele mele), te iubesc la fel cum iubesc viața, a rostit el cu dramatism în timp ce îmi oferea o micuță şi veche cutie verde de bijuterii.

Era din nou sfârşit de decembrie şi noi beam şampanie la o masă de la Café des Artistes, unul dintre cele mai romantice restaurante. Formam un cuplu de doi ani. Henry se mutase în apartamentul meu dezgustător de lângă calea ferată (era mai ieftin decât minusculul său apartament, etuvă vara, frigider iarna, din East Village), şi această aniversare promitea sărbătorirea unui moment important.

De câteva ori în timpul toamnei, Henry mă întrebase ce părere aveam despre căsătorie. Avusesem grijă să-mi îndulcesc poziția mea acidă din trecut. Căsnicia ar putea să meargă, am zis. Puteam avea un alt gen de căsnicie, fără să alunecăm în tiparele clasice. Pentru mine nu va exista *Jurnalul unei neveste disperate*.

Aşa că, atunci când mi-a oferit cutiuța verde, mi-am închipuit că ştiam ce avea să se întâmple în continuare. Aveam să găsesc un inel de logodnă elegant, cumpărat de curând şi, speram eu, nu foarte scump.

Dar când am deschis capacul, am găsit înăuntru inelul de aur în formă de gheară pe care mi-l descrisese în noaptea celei de-a doua întâlniri, pe care o aleseserăm ca zi aniversară pentru noi. Aducea într-adevăr cu un pumn din aur care ținea în el o mică piatră albă. Piatra însă nu mi se părea că seamănă cu o perlă.

— Ăsta e inelul, nu-i aşa? l-am întrebat. Când l-ai căpătat înapoi?

— A, cu multă vreme în urmă, împreună cu *Macbeth.* I-am scris fostei mele prietene chiar după ce ne-am cunoscut.

Când am dus inelul să fie modificat, bijutierul mi-a spus că piatra centrală era, de fapt, o bucată de coral, nu o perlă. Dar povestea inelului era atât de minunată şi de romantică, încât am decis să rămână intact.

Nunta noastră din aprilie 1989 a fost una fără pretenții. Am împrumutat atelierul de creație al fratelui meu, aflat într-un pod, şi am aranjat un serviciu de catering convenabil. Henry a fost îmbrăcat într-un smoching vintage bleumarin. Eu am purtat o rochie lungă, simplă, albă, de bumbac, ceva ce ar fi ales probabil Jane Austin, cu pantofi roşii de satin, fiindcă ideea de mireasă în alb începea să mă enerveze. Un rabin a rostit rugăciunile tradiționale evreieşti, în timp ce noi stăteam sub *chuppah*. Henry a tropăit cu entuziasm pe paharul de cristal învelit într-un şervet pe care

îl cumpărase pentru această ocazie. Darul de neuitat al Irenei – un tort de nuntă făcut în casă – a fost o minune de ciocolată învelită în foiță de aur comestibilă. Părinții mei erau mândri şi încântați şi s-au rostit toasturi pentru viitorul nostru împreună. Am dansat pe muzica de pe benzi pe care eu le făcusem.

Câteva zile mai târziu, ne-am făcut vaccinurile împotriva febrei galbene şi a hepatitei. Tânărul nostru doctor ne-a dat rețete pentru profilaxia malariei şi antibiotice pentru orice eventualitate. Injecțiile au durut ca naiba. Am tresărit când acul mi-a intrat în carne.

— Voi, copii, nu ați auzit niciodată de Bahamas? a oftat doctorul.

Am râs. Bahamas, bună glumă.

Am plecat în „luna de miere” (ne distra folosirea ironică a expresiei cu care descriam călătoria) să îi facem o vizită Sarei, prietena mea de la colegiu, care era angajată în Corpul Păcii din Malawi, o națiune minusculă şi săracă din sud-estul Asiei.

După un prânz englezesc cu păstrăv afumat la bordul unui zbor British Airways, la clasa economic, am coborât din avionul cu aer condiționat pe scările de metal pe Aeroportul Lilongwe. Soarele lumina orbitor pista încinsă. Am scotocit după ochelarii de soare pe care Sara insistase să-i iau. Am privit în jur şi am văzut capătul aeroportului. Capătul propriu-zis, unde înceta pajiştea irigată şi începeau tufişurile sălbatice. Nu mai aveam să mâncăm păstrăv afumat până când ne suiam din nou în avion, peste o lună, pentru întoarcerea la Londra. Eram exact în mijlocul pustietății.

Prietenul Sarei, în curând viitorul soț, ne aştepta. Imediat după ieşirea din aeroport, drumul s-a transformat rapid într-unul de pământ roşu, şi am trecut pe lângă adulți şi copii ponosiți, care mergeau pe jos, în picioarele goale, copii

malnutriți cu burțile umflate, cu boli ciudate de piele şi păr decolorat. Crescusem în New York şi văzusem ce înseamnă sărăcia, dar asta era ceva cu totul nou.

Când am ajuns în satul Sarei, am descoperit că locuia într-o casă spațioasă, cu podele de beton, reci sub picioarele noastre goale. Am descărcat proviziile pe care le ceruse: şampon, balsam, săpun şi ciocolată.

— De acum încolo o să mâncați orez şi fasole de trei ori pe zi, a zis. Dar cel puțin din când în când ne putem răsfăța. Nu am mai avut oaspeți de ceva vreme.

În timpul primei plimbări împreună, Sara mi-a mărturisit că este însărcinată. La treizeci de ani, mai aveam doar o singură prietenă apropiată, Irena, care avea un copil, dar cum eu mă căsătorisem cu o săptămână în urmă, eram optimistă şi încântată pentru ea. Un copil în Africa – ce aventură!

La culcare, am învățat să prind şi să strâng cum trebuie plasa contra țânțarilor. Deşi încercam să mă obişnuiesc cu păianjenii mari şi păroşi, nu am reuşit niciodată să-mi depăşesc aversiunea față de şerpi. În Africa, regula generală părea să fie „mai bine mort decât viu”. Oamenilor le plăcea să ne înspăimânte cu poveşti de genul „poți să zici ceva mai tare ca asta”, în care era vorba despre mamba sau vipere şi care se sfârşeau invariabil cu intervenția în ultima clipă a unui satâr.

Mi-am reconsiderat ideea de gunoi într-un loc unde aproape nimic nu se arunca. Din bucățele de metal şi lemn se făceau jucării ingenioase. Hainele erau purtate până când pur şi simplu se destrămau. Orice bucată de plastic putea fi refolosită într-un mod util.

În afară de sărăcie, am sesizat revolta politică din acea zonă a Africii. Într-o seară, beam bere într-un bar de pe insula Likoma, împreună cu singurul doctor din oraş, când preotul local a deschis uşa şi a anunțat sobru că a avut loc

„un incident”. Eu şi Henry (el ceva mai nerăbdător) l-am urmat pe doctor la clinica lui improvizată. Nu existau nici un fel de analgezice pentru pacientul care rezista cu stoicism durerii provocate de rana de glonț din spatele coapsei drepte. Fusese împuşcat de gherilele Renamo într-un sat de dincolo de granița cu Mozambicul. Doctorul era destul de beat.

Două săptămâni mai târziu, după ce ne obişnuiserăm mai mult sau mai puțin cu un regim constant de orez şi fasole, condimentate cu generozitate cu sos iute piri-piri (etichetat, foarte util, cu „Prietene, ai grijă”), eu şi Henry stăteam pe bancheta din spate a unui Land Rover prăfuit aparținând guvernului din Malawi. Urcam pe platoul Nyika, o zonă muntoasă care face parte din Valea Marelui Rift. Sara ne trimisese într-o excursie de o săptămână, dându-ne instrucțiuni clare privind autostopul, dar cum treceau atât de puține maşini, doar câteva pe zi, pur şi simplu luaserăm primul vehicul care oprise la semnul nostru.

Trei bărbați localnici care lucrau în parcul național stăteau alături de noi, ghemuiți pe vine, tăcuți, îmbrăcați cu pelerine de ploaie. Eu şi Henry ne-am uitat unul la celălalt, întrebători. Spre deosebire de majoritatea localnicilor, aveam destule haine şi încălțări, dar nu şi pelerine de ploaie, căci sezonul ploilor deja trecuse.

La circa 12 kilometri de hanul administrat de stat de pe vârful platoului Nyika, Land Roverul s-a oprit în mijlocul drumuluiŞoferul îmbrăcat în uniformă kaki ne-a spus că trebuie să coborâm, chiar acolo, în mijlocul pustietății. Era ilegal ca vehiculele guvernamentale să transporte călători, el ne făcuse o favoare, acum, vă rog să coborâți.

Ne-am dat jos cu rucsacurile grele, pline de mâncare pentru perioada în care aveam să fim plecați, întrucât nu existau nici un fel de magazine pe platou. Localnicii cu impermeabile ne-au privit – ce era, generozitate sau milă? –

şi s-au oferit să ne ajute cu povara. M-am simțit vinovată, dar recunoscătoare.

Am mers în tăcere, pe drumul neasfaltat, câțiva kilometri. Zebre şi antilope țâşneau pe dealurile acoperite de ferigi, la fel şi păsări negre cu cozi lungi, ca nişte panglici, ale căror nume oficiale eram decisă să le caut mai târziu. Dealurile păreau să se rostogolească la nesfârşit, de parcă erau din postav verde, strâns şi drapat. Cerul era curat, un dom albastru uimitor care părea să ne apese până când, de undeva, au început să se apropie rapid nori joşi, acoperind din când în când soarele şi creând petice întunecate pe dealurile verzi. Săgeți de soare țâşneau printre nori ca nişte raze laser lungi.

Apoi a început ploaia. Eu şi Henry ne-am continuat drumul, murați până la piele în câteva minute. Localnicii nu se plângeau de picioarele lor goale, aşa că ar fi părut o copilărie ca noi să ne plângem că eram uzi. După alți kilometri am ajuns la han. Proprietarii au început să râdă fără răutate la vederea călătorilor albi, uzi leoarcă şi tremurânzi, şi ne-au oferit ceai şi banane.

Odată instalați în cabana noastră enormă de şase dolari pe noapte, Edward, administratorul, ne-a mai dat nişte ceai şi biscuiți de casă. Ne-am ghemuit în fața focului făcut de Edward, iar mai apoi în patul îngust. Henry mă ținea strâns în brațe. Până acum mariajul nostru fusese o mare aventură. Eram singuri împreună în Africa.

* * *

Această imagine a lui Henry, generos şi iubitor, bucuros să accepte necunoscutul, a fost cea care m-a susținut în timpul anilor petrecuți împreună. Ne simțeam bine unul cu celălalt: ne iubeam prietenii, cărțile şi aveam glumele noastre comune. Fusese cel mai bun şi loial ajutor în lungul meu travaliu, alinându-mă în timpul contracțiilor şi

dormind pe un exemplar de duminică din *The New York Times* când moaşa îi luase locul. În acele momente cu adevărat preţioase de apropiere şi de legătură adevărată, am uitat de disputele care deveneau tot mai frecvente şi mai înverşunate, de dăţile când păream atât de incompatibili că mă întrebam cum vom putea să ne creştem copilul în acea atmosferă de neînţelegeri zilnice.

Acum nu mai simt că mi-au mai rămas prea multe amintiri plăcute. Mă îndrăgostisem de un bărbat care părea să fie încrezător şi încântător. În timp, observasem unele dintre slăbiciunile lui şi refuzasem să caut altele. Imaginea de ansamblu pe care o arăta Henry lumii era, fără îndoială, un miraj, menit să ascundă o personalitate mai tristă, una pe care se temea să o dezvăluie celorlalţi, inclusiv mie.

Mi-am amintit cu câtă răceală o caracterizase Henry pe Cathy cu o vară înainte, comentând că este „cea mai convenţională persoană pe care o cunosc". După aceea trecuse la Christine şi apoi la Eliana, care reprezenta, în opinia lui, o persoană cu adevărat neinhibată.

Am meditat la ideea de perfecţiune. Fiecare femeie la care se gândea reprezenta o nouă ocazie de a-şi imagina perfecţiunea, aşa cum fiecare mâncare pe care o pregătea era o nouă ocazie de a atinge un soi de nirvana. Dar aşa cum ceapa se topeşte în untul fierbinte, şi aceste relaţii dezamăgeau. Trebuie să fi ştiut că eu nu-l mai vedeam deloc ca fiind perfect, deşi la un moment dat simţisem că ne potriveam foarte bine. Poate că dorinţa lui de a-i fi mai mult prietenă reflecta de fapt nostalgia după vremurile când amândoi eram mai inocenţi şi nu ştiam defectele celuilalt.

Mi-am amintit de comentariul făcut de Henry în faţa lui Helen – că scopul vieţii lui era riscul. Henry dorise aventură tot timpul, în fiecare zi, precum acele zile din Africa. Sarcinile cotidiene îl plictiseau. Voia să simtă că se confruntă cu pericolul, astfel încât să poată fi considerat

mereu un erou. Acum mi-a trecut prin minte ce cantitate imensă de risc îi fusese necesară – din ce în ce mai mare de-a lungul anilor – ca să recreeze acel sentiment eroic. M-am întrebat cu amărăciune dacă asta era ceva tipic pentru bărbați, atât de ironizata „criză a vârstei de mijloc”.

Henry simțea nevoia să creeze Mari Poveşti: cicatricea de deasupra ochiului. Accidentul de maşină în care îşi rupsese piciorul. Ziua în care se dusese la paraşutism cu două săptămâni înainte de sfârşitul ultimului semestru de colegiu ca să obțină o notă la sport care îi lipsea. Practicarea alpinismului – un interes recent. El, Cathy şi Steve făcuseră cursuri cu un ghid în zona inferioară a munților Catskills. După o încercare de cățărare la un club de alpinism din New Paltz, eu renunțasem. Teama mea de înălțimi îmi provoca amețeli chiar şi la şase metri şi nu mi se părea că a sta agățată pe un perete neted de stâncă o să mă ajute prea mult. Nu am fost niciodată sigură dacă lui Henry îi plăcea acest sport în sine sau echipamentul specializat pe care îl cumpărase: un săculeț de catifea pentru talc (i-l dădusem lui Cathy după moartea lui), încălțămintea strânsă pe picior, cu vârf ascuțit, adecvată să se strecoare în crăpăturile din stâncă, costumele antitranspirație, toate tipurile necesare de coarde, scripeți, carabine şi centuri de siguranță. Toată această recuzită făcea parte probabil din riscul real, viu şi (cel puțin pentru el) palpitant de a fi rănit sau chiar de a muri.

Bărbatul charismatic şi încântător pe care îl cunoscusem când nu eram decât o tânără timidă şi naivă de douăzeci şi şapte de ani era, probabil, un gen pe care acum îl puteam recunoaşte şi evita pe viitor. Bărbatul care poate prelua controlul asupra unei camere cu un soi de strălucire invincibilă, care poate câştiga la pocher, poate face o mulțime de bani este (sau cel puțin poate părea a fi) un „succes”. Aşa cum Cary Grant (născut Archibald Leach)

făcuse o afirmație celebră când comentase personaje din filme precum *Poveste din Philadelphia*: „Toată lumea vrea să fie Cary Grant; chiar şi eu vreau să fiu Cary Grant”.

* * *

La sfârşitul verii, eu şi Anna am părăsit casa din Maine. Simțeam aceeaşi groază să mă întorc acasă pe care o simțisem când plecasem din Italia cu o vară în urmă. Nu prea aveam la ce să mă aştept: rutina şcolii, dovezi mai evidente ale sfârşitului relației cu Tomas şi, odată cu asta, o nelinişte crescută legată de propria singurătate.

Odată ce bagajele a fost despachetate, Liza a şi început clasa a doua la noua şcoală particulară. Îşi iubea cei doi profesori. Unul era un om blând, care compunea cântecele pentru copii, ca parte a orelor despre râul Hudson; celălalt, o femeie caldă şi afectuoasă, cu o îmbrățişare încurajatoare, care a şters ca prin farmec frica Lizei față de matematică.

Liza se acomodase cu şcoala, iar eu m-am retras din nou în birou, cercetând obiectele din altarul care reprezentase odată o mângâiere pentru mine – globul de zăpadă cu Buddha, inelul de aur, scoicile şi pietricelele. Cum nu doream să țin cenuşa lui Henry în biroul meu, am mutat urna de lemn pe un raft mai de sus din dormitorul Lizei. Într-o dimineață, înainte să-mi încep ziua de lucru, am ridicat globul de zăpadă cu Buddha şi l-am întors de câteva ori, amuzată de fulgii falşi de nea care coborau liniştiți pe figurina de plastic auriu în poziție şezândă. Aş prețui o astfel de pace. Henry iubise acest glob, încântat de ideea unei icoane budiste închise într-un kitsch american. Oare ce vedea când se uita la glob? Ce căuta Henry?

* * *

Justin, soțul lui Emily, m-a sunat. Erau invitați la un dineu formal şi avea nevoie de un smoching. Mă deranja să i-l împrumut pe al lui Henry?

A venit la mine acasă. Am luat costumul bleumarin vintage al lui Henry din dulap şi am scos învelitoarea de plastic. Am admirat amândoi croiala simplă a costumului şi reverele înguste. Justin l-a probat şi i se potrivea de minune, aşa cum i se potrivise lui Henry la nunta noastră. Am simțit un junghi de regret, amintindu-mi de acea zi şi de promisiunea ei.

Când Justin a pipăit buzunarul de la piept, ceva a foşnit înăuntru. A scos un mic dreptunghi de hârtie galbenă liniată, pe care Henry înşirase cu litere de tipar: de luat florile, un pahar învelit în şervet şi mai multe lucruri reprezentând o listă de sarcini de îndeplinit înainte de nuntă. În acea zi, la fel ca în zilele de pe platoul Nyika din Malawi şi ca în ziua când se născuse Liza, Henry fusese cu adevărat implicat şi prezent.

Împărtăşisem cu el câteva momente într-adevăr prețioase. Cu efort şi răbdare, era posibil să găsesc ceva pe care să-l pot păstra până la final, deşi simțeam o nevoie copleşitoare să arunc toată viața mea cu Henry şi să o iau de la început doar cu Liza, noi două pornind pe un drum lung spre o destinație oarecare, într-o maşină rablagită, cu un geamantan zdrăngănind pe bancheta din spate.

Unsprezece

octombrie 2003

„Dacă un bărbat îți spune: «Prețuieşte dragostea, s-ar putea să nu apară niciodată»,

Spune-i că a apărut, şi nu te forța să zâmbeşti.
Zâmbetul nu e o datorie, ci o eliberare. Acum depinde de tine:
Eşti eliberată de aşteptările şi de regulile tinereții.“

Justine Picardie – *My Mother’s Wedding Dress*

După-amiaza ultimei sâmbăte din octombrie a sosit strălucitoare şi răcoroasă, soarele autumnal târziu străpungând norii grăbiți. Cel puțin nu era rece şi vântoasă, cum se întâmplase în unii ani. Eu şi Liza am făcut ultimele pregătiri înainte de începerea – la ora cinci – a paradei locale de Halloween. În alți ani, fusese un eveniment aşteptat cu nerăbdare, dar acum mi-era groază de această scurtă oră în văzul public.

Primele două luni de la înapoierea din Maine deja se estompaseră. Cel puțin nu fusesem nevoită să o văd zilnic pe Cathy pe terenul de joacă al şcolii. De fapt, cum programele noastre erau atât de divergente, dacă o duceam pe Liza la autobuz la 7:20 şi mă îndreptam direct spre magazin (aproape gol la acea oră), puteam să-mi fac cumpărăturile şi să mă întorc acasă fără să văd pe nimeni, ceea ce îmi şi doream.

Îl evitasem chiar şi pe Tomas. Îi făcusem o dată o vizită acasă. Stând amândoi la masa de picnic de pe pajişte, el mă complimentase pentru bronz şi pentru pistruii de vară, ca şi pentru peisajele pictate pe insulă. Păruse stânjenit, vorbind şi mâncând un sandvici, până când scosesem de la el ceea ce bănuiam deja – într-adevăr, în viața lui apăruse o nouă femeie, şi această femeie nu se împăca foarte bine cu ideea existenței mele. Nu mă interesa să intervin în noua sa relație, aşa că am plecat după ce ne-am înțeles să păstrăm legătura, dar poate că nu foarte mult. Am hotărât să devin cât mai invizibilă, fără să dispar cu totul.

Totuşi, nu puteam evita parada de Halloween, care era o tradiție a oraşului. Localnicii şi copiii nerăbdători se

strângeau la intersecția dintre Main Street şi drumul statal ce ducea spre nord, plimbându-se într-o paradă prietenoasă pe strada veche, în timp ce aceia care preferau să nu se costumeze şi să nu mărşăluiască aclamau de pe margine.

Mă îndoiam că Steve şi Cathy aveau să rateze această ocazie de a se prezenta ca o familie. Ținându-se de cuvânt, Steve rămăsese alături de ea şi fuseseră văzuți plimbându-se de mână prin oraş.

În alți ani nu-mi bătusem capul în legătură cu costumul, dar anul acesta simțeam nevoia imperioasă să mă deghizez. Cu câteva săptămâni mai înainte, în timp ce băteam cu Liza câteva magazine locale de antichități, găsisem o rochie lungă de satin roşu, pe care o cumpărasem cu o bucurie răutăcioasă. Un diavol roşu. Speram ca măcar prietenii mei să aprecieze ironia. Restul costumației a fost uşor de achiziționat, cu ocazia următorului drum în metropolă, de la un magazin cu articole pentru petreceri din Greenwich Village. Am surâs mulțumită când m-am suit în trenul spre casă, după ce cumpărasem coarne de diavol şi o furcă.

Aşa că acum, îmbrăcată într-o rochie roşie, cu coarne, dar fără machiajul roşu pe care aveam de gând să mi-l fac în noaptea de „ne dați ori nu ne dați”, eu şi Liza ne-am îndreptat spre Main Street ca să ne alăturăm paradei. Liza, îmbrăcată în costum alb de înger (pe care o încurajasem să-l poarte), nu era conştientă de panica pe care o simțeam când am ajuns la colțul cu Main Street şi am văzut-o pe Cathy pe colțul de vizavi, uitându-se neliniştită după Steve şi Amy. Nu m-a ajutat să ştiu că probabil se simțea şi mai neplăcut decât mine.

În timp ce mulțimea mărşăluia pe stradă, am apucat-o cu putere pe Liza de mână şi, rugându-mă să nu o vadă pe Amy, am condus-o spre un grup de prieteni cărora nu trebuia să le explic nimic. Un pic mai departe, unde drumul traversa şina de cale ferată, i-am găsit pe Anna şi pe Leo.

Întoarcerea acasă fusese dificilă şi pentru Anna – ea şi John se luptau pentru casă, deşi speram că divorțul ei se apropia de sfârşit. Posomorâte, ne-am târât amândouă picioarele, lipindu-ne pe față zâmbete de dragul copiilor când aceştia se uitau la noi. Anna s-a strâmbat când i-am spus că deja o văzusem pe Cathy în capătul străzii.

— Nenorocita, a murmurat ea, fără să audă copiii.

La celălalt capăt al străzii, toată lumea se plimba pe malul apei, stând de vorbă. În anii precedenți, acesta era un prilej de a sta cu prietenii şi de a vorbi cu vecinii pe care îi vedeam destul de rar, dar acum nu puteam suporta chinul ca vreo altă cunoştință să-şi încline capul compătimitor în timp ce întreba: „Julie, cum o mai duci?”

Eu şi Anna am cercetat din priviri mulțimea şi, fără un cuvânt, am ajuns la aceeaşi concluzie: că ar fi cel mai bine să evităm discuțiile cu cei care nu ne erau cu adevărat apropiați. Ne-am condus copiii către o bancă liberă, departe de înghesuială, şi curând şi-au găsit o distracție din a încerca să se cațere în trei cireşi ornamentali, acum aproape dezgoliți de frunze. O pală uşoară de vânt a desprins câteva dintre frunzele rămase şi le-a învârtejit pe aleea de cărămidă. Stăteam una lângă alta, simțindu-ne relaxate pentru prima dată în acea după-amiază.

Până când Cathy s-a desprins din mulțime, cu fiica ei pe urme, şi ne-a zărit pe bancă. Eu şi Anna ne-am privit curioase, presupunând că imediat Cathy o va lua pe Amy de acolo, însă ea a rămas la marginea mulțimii, de parcă se gândea ce să facă în continuare.

— Ia-ți copilul şi cară-te dracului de aici, am murmurat printre dinții încleştați. Anna, ce face?

— Nenorocita. Ar fi bine să nu vină aici.

Dar Cathy nu a plecat, în ciuda eforturilor mele de a părea fioroasă când ni se întâlneau privirile. Acum regretam că purtam ceea ce mi se părea un costum ridicol. Nu puteam

să mă simt foarte categorică într-o confruntare cu ea îmbrăcată într-o rochie roşie de satin şi cu coarne de plastic. Mă simţeam netoată şi neînsemnată şi mi-am amintit un lucru urât pe care Steve mi-l spusese în timpul uneia dintre scurtele noastre discuţii din iulie: „Eşti o femeie răzbunătoare”.

Amy s-a uitat la Liza; apoi Liza a ridicat privirea şi a văzut-o pe AmyŞi-au zâmbit una alteia cu încântare şi Liza m-a privit, ca să-mi ceară voie. Amy a pornit spre Liza, apoi s-a uitat la mine ca să-mi ceară permisiunea, dar mi-a văzut expresia plină de furie. S-a dat înapoi, cu buzele tremurând a plâns şi cu ochii mari.

Înspăimântasem acest copil care petrecuse nenumărate după-amieze jucându-se acasă la noi, o fetiţă pe care o hrănisem, o păzisem, o îmbrăţişasem, o disciplinasem, al cărei funduleţ alb îl ştersesem cu tandreţe, dacă nu cu dragoste. M-am simţit într-adevăr ca dracu’.

Dar îmi ajunsese. Am sărit în picioare şi m-am îndreptat spre Cathy, apropiindu-mă de ea ca să nu fiu nevoită să ţip.

— Ia-ţi copilul de lângă al meu. Acum!

— Trebuie să începi să te porţi mai mult ca o mamă, a replicat ea calmă, ca un profesor blând, dar ferm.

În răspunsul ei auzeam vorbele altcuiva, poate ale soţului, poate ale unui prieten bine intenţionat de la biserică, care îi oferise o versiune cenzurată a faptelor ei din ultimii ani. Nu credeam că femeia asta mă mai putea şoca prin ceva, dar mă înşelasem.

— Să nu îndrăzneşti vreodată să-mi spui mie cum să mă port, am rostit cu o furie abia stăpânită, tu care ai moralitatea unui vierme.

A tresărit. M-am bucurat să văd asta. Mă simţeam meschină şi josnică.

— Să nu-mi vorbeşti, am continuat. Să nu-ţi trimiţi copilul să vorbească vreodată cu fiica mea. Nu o să-ţi permit

să manipulezi această situație folosindu-te de copiii noştri. I-am despărțit cu mare greutate şi vreau ca lucrurile să rămână aşa.

Mâna dreaptă îmi tremura, la fel ca în timpul acelei prime confruntări din parcarea de lângă casa ei, având parcă propria voință de a o lovi, reținută doar de nevoia mai disperată de a nu face o scenă.

— Dacă te mai văd vreodată în vreun loc public, nu o să te bag în seamă. Din punctul meu de vedere, tu nu exişti.

M-am întors, tremurând, înapoi lângă bancă şi am chemat-o pe Liza, care acum era teribil de supărată. Anna m-a îmbrățişat.

— Aşa cum am mai zis, e timpul să aducem înapoi *Litera stacojie*.

Îi eram recunoscătoare pentru solidaritate, dar copleşită, cu privirea împăienjenită de lacrimi.Şi Liza plângea. În următoarea jumătate de oră, am mângâiat-o ținând-o în brațe, în timp ce ea plângea cu suspine. De ce nu putea s-o salute pe Amy? Nu voia decât s-o salute. De ce nu voiam s-o las să facă asta?

Acum nu mai exista nici o urmă de îndoială. Oraşul acesta era prea mic pentru amândouă – nevasta şi amanta lui Henry. Una dintre noi trebuia să se mute. Aveam sentimentul că Steve şi Cathy îşi înfigeau adânc călcâiele aici, iar acest episod era doar începutul unei încercări de amploare în vederea reabilitării sociale. Păcat că acum nu era epoca lui Jane Austin, când femeile adultere precum Maria Bertram din *Parcul Mansfield* erau trimise să trăiască în izolare până la sfârşitul zilelor cu vreo mătuşă fecioară bătrână, pasionată de croşetat.

Liza a plâns zile de-a rândul după parada de Halloween. Eu am fost uşurată că nu le-am văzut nici pe Cathy, nici pe Amy în acea noapte de „ne dați ori nu ne dați”. Amintindu-mi că Amy se ducea devreme la culcare, noi am pornit

târziu, trecând numai pe la casele prietenilor noştri, şi ne-am îndreptat spre casă de îndată ce Liza a strâns o cantitate mulţumitoare de dulciuri.

— Oh, Julie, ce mai faci? Şi cum îi place Lizei noua şcoală? întrebase cu amabilitate una dintre prietenele de la biserică ale lui Cathy, când ne întâlniserăm pe stradă cu familia ei, în drum spre casă.

— Suntem bine, mulţumesc.

O strânsesem pe Liza de mână şi nu încetinisem deloc pasul, ca să descurajez chiar şi o conversaţie socială de un minut.

Am continuat să-mi sincronizez mişcările prin oraş, ca să o evit pe Cathy şi oamenii în general. Uneori, la sfârşit de săptămână, evadam cu Liza la casa fratelui meu din Brooklyn, unde mă bucuram de anonimat total. Mă plimbam curioasă prin vechiul meu cartier, întrebându-mă cu un entuziasm fragil, dar tot mai puternic, dacă ar fi fost posibil să mă mut din nou acolo.

— Primul an aproape că a trecut, a zis David, supraveghind puiul de pe grătarul din curtea din spate. Nu tu ar trebui să fii cea care fuge. Încearcă să rezişti acolo până în ianuarie şi om vedea după aceea.

Mă întrebasem dacă aş putea rămâne în casă făcând unele schimbări majore. În timp ce eram în Maine, concepusem un plan de renovare a etajului doi, un spaţiu mare nefinisat, de mansardă, ca să-mi amenajez acolo un atelier de pictură. Fratele meu fusese încântat de idee. Chiar dacă urma să vând casa mai târziu, mi-a zis, avea să fie o investiţie profitabilă.

Până la sfârşitul lui septembrie, procedasem asemenea altor vecini ai mei, angajând un constructor pentru mansardă. Până la finalul lui noiembrie, renovarea fusese încheiată. În ultima zi de lucru am intrat în noul atelier, inspectând pereţii izolaţi, lambrisaţi cu lemn de pin, prizele

electrice, noile ferestre şi luminatoare şi podeaua cu scânduri late şi vechi, acum reparată şi vopsită într-un verde-oliv, asemănător cu cel din bucătăria Annei, unde savurasem deseori un pahar de vin în lumina strălucitoare a apusului de soare.

Unul dintre ajutoarele constructorului urcase în mansardă o masă de lucru aflată la subsol. Aşezată pe un scaun înalt în fața mesei, am admirat lumina de după-amiază târzie din studio şi priveliştea munților de dincolo de râu. Am dat ocol încăperii şi am încercat noile întrerupătoare cu potențiometru şi ventilatoare de tavan cu viteze variabile. Apoi, brusc, am închis luminile şi ventilatorul şi am coborât la parter. Terminasem cu acest proiect şi, poate, cu această casă.

Emily a venit într-o dimineață să vadă rezultatul. Dar chiar în timp ce ea făcea înconjurul mansardei, admirând spațiul acum deschis, eu aveam un sentiment deosebit de pregnant de tristețe, că niciodată nu voi picta ceva acolo.

— Ai putea să-ți cumperi nişte rulouri de pânză pe care să le prinzi de pereți, să-ți cumperi nişte pensule mari şi să te dezlănțui! m-a îndemnat Emily cu entuziasmul pe care deseori i-l invidiam.

— Da, aşa o să fac.

Îmi dădeam seama chiar în momentul când rosteam cuvintele că până şi acest efort uriaş nu era îndeajuns. Nu puteam să-mi continui viața aici. Dar voiam totuşi să-i fac pe plac lui Emily, să-i mulțumesc pentru sugestie şi să mă prefac pentru o clipă că totul putea reveni la situația de dinaintea morții lui Henry. Urma să pictăm aici împreună, să facem yoga şi poate să înființăm un salon artistic fără pretenții.

— E o idee grozavă, Emily. O să comand imediat pânza, am spus.

După plecarea ei, m-am dus direct în birou, unde am comandat online pânze, pensule, cutii cu grund şi tuburi cu vopsele. Era ciudat să fac toate aceste demersuri ştiind sigur că o să duc sulurile de pânză şi restul materialelor, încă sigilate în cutiile de carton, direct în camionul pentru mutări, atunci când avea să vină ziua respectivă. Puteam să văd scena cu ochiul minții, de parcă ar fi fost un vis perfect amintit.

Auzisem că o altă căsnicie se destrămase în această casă, cu doi proprietari mai înainte. În timpul unei certe, se pare că unul dintre parteneri luase un baros şi spărsese closetul din baia de serviciu de lângă bucătărie, cea pe care eu o zugrăvisem cu afecțiune în culorile telurice ale caselor din Toscana. Oarecum amuzată, m-am întrebat dacă nu cumva casa era blestemată. Cu cât scăpam mai repede de aici, cu atât era mai bine.

Prezența lui Henry se făcea încă simțită în casă, atât cu prilejul unor vizite ocazionale, cât şi sub forma fizică a cenuşii din urna de lemn. Când era întrebată, Liza zicea că voia să păstreze în casă cenuşa tatălui ei. Emily credea că ar trebui să o împrăştii. O parte din mine ar fi vrut să scape de ea din casă, însă dorința Lizei era supremă.

Am propus un compromis – să împrăştiem numai o parte. Emily părea să-şi dorească foarte mult această ceremonie, aşa că am aranjat într-o după-amiază când Liza era la şcoală. Emily a venit, am pus nişte cenuşă într-o pungă de plastic şi ne-am dus cu maşina la o lespede de piatră de deasupra râului, unde vântul aspru de toamnă ne flutura părul în toate direcțiile. Nu mi se părea că era un rămas-bun prea grozav, doar un ritual prin care încercam să-i fac pe plac prietenei mele.

Totuşi, Emily nu părea prea fericită în preajma mea. Am încercat cu disperare să adun ceva interes prietenesc pentru preocupările ei, dar mă simțeam prea copleşită de

complicațiile din propria viață ca să mai am de-a face şi cu logistica din viața ei. Cu regret, am recunoscut că nimic din toate astea nu însemna ceva pentru mine. Să trec de următoarea zi însemna totul. În timp ce vorbea, simțeam că mintea mi se goleşte complet şi că amețesc.

— O să fie mereu aşa? s-a lamentat Emily în timp ce ne înapoiam spre maşină, probabil simțind faptul că eu nu eram deloc prezentă. O să fie mereu vorba despre Henry?

Aş fi vrut să vorbim despre altceva, de exemplu despre nevoia mea disperată de a face sex, dar nu cred că ea voia să audă aşa ceva. În zilele acelea, am gândit morocănoasă, îndepărtata Eliana părea să fie cel mai receptiv auditoriu. Cât de nefirească îmi devenise viața: găseam alinare din partea uneia dintre amantele soțului meu mort. Cu o săptămână înainte de întoarcerea din Maine îi trimisesem câteva e-mailuri şi întotdeauna îşi făcuse timp să-mi răspundă cu căldură şi încurajări. Am continuat să fiu surprinsă de felul cum evolua prietenia noastră atât de improbabilă. În majoritatea timpului mă simțeam paralizată şi epuizată, ştiind că trebuia să merg înainte, dar nefiind sigură ce să fac în continuare.

Acum înțelegeam de ce mamele singure pe care le cunoscusem nu putuseră să termine şcoala, să-şi găsească slujbe mulțumitoare sau timp pentru pasiunile lor personale.

Toate încercam doar să ajungem la ziua următoare.

Doisprezece

octombrie 2003

„După dansul îngrozitor sunt gata pe cineva să omor."

Afirmație auzită la o petrecere din East Village, 1987 (rostită de un poet polonez cu păr lățos şi dinți strâmbi)

În timp ce meditam ce să fac cu casa, am început să mă gândesc cum să scap de singurătatea care mă copleşea după întoarcerea din Maine. Acum, că Tomas nu mai făcea parte din viața mea de zi cu zi, mă cuprinsese o oarecare panică. Începusem iar să mă plimb de colo-colo prin casă. Îmi lipsea prezența lui şi mă blestemam că mă bazasem pe acest confort. Mă întrebam dacă era timpul să încep să caut pe altcineva, dacă exista un bărbat, pe undeva, cineva de vârsta mea, disponibil, care să fie interesat să facă parte din viața mea cu Liza.

În ceea ce priveşte lumea misterioasă a bărbaților, exista problema extrem de importantă a bagajului. În cea mai mare parte, mă percepeam doar ca pe un bagaj. Cufere mari de călătorie şi valize pline ochi cu pantofi vechi şi crăpați, haine mucegăite şi scrisori umede şi pătate de lacrimi, legate cu o fundă trandafirie zdrențuită. Speram că acesta era genul de bagaj viguros şi rezistent, de supraviețuitor, nu bagajul dickensian gen domnişoara Havisham. Nu voiam să mă trezesc peste treizeci de ani într-o cameră fără soare, răsfoind rămăşițele sfărâmicioase ale albumului de nuntă.

De fapt, eram îngrijorată ca nu cumva, sub impulsul momentului, să iau albumul de nuntă şi să-l arunc în foc, împreună cu toate dovezile căsniciei mele. Liza merita să aibă câteva amintiri ale mariajului părinților ei, indiferent cât de trist se terminaseră lucrurile. Ca să fiu sigură, am luat toate albumele şi le-am pus bine într-un cufăr mare de lemn – una dintre moştenirile de familie ale lui Henry. În Coreea, tatăl lui angajase tâmplari ca să facă vreo câteva astfel de cufere, în care să transporte bunurile familiei în timpul mutării înapoi în Statele Unite. Am pus albumele înăuntru şi am zăvorât capacul cu încuietoarea grea de alamă, sperând să uit o vreme de ele şi de ziua pe care o

înregistraseră, până când aveam să fiu destul de puternică să mă uit iar la ele, fie cu compasiune, fie cu umor.

Mai era chestiunea încrederii. Mă măritasem cu singurul bărbat în care crezusem că pot să am încredere, şi asta se dovedise a fi o spectaculoasă eroare de judecată. Nu mai credeam că pot să aleg corect. Vechile reguli – e drăguț într-un fel care îmi place, e deştept, avem gusturi comune în decorarea casei, este suficient de bine-crescut ca să-l prezint familiei – nu se mai aplicau. Trebuia să iau din nou totul de la zero.

De data asta, aveam să procedez într-un mod practic, fără să fiu influențată de aspecte superficiale, precum atracția fizică de moment. Asta fusese în mod clar cea mai mare greşeală, mi-am zis, aducându-mi aminte de petrecerea la care îl cunoscusem pe Henry – holul întunecat, cât de drăguț era în puloverul gri şi tricoul alb, cât de fermecător părea. Farmecul era primul lucru care trebuia tăiat de pe listă. La urma urmelor, fermecătorul domn Wickham din *Mândrie şi prejudecată* este cel care se dovedeşte a fi ticălosul fără scrupule. Iar Darcy, Domnul Morocănos, este, până la urmă, tipul onorabil care, din fericire pentru eroina noastră, este şi tipul cu bani. Cel puțin, relația cu Tomas, indiferent ce-o fi fost ea, îmi arătase că nu era nimic în neregulă cu mine ca ființă sexuală. Deşi defectă în unele privințe, în privința asta eram intactă, gata să înfloresc, poate, cu altcineva.

Mai era şi chestiunea vârstei – a vârstei a doua adică. La fel ca multe femei din cultura noastră, care prețuiesc cu sfințenie tinerețea şi frumusețea, îmi petrecusem cea mai mare parte din viață chinuită în diferite grade de sila pentru propria persoană. Crescusem în anii şaptezeci, când estetica feminină, care continuă să domine lumea modei, ieşise în deplinătatea ei şi fără reținere în lume. Fetele slăbănoage, fără forme, cu picioare lungi, păr drept şi blond şi ochi

albaştri erau apreciate, manechine perfecte pentru pantaloni strâmți cu talie joasă, zdrențuiți, şi topuri minuscule. Fetele ca mine – drăguțe şi cu forme, cu părul negru şi ondulat, care se încrețea în zilele proaste – erau altceva. În cel mai bun caz, îmbrăcată într-o rochie vintage din anii 1940, cu rujul Mary Quant, ciorapi galbeni şi sandale cu talpă groasă, evocam alte epoci. Dar nu pe *aceasta*.

De la moartea lui Henry şi după atenția neîndoielnic flatantă, deşi trecătoare, din partea unui tânăr frumos de douăzeci şi opt de ani, brusc şi surprinzător îmi descoperisem o iubire întârziată pentru propriul trup. Noul corp în care trăiam era uşor şi diafan. Pentru prima dată în viața de adult, deseori descopeream că mă admiram în oglindă. Îmi cumpărasem nişte tricouri scurte şi jeanşi cu talie joasă, încă o dată la modă. Hainele mi se potriviseră, direct de pe afurisitul de umeraş.

În mod clar, nu aveam un corp „perfect”. Picioarele nu mi se lungiseră brusc cu vreo zece centimetri. Celulita încă apărea în locurile unde nu era dorită. Încercam să evit anumite situații în care lumina îmi putea provoca un sentiment sumbru. Costumele de baie urmau să fie cumpărate prin poştă şi încercate în siguranța liniştitoare a propriei caseŞi mai era şi pielea ridată a abdomenului, un suvenir al maternității. Dar trupul meu era un prieten adevărat şi un tovarăş loial, care mă ajutase în timpul acelui an îngrozitor. Când mă uitam în oglindă, vedeam o femeie frumoasă, cineva care nu se ferea să îmbrățişeze şi să atingă. Voiam pe cineva bun, care să-mi iubească şi să-mi aprecieze corpul.

Inspecția făcută în oglinda din baie îmi arătase că nu existau încă prea multe riduri. Una dintre sprâncene mi se ridica într-un fel întrebător; ca urmare, se formase un pliu, care se adăuga la asimetria feței mele. Două „riduri de

expresie” îmi brăzdau pielea de-o parte şi de alta a gurii. Trebuia să mă amuz de ironia sorții. Riduri de expresie, ce să zic. În jurul ochilor îmi apăruseră noi cute. M-am întrebat dacă îmi apăruseră ca urmare a atâtor reprize de plâns.

Am observat că fața Annei arăta, dintr-odată, mult mai odihnită şi mai liniştită.

— Ah, e prietenul meu botoxul, mi-a zis ea chicotind. Pe frunte am ridul ăsta permanent. Fiul meu avea impresia că sunt tot timpul supărată.

Mi-a dat numărul de telefon al dermatologului.

Tânjeam să şterg, chiar dacă numai pentru câteva luni, cât dura efectul injecției-minune, efectele acestui an chinuitor şi ultimii ani plini de tristețe cu Henry. Mi-am făcut o programare la dermatologul Annei, neştiind ce o să-mi propună sau chiar ce voiam eu să-mi facă.

În trenul spre metropolă, m-am întâlnit cu o cunoştință. De obicei, o vedeam pe această femeie frumoasă la supermarket, cu cei doi fii după ea. Model ocazional, astăzi arăta exact ca unul – machiajul îi era perfect, fiecare fir de păr castaniu strălucitor era la locul lui, era fără copii.

— Uau, arăți incredibil! am izbucnit văzând-o aşezată în apropiere. Lucrezi azi?

— Merg la o audiție. Nimic nemaipomenit, doar pentru un catalog, mi-a spus când m-am aşezat lângă ea.

Mi-a vorbit despre cariera de model, lăsată oarecum pe linie moartă după naşterea copiilor, subliniind mai degrabă îndemânarea necesară pentru această muncă, şi nu latura ei strălucitoareŞtia care îi era locul, părea cu capul pe umeri şi pragmatică.

— Te duci la o întâlnire cu un client? s-a interesat, în timp ce eu continuam să-i privesc chipul, acum ca simplu obiect, întrebându-mă câte femei de vârsta ei – avea probabil în jur de treizeci de ani – vor participa la audiție pentru acel job.

Privirea mi-a coborât spre trupul ei, observându-i picioarele lungi în jeanşi strâmţi şi ghetele negre, elegante, bine lustruite.

Observând pentru prima dată o cicatrice micuţă pe frunte, abia vizibilă sub machiaj, am vrut să o întreb despre ea, o dorinţă pe care mi-am înfrânat-o rapid, bănuind că nu era cel mai potrivit moment pentru ea să se gândească la vreunul dintre defectele ei. Mi-am dat seama cu ruşine profundă, usturătoare, că îmi era prea jenă să recunosc adevăratul scop al vizitei mele în oraş.

— Da, doar muncă.

„Oh, mai am multe de învăţat dacă nu pot să-i spun nici măcar acestei femei, care îşi câştigă existenţa cu frumuseţea chipului şi a trupului, că mă duc să-mi şterg câteva riduri."

— Ce mai faceţi tu şi fiica ta? m-a întrebat, cum o făceau multe dintre cunoştinţe.

Inspirând adânc, m-am pregătit să lansez scurtul meu răspuns menit să ocolească subiectul când, dincolo de masca machiajului ei, i-am văzut ochii căprui plini de o preocupare adevărată, deşi nu eram prietene apropiate. Voia să afle adevărul.Şi, spre surprinderea mea, m-am trezit spunându-i ce făceam cu adevărat, cât de grele fuseseră ultimele luni. Nu auzise prea multe despre aventurile lui Henry, aşa că i-am povestit. Am schimbat câteva poveşti despre căsnicie şi dificultăţile ei, vorbind despre echilibrul pe care trebuie să-l găseşti între carieră şi îndatoririle de mamă, o provocare pe care ea părea s-o gestioneze cu graţie.

După ce am ajuns la gara Grand Central, am mers împreună cu un taxi până în centru. Când am ajuns la destinaţia ei, ne-am luat rămas-bun. I-am urat succes şi am privit o clipă în urma ei în timp ce se îndepărta cu ghetele ei cu toc înalt; apoi taxiul şi-a continuat drumul spre cabinetul doctorului.

O oră mai târziu, am coborât de pe scaunul dermatologului, atingându-mi cu blândețe fața, acolo unde fuseseră ridurile de expresie, încă sensibilă în urma celor şase înțepături de ac. Dermatologul, o femeie al cărei chip placid sugera că îşi aplica şi ea procedura, mi-a spus că efectul injecțiilor cu colagen va dura în jur de patru luni. La recepție, mi-am aruncat rapid privirea peste nota de plată – o uluitoare sumă de opt sute de dolari – şi am scos un card de credit. Nu puteam să-mi fac un obicei din asta. În drum spre uşă, m-am oprit să arunc o privire lungă în oglinda ovală. Chipul meu mai tânăr m-a privit înapoi, chipul dintr-o fotografie pe care mi-o făcuse Henry când povestea noastră de dragoste de-abia începuse, într-o după-amiază fierbinte în oraş, când îl priveam de la măsuța unei cafenele. „Uau. Mă bucur să te văd din nou.” Acea versiune a mea fusese optimistă, idealistă chiar, în pragul unei schimbări importante – ca acum.

Acasă, oamenii mi-au spus: „Hei, Julie, arăți atât de proaspătă şi de odihnită.” Era exact ca într-o reclamă.

Evident că nu toate părțile corpului pot fi schimbate cu atâta uşurință, şi în mare măsură trebuie să ne mulțumim cu ambalajul în care ne-am născut, chiar dacă întâlnim exemple de modele estetice aproape perfecte, oameni care par să fi coborât de pe un piedestal dintr-un muzeu.

În micul orăşel italian de coastă în care locuisem pentru scurtă vreme când aveam douăzeci de ani, deseori aşteptam la o anumită cafenea de pe strada principală care înconjura portul. În acele zile de dinaintea apariției telefoanelor mobile, când nu te puteai baza pe serviciul de telefonie fixă, toată lumea aştepta. Cabinele telefonice de la câteva colțuri de stradă acceptau numai misterioasele *gettone*, un jeton care valora un anumit număr de minute, dacă puteai estima corect taxa inițială necesară pentru apel. Dacă te înşelai, maşinăria îți înghițea moneda, obligându-te să faci un alt

drum până la *tabacchi* de la colţ ca să schimbi o altă mie de lire. Nimeni din Italia nu părea să se grăbească. Existând numai o stradă principală, prietenii şi chiar neseriosul meu iubit apăreau, în cele din urmă, la cafenea. Decât să umblu cu *gettoni*, lucru care risca să-mi provoace dorul de casă la gândul eficienţei cabinelor telefonice din New York, obişnuiam să mă aşez la o măsuţă de afară şi să comand o cafea, în timp ce admiram priveliştea încântătoare a golfului şi a munţilor.

Lângă cafenea se găsea un magazin pentru turişti, de unde puteai cumpăra costume de baie în culori vii, ochelari de soare şi o marcă de gumă numită Brooklyn (pe pachetul căreia era înfăţişat un desen al faimosului pod). Cum toate magazinele se închideau vreme de trei ore la mijlocul zilei, tânăra vânzătoare ieşea în soarele strălucitor şi încuia prăvălia.

Această femeie avea nişte picioare incredibile – lungi, bronzate şi frumos modelate. O priveam tocănind pe piatra cubică a străzii cu sandalele ei turcoaz cu tocuri înalte, în timp ce briza îi flutura fustiţa minusculă, lăsând vederii o sclipire din bikini-ul alb. Era evident că-şi petrecea orele de prânz întreţinându-şi bronzul. Se strecura prin traficul lent al milanezilor veniţi pentru weekend şi al străinilor adoratori de soare, deseori oprindu-l cu totul când traversa spre plaja aflată de cealaltă parte a bulevardului.

Chiar şi aici, în acest tărâm frumos al femeilor frumoase, cu picioare frumoase, aceste două specimene îţi tăiau cu adevărat răsuflarea, precum două tablouri autentice de Botticelli care uimeau privirea într-o galerie plină cu copii mai mult decât reuşite.

„Una scema, ma due belle gambe“, comentase Giancarlo când sosise la cafenea şi îmi urmărise privirea. O fată proastă, dar două picioare frumoase. Complimentul lui indirect la adresa celorlalte calităţi ale mele era reconfortant.

Poate că, într-o viață viitoare, o să am şi eu astfel de picioare.

Chloe, buna mea prietenă, tovarăşa de cumpărături din metropolă şi sfătuitoare în toate chestiunile legate de văduvia timpurie, a afirmat că mi-ar prinde bine să încep să merg la întâlniri într-un mod organizat. Ea avea mare experiență în acest domeniu. Chloe bâjbâise vreme de patru ani ca tânără văduvă, reclădindu-şi încet-încet viața. Acum avea o slujbă bună, un apartament cu chirie fixă în Greenwich Village şi, cel mai surprinzător, un prieten, un bărbat foarte drăguț, pe care îl cunoscuse online. În pofida succesului lui Chloe, mie povestea asta cu întâlnirile prin internet mi se părea îngrozitoare, teribil de lipsită de romantism. Eu încă voiam să cred în soartă, în ciuda faptului că ea nu-mi făcuse prea mult bine în trecut.

Însă alternativele mele nu erau foarte promițătoare. Locuiam într-un orăşel unde bărbații fără obligații erau foştii soți ai unor femei pe care le cunoşteam. De asemenea, ştiam de ce acele femei divorțaseră de bărbații lor. Aceştia erau bețivi, afemeiați, nesuferiți sau neisprăviți. În câteva cazuri, cuplurile pur şi simplu se înstrăinaseră, dar nu voiam să am vreo legătură cu nici unul dintre ei.Şi, mai rău decât toți, era Sfarmă-Inimi: un bărbat pe care pusesem ochii într-o dimineață de vară dintr-o sâmbătă, în timp ce pierdeam vremea împreună cu Liza în fața magazinului său de antichități din Brooklyn. Liza scotocea într-o cutie cu ustensile vechi de bucătărie pe care el o expusese şi ridica diverse obiecte ca să-mi ceară acordul. Când am înălțat privirea, el stătea în prag.

— Este magazinul tău? am întrebat, studiindu-l.

Zvelt, cu părul scurt, un zâmbet care forma cute plăcute lângă ochii de un albastru pur.

„Oare de ce la bărbați coada de rândunică de la colțul ochilor le dă o înfățişare atrăgătoare şi matură, iar la femei

este doar un memento că te îndrepți spre vârsta a treia şi că va urma curând decrepitudinea?”

— Mda, este magazinul meu.

Vocea lui blândă, calmă, se înălța uşor spre sfârşitul propoziției, cu optimismul exersat tipic unui comerciant.

A fost una dintre acele nebunii când te uiți la un tip şi asta-i tot, eşti pierdută, şi nu poți să-ți dai prea bine seama de ce.

Sfarmă-Inimi îmi strica toate planurile pe care mi le făcusem. Voiam să-mi păstrez mintea limpede. Nu era momentul potrivit pentru iubiri adolescentine la prima vedere. Refuzam cu hotărâre să mă îndrăgostesc nebuneşte de cineva. Dar am cumpărat un bol şi un tel pentru Liza, ajutorul meu de bucătar, mai mult ca să-i dau ocazia să-mi remarce prezența, să-mi dea un motiv să-l salut data următoare când puteam găsi pretextul de a trece prin zonă.

Chloe m-a sfătuit în timp ce îmi cream „profilul” online. Am ascultat câteva dintre poveştile ei de groază despre bărbați îngrozitori şi întâlniri ciudate ratate. Am ales o poză în care stăteam alături de Tomas, într-o zi în care eram veselă. Am stat un sfert de oră să-l scot din fotografie cu ajutorul Photoshopului – păcat că nu este la fel de uşor să ştergi oameni şi în realitate –, dar am rezistat tentației de a modifica în alt fel imaginea înainte să o postez pe site.

Trebuie să mărturisesc că eram cu totul ignorantă în privința întâlnirilor. În New Yorkul anilor şaptezeci, întâlnirile nu erau punctul nostru forte, cu atât mai puțin al meu. Fusesem la o şcoală numai de fete, aşa că băieți cunoşteam doar la sfârşit de săptămână, acasă la prietena mea Lucy. Ea urma o altă şcoală, pretențioasă şi progresistă în comparație cu a mea. Locuia într-un apartament întunecat şi cavernos de pe East Ninety-sixth Street, lângă Central Park. Avea o mulțime de prieteni şi dădea petreceri sau mergeam noi la petrecerile organizate de alți copii din

cartiere interesante, mai puţin onorabile. Beam în baruri care nu respectau întocmai nici litera, nici spiritul legilor privind servirea de alcool minorilor. Mai târziu, se întâmpla să ajung pe podeaua de lângă patul lui Lucy, sărutându-mă cu vreun băiat, cu unghia de la picior prinsă incomod în tivul destrămat al cuverturii de pat cu model indian. Uneori lucrurile avansau mai mult de atât, dar de obicei nu-l mai vedeam pe tip.

În timpul anilor de colegiu, un bărbat mă dusese la Windows on the World (sunt fericită că am mâncat acolo măcar o dată), după care am mers la operă. Atunci am înțeles ce înseamnă o întâlnire. Cu excepția faptului că m-am dus acasă cu el în acea noapte, când ar fi trebuit să-i cer să mă trimită cu taxiul acasă la mine. Aşa că nu înțeleg încă cu adevărat ce presupune o întâlnire. După şase ani de nereuşite, îl întâlnisem pe Henry, care mă scosese fix o dată la restaurant înainte să mă culc cu el.

În vreme ce meditam la potențialele aventuri care mă aşteptau, îmi doream să fi crescut absorbind ideea de întâlnire odată cu laptele şi cerealele de dimineață. Întâlnire. Poate că dacă aş rosti cuvântul de suficiente ori, ceva din înțelesul lui mi-ar deveni cunoscut.

Treisprezece

octombrie 2003 – martie 2004

„Capetele noastre sunt rotunde pentru ca gândurile să-şi poată schimba direcția.”

Francis Picabia, pictor şi poet

— Eşti atât de sexy! Ejaculez iar!

„Mai numără cineva pe-aici?”

Eram în pat cu o maşină de făcut sex şi nu eram foarte încântată de asta. În mod tragicomic şi acum mult prea tardiv, mi-am dat seama că aş fi fost mai fericită cu o îmbrăţişare caldă. Eşuasem complet la prima mea încercare de întâlnire. Asta era acum o cârpăceală patetică după care va fi nevoie să spăl o mulţime de cearşafuri – poate chiar să le fierb –, având în vedere ritmul în care tipul ăsta acţiona.

Rich era un bărbat inteligent, hotărât. Aceste calităţi păruseră importante cu o săptămână mai înainte. M-am gândit că, printre alte defecte, disperarea lui Henry pentru succesul profesional contribuise într-o mare măsură la „alegerile nenorocite din viaţă”, aşa cum le descrisese Christine din Oregon.

Rich păruse un pic prea nerăbdător, dar mă arătasem înţelegătoare când îmi spusese că fusese singur un timpŞtiam, deşi n-o spuneam, că nici propriile mele motive nu erau tocmai pure. Eram un dezastru. Nu-mi păsa decât să mi-o trag cu cineva, în siguranţă, poate doar ca să mă conving că depăşeam cu adevărat perioada cu Tomas. Indiferent cât de imperfectă fusese acea situaţie, mă simţisem legată de Tomas la un nivel pe care, ştiam bine, va dura până să-l ating din nou. Eu şi Tomas fuseserăm prieteni înainte să devenim amanţi; întotdeauna ne plăcuserăm unul pe celălalt ca oameni, şi eu îl iubisem cu adevărat.

Cu câteva săptămâni înainte să-l cunosc pe Rich, într-o după-amiază după şcoală, am început o discuţie sinceră cu Liza. I-am spus că sunt singură şi că voiam să-mi găsesc un prieten.

— E în regulă, mi-a zis. Pot să-l aleg eu?

— Ei bine, dacă o să cunosc pe cineva care să-mi placă destul de mult, o să-l aduc acasă şi tu poţi hotărî dacă îl placi. O să ies în oraş un pic mai mult decât obişnuiam s-o

fac până acum, dar o să am grijă ca în timpul ăsta tu să mergi undeva unde să te distreziŞi ți-am găsit o babysitter drăguță. Cred că o s-o placi. Merge la colegiu. Spune că îi place să se joace diverse jocuri.

— O să joace „Atac”? Acum, că Tomas nu mai vine pe aici? El se pricepea la asta.

— Nu ştiu dacă o să joace „Atac”, iubito, dar poate că o să cunosc pe cineva căruia o să-i placă jocul ăsta.

Rich locuia într-un orăşel la sud de al meu. Când m-a contactat după profilul online, acest lucru atât de convenabil mi s-a părut fără îndoială atrăgător, întrucât grija pentru copil era întotdeauna o preocupare pentru mine, chiar şi cu noua babysitter. Într-o seară după prima noastră întâlnire la un bar local, eu şi Rich am pornit într-o plimbare lungă. El venise cu maşina şi şi-o lăsase într-o parcare pe care nu o mai văzusem niciodată şi ştiam că nu o să o mai găsesc nici într-un milion de ani. M-a luat de mână şi am pornit pe o cărare de pe deal. Nu eram pregătită să-l țin de mână şi, când ne-am apropiat de o porțiune mai abruptă, mi-am retras mâna ca să pot urca mai bine. El mi-a mărturisit că în curând va fi ziua lui. L-am luat din nou de mână. Nu este prea plăcut să te gândeşti că-ți vei petrece ziua de naştere singur.

— Aşadar, ce planuri ai? l-am întrebat cu amabilitate.

— Nu îmi fac niciodată vreun plan fiindcă întotdeauna de ziua mea se întâmplă lucruri îngrozitoare.

„Oh, pentru numele lui Dumnezeu. Acum o să auzim o poveste lacrimogenă.”

— De exemplu? am continuat, încercând să adopt un ton relaxat, deşi mă simțeam foarte nenorocită că trebuia să-l țin de mână şi eram cuprinsă de o anxietate tot mai mare aflându-mă singură seara în parc cu un bărbat care era posibil să fie tulburat de apropierea zilei lui de naştere.

Femeile alegeau întotdeauna această zi ca să-l părăsească, a zis.

Rahat. Ăsta era un bagaj mare şi neplăcut, aproape la fel de greu ca bagajul meu. În naivitatea mea, sperasem să întâlnesc pe cineva cu un bagaj mai uşor decât al meu. Eram destul de sigură că, indiferent ce avea să se întâmple între noi, lucrurile nu vor evolua aşa cum spera el şi că, de fapt, s-ar putea ca totul să se destrame rapid şi să se termine înainte să vină ziua lui de naştere atât de temută.

Nu a fost o curte prea lungă. Deşi mie mi-ar fi plăcut să am mai mult timp la dispoziție ca să mă gândesc ce vreau de la el, am ajuns la o situație de genul: „Madam, aici nu e bibliotecă, vrei să cumperi revista aia sau nu?" după nici o săptămână. Nu simțeam nimic pentru el din punct de vedere fizic, în afară de un soi de curiozitate. Dar l-am lăsat să rămână într-o noapte, după ce i-am servit la cină o friptură de pui grozavă.

Iar acum eram prinsă în pat cu un „urlător". Auzisem de genul ăsta, dar nu întâlnisem pe nimeni de acest fel. Aş fi putut la fel de bine să ies din propriul trup şi să mă duc la bucătărie să beau un pahar cu apă, întrucât se părea că prezența mea propriu-zisă nu era deloc necesară. Totul se transformase într-o reprezentație teatrală, una care mă stupefiase, aruncându-mă într-o tăcere stânjenită.

Cred că el sperase să-mi facă plăcere. Mi-am înăbuşit un chicotit răutăcios, gândindu-mă cum aveam să-i descriu Annei noaptea asta; să-i ofer o porție bună de râs era singura modalitate de a găsi ceva pozitiv în toată această seară. Anticiparea râsului ei exploziv m-a făcut să fiu din nou eu însămi şi să pot îndura dezastrul pe care îl creasem. Avusese cinci orgasme fără să se înmoaie, ceea ce era desigur impresionant, dar mie îmi amorțise cu totul simțurile.

Trebuia să-l mulțumesc, măcar ca să-l fac să se oprească, chiar prefăcându-mă – o înşelătorie deprimantă, dar eficientă. În cele din urmă însă a gemut: „Trebuie să dorm acum...” şi i s-a rupt filmul, pierzându-şi într-o clipă cunoştința. L-am privit dormind câteva minute, apoi m-am dat jos din pat şi m-am dus tiptil la baie, unde m-am aşezat pe closet. Aveam de gând să-l părăsesc curând, chiar de ziua lui sau înainte de asta. Ceea ce era păcat, serios, fiindcă era un tip drăguț, şi dacă nu aş fi fost destul de proastă să fac sex cu el, am fi putut deveni prieteni. Aş fi avut nevoie de un prieten bărbat, în afară de un iubit. Acum urma să aibă şi mai multe bagaje, şi eu aveam să mă simt ca naiba, fiind prea laşă să-i spun de ce îl părăseam. Speram să găsească o femeie care, spre deosebire de mine, să fie fericită să poată fi cu un bărbat în stare să ejaculeze de cinci ori la rând.

Mi-a zis că a doua zi pleacă într-o delegație în Los Angeles şi mi-a promis că mă sună. Ceea ce a şi făcut, şi am pălăvrăgit ca doi buni prieteni. Iar apoi am făcut fapta ruşinoasă prin e-mail.

Mi-am promis că data viitoare o să-mi ofer mai mult timp să iau o hotărâre pe care să nu o regret dimineața.

* * *

Cine poate rezista promisiunii ascunse în acel accent englezesc? Eliot era absolvent de Oxford, cu o bărbuță ascuțită aparent neîngrijită. Profilul lui de pe match.com zicea că avea 1,88 m, prea înalt pentru mine. 1,53, cât era trecut pe permisul meu de conducere, reprezenta probabil o apreciere optimistă. Niciodată nu-mi plăcuse să mă simt atât de mică pe lângă un bărbatŞi locuia în Connecticut, la vreo două ore distanță.

Când am vorbit la telefon, Eliot s-a dovedit a avea un simț al umorului autoironic, obraznic şi ireverențios. Întinsă pe

canapeaua mea roşie de catifea, cu telefonul fără fir ținut lângă ureche de o pernă, am râs încontinuu. Era un bărbat care flirta cu neruşinare, ceea ce era tonic. Deşi îmi era greu să vorbesc despre trădarea lui Henry cu un bărbat care încă era un străin pentru mine, când i-am spus versiunea condensată a celor întâmplate, a fost înțelegător şi bun. Un alt lucru tonic.

Ne-am înțeles să luăm masa peste o săptămână, alegând un loc de întâlnire la mijlocul distanței – Danbury, Connecticut, un orăşel pe care îl cunoşteam doar ca pe un şir de ieşiri de pe autostrada I-84, cu magazine şi benzinării, drumul pe care mergeam când îmi vizitam părinții la casa de vacanță din Litchfield County.

Îmi plăcea de Eliot. Mi s-a părut imediat că e un tip cu adevărat de treabă. Îmi plăcea umorul lui grobian, care m-ar fi jignit altădată, dar care acum era o uşurare. „Deci aşa gândesc bărbații." Îmi dădeam seama că ştia totul despre întâlniri. Poate reuşea să mă învețe şi pe mine câte ceva.

Nu mă puteam imagina dându-mi întâlniri sau locuind în Connecticut – suburbiile New Yorkului reprezentau deja un dezastru personal evident. Mersul cu maşina până în Connecticut pentru întâlniri la cină nu avea să funcționeze în universul în care locuiam. Dacă lucrurile avansau, se putea să mă trezesc dintr-odată într-un dormitor aflat la două ore distanță de copilul meu. Nu eram deloc pregătită pentru genul acesta de despărțireŞtiam asta chiar de când încheiam convorbirea şi mă duceam la etaj să mă pregătesc de culcare.

Liza deja dormea în ceea ce acum numeam patul „nostru", strângând la piept un leu de pluş zdrențuit, care aparținuse fratelui meu şi care cumva îmi fusese încredințat. Eliot ar putea fi îngrozit să descopere aceste elemente nu foarte mature din viața mea domestică – faptul că țineam la leul de pluş şi că fiica mea dormea multe nopți în patul meu,

fiindcă amândouă, în pofida sfatului psihologului, preferam acest lucru.

Eliot m-a sunat a doua zi. Nu ca să-mi dea indicații cum să ajung cu mașina, ci ca să anuleze întâlnirea.

— Sunt convins că încă nu ești pregătită pentru ceva serios, mi-a spus cu sinceritate. Eu suntȘi nu vreau să fiu, cum se zice, „bărbatul tău de tranziție”.

Eliot avea dreptate; era un tip deștept. Am simțit un val de ușurare. Îmi plăcea și mai mult de el acum.

„Putem să rămânem prieteni?” i-am scris a doua zi. Da, cum să nu, i-ar plăcea asta. Ne-am înțeles să păstrăm legăturaȘi am crezut că asta va fi tot.

Câteva săptămâni mai târziu, fiindu-mi dor de umorul lui lipsit de griji, i-am trimis un e-mail. La vremea respectivă, cunoscusem un alt bărbat, pe Daniel, iar Eliot întâlnise o altă femeie.

* * *

Daniel era amuzant și deștept, într-un fel liniștit și caustic, o liniște care speram să nu se transforme în plictiseală. Profilul lui indica faptul că era divorțat și avea un fiu. M-am gândit că va înțelege problemele parentale din viața mea.

În orice caz, mergeam la întâlniri. Asta însemna să ies cu cineva, să-l cunosc, să luăm de câteva ori masa împreună, să pălăvrăgim, fără să facem sex imediat. Doar atât îmi propusesem. Nici un angajament, nimic la care să nu pot renunța în grabă.

La a treia întâlnire – o plimbare cu bicicleta, toamna, pe un traseu de munte din apropiere – Daniel mi-a zis că are impresia că se îndrăgostește de mine. Am aruncat o privire spre chipul lui lung, placid, spre înfățișarea de tătic dată de cămașa roșie din stofă ecosez, de jeanșii și pantofii comozi și zdraveni din piele maro, haine pe care Tomas nu le-ar fi

purtat niciodată, şi de altfel nici Henry. Nu mă aşteptasem la un comportament atât de impulsiv din partea acestui bărbat. Eram complet uluită, simţindu-mă încă o dată năucă şi absentă, ca un observator care mă privea jucând într-un film. Stăteam în braţele lui când mi-a zis asta (regretând săruturile care fuseseră plăcute cu un moment mai devreme), iar acum nu-mi doream decât să o iau la goană pe potecă şi să mă îndrept imediat spre casă. Nu ştiam ce să cred despre acest bărbat. Nu-l iubeam. Încă mă străduiam doar să-l plac.Şi mai era de asemenea Tim, un alt bărbat cu care corespondam pe internet, divorţat şi fără copii. Stătusem de vorbă cu el, dar consideram că e mai bine să încerc câte un bărbat o dată. În plus, teoriile mele amatoristice susţineau că e mai bine să te întâlneşti cu un bărbat care are copii. Dar, la naiba, habar nu aveam nimic despre bărbaţi.Şi încă exista Eliot, care se dovedea a fi un amic grozav. L-am sunat să-i spun că Daniel îmi mărturisise dragostea la a treia întâlnire. Asta însemna că nu mai puteam să aştept vreo câteva săptămâni înainte să facem sex?

— Glumeşti, Jools? a pufnit Eliot. Nici un bărbat adevărat nu ar accepta o asemenea aiureală, să aştepte o lună ca să facă sex.

— Serios, eşti sigur? Nu ai aştepta niciodată dacă o femeie ţi-ar plăcea cu adevărat?

— Nu, a replicat Eliot. M-aş gândi că a trecut prin nişte experienţe sexuale ciudate sau că nu mă place îndeajuns. Se pare că nu prea te interesează tipul ăsta.

Desigur, nici eu nu-mi dădeam seama dacă mă interesa sau nu.

— Dar, Jool, în afară de sex, un lucru extrem de important este să nu uiţi de regula celor trei luni, mi-a amintit Eliot cu blândeţe.

Sfatul lui repetat părea adevărat şi raţional. Ideea era să aştepţi trei luni înainte să aduci pe cineva acasă ca să-ţi cunoască copilul. Motivaţia consta în faptul că este dificil să-ţi maschezi aspectele mai întunecate ale personalităţii (ucigaş în serie, nemernic nenorocit sau maniac al controlului) mai mult de trei luni.

— Odată ce-l aduci acasă, fiica ta fie o să se ataşeze de el, fie o să-l urască. Apoi o să fie mai dificil să introduci pe altcineva nou în viaţa ei.

— Bine, bine.

— Nu m-ai ascultat, nu-i aşa?

— Nu te supăra pe mine, Eliot. Deja i l-am prezentat pe Daniel Lizei weekendul trecut. Nu cred că e un nebun, pare destul de drăguţ. S-ar putea să fie puţin cam în vârstă pentru mine. Nu mă refer la vârsta propriu-zisă. Nu e decât cu patru ani mai mare ca mine. Dar pare mai în vârstă, poate cam prea liniştit, dar foarte bunŞi-a adus câinele. Lizie s-a îndrăgostit de câine – e un labrador mare, negru şi prietenos.

Am făcut o pauză, aşteptând ca Eliot să spună ceva drăguţ.

— Eliot, ai de gând să-mi spui că am dat-o în bară. Am dat-o în bară?

— Mda, Jools, cred că ai făcut o greşeală, te-ai grăbit. Ţii la bărbatul ăsta?

— Nu ştiu. Am râs stânjenită. M-am gândit să o las pe fiica mea să decidă.

— Vorbesc serios, Jools. Trebuie să simţi ceva. Nu o să meargă aşa.

— O.K., bine. La dracu'! Ai dreptate. Am dat-o în bară.

De fapt, o dădusem în bară şi mai şi.

Daniel era un bărbat liniştit şi statornic, cu obiceiuri bine înrădăcinate. Părea să ducă aproape o viaţă de monah, ceea ce mă întrista, deoarece speram să am parte de un pic de

distracţie prostească în timpul acestei vieţi. Daniel avea o muncă bine organizată de birou, ceea ce şi credeam că vreau de la un bărbat. Avea o cămaşă cadrilată roşie, comodă, de tătic şi alte câteva asemănătoare. Uneori, pantaloni kaki. Fără tricouri zdrenţuite de vreun fel. Pantofi sport şi pantofi de piele zdraveni. Începeam să bănuiesc că politica lui era chiar mai conservatoare decât a mea. Pe măsură ce trecea timpul, începusem să mă îngrijorez că ar putea fi chiar republican, dar îmi era teamă să întreb, căci asta ar fi pus capăt relaţiei într-o clipă.

Dar acest bărbat îmi spusese că mă iubeşte cu o intensitate calmă, care mă făcuse să-l cred şi eram curioasă să-l înţeleg. Oare ce putea să iubească la mine, când încă nici nu mă cunoştea, când nici chiar eu nu mă cunoşteam? Voiam să aflu ce era de iubit la mine. Voiam să mă simt iubită.

Ne-am făcut planuri să ne vedem sâmbăta şi curând m-am simţit prinsă în cursă, fără posibilitatea de a-mi vedea ceilalţi prieteni. Desigur, nu era ca şi cum, înainte să existe aceste întâlniri, mă distram până în zori. Multe nopţi de weekend erau petrecute acasă cu Liza, uitându-ne la televizor sau la un film pe care amândouă îl mai văzuserăm de douăzeci de ori. Rutina era cea care mă apăsa. Rutina făcuse prea mult parte din viaţa mea. El avea patruzeci şi opt de ani, eu, patruzeci şi patru, dar mă simţeam şi începeam să mă port ca o puştoaică de douăzeci şi unu de ani prinsă într-o aventură cu profesorul ei de engleză care nu uita niciodată să folosească corect acuzativul în scrisorile lui.

La început, e-mailurile zilnice ale lui Daniel au fost cele care m-au cucerit şi au scos la iveală o agerime deosebită a minţii mele şi un umor negru. Le citeam şi râdeam în hohote, amuzată şi cuprinsă de o încântare năvalnică la

gândul că eram vrăjită de un scriitor atât de îndrăzneț, cu un talent atât de natural.

Voiam să fiu cu cineva cu spiritul tânăr, mai spontan, deşi nu atât de spontan ca Tomas sau ca Henry. Daniel cel din scrisori era cineva care îmi plăcea foarte mult, chiar dacă, fizic, nu era „genul meu”. Dar „genul meu” mă băgase într-o căsnicie care-mi complicase existența. „Genul meu” era Sfarmă-Inimi şi am simțit că aş avea mari necazuri cu el. Mi-am zis că aş face bine să evit „genul meu”.

Într-o seară, Daniel a adus poze. Am scos şi eu albumele şi ne-am uitat împreună prin viețile noastre. Mi-a arătat viața lui ca tânăr tată, îmbrățişându-şi soția de atunci şi copilul mic, înfofolit din cauza frigului, în timpul unei excursii la schi. Am plâns. Pierderile lui mă întristaseră.

M-am decis – părea o hotărâre bună şi rațională – să fiu cu el.

Daniel şi-a luat o zi liberă într-o vineri. I-am urmat indicațiile ca să ajung până la el acasă: „Aleea din dreapta, casa cu buruieni”, îmi scrisese prin e-mail. Am zâmbit şi am intrat pe alee. Nu exagerase. M-am găsit în fața unei case cu etaj, înaintea căreia se afla o peluză neîngrijită. Am urcat scările de beton crăpate şi am deschis uşa-paravan. L-am strigat, dar nu mi-a răspuns. În hol era o pianină, în mod evident nefolosită, căci scăunelul era acoperit cu cutii de echipament sportiv şi haine murdare care aparțineu probabil unui băiat de vârsta fiului său. Pe holul de la parter erau aruncați alți pantofi de sport. Eu aş fi țipat la copilul meu dacă ar fi lăsat o asemenea dezordine, dar în cazul acesta m-a bucurat vederea semnelor familiare ale unei vieți trăite în preajma unor copii dezordonați. Printr-o uşă am văzut un living cu puțină mobilă, ce dădea senzația de spațiu în care de-abia se mutase cineva. Nu existau fotografii pe pereți şi nici un alt fel de decorațiuni, doar două canapele hidoase cafenii şi un televizor mare aşezat în fața

şemineului. Mai departe, o sufragerie aranjată simplu, cu o masă pe care se găseau nişte reviste şi ziarul de ieri. Din hol am putut să văd dincolo de ea, în bucătărie. Se pare că acolo începuse un proces de renovare, dar proiectul părea să fi fost abandonat, date fiind dovezile rămăşiţelor vieţii de zi cu zi. Dulapurile din lemn uşor erau din nişte decenii anterioare. Pentru o clipă mi-am imaginat vremea când erau noi şi această casă reprezenta standardul pentru viaţa confortabilă a unei familii moderne. Acum placajul se decojea.

Am înţeles că Daniel considera această casă ca fiind un loc temporar, pentru care nu simţea nimic. Nu ca minunata casă din Vermont despre care vorbea deseori plin de dor, casa familiei pentru multe veri. Această casă în care mă aflam era mai mult un depozit pentru viaţa lui de după divorţ, până când se hotăra ce să facă în continuare. Într-un fel profund, îi admiram lipsa de ataşament. Eu mă simţeam extrem de legată de casa şi de lucrurile mele, într-un fel care mă chinuia, mai ales când mă gândeam să le las în urmă. Când venise pentru prima dată acasă la mine, Daniel remarcase că ar fi trebuit să cer taxă de intrare, fiindcă era ca un muzeu de curiozităţi.

Am strigat din nou, şi de data asta mi-a răspuns. Era jos. Am păşit cu grijă pe scara îngustă, acoperită cu mochetă.

Acolo, splendidă, era oaza dormitorului său, singura încăpere care fusese decorată pe gustul lui. Era o minune de linişte, în culorile naturale stinse ale pământului şi nisipului, dând senzaţia calmă a unui refugiu elegant. Poate un refugiu în Japonia, m-am gândit, observând şirul de vase ceramice asiatice aranjate elegant pe un bufet jos de lemn. Un paravan pictat cu o caligrafie avântată atârna pe un perete. Îmi spusese că părinţii lui petrecuseră câţiva ani în străinătate.

De-a latul camerei se găsea un pat jos, în care Daniel stătea întins, privindu-mă, acoperit cu pătura, cu o expresie de aşteptare adolescentină pe chip. M-am aşezat pe pat lângă el şi am început să mă dezbrac, de vreme ce acesta părea lucrul cel mai potrivit. Cearşafurile erau perfecte, albe şi curate. Am observat că se auzea muzică. O voce de femeie, dureros de tristă, acompaniată de un solo la chitară.

— Cine cântă? am întrebat.

— Patty Griffin.

Erau doar femeia şi chitara ei. Cuvintele îmi aminteau de versurile lui Joni Mitchell, poetice, fără să fie vreodată obscure. Cunoşteam prea bine acea tristeţe din versurile ei. Era vorba despre singurătate, despre bărbaţi pe care nu-i putea păstra, despre baruri în care petrecea prea mult timp, despre copii care creşteau în sărăcie. Un cântec, intitulat *Iertare,* era atât de potrivit, că m-am decis să cumpăr CD-ul imediat ce ajungeam acasă.

A tras deoparte cearşafurile şi m-a primit lângă el. Am făcut dragoste încet, acompaniaţi de cântecele triste. Era incredibil de atent şi de afectuos. Eram nervoasă, dar voiam să mă simt bine, indiferent ce era între noi. Am plâns când am avut orgasm. Nu eram încă lămurită ce simţeam pentru acest bărbat, dar cel puţin mă simţeam implicată şi prezentă şi nu simţeam nevoia să fug. După aceea, am stat de vorbă despre vieţile şi căsniciile noastre şi am remarcat că era un bun ascultător, chiar şi când începeam să divaghez. Am dormit o vreme în braţele lui, apoi m-am trezit tresărind, la timp să mă îmbrac rapid şi să alerg să o iau pe Liza din staţia de autobuz. În vreme ce stăteam de vorbă cu celelalte mame, momentele petrecute cu Daniel deveniseră deja unele dintre acele experienţe detaşate, când simţi că toată lumea trebuie să ştie unde ai fost toată după-amiaza. Dar evident că ele fuseseră ocupate cu propriile vieţi şi nu observaseră nimic diferit.

Mi-era teamă că statornicia lui Daniel mă va incita să mă port rău, precum adolescenta moderat de rebelă care fusesem, dar care clar nu mai eram. La patruzeci şi patru de ani, eram o mamă responsabilă, cu o slujbă, care făcea cumpărături, gătea, spăla rufe, plătea facturi. În principal, voiam să-mi armonizez viața de mamă cu timpul petrecut cu el. După vizita pe care o făcuse cu câinele, ca să o cunoască pe Liza, nu mai existaseră alte astfel de întâlniri. Mă întrebam dacă el ştia deja ceea ce eu bănuiam – că viețile noastre nu se potriveau şi că nu avea rost să pretindem altcevaŞi totuşi, în fiecare seară când vorbeam la telefon, îmi spunea că mă iubeşte. Începusem să spun şi eu acelaşi lucru, deşi încă nu eram sigură ce simțeam. Nu era dragostea pe care i-o purtasem odată lui Henry, sau chiar lui Tomas. Erau o afecțiune şi un respect sincer.

Prietenii din oraş s-au bucurat să audă de noua mea relație şi au reacționat prin invitații la cină. Dar Daniel nu părea interesat să se implice mai mult în lumea mea socială. Părea interesat numai să fie cu mine, să-mi scrie sau să mă sune seara ca să purtăm una dintre conversațiile noastre lungi, în timp ce eu stăteam întinsă pe canapeaua de catifea roşie din livingul întunecatŞtiam că şi el stă întins în pat în frumosul lui dormitor.

În decembrie, ne-am făcut planuri să plecăm împreună pentru un weekend. Am găsit un han în munții Catskill şi am făcut rezervare pentru începutul lunii februarie. Fratele meu s-a oferit cu amabilitate să aibă grijă de Liza. Perspectiva unui weekend departe de casă părea un pas pozitiv în relația noastră care dura de trei luni.

Prietena mea din colegiu, Sara, ne-a invitat pe mine şi pe Liza să ne petrecem sărbătorile de Crăciun cu familia ei în Anglia. Am plecat imediat ce s-a terminat trimestrul Lizei la şcoală. În timp ce eram în Anglia, Daniel mi-a trimis zilnic e-mailuri pline de dragoste, dar, deşi îmi făcea plăcere să le

citesc, am remarcat că nu mi-era dor de el atât de mult pe cât aş fi sperat. Nu era semn bun, deşi aceasta părea a fi o idee preconcepută.

Incapabilă să-mi imaginez o desprindere totală de viața mea de femeie măritată şi, în parte, ca să-mi distrag atenția de la comemorarea morții lui Henry, care se apropia cu paşi repezi, am hotărât să organizez o mică agapă de revelion, după întoarcerea din Anglia. Cu toate că Daniel nu păruse foarte entuziasmat când îl anunțasem de planurile mele, înfruntase o furtună de zăpadă ca să fie prezent. Dar, pe măsură ce seara continua, am văzut că graba mea de a-l aduce în cercul meu de prieteni şi în viața mea de familie nu avea sorți de izbândă.

Eram prinsă în bucătărie cu prepararea mâncării, când am observat absența lui Daniel şi am auzit râsete şi chiuituri de copii, care sugerau că fusese recrutat pentru un joc de „Atac". L-am găsit în hol, având o înfățişare hărțuită şi chiar nefericită, cu un grup de copii, printre care şi al meu, agățați de el. Am ajuns la concluzia că pentru el etapa creşterii copiilor era încheiată. Fusese un părinte grijuliu şi iubitor şi îşi plătise tributul. Adorabila mea fiică de şapte ani nu avea să fie un stimulent suficient ca să o ia de la capăt. Nu-l condamnam – avea dreptul să se poarte aşa. Eliot avusese dreptate. Aş fi descoperit asta la timp dacă aş fi avut răbdare. Acum, din nefericire, Liza chiar îl plăcea pe Daniel. Puteam să-mi dau seama după felul cum se agăța de piciorul lui.

La scurt timp după această seară, mi-a trimis un e-mail care ar fi fost o lovitură devastatoare dacă aş fi fost îndrăgostită de el. Spunea că anticipa o perioadă plină la serviciu şi că va avea mai puțin timp să ne întâlnim, deşi aştepta cu nerăbdare weekendul nostru din februarie. Eram prea buimăcită ca să înțeleg ceea ce urmărea – o ieşire elegantă. Dacă mi-aş fi dat seama, poate aş fi anulat

excursia chiar atunci şi aş fi putut să-mi recuperez avansul plătit pentru hotel.

* * *

Comemorarea morții lui Henry din 8 ianuarie s-a desfăşurat în linişte, deşi noaptea de dinainte a fost lipsită de somn şi plină de încordare. Îl invitasem pe Tomas împreună cu câțiva prieteni la masă. Am închinat sobru un pahar în amintirea lui Henry. Tomas nu a stat mult după masă, dar m-am bucurat că venise.

După plecarea musafirilor, i-am trimis un e-mail fratelui meu în care îi spuneam că mă gândisem că s-ar putea totuşi să iau în calcul mutarea înapoi în Brooklyn. Mă simțeam vinovată din cauza banilor cheltuiți cu renovarea mansardei, dar el nu a părut deranjat. Mi-a amintit că acum casa se va vinde cu un preț mai bun. Ia-o încet, mi-a scris David, nu-i nevoie să te grăbeşti, lasă lucrurile să curgă de la sine. O parte din mine era pregătită să meargă mai departe.

Poate că amândouă eram. Într-o seară, Liza şi-a ridicat privirea din farfurie şi a anunțat:

— Sunt tristă că tati a murit, dar cred că pot să am o viață fericită.

* * *

Acceptasem ca flirtul cu Tim, celălalt corespondent online al meu, să continue cu intermitențe. În câteva rânduri, îmi provocase nişte senzații dramatice derutante, care mi-ar fi făcut plăcere, chiar m-ar fi emoționat în tinerețe, dar acum păreau ciudat de invazive. Cel mai alarmant fusese într-o după-amiază de iarnă când găsisem un bilet şi un buchet de trandafiri puse sub ştergătorul de parbriz al maşinii mele, în momentul când mă pregăteam să o iau pe Liza din stația de autobuz. În acea zi nu fusesem singură acasă când venise

să-mi lase acest dar. Maşina lui Daniel fusese parcată lângă a mea.

Dar după ce am primit scrisoarea criptică de la Daniel, m-am simțit îngrădită şi lipsită de valoare. Poate acel sentiment era explicația pentru vizita pe care i-am făcut-o lui Tim într-o după-amiază de ianuarie şi pentru faptul că acceptasem să rămână peste noapte la mine, deşi eram conştientă că nu era bine şi că mă dovedeam egoistă. Daniel nu era potrivit pentru mine, însă era un om bun şi nu merita comportamentul meu infantil. Privind retrospectiv, îmi doream să mă fi părăsit pur şi simplu. Atunci aş fi fost numai rănită, şi asta doar în mică măsură.

I-am spus lui Daniel despre Tim. Am anulat excursia de weekend şi am pierdut avansul. Eu şi Daniel eram oficial despărțiți. Mi-a scris că în săptămânile anterioare ajunsese la concluzia că lucrurile nu erau făcute să dureze şi, desigur, avea dreptate. Scrisorile lui, pe măsură ce lucrurile se lămureau, au devenit surprinzător de răutăcioase, dar am considerat că erau pe deplin justificate. O dădusem în bară.

Într-un efort de a salva ceva din ultima mea cârpăceală, am încălcat din nou regula de trei luni a lui Eliot şi l-am invitat pe Tim la masă. Următorul weekend am târât-o pe Liza să-l întâlnească pe Tim la patinoarul local. El a luat-o de mână ca să facă împreună un tur, însă ea nu a părut încântată. De fapt, Tim mi-a zis că Liza l-a lovit în fluierul piciorului, lucru care m-a alarmat. Liza nu era un copil agresiv. I-am cerut scuze şi am certat-o pe Liza în drum spre casă. Poate, m-am gândit, cu timpul o să ajungă să-l placă.

L-am invitat pe Tim încă o dată la cină. A sosit nerăbdător, poate prea nerăbdător. După o relație tărăgănată de câteva luni, acum, brusc, îi ofeream prilejul să mă cucerească. I-a adus Lizei un cadou, iar ea a murmurat o mulțumire, a continuat să-l studieze şi a rămas

ciudat de retrasă. Observând-o, mi-am dat seama că iarăşi dădusem greş. Fusese prea devreme să-i prezint pe cineva nou. Aşa cum prevăzuse Eliot, rămâneam fără ocazii.

După plecarea lui Tim, Liza mi-a zis:

— Mamă, nu prea îmi place.

— Ce nu-ți place la el?

— E ca şi cum – a ridicat privirea în felul ei tipic, alegând parcă din aplica de pe tavan cea mai amabilă expresie, apoi uitându-se la mine – se străduieşte prea tare.

— O.K., am zis.

Am simțit că mă podidesc lacrimile şi le-am şters repede, înainte să mă vadă cedând nervos. Acționasem necugetat cu doi bărbați decenți, care mă plăcuseră. Mă simțeam ca un copil răsfățat care avea nevoie de o pauză sau poate de o bătaie la fund, în buna tradiție de altădată. Câteva săptămâni mai târziu, când am fost în stare s-o fac, am încheiat relația cu Tim.

* * *

După activitatea din toamnă şi iarnă, m-am uitat cu atenție la tablourile făcute în Maine. Tomas se arătase entuziasmat când le văzuse. Sara mă încurajase mereu să-mi urmez talentul artistic, pentru multă vreme exilat doar în cele câteva săptămâni de vară pe care le petreceam în Maine. „O să fie apreciate”, mi-a spus ea într-un e-mail, referindu-se la tablouri. Am dus câteva la înrămat, ca să aibă un aspect mai oficial şi mai prezentabil.

Între timp, notele şi cercetările lui Henry pentru carte rămăseseră la locul lor, ca nişte rude nedorite care îşi prelungiseră prea mult şederea. Din când în când, mă duceam în biroul lui şi deschideam sertarele dulapului, răsfoind documentele greu de înțeles. M-am străduit să-i citesc notițele păstrate în câteva carnețele Moleskine, dintre

cele pe care se zice că le folosea şi Bruce Chatwin[4]. După evenimentele din vară, nu mai aveam nici un interes să termin cartea lui Henry în locul lui. De fapt, aveam nevoie de multă stăpânire să nu arunc conținutul sertarelor într-un sac mare de gunoi.

Irena avusese dreptate. Fusesem atrasă de bărbați artişti şi egoişti, care absorbiseră tot aerul din cameră. Eram pregătită să încerc o viață care să nu reprezinte sfârşitul pentru mine, dar care să implice o oarecare aventură şi risc. Nu ceva fizic, precum escaladarea muntelui Everest sau traversarea deşertului Sahara, dar pentru mine, femeia care respecta cu strictețe regulile, reprezenta totuşi un act de îndrăzneală. Henry risipise darul de timp pe care i-l acordasem. Eliana îmi reamintea în toate e-mailurile ei că îi dăruisem lui Henry timpul meu şi că era important să nu pierd această oportunitate.

* * *

Am citit profilul bărbatului. Iată-l pe Derek, un băiat rău. Să-mi imaginez conținutul dulapului său. Jeanşi negri. Tricouri negre. Câteva perechi de ghete negre. O motocicletă, probabil neagră, dacă nu roşie. O haină de piele neagră care să se asorteze cu motocicleta.

Locuia în metropolă. Mi se părea o idee bună să încep să mă întâlnesc cu bărbați de acolo, să mă obişnuiesc cu ideea unui trai urbanŞi pe umărul drept se vedea un tatuaj? Da, mi-a răspuns el în primul e-mail, şi mai avea şi altele pe trup. M-am întrebat oare unde. Eu aveam un tatuaj (o pasăre-colibri pe gamba dreaptă, un cadou aniversar când

---

[4] Charles Bruce Chatwin (13 mai 1940 – 18 ianuarie 1989), romancier englez, câştigător al premiului James Tait Black Memorial pentru romanul *On the Black Hill* (1982) (n.tr.)

împlinisem patruzeci de ani), dar nu eram o dură, pasionată de motociclete, ci doar o fată care îşi dorise un tatuaj. Tipul ăsta era în mod clar un băiat rău, care îşi conducea motocicleta peste limita legală de viteză şi putea să-l bage şi pe Boris Elţîn sub masă cu băutura. Mă bazam pe asta.

Am sosit la timp la restaurantul ales de el, un local mexican din East Twenties. În pofida atmosferei festive, mă simţeam ţeapănă şi încordată în acea seară. „Nu bea prea mult, doar observă.” M-am aşezat la bar să aştept, ridicând nervoasă privirea ori de câte ori intra câte un bărbat singur. Inconfundabil, Derek a apărut câteva minute mai târziu, îmbrăcat în jeanşi negri, tricou negru, ghete negre şi o geacă de motociclist din piele neagră, uzată, aruncată pe-un umăr.

Derek a comandat pentru amândoi tequila – o excentricitate. Apoi a comandat o a doua pentru sine. Derek era un bărbat exuberant, şi n-am avut nimic împotrivă să-l las pe el să vorbească mai mult. Când chelnerul a sosit cu comanda, mi-am dat brusc seama că îmi era foarte foame şi am devorat mâncarea, prin nimic deosebită, cu mare poftă, recunoscătoare că aveam ceva de făcut cu mâinile. Mi-a vorbit un pic despre munca lui, apoi a trecut la subiectul legat de căsnicia lui, care se încheiase cu câţiva ani în urmă. Să vorbeşti despre trecutul agitat era Regula Nu nr.1 la Prima Întâlnire (citisem asta de curând la coafor, într-o revistă pentru femei), dar pe mine nu mă deranja, întrucât eu întrebasem, iar acesta era un proiect de cercetare. Povestea lui părea oarecum exersată.

— Şi mă sună nevastă-mea pe mobil, în timp ce sunt plecat din oraş într-o delegaţie, şi îmi spune că vrea să divorţeze.

A continuat să vorbească cu tristeţe despre destrămarea căsniciei lui. Pierduse o casă şi custodia unui câine mult iubit. Cumva, nu mi l-aş fi închipuit posesorul unei case. Am încercat să mi-l imaginez tunzând peluza încălţat în

ghetele negre şi cu jeanşi negri pe el. Apoi mi-am imaginat – aşa cum făceam de multe ori – cât de aprig ne-am fi luptat eu şi Henry pentru custodia Lizei.

Derek, acum puțin amețit după încă două tequila, părea un bărbat inteligent, capabil de dragoste, dar încă profund îndureratŞi nu era un om pe care să-l prezint vreodată Lizei. Nici cineva cu care să fac sex, nici măcar o dată. Până şi un scurt sărut ar fi părut periculos.

Chelnerul a adus nota de plată. Am scos rapid portofelul şi l-am întrebat pe Derek dacă puteam împărți cheltuiala. El mi-a respins oferta cu un comentariu murmurat: „Puicuțele nu plătesc”.

„Uau, ia te uită!” Ultima oară când fusesem numită „puicuță” (cândva prin anii şaptezeci?), cine o făcuse fusese beştelit zdravăn. În seara asta, părea că nu merită efortul să mă plâng. Cu un oarecare sentiment de vinovăție, am aruncat o privire spre nota de plată. Nu era mică, mai ales pentru o primă întâlnire, care mai era şi ultima pe deasupra. Dar m-am consolat, mare parte din cheltuială fiind pentru băutură.

Am plecat. El mi-a ținut uşa să ies şi afară m-a luat cu brațul pe după umeri. „Este un gest de afecțiune sau de dorință, ori doar are nevoie să se sprijine de cineva?”

— E devreme, a bolborosit el. Ce zici de-o sticlă de şampanie? Vrei să vii pe la mine? Să bem ceva?

Anna, Chloe şi orice alt prieten care ținea la mine mi-ar fi spus să chem chiar atunci un taxi şi să plec acasă. Dar chiar voiam să văd cum trăieşte. Uitându-mă la ochii lui sticloşi, nu mă simțeam în nici un pericol. Era beat şi sentimental. Eu eram trează şi indiferentă. Dată fiind starea lui actuală, eram destul de sigură că puteam să-mi port singură de grijă. Simțeam o mare plăcere ca, fiind cu mintea limpede, să-mi las curiozitatea să se dezlănțuie. Voiam să-

mi deschid larg ochii, să văd tot ce se putea vedea, şi apoi să chem un taxi care să mă ducă acasă.

Am mers pe jos pe Third Avenue până la cel mai apropiat magazin de băuturi. Derek şi-a luat braţul de pe umerii mei şi s-a dus, clătinându-se uşor, spre vitrina frigorifică. A luat o sticlă de Veuve-Cliquot. Nu m-am oferit s-o plătesc, ci am aşteptat liniştită lângă casă, în timp ce el bâjbâia după card şi semna greoi chitanţa.

L-am urmat pe scările de lemn spre holul mizer, care se prăbuşea în unele locuri şi era şubred în celelalte. „Încă pot să mă întorc şi să amân sine die întâlnirea asta."

În timp ce urca împiedicat spre palierul de la etajul întâi, Derek s-a întors spre mine, de parcă ar fi fost răsucit de o pală puternică de vânt, şi a arătat spre uşa apartamentului unui vecin.

— Ţăcănit, a mimat el, răsucindu-şi arătătorul în dreptul tâmplei.

S-a întors din nou şi s-a izbit cu capul de grinda de susţinere aflată de-a lungul palierului. S-a clătinat, părând ameţit, apoi s-a oprit şi s-a clătinat iar, ridicându-şi mâna la frunte. Sângera puternic, şi sângele picura pe podea.

— M-am tăiat. M-am tăiat rău, a zis.

Rana avea cel puţin doi centimetri lungime şi sângele practic ţâşnea din ea. Sângele mă înspăimânta şi mă făcea să-mi vină rău. „La dracu'! Numai în New York se putea întâmpla una ca asta."

— Poate ar trebui să mergem la Urgenţă, i-am spus. S-ar putea să ai nevoie de copci. E posibil să ai o comoţie.

— Nu, nu, nu vreau. Mă simt ca un tâmpit. Pur şi simplu mă dădeam mare pentru tine şi totul era... mergea atât de bine.

Îmi părea rău pentru el, sincer. Voia să îl plac. Nu mă cunoştea deloc. Nu ştia că această seară nu era decât un proiect de cercetare.

— O.K., am spus. Hai să curățăm asta.

A reuşit să urce scările spre apartamentul lui, a bâjbâit după chei, a deschis uşa şi s-a prăbuşit pe o canapea – neagră – aflată chiar lângă uşă.

În timp ce zăcea acolo, am cercetat rapid apartamentul. În bucătăria minusculă domnea dezordinea specifică unui burlac. După câteva căutări prudente, am descoperit ceea ce părea o cârpă de bucătărie curată, acceptabilă în absența unui sul de prosoape de hârtie. I-am adus cârpa lui Derek, care mă urmărise cu o privire amețită prin cameră. Acum părea să-şi mai fi revenit şi a început să-şi tamponeze sângele de pe frunte.

Pe spatele uşii încă întredeschise a apartamentului am observat un colaj cu fotografii ale familiei sale şi una cu o femeie cu o înfățişare foarte cool, pozată într-un peisaj bătut de vânt. Părea genul de femeie cu care Derek ar fi trebuit să iasă. Arăta ca şi cum s-ar fi simțit foarte confortabil pe şaua unei motociclete.

Sângerarea se oprise, şi el m-a lăsat să mă uit la tăietură.

— Derek, chiar trebuie să mergi la spital. E o tăietură adâncă. Cred că ai nevoie de copci.

— Dar nu vreau să fac asta. Mă doare. Poimâine plec din oraş şi atunci va trebui să mă duc undeva să-mi scoată firele.

— Trebuie să mergem la spital să fii cusut. O să fie bine, merg şi eu cu tine.

Pe stradă mi-am dat seama că nu mai fusesem într-un spital de la moartea lui Henry. M-am gândit la asta şi m-a cuprins teama. Am început să plâng. Derek s-a oprit în mijlocul drumului.

— Ce s-a-ntâmplat? E-n regulă. E doar o tăietură.

Nu puteam să-i explic despre ce era vorba – nu acolo. M-a luat de mână. Era plăcut să existe o conexiune la un anumit nivel, orice nivel. Atât de multe sentimente ascunse nu vor fi

niciodată împărtăşite între noi: durerea mea, pe care el nu putea s-o înțeleagă, ruşinea şi dezamăgirea lui legate de ceea ce sperase pentru această seară.

Am stat în sala de aşteptare a camerei de gardă pe scaunele de plastic viu colorate. L-am întrebat de munca lui şi a părut să se mai relaxeze puțin.

Stătea aplecat în față, uitându-se cu atenție la mine. Mă făcea să mă simt stânjenită. Mă privea atât de direct şi încă era nesigur din cauza tequilei îngurgitate.

— Stai liniştit şi relaxează-te, i-am spus, o să stăm aici o vreme.

— Nu vrei să mă uit la tine?

— Poți să te uiți la mine.

I-am simțit regretul că pierduse ocazia să încerce să mă cucerească în acea seară. Am înțeles că era la fel de singur ca mineŞi nici măcar nu avea un copil încântător la care să se întoarcă, aşa cum aveam eu. În acea clipă, de-abia aşteptam să mă duc înapoi la casa fratelui meu din Brooklyn, unde Liza îşi dormea somnul dulce. De-abia aşteptam să o sărut pe obraz. Derek mi-a admirat tatuajul de pe gambă. Am simțit că ar fi vrut să-l atingă, dar nu a făcut-o.

În cele din urmă, o asistentă i-a strigat numele, şi Derek a plecat să fie tratat. Mi-am aranjat haina pe un scaun şi m-am sprijinit de ea. La un moment dat, ceva mai târziu, am simțit o mână atingându-mi umărul. Ațipisem. Derek a părut surprins că nu dispărusem deja în noapte. Tăietura îi fusese prinsă cu un tip nou de lipici pentru piele, fără copci.

— Sunt obosită, am rostit cu hotărârea calmă care urmează după o rezolvare fericită a unei crize medicale. Aş vrea să merg acasă acum.

Afară, o sclipire bine-venită de galben a trecut pe lângă noi şi Derek s-a repezit pe stradă într-un gest cavaleresc ca să oprească taxiul. Până să ajung lângă maşină eram

epuizată, aşteptând cu nerăbdare căldura şi liniştea drumului până acasă. Când am apucat mânerul portierei, Derek m-a prins şi m-a sărutat pe gură cu putere şi cu o oarecare pasiune. M-am întors şi m-am suit în taxi, uşurată şi teribil de obosită.

Dar, în timp ce maşina se îndepărta de trotuar, mi-am zis că nu era un om rău, absolut deloc, doar o persoană confuză, care încă încerca să înțeleagă cum de i se sfârşise căsnicia şi ce să facă acum cu restul vieții lui. Semăna foarte mult cu mine.

* * *

Eliot mi-a zis că poate totuşi ar trebui să luăm masa împreună. Eram curioasă să-l întâlnesc, după atâtea conversații antrenante. În etapa noastră de flirt prostesc – o distragere încântătoare de la eşecurile pe care le înregistrasem în Ținutul Bărbaților – se simțea nevoia unei acțiuni într-un sens sau altul. Speram că fusesem suficient de pedepsită după întâlnirile cu Daniel şi Tim. O întâlnire cu Eliot – care eram destul de sigură că mă plăcea, în ciuda faptului că dovedisem în mod evident că nu puteam fi de încredere – părea o aventură destul de lipsită de riscuri.

— O.K., Eliot, hai să ne întâlnim. Weekendul ăsta vin în vizită la ai mei. Cred că pot să le-o las pe Lizie o noapte.

— O să mă întorc mâine-dimineață. Mă duc doar să iau masa cu un prieten.

Am zis asta în timp ce aruncam o privire rapidă la panourile rutiere, încercând să mă port firesc. Părinții mei m-au privit curios pe măsură ce le expuneam planul şi pregăteam totodată cina pentru Liza. Ne aflam în bucătăria din casa lor de vacanță din Connecticut, care se găsea cam la patruzeci şi cinci de minute de casa lui Eliot.

— E deja târziu, mi-a zis tata, uitându-se la ceas. N-o să fie nici o problemă să conduci noaptea pe drumul de întoarcere?

De la moartea lui Henry, părinții mei deveniseră foarte protectori, lucru pe care îl apreciam de obicei.

— Ah, are o cameră de oaspeți. Locuieşte într-o casă mare.

Mă simțeam ca o adolescentă prefăcută, regresia mea fiind acum deprimant de completă. Nu-i de mirare că Daniel se săturase de mine.

Tata a ridicat din umeri în vreme ce am continuat să pregătesc masa pentru Liza. Eram recunoscătoare pentru grija manifestată şi pentru faptul că mă cunoştea destul de bine ca să lase lucrurile aşa, fără să pună prea multe întrebări. Punând farfuria în fața Lizei, m-am gândit că acesta ar putea fi un talent util pe care să-l cultiv pentru perioada adolescenței fiicei mele.

Casa lui Eliot era mai mare decât mă aşteptam. Avea singur grijă de grădină, îmi spusese cu mândrie. Chiar şi acum, iarna, răzoarele erau îngrijite cu atenție, plantele perene tunse şi acoperite cu un strat protector de frunze. Eu îmi abandonasem cu totul grădina. Dar, văzându-i eforturile, am simțit dorința să profit de spiritul de renaştere a primăverii ce avea să vină. Aveam să încerc să recuperez florile, dacă nu muriseră deja din cauza neglijenței mele şi a gerurilor din iarnă.

În timp ce Eliot pregătea primul fel de mâncare, crevete la grătar, eu m-am suit pe tejgheaua din bucătărie ca să nu mă simt micşorată cu totul de înălțimea lui. După cină şi câteva pahare de vin, consumate în timp ce stăteam întinşi şi ne giugiuleam pe canapea (pe canapea, toată lumea are aceeaşi înălțime), m-a convins – nu a fost foarte dificil – să nu dorm în camera de oaspeți.

Eliot era un amant plin de afecțiune, copleşindu-mă cu atenții şi complimente care păreau reale. Dar, după ce a adormit ținându-mă în brațe, am rămas trează în decorul nefamiliar, ascultând cum picură robinetul la baie, frământându-mă în legătură cu Liza şi cu soarta mea.

Totuşi, dimineața m-am trezit binedispusă, de parcă fusesem purificată şi eliberată. Am făcut câteva piruete în livingul său spațios, în timp ce Eliot pregătea cafeaua şi chicotea. Nu-mi păsa dacă mă credea un pic sărită. Mi-a servit un mic dejun copios şi m-am încălzit cu un duş minunat. În timp ce mergeam spre maşina mea plină de noroi, am aruncat o ultimă privire, apreciativă, spre jeepul său adorabil, un BMW M argintiu, parcat pe alee. Eliot ducea o viață plăcută, dar nu avea să fie şi viața mea. Cu fiecare zi, mă apropiam mai mult de ideea de a mă muta înapoi în Brooklyn.

„O să rămânem prieteni”, m-am gândit, sperând că asta se va întâmpla. Conştientă de ultimele mele eşecuri, nu prea aveam încredere în mine că nu o să stric o relație adevăratăŞi tot era prea înalt.

Curând după aceea a întâlnit o altă femeie – şi ea înaltă. Au părut de îndată să fie potriviți unul pentru celălalt. Ea voia să se mărite. El voia să se însoare. Iar eu m-am simțit norocoasă să-l am pe Eliot ca prieten, cineva care îmi dorea binele, pe care puteam conta să mă facă să râd de propriile slăbiciuni, care îmi putea spune că sunt drăguță, chiar şi când mă simțeam o cotoroanță urâcioasă. Fusese prima mea întâlnire care putea fi considerată un succes răsunător. Ne distraserăm şi nimeni nu avusese de suferit.

* * *

Incursiunea mea în ale întâlnirilor fusese instructivă, dar deseori mă simțeam deprimată şi singură. Plângeam noaptea şi băteam cu pumnii în pernă. Liza mă privea cu

îngrijorare, ceea ce mă făcea, la rândul meu, să fiu îngrijorată pentru ea. La sfârşit de săptămână continuam să fug cu ea în metropolă. La fratele meu şi la soția lui viața părea confortabilă, cel puțin pentru câteva zile.

Eu şi Liza băteam străzile vechiului cartier. Într-o zi am dus-o să vadă casa unde locuiam cu Henry atunci când se născuse ea. Proprietarii o vopsiseră într-o nuanță de roz somon care a încântat-o. Îmi era prea teamă să o întreb direct ce părere avea în legătură cu mutarea, aşa că încercam să umplu weekendurile cu distracții pe care nu le puteam găsi în orăşelul nostru. Mergeam la filme, ne plimbam prin grădina botanică, luam prânzul la cafenele de pe Seventh Avenue. Uneori ajungeam şi la magazinul lui Sfarmă-Inimi. Reuşisem să încropesc o conversație care îmi permisese să-i las o carte de vizită. Dar auzisem că are o prietenă sau, în orice caz, că se întâlnea cu cineva. Întâlniri. Indiferent ce o mai reprezenta şi asta.

* * *

Am avut o scurtă aventură cu un prieten.

Într-unul dintre weekendurile petrecute în metropolă, l-am sunat şi ne-am întâlnit în Brooklyn ca să bem ceva. Poate că margarita era de vină. Fiindcă nu beam aşa ceva prea des, îmi provoca imediat o stare de euforie.

L-am privit, bucuroasă să-i văd chipul frumos şi familiar, şi i-am zis:

— Uneori aş vrea să putem fi împreună – fiindcă îl plăceam şi ştiam că şi el mă plăcea.

S-a uitat surprins la mine şi am simțit imediat că mă înroşesc până în vârful urechilor ca o netoată. Ce spusesem? Era cu zece ani mai tânăr ca mine. De când îl ştiam, îmi tot spusese că este foarte dornic să se însoare şi să aibă copii, două lucruri pe care avea dreptul să le

dorească, dar pe care nu credeam că aveam să le mai fac vreodată.

Era târziu după plecarea de la restaurant şi l-am rugat să mă conducă acasă la fratele meu. În întuneric, am bâjbâit după cheile de la poarta casei, în timp ce el stătea câțiva paşi mai în spate, aşteptând. Mi-a zis că vrea să mă sărute. Fără să mă gândesc prea mult la consecințe, l-am privit apropiindu-se de mine. Ne-am sărutat în prag.

Uitasem că un sărut putea să mă facă să mă simt extrem de prețuită, dar el mi-a adus aminte. L-am tras în micul spațiu din spatele porții şi am continuat să ne sărutăm, începând să ne pipăim cu nerăbdare.

După aceea ne-am mai întâlnit de câteva ori. A venit în vizită (Liza era plecată, în siguranță), iar într-un weekend m-am dus eu la apartamentul lui, unde mi-a servit o cină savuroasă cu pui şi ne-am uitat la un film. Mai târziu, am avut parte de o partidă minunată de sex şi am dormit îmbrățişați în patul lui. M-am străduit – m-am străduit din răsputeri – să-mi imaginez un univers în care relația asta ar fi putut să meargă pentru toți. Dar nu am reuşit.

* * *

Într-o duminică foarte caldă de sfârşit de martie 2004, am lăsat-o pe Liza cu fratele meu şi cumnata mea ca să merg la o oră de yoga în Manhattan înainte să ne îndreptăm înapoi la tren. Petrecuserăm weekendul împreună mâncând, jucându-ne diverse jocuri, cărți şi rummy. Când era mică, o lăsam pe Liza să câştige, până când am observat că mă bătea cu uşurință. Acum eram obişnuită să pierd, în ciuda tuturor eforturilor depuse.

După ora de yoga, mi-a făcut plăcere să mă schimb în hainele de stradă în micuța garderobă adăpostită după o draperie. Aerul de afară era cald şi proaspăt, cerul – albastru şi lipsit de smog. Mă bucuram să fiu în metropolă,

să aud sunetele automobilelor şi gâfâitul autobuzelor, frânturi de conversații telefonice. Iubeam să fiu parte a acestui organism urban ciudat, care îmi permitea să pot aparține de ceva, în acelaşi timp păstrându-mi anonimatul. În ciuda zgomotelor din jur, pe dinăuntru mă simțeam liniştită. Mi-am scos celularul şi am format numărul de acasă al Annei.

— Sunt hotărâtă, Anna. Haide să ne mutăm înapoi în marele oraş. Cred că putem s-o facem.

— Oh, a exclamat ea. Sunt atât de bucuroasă!

— Hai să ne promitem că o să ne ajutăm una pe alta în povestea asta. O să avem nevoie de o mulțime de planuri.

M-am gândit la chinul care ne aştepta – să ne demontăm viețile din casele noastre mari şi să ne mutăm înapoi în oraş, unde inevitabil urma să trăim în nişte cutii de pantofi, prin comparație.

— Va trebui să păstrăm secretul o vreme, a zis Anna.

M-am gândit la Emily, care nu avea să fie foarte fericită că plecam din orăşel. Era posibil chiar să se simtă trădată dacă păstram secrete planurile.

— Cred că ai dreptate. Dar o să fie bine, nu?

Mi-am imaginat casa plină de cutii, şi am realizat brusc că cel puțin jumătate din mobilă trebuia să dispară. Ca să nu mai pomenesc de găsirea unei şcoli pentru Liza.

— Da, o să fie bine, a răspuns Anna, probabil imaginându-şi la rândul ei chinul mutării. Mă simt de parcă am avea nevoie de neveste, nu de soți.

— S-ar putea să ai dreptate în privința asta.

— Hei, a propus Anna cu o sfială prefăcută, vrei să fii nevasta mea?

— Desigur, am râs, dacă o să fii şi tu nevasta mea.

Am continuat să merg pe Lafayette Street, către University, unde, cuprinsă de un entuziasm subit, mi-am permis imboldul să intru în magazinul meu de haine favorit

(şi scump). Am plecat de acolo jumătate de oră mai târziu, îmbrăcată cu o rochie de-abia cumpărată, cu volane, neagră şi cu model, foarte şic şi care îmi venea de minune, tocmai potrivită pentru fata de oraş care voiam să redevin.

Partea a patra – Lumina zilei

Paisprezece

aprilie–septembrie 2004

„Cum magazia mea
A ars
Nimic nu mai opreşte acum
Priveliştea lunii strălucitoare.“

Masahide

După multe preparative, într-o după-amiază după şcoală, m-am dus să o văd pe Emily. Credeam că eram pregătită pentru ce-i mai rău şi că alegerea unui moment obişnuit din săptămână mă va ajuta să-i dau vestea. Privind retrospectiv, îmi dau seama că am găsit un moment îngrozitor să-i spun că o să mă mut. Eram amândouă obosite după o zi lungă şi eram singure în bucătărie, fără Justin, soțul ei, care ar fi uşurat şi îndulcit acele clipe dificile.

Am inspirat adânc, am început să-i prezint noutățile şi mi-am dat rapid seama, văzând cum ochii i se umplu de lacrimi, că îmi calculasem total greşit mişcarea. Mi-a spus că e devastată, m-a luat de mână şi a început să plângă. M-am simțit nefericită şi revoltată în acelaşi timp. Nu-i făceam asta înadins, era doar din cauză că nu-mi mai suportam viața şi voiam să scap. Nu puteam să mai trăiesc aşa de aproape de Cathy, care îmi făcuse atâta rău. Numai gândul la ea mă arunca în valuri de nefericire şi de furie. Dar acum Emily se simțea abandonată într-un fel pentru care nu exista soluție.

Efectele acestei seri au apărut rapid. Ceea ce ne despărțise întotdeauna pe mine şi pe Emily fusese diferența dintre viața mea profesională şi viața ei de mamă şi de artist care stă mai tot timpul acasă. Uneori aveam dispute pe tema asta – când eu sugeram, prudentă, posibile oportunități de muncă sau când ea dorea să facă o pauză lejeră de masă în timpul unei săptămâni în care aveam termene de predare strânse. După o lună, ceea ce începuse ca o ciorovăială de moment, care, în alte împrejurări, s-ar fi rezolvat printr-o tăcere telefonică de câteva zile, a degenerat într-un conflict mai amplu, pentru care nu am putut găsi o soluție elegantă.

Acum, ca nişte şcolărițe ranchiunoase, nu mai vorbeam una cu cealaltă. Catastrofa reprezentată de moartea lui Henry ne chinuise de când mă dusese la spital, după prăbuşirea lui în bucătărie. Din acea zi, ea tot aşteptase întoarcerea fostei ei prietene, dar femeia care fusesem atunci şi pe care acum o simțeam ca pe cineva cunoscut odinioară, dar pe care nu mai puteam s-o vizualizez, dispăruse de multă vreme. Nu aveam idee unde şi încă nu aveam o idee clară în ce o să mă transform. Voiam să mă simt ca o persoană pe care puteam cu sinceritate s-o numesc eu însămi. În acest moment eram pierdută pe drum – temporar, speram eu – şi eram disperată să ajung undeva. Primul pas era plecarea de aici. Al doilea era să accept că acest lung proces de reconstrucție va implica exact ceea ce poeta Elizabeth Bishop numea „arta de a pierde" – atât oameni, cât şi lucruri –, şi asta nu avea să fie foarte plăcut. Până în acel moment, pierdusem deja mulți oameni şi consideram (corect, după cum s-a dovedit) că procesul încă nu se terminase.

După eşecul cu Emily, am simțit că trebuie să vorbesc cu Liza despre planurile de mutare, înainte să audă de la alții. Era dificil să-i explic motivele, fără să-i spun despre Cathy. Am încercat să îi prezint mutarea ca pe o nevoie de-a mea de a o lua de la capăt, dar ea nu voia să o ia de la capăt, şi m-am simțit egoistă, luând-o de la o şcoală pe care o iubea, de lângă prietenii şi casa ei. Ura ideea şi am petrecut împreună multe seri pline de lacrimi. Întotdeauna mă întreba: „Dar de ce?"

* * *

Până la sfârşitul lunii mai, după alte câteva întâlniri nereuşite în timpul primăverii, mă săturasem până peste cap de bărbați. Era mai rău ca în liceu, senzația că, la patruzeci şi patru de ani, nu ştiam mai multe decât o

adolescentă nerăbdătoare. M-am decis să fac o pauză. Poate după vară o să am mai mult noroc.

Apoi, în ziua când mă hotărâsem să-mi şterg profilul online, a apărut un nou bărbat. Epistolele cu umor sec ale lui Will m-au făcut din nou să râd şi slujba pe care o avea părea grozavă. Locuia în metropolă. Încă şi mai bine, chiar în Brooklyn, la doar câteva străzi distanță de casa fratelui meu.

După un schimb de vreo şase e-mailuri, într-o seară, Will m-a sunat. Avea o voce prietenoasă, cu un accent pe care nu l-am putut identifica – poate canadian? Nu, era din Wisconsin. Crescuse într-o familie numeroasă dintr-o zonă rurală, fiind numărul şase din şapte copii. Mi-a trimis o poză cu toți copiii strânşi în grup, toți arătând de parcă se jucaseră în pădure cu cinci minute mai înainte. Deşi nu fusese niciodată căsătorit, nu părea să fie deloc deranjat de ideea unui copil de şapte ani.

— De-abia aştept s-o cunosc, mi-a zis. O să fie grozav!

Liza a trecut pe lângă mine şi m-a întrebat cu cine vorbesc.

— Vreau să-l salut, a insistat ea când i-am oferit răspunsul vag că vorbeam cu „un prieten”.

I-am dat Lizei telefonul şi, spre surprinderea mea, ea şi Will au discutat vreme de douăzeci de minute despre şcoală şi prietenii ei, în timp ce eu intram şi ieşeam din cameră, profitând de conversația lor ca să duc rufele spălate sus şi să scot gunoiul în stradă. M-am întrebat dacă făcea bine că se implicase într-o discuție atât de lungă cu un copil pe care nu-l întâlnise niciodată. Indiferent cum ar fi stat lucurile, părea să fie exact ceea ce aveam nevoie.

Şi apoi m-a sunat Sfarmă-Inimi. Pasiunea pentru el nu-mi trecuse niciodată. Încă simțeam o dorință fizică pentru ceva din el, ceva care semnifica numai necazuri. Dar, desigur, când i-am auzit vocea la telefon am fost încântată.

— Voiam să văd dacă nu vrei să ieşim împreună sâmbăta asta, a început, oarecum ezitant. Să mergem să luăm masa, să vedem un film?

— Trebuie să spun, am remarcat, observând, o clipă prea târziu, că tonul meu era un pic mai aspru decât aş fi dorit, că momentul ales pare cam ciudat. De ce mă suni acum? Nu te întâlneşti cu cineva?

— Păi...

— Deci, acum s-a terminat?

Aş fi vrut să-mi dau una. Începeam să par un inchizitor sau o directoare de şcoală rigidă, deşi un mic drăcuşor îmi şoptea la ureche: „Du-te, du-te, ieşi cu el. E doar o masă."

— Haide, a rostit Sfarmă-Inimi cu căldură, ieşi cu mine. E doar o masă.

— Lasă-mă să mă gândesc. Te sun eu înapoi.

A doua zi l-am sunat.

— O.K., o să iau masa cu tine. Dar să nu ne complicăm cu filmul de data asta.

Mi-l şi imaginam profitând de sala de cinema întunecată şi pe mine bucuroasă să-l las să profite de sala de cinema întunecată.

Voiam să ies cu el, dar aveam îndoieli în legătură cu tipul ăsta. Când pomenisem în glumă de pasiunea mea pentru el unei femei pe care o cunoşteam din cartier, aceasta remarcase fără menajamente că, după părerea ei, Sfarmă-Inimi aducea „necazuri". Nu mai aveam nevoie de alte probleme.

Partea cu pasiunea era o forță care, eram sigură, urma să mă dea complet peste cap. Aveam să ies cu el, să ne sărutăm, să facem sex – aveam să fiu pierdută. Urma să încerc să-l înțeleg luni de zile sau poate un an, până când s-ar fi săturat de viața mea deseori plicticoasă, făcută după un program, de femeie cu copil, şi ar fi început o relație cu altcineva. Aveam să încep să fac din tipul ăsta o prioritate,

aşa cum făcusem cu Tomas, chiar şi cu Daniel pentru scurtă vreme. Dar, spre deosebire de Tomas, care fusese foarte mulțumit să deseneze împreună cu Liza şi să joace „Atac”, nu mi-l puteam imagina pe Sfarmă-Inimi în afara magazinului său, implicat într-o viață domestică. Aveam nevoie de cineva care putea să facă asta, care voia să facă asta, care nu dorea nimic mai mult decât să facă asta.

„Dar o cină nu o să fie atât de îngrozitoare. Poate o să pot să mi-l scot din minte şi, apoi, din viață.”

În acea seară l-am sunat pe Will.

— Uite ce e. Există un bărbat. Am făcut o pasiune grozavă pentru el. Iar acum m-a invitat în oraş. Cred că ar trebui să ies cu el, ştii, doar ca să mi-l scot din minte.

M-am simțit ca o idioată, auzind şi apoi chiar crezând cuvintele pe care le rosteam.

După o pauză, Will a zis:

— Hm, nu vreau să ieşi în oraş cu tipul ăsta. Te rog, nu te duce.

Iată o opțiune. Will îmi spunea ce simțea într-un limbaj clar şi direct. Ceea ce cerea şi oferea avea ceva savuros, ceva hrănitor şi sănătos, ca o mâncare cu proteine. Lucrurile puteau să nu meargă între noi dintr-un milion de motive, dar puteau să meargă la fel de delicios ca o tocană înăbuşită preparată cu mare grijă, care are un gust mai bun a doua zi, plină de arome bogate şi complicate, care să întruchipeze acea idee de *umami* pe care Henry se străduise s-o înțeleagă.

Pe de altă parte, Sfarmă-Inimi probabil – nu, despre asta puteam fi absolut sigură – se va dovedi a fi ca o pungă de alune M&M pe care le cumpăr mereu la standul de la cinematograf, rup pachetul, le savurez cu încântare şi regret mai târziu, când mă apucă greața. După o pungă de alune M&M, nimic nu mai are gust bun. Nici măcar plăcinta de casă cu zmeură.

Savoare sau dulceață? Dulceață sau savoare?

— Bine, nu mă duc. În schimb, o să iau masa cu tine.

Prima noastră întâlnire nu a fost foarte promițătoare. Cu o săptămână în urmă, Will suferise un accident minor cu bicicleta şi ignorase zgârietura de pe cot care rezultase în urma căzăturii. Este dificil să-ți vezi propriul cot, aşa că nu băgase în seamă durerea care persistase câteva zile. Când îşi dăduse seama că rana se infectase, trebuise să meargă la Urgență, apoi stătuse în spital câteva zile, conectat la o perfuzie cu antibiotice. La o zi după externare, în timp ce stăteam față în față la masă, nu mi se părea că arată prea sănătos; de fapt, eram îngrijorată că s-ar putea să cadă cu fața în farfurie. Toată discuția despre vizitele la spital îmi dăduse o senzație neplăcută. Totuşi, am hotărât că săptămânile de scrisori şi conversații telefonice meritau o a doua întâlnire.

De data asta ne-am întâlnit în oraş. Am mâncat sushi; eu m-am cam amețit bând sake. Eram atât de îngrozită de faptul că el era blând, amuzant şi atent, fără să fie şi insistent, încât practic am fugit de el după masă, sub pretextul că trebuia să prind un taxi, repede, imediat, ca să nu scap trenul către casă.

O săptămână mai târziu, Will a venit cu trenul, şi eu l-am luat de la gară pentru un picnic lângă râu. Pregătisem friptură de pui cu salată proaspătă, pâine şi brânză. El adusese o sticlă de vin. După ce am mai băut ceva vin, am început să ne sărutăm, aşezați pe pătură sub copaci. Alegându-l pe el, mă simțeam ca o fată din anii cincizeci, un pic ruşinoasă şi precautã, nervoasă şi stânjenită, dorindu-mi să o fi adus cu mine pe Liza pentru susținere, în loc să o fi lăsat cu o babysitter, excelentă de altfel. Dar de data asta chiar aveam de gând să ascult sfatul lui Eliot.

— Nu ar trebui să grăbim lucrurile, mi-a zis Will. Hai să vorbim şi să ne cunoaştem mai întâi.

Tipul ăsta părea să-mi fi citit gândurile. Sau poate că nu mă plăcea suficient de mult. Dar am continuat să vorbim şi să ne scriem zilnic e-mailuri. Am botezat această decizie de a ne cunoaşte încet unul pe celălalt „Planul”.

Câteva săptămâni mai târziu, m-am dus din nou în Brooklyn. Am sosit acasă la el şi m-am uitat prudentă din uşă la apartamentul lui modern şi ordonat de burlac. Pereți albi, un peşte-trofeu atârnat pe un perete, o canapea minunată, roşie, aşezată pe un covor cu totul nepractic, dar îmbietor, alcătuit din „tăieței” lungi din lână crem. În nişte cutii albe şi mici aranjate pe un perete în şiruri aflate la distanțe egale se găseau vaze minuscule de sticlă, fiecare conținând câte o gerbera viu colorată. Am rămas pe loc, admirând priveliştea, gândindu-mă că ultimul bărbat cunoscut cu un asemenea gust desăvârşit în decorarea casei era homosexual. Dar când am păşit peste prag, Will m-a ridicat în brațe, m-a dus în dormitor şi m-a aruncat pe pat.

După acel weekend şi cu câteva săptămâni mai devreme decât i-ar fi plăcut lui Eliot, l-am invitat pe Will să o cunoască pe Liza. Ea l-a bătut măr la dame, stând pe podeaua vopsită în albastru din bucătărie, unde, din fericire, nu mai vedeam imaginea trupului lui Henry.

Will a râs după ce a fost bătut. Remarcând interacțiunea lor firească, mi-am zis că poate nu era deloc o idee rea să o las pe Liza să-mi aleagă prietenul. M-am întrebat ce văzuse la el atât de rapid, de ce se simțise atât de repede în largul ei. Eu încă nu reuşeam asta, dar, pe de altă parte, acceptasem ideea că aproape nimic nu mă făcea să mă simt foarte în largul meu. Aveam să fiu răbdătoare şi să aştept să se întâmple asta. Câtă vreme Liza îl plăcea, urma să înaintez un pic mai mult în vâltoarea râului.

* * *

I-am scris Elianei despre Will, iar ea s-a bucurat pentru mine.

„Cu cât începi să înfloreşti mai mult, mi-a scris ea, şi cu cât în ființa ta pătrunde mai multă vindecare, dragoste, compasiune, cu atât mai mult vei începe să găseşti persoane care nu numai că te admiră, dar care vor să aibă grijă de tine şi să te prețuiască tot mai mult."

Acum corespondența noastră se rărise. Nu din cauză că apreciam mai puțin scrisorile Elianei, dar eram fericită să văd că amândouă mergeam înainte cu noi planuri. Ne scriam despre muncă, ea îmi împărtăşise începuturile unei relații care părea cu totul diferită de cele din trecutul ei. Noul ei prieten părea să fie un bărbat calm şi iubitor, iar legătura dintre ei, un adevărat parteneriat.

Will venea vinerea după serviciu şi stătea până luni dimineața. Îl conduceam la gară, aşa cum procedau şi celelalte femei ai căror soți făceau naveta. Dar eram fericită că îmi era numai prieten, nu soț. Eram bucuroasă să am propriul spațiu în timpul săptămânii şi să-l văd din nou când se întorcea.

Will zicea, în glumă, că eram o franțuzoaică extravagantă (poate în ciuda pasiunii mele pentru fustele cu volane) şi a început să mi se adreseze într-un stil franțuzesc. Aşa că acum eram Jzhooleee. Dimineața îmi cânta cântecele cu calambururi inventate, care mă făceau să râd în hohote ca o toantă, într-un fel care era cu totul nou pentru mine. Ca după nişte exerciții riguroase, muşchii pieptului şi ai gâtului mă dureau. Părea un miracol să-mi redescopăr simțul umorului. Curajos, după câteva luni de relație, Will s-a aventurat chiar să facă nişte glume despre soțul meu mort, care m-au făcut să-mi vărs cafeaua de dimineață.

În principal, apreciam modul cum era capabil să asculte întreaga mea poveste despre anul precedent fără să o ia la fugă cât îl țineau picioarele. Am descoperit că aveam nevoie

să vorbesc mult, să mă asigur că ştia tot, astfel încât să se dovedească răbdător cu mine în timp ce eu sortam tot acel bagaj. Mi-a spus că îmi înțelegea nelinişte, dar nu s-a dat înapoi să-şi exprime interesul să continuăm ceea ce am început.

Călătoria prin aceste lungi conversații a scos la iveală coincidențe ciudate. S-a dovedit că, în timp ce eu şi Henry locuiam în Brooklyn cu fiica noastră nou-născută, Will, care pe atunci urma cursuri postuniversitare, locuia chiar după colț. Trecusem pe strada lui de nenumărate ori, împingând căruciorul Lizei, încercând s-o adorm.

— Nu m-ai văzut niciodată, am glumit, împingând un cărucior Maclaren cu carouri albastre şi verzi, cu o mulțime de plase de cumpărături agățate de mânere? Obişnuiam să-i cânt melodii de Gershwin ca să o adorm.

Am început să cânt un vers din *Our Love Is Here to Stay*.

Ei, poate că mă văzuse, a zis el, râzând probabil de felul cum cântam. Făcuserăm cumpărături în aceleaşi piețe şi mâncaserăm în aceleaşi restaurante, dar în acea perioadă probabil că el încerca să se ferească de asaltul plimbăreților din Park Slope, în drum spre apartamentul lui, ca să studieze, în timp ce eu eram cufundată cu totul în piureuri de mazăre şi îngropată în scutece.

Poate că în 1996 Will nu era interesat să fie părinte, dar acum era foarte motivat. Am ajuns repede să-mi dau seama că a creşte un copil cu acest bărbat avea să fie o experiență cu totul diferită de cea pe care o trăisem cu Henry. Will nu încerca să concureze cu mine; voia să înceapă o relație adevărată cu Liza. După faza de „lună de miere”, Will acceptase cu eleganță cele câteva săptămâni în care Liza se retrăsese un pic, dar după aceea ea revenise cu mult entuziasm. Nu-l putea căpăta înapoi pe tatăl ei „adevărat”, dar, până la urmă, şi tipul ăsta era foarte bun. Era

amuzant, ştia să asculte şi era fericit să joace tot felul de jocuri, chiar şi „Atac”.

În contrast cu certurile usturătoare şi distructive pe care eu şi Henry le avuseserăm de-a lungul anilor, disputele ocazionale cu Will păreau să reprezinte un pas înainte. Am descoperit că amândoi aveam firi solitare. În vreme ce slujba lui presupunea întâlniri şi contacte cu multe persoane, în weekenduri stătea cu mine şi cu Liza fără multă agitație. Noaptea mă ținea cu tandrețe în brațe şi mă simțeam apreciată.

Într-un weekend înăbuşitor de iulie, Anna a venit în vizită cu Leo pentru o baie în piscină şi, desigur, ca să-l vadă pe noul meu prieten. Am făcut împreună o mică plimbare, sub pretextul că voia să-mi vadă florile, şi mi-a şoptit vorbele pe care orice femeie vrea să le audă de la o prietenă apropiată.

— E drăguț! Mişto fund! Un tip grozav..Şi e clar, te adoră.

Călătoria anuală la Maine se apropia. Anna avea de gând să vină două săptămâni cu fiul ei, şi, încă o dată, am început să pregătim proviziile şi aşternuturile. După ce m-am consultat cu Liza, am decis să-l invităm pe Will să ni se alăture pe insulă o parte din timp.

Din acea perioadă există o fotografie cu Will şi Liza pe biciclete, ea micuță pe lângă el, stând îmbrățişați. Ea pare relaxată şi mulțumită, poate un pic ruşinată. Pe un genunchi are un bandaj alb, mare, un suvenir de pe urma unei căzături de pe bicicletă cu o săptămână mai înainte.

Se dovedise că Will era un ciclist profesionist. La douăzeci şi şapte de ani, făcuse singur drumul de la Seattle, prin Munții Stâncoşi canadieni, traversând Marile Câmpii şi Midwestul până în New York, dormind în cort şi mâncând brânză, pâine, piersici, sardine şi bând din când în când câte o bere, o odisee care spunea multe despre încrederea de sine pe care o avea. Era foarte dornic să o ajute pe Liza să-şi descopere latura atletică. Ea îşi arătase cu mândrie rana

prietenilor ei de pe insulă, dând dovadă că moştenise în oarecare măsură talentul de povestitor al lui Henry.

Will ne-a însoțit pe cărările stâncoase de lângă țărm, unde eu pictam, iar el şi Liza căutau pietre interesante care să fie adăugate la colecția noastră din ce în ce mai mare. Am mers cu maşina pe drumul prăfuit spre plaja de nisip, unde, spre încântarea Lizei, a înotat în apa înghețată fără să se plângă, în timp ce eu stăteam ghemuită pe prosopul de plajă.

Will s-a dus înapoi în oraş pentru o săptămână de întâlniri, dar în weekendul următor s-a întors – un drum cu maşina de zece ore nu a părut să-l deranjeze, iar noi ne-am bucurat să-l revedem. Câteva zile am prins o vreme cețoasă. Obligată să stau în casă, amintindu-mi de timpul petrecut pe insulă cu Henry, am devenit morocănoasă şi prost-dispusă. Will avea abilitatea de a găsi umorul chiar şi în momentele mele întunecate, un talent de care avusese nevoie şi de care se folosise la începutul relației noastre. În acest caz, starea de spirit s-a schimbat cu un joc de Monopoly, unul dintre acele maratoane care durează trei zile, când sunt formate alianțe, toate regulile oficiale sunt încălcate, sunt încheiate afaceri, proprietățile sunt schimbate şi ipotecate la maximum.

În ziua plecării lui Will, eu şi Liza l-am urmat cu maşina la terminalul de feribot. L-am privit urcând pe feribot cu un sentiment de reală pierdere, care mi-a făcut plăcere. Aşa era de presupus să mă simt. Odată ajuns pe feribot, Will a ieşit din maşină şi ne-a făcut cu mâna. Purta o cămaşă albă care flutura în vânt precum steagul unei bărci. Mi-am amintit de ceva citit într-o enciclopedie din copilărie, care mă fascinase în mod deosebit – despre diagrame ale semnificației semnalelor făcute cu mâinile de marinari. În timp ce feribotul se îndepărta, mi-am ridicat brațele în forma literei V, şi Will mi-a răspuns de pe punte. Liza a intrat şi ea în joc, şi am continuat să ne trimitem semnale inventate până

când vasul a prins viteză şi cămaşa lui a devenit de-abia vizibilă în depărtare.

* * *

A sosit toamna şi fiecare s-a întors la casa lui. Will a continuat să vină la noi în weekend.

— Aşadar, i-am zis într-o noapte în timp ce eram în pat, eu am trecut printr-o criză masculină a vârstei de mijloc cu adevărat oribilă. A ta care o să fie?

— Tu eşti criza mea, mi-a spus, strângându-mă în braţe în joacă. Asta e tot ceea ce mi-am dorit. Să am un partener şi o familie.

— Atunci e bine, am zis, uluită. Cred că pot să-i fac faţă.

Deşi eram încă un cuplu în formare, eu şi Will am început să vorbim despre traiul împreună după mutarea mea înapoi în Brooklyn. Eram mai nerăbdătoare ca oricând să încep să caut o locuinţă şi, imediat ce copiii au început şcoala, eu şi Anna am pornit la vânătoare de proprietăţi. În mod miraculos, o discuţie cu un prieten cu care nu mai vorbisem de la înmormântarea lui Henry a avut ca rezultat un cumpărător pentru casa mea. Am împachetat prima cutie – setul de vase elegante de nuntă, de care ştiam că nu o să mai am nevoie multă vreme. Am fost surprinsă de cât de puţine vase intrau într-o cutie atât de înaltă. Am ajuns la concluzia că o să am nevoie de un morman şocant de mare de cutii ca să-mi mut viaţa. O excursie la Wal-Mart era necesară.

În timp ce mă apropiam de ieşirea de pe autostradă spre magazinul de unde aveam să cumpăr cutiile, mi-am amintit de o altă oră de prânz – altminteri, pierdută în uitare – din luna octombrie, asemenea multora din timpul acelei ultime toamne din viaţa lui Henry, când noi doi încă eram ocupaţi să fim căsătoriţi, să fim părinţi şi să aprovizionăm o casă. În acea zi din 2002, eu şi Henry mergeam cu maşina spre

acelaşi Wal-Mart, de unde cumpăraserăm en-gros prosoape de hârtie, spray de curățat, conserve uriaşe cu bulion şi altele asemenea.

De la postul lui de comandă din spatele volanului şi fără să mă privească, Henry îmi zisese:

— Julie, vreau să-ți spun că îmi pare rău pentru câinele familiei Caine. Nu ştiu de ce m-am purtat aşa. Nu o să se mai repete.

În filme, când Scena Importantă are loc într-o maşină, personajul îşi întoarce de multe ori atenția de la drum ca să comunice bomba tovarăşului de drum. Ca o spectatoare agitată ce sunt, eu nu pot să fiu niciodată atentă la veştile mari – sunt mai îngrijorată de accidentul care ar avea loc dacă nu ar fi vorba despre o scenă filmată într-un studio. Totuşi, de data asta, vestea cea mare fusese dată fără ca Henry să-şi întrerupă şofatul, aşa că avusesem nevoie de o clipă ca să procesez importanța scuzei sale. Sesizând parcă nevoia de a-şi sublinia mesajul, Henry îmi aruncase o privire, şi ochii ni se întâlniseră o fracțiune de secundă. M-am uitat în altă parte, uluită şi inexplicabil de tristă, iar el continuase, pe un ton plin de sinceritate:

— Şi sper că poți să mă ierți.

— Scuzele sunt acceptate, răspunsesem, uluită, simțindu-mă luată prin surprindere.

Ne-am continuat drumul în tăcere. „Ce s-a întâmplat de s-a răzgândit?” În mine începuse să crească un sentiment de tristețe şi pustiu – era prea puțin, era prea târziu – care diminuase scuza, deşi nu avusesem puterea să i-o spun. Poate că în acel mmoment îi părea sincer rău, dar nu putusem să-l cred când îmi spusese şi că nu o să se mai poarte niciodată aşa. Nu mai aveam încredere în el, să aibă grijă de mine şi să mă susțină într-o situație dificilăŞtiam că va mai face ceva de genul ăsta, poate chiar mai grav, pentru care îmi va cere din nou iertare. Într-adevăr, eram pe cont

propriu. Îmi pierdusem încrederea atât de importantă de care cineva are nevoie pentru a fi cu un partener. Pierdusem dragostea. Totuşi, prosoapele de hârtie trebuiau cumpărate şi viaţa trebuia să continue. Căsniciile sunt pentru totdeauna.

„Julie, vreau să-ţi spun că îmi pare rău pentru câinele familiei Caine. Nu ştiu de ce m-am purtat aşa. Nu o să se mai repeteŞi sper că poţi să mă ierţi."

Am schimbat cuvintele „câinele familiei Caine" cu „Cathy". Aşa şi-ar fi cerut iertare de la mine mai târziu pentru Cathy şi celelalte femei: „Şi sper că poţi să mă ierţi".

Acum am deschis portiera maşinii şi am păşit pe asfalt, fixându-mi privirea pe sigla uriaşă Wal-Mart de deasupra intrării în magazin, ca să memorez poziţia în parcare. M-am oprit, gândindu-mă ce aş fi răspuns. Erau atât de multe în joc: viaţa noastră ca familie intactă, casa mare, maşina şi celelalte harnaşamente ale vieţii noastre confortabile.

Brusc, mi-a venit în minte imaginea tristă a lui Henry asemenea un terier singuratic abandonat în curtea din spate, alergând încontinuu în cercuri, lătrând, încercând cu disperare să-mi capteze atenţia, atenţia tuturor, atenţia cuiva.

„Încă mă iubeşti? Chiar mă iubeşti? Nu cred că mă mai iubeşti", îmi spusese de nenumărate ori în ultimii ani, timp în care el îmi trădase în cel mai flagrant mod încrederea. Iar eu răspunsesem de fiecare dată că „da", îl iubeam.

Cincisprezece

septembrie 2004

„Trupul tău reprezintă forța vitală a cincizeci de milioane de genii moleculare. Tu şi numai tu alegi clipă de clipă cine şi ce vrei să fii în lume.”

Jill Bolte Taylor – *My Stroke of Insight*

Rafturile bibliotecii din biroul lui Henry erau înțesate la maximum. Pentru cărți aveam nevoie de cutii mai mici şi mai rezistente. M-am oprit la magazinul local de băuturi ca să-l întreb pe elogiatorul cu păr roşu al lui Henry când va sosi următorul transport de vinuri.

Chiar şi pentru cele treizeci de cutii de vin urma să aibă loc un proces de selecție gen „cel mai bun supraviețuieşte”. Titlurile, organizate pe subiecte, cuprindeau lucrări de filozofie, ştiință şi artă culinară, cărți pe care îmi doream să am timp să le citesc, dar ştiam că nu o să o fac niciodată. Am început sortarea, un proces care mă făcea să mă simt la fel de neplăcut ca o vivisecție, fiindcă în această cameră prezența lui Henry se simțea întotdeauna. Mormanul mai mare – cărțile pe care nu aveam să le păstrez – urma să fie donat bibliotecii locale.

O carte broşată, cu cotor negru, pe care titlul era scris cu alb, ieşea în evidență printre volumele mai mari, cu supracoperte mai colorate, aflate pe rafturi. Un batalion de post-it-uri mi-a surprins privirea, o paradă de marcaje deasupra foilor cărții. Când am scos-o dintre *How the Mind Works* (Cum funcționează mintea) de Steven Pinker şi *Consilience* (Coincidențe) de Edward O. Wilson (o nouă serie de post-it-uri se vedeau acum pe latura lungă a cărții), am recunoscut *The Evolution of Human Sexuality* (Evoluția sexualității umane), publicată de Donald Symons în 1979. Aproape pe fiecare pagină a cărții răsfoite de multe ori se găseau observații scrise de Henry. Numărul mare de post-it-uri indica faptul că undeva în aceste pagini s-ar putea găsi indicii privind modul cum Henry înțelegea natura umană şi

relațiileȘi sexul. Pentru că întotdeauna totul se reduce la sex. Fără să citesc cartea, mi-am dat seama că găsisem Biblia lui Henry.

Încercarea de a citi câteva pagini m-a descurajat. Se părea că Don Symons o scrisese în principal pentru colegii lui din comunitatea ştiinţifică, în nici un caz pentru o cititoare profană ca mine. Cartea presupunea cunoştinţe de biologie şi despre teoria evoluţionistă privind selecția naturală a lui Darwin, pe care eu nu le dețineam. Din nefericire, disecția broaştelor păstrate în formaldehidă din clasa a noua mă îndepărtase de ştiinţă pentru restul anilor de liceu şi de colegiu.

Cu toate acestea, eram intrigată şi m-am oprit din împachetat ca să răsfoiesc cartea. După ce m-am uitat pe cuprins, am trecut de amabilitățile de genul introducere şi primele capitole şi am deschis direct la „Orgasmul feminin: adaptare sau artefact?" Concluzia capitolului nu oferea o viziune foarte încurajatoare asupra ideii că interesul nostru pentru căutarea plăcerii din comportamentul sexual face parte din „capacitatea [umană mai largă] de a negocia compromisuri favorabile în economia emoţiilor" (p. 95). Sperasem să găsesc ceva mai poetic decât „economia" când venea vorba despre sex.Şi acest fragment dintr-un capitol intitulat „Legăturile între perechi, mariajul şi pierderea estrului" îmi descria viaţa ca soție/mamă cu mare precizie:

„Virtuţile de soţie – care se suprapun numai parţial cu indicii de atractivitate sexuală – ar fi putut cuprinde dovezi de fidelitate sexuală, tinereţe, sănătate, hărnicie în acumulare şi dibăcie ca mamă. Aşa cum s-a discutat mai înainte, mariajul nu este, în esenţa lui, o asociere comportamentală între bărbat şi femeie, bazată pe sexualitate, ci mai degrabă un parteneriat economic şi pentru creşterea copilului, încastrat în reţele de rudenie şi presupunând drepturi şi îndatoriri sexuale." (p. 131)

Henry subliniase aceste rânduri cu un marker galben şi marcase pagina cu unul dintre sutele de post-it-uri.

I-am trimis un e-mail lui Don Symons la Universitatea California din Santa Barbara. Am detaliat pe scurt descoperirile pe care le făcusem despre aventurile lui Henry şi l-am întrebat dacă puteam vorbi într-un mod profesionist despre comportamentul sexual feminin. Mi-am amintit cum Henry îmi povestise extrem de încântat de întâlnirea cu profesorul Symons şi de fotografiile pe care mi le arătase cu ei doi pe o plajă, pielea lor bronzată lucind în soarele de sfârşit de după-amiază. Don era un bărbat mai în vârstă, arătos, cu păr grizonant tuns scurt şi cu un zâmbet deschis. Spre încântarea mea, profesorul Symons mi-a răspuns la e-mail după două săptămâni, scuzându-se pentru întârziere. Se pensionase şi nu-şi mai verifica regulat căsuța de e-mail de la universitate.

După un schimb de e-mailuri, în care i-am explicat mai în detaliu evenimentele petrecute de la moartea lui Henry, am vorbit la telefon. Don (depăşiserăm necesitatea formalismelor gen „domnul profesor Symons") şi-a amintit de conversațiile cu Henry, dar a zis că nu avusese nici o idee despre „viața lui secretă". Am încheiat conversația, căzând de acord să îl contactez din nou pe Don odată ce terminam cu mutarea. Între timp, m-am luptat cu ultimele cutii de carton ale vieții mele de femeie măritată, punând bine cartea profesorului Symons.

I-am mai trimis un e-mail lui Don şi l-am întrebat dacă mai scrisese şi alte texte care ar putea fi mai accesibile pentru un cititor ca mine. Câteva zile mai târziu, a sosit un pachet în care se afla o carte cartonată, de proporții elegante, intitulată *Warrior Lovers: Erotic Fiction, Evolution, and Female Sexuality* (Iubiții războinici: ficțiune erotică, evoluție şi sexualitate feminină). Prima jumătate a cărții,

având-o drept coautor pe Catherine Salmon, oferea exact ceea ce căutam: Darwin pe înțelesul tuturor.

În timpul acestei perioade, remarcasem cu interes câteva articole din ziare şi reviste importante referitoare la relații şi fidelitate. Genele erau un subiect fierbinte. Ele te fac gras, ele te fac deprimat şi era posibil – sugerau aceşti autori – să reprezinte şi explicația obiceiurilor noastre sexuale, mai precis de ce bărbații par să fie mai „programați” pentru infidelitate, şi femeile sfârşesc prin a creşte copii.

Don Symons se oferea pe sine drept partener în încercarea mea de a înțelege aceste chestiuni. Preocuparea mea centrală: dacă bărbații şi femeile sunt, după câte se pare, atât de incompatibili în ceea ce priveşte scopurile lor de împerechere, suntem în unele privințe prizonierii genelor sau ființe responsabile, capabile de liber arbitru? Cu alte cuvinte, Henry fusese un soț de doi bani, mincinos şi infidel fiindcă nu se putea abține? Şi dacă genele noastre ne fac să fim înclinați spre anumite lucruri care ne plac sau ne displac, putem totuşi să optăm? Prima mea impresie, pe baza pasajelor precum cel care urmează din *Iubiți războinici,* nu era foarte optimistă:

„Oamenii şi-au dezvoltat gustul pentru zahăr, sare şi grăsimi pentru că aceste substanțe erau atât nutritive, cât şi relativ dificil de obținut în răstimpul copleşitoarei majorități a istoriei evoluției umane. Totuşi, în mediile novatoare recente, evoluționiste, în care tehnologia şi capitalismul au făcut ca aceste substanțe savuroase să fie din abundență şi ieftine, mare parte dintre noi le consumă în cantități mult mai mari decât este bine... Adaptările noastre gustative – la fel ca toate adaptările noastre complexe, psihologice şi nonpsihologice – sunt menite să funcționeze în condițiile şi circumstanțele trecutului nostru evolutiv.” (p.?27)

Analogia cu hrana era uşor de urmărit. Orice drum la un magazin din vecinătate sau la un fast-food de la mall-ul din

apropiere putea confirma ceea ce deja ştiam – lăsaţi de capul nostru, majoritatea alegem direct snacks-urile. Numai obiceiurile culturale puternice, de autocontrol, şi cunoştinţele de nutriţie ne ajută să ne abţinem de la a trăi cu cartofi pai, burgeri şi îngheţată. Problema vieţii moderne este că acum avem un acces mai facil la multe lucruri – alimente pline de grăsimi şi zaharuri, maşini rapide şi parteneri de sex disponibili – decât am fi avut ca membri ai unor bande de vânători de pe câmpiile preistorice.

La recomandarea lui Don, am cumpărat *The Blind Watchmaker* (Ceasornicarul orb) şi *The Selfish Gene* (Gena egoistă) de Richard Dawkins, eminentul om de ştiinţă darwinist. Am citit şi, din cauza lipsurilor enumerate mai devreme în educaţia ştiinţifică, am înţeles greşit textele. Don m-a redirecţionat cu amabilitate. Am abordat din nou textele. Dialogul nostru a continuat, în vreme ce Don mi-a oferit un curs-fulger în ştiinţa evoluţionistă.

Nu Charles Darwin a descoperit evoluţia. Mulţi oameni de ştiinţă exploraseră această idee înainte ca Darwin să publice *Despre originea speciilor*, în 1859. Contribuţia revoluţionară a lui Darwin a fost explicaţia procesului care determină evoluţia şi produce adaptările. Spre deosebire de explicaţiile vagi şi uneori mistice din epoca sa, teoria lui Darwin despre evoluţie prin selecţie naturală se baza pe observaţiile sale asupra naturii. Teoria lui depinde de existenţa variaţiei moştenite în cadrul populaţiilor. El a observat că variaţiile există şi că, pe măsură ce generaţiile se succedă, aceste variaţii continuă să existe. Nu a putut să explice în întregime cum se întâmplă asta, şi acest lucru nici nu a fost explicat până târziu, în secolul XX, cu ajutorul noului domeniu al geneticii.

Chiar şi un copil poate să observe cum diferitele părţi ale unei fiinţe indică funcţia acesteia. Aripile favorizează zborul, ochii favorizează văzul şi inima favorizează circulaţia

sângelui. La organisme, aceste componente cu funcții particulare se numesc adaptări.

Scopul psihologiei evoluționiste este să studieze adaptările creierului. Aşa cum a explicat Don, creierul omului, la fel ca restul trupului, este o colecție de adaptări, evoluând de-a lungul unor perioade imense de timp pentru a rezolva problemele particulare de adaptare întâlnite de strămoşii noştri. Mecanismele noastre cerebrale şi comportamentul sunt, la fel ca şi capacitatea noastră de a vedea, auzi şi respira, produsele evoluției prin selecție naturală.

Cultura umană s-a schimbat dramatic din zorii a ceea ce noi numim societatea civilizată, modificându-se de la grupurile de vânători nomazi din Pleistocen (din urmă cu 1,8 – 11 000 de ani în urmă) la primele aşezări, de la marile culturi maya şi egiptene la societatea actuală modernă, tehnologizată. Dar acest salt masiv s-a petrecut în doar o clipită a epocii evoluționiste. Alcătuirea noastră biologică nu s-a schimbat. Aşa cum Don a rezumat: „Pe scurt, este o greşeală să considerăm că noi conținem rămăşițe ale strămoşilor noştri primitivi; în ceea ce priveşte toate adaptările de bază, noi SUNTEM strămoşii noştri primitivi”.

Don a clarificat conceptele de mutație şi de selecție naturală: dintre numeroasele mutații întâmplătoare care apar în natură, indivizii oricărei specii care supraviețuieşte îndeajuns pentru a se reproduce într-un mediu dat sunt capabili să-şi transmită trăsăturile, dorite sau nedorite, generației următoare. Astfel, selecția naturală nu este întâmplătoare şi nu face parte dintr-un plan de „îmbunătățire” pe termen lung. Trebuie doar să ne uităm în jur ca să vedem că supraviețuirea şi reproducerea nu presupun perfecționare.

Don a descris lumea primilor oameni, strămoşii noştri, cu care semănăm mai mult decât am vrea să recunoaştem. În acele vremuri, oamenii trăiau în grupuri de vânători care

variau ca dimensiuni, în funcție de disponibilitatea resurselor. Susținerea din partea grupului era esențială pentru supraviețuire, iar excluderea din grup se putea dovedi fatală. În cadrul grupului, aproape toate femeile fertile erau măritate, şi accesul la parteneri multipli era limitat şi plin de riscuri.

Prin contrast, familiile nucleare din ziua de azi trăiesc în comunități mai mari, mai puțin structurate. Indivizii pot întâlni mulți oameni în tot felul de contexte. Putem călători cu maşina şi, mai de curând, ne putem ascunde în spatele anonimatului pe internet. Moravurile sexuale s-au schimbat dramatic într-un răstimp foarte scurt. Aşadar, asta seamănă puțin cu McDonals's – accesul foarte facil la mâncare şi la un comportament care ne poate aduce necazuri.

Don a prezentat acest lucru după cum urmează: „Încetineala glacială a selecției naturale în comparație cu rapiditatea cu care oamenii pot schimba mediul garantează în mare măsură că nu avem nici o adaptare complexă la noutățile mediului".

Eu şi Don ne-am continuat discuția prin e-mail:

EU

Aşadar, bărbații şi femeile – vorbind din punct de vedere evolutiv – acționează, de fapt, înțelegând greşit scopurile celuilalt în ceea ce priveşte căutarea perechii. Femeile sunt „programate" să caute un partener de încredere, cu gene sănătoase, iar bărbații sunt „programați" să caute cât de multe partenere pot să atragă, la costurile cele mai mici.

Aşadar, în ce măsură putem face alegeri şi ne considerăm creaturi cu liber arbitru?

DON

În ceea ce priveşte chestiunea liberului arbitru, pot spune cu convingere că creierul nostru este, în toate intențiile şi scopurile, acelaşi cu cel al strămoşilor noştri vânători de la

sfârşitul Pleistocenului, aşa că orice liber arbitru au avut ei, la fel avem şi noi.

În urmă cu douăzeci şi cinci de ani, i-am pomenit lui George Williams, unul dintre cei mai mari biologi evoluţionişti ai secolului XX, faptul că mulţi oameni aduc argumentul pe care bănuieşti că îl aducea şi Henry, cum că nu era vina lui că era afemeiat; genele lui îl determinau să fie aşa. George a fost sincer surprins să audă una ca asta şi a zis că el ar fi presupus ca oamenii să aibă reacţia contrară: „acele impusuri sunt doar genele mele, şi nu trebuie să mă supun lor".

Psihologia evoluţionistă poate oferi uneori o motivaţie pentru impulsurile pe care le avem, dar nu ne spune nimic despre cât de liberi suntem să acţionăm, sau nu, conform lor. Impulsurile despre care vorbim în principal – dorinţa sexuală pentru alte femei, mai ales pentru cele tinere şi frumoase – sunt impulsuri despre care toată lumea ştie că există, dacă stă să observe. Toate legile şi regulile şi interdicţiile etice există pentru a înfrânge impulsurile pe care mulţi sau majoritatea, sau toţi oamenii le au: sunt legi şi reguli împotriva crimei şi a furtului, dar nu sunt legi împotriva mâncatului de pietre.

Nu aş fi surprins dacă unele post-it-uri din cartea Evoluţia sexualităţii umane *puse de Henry se află acolo fiindcă el era convins că o relatare adaptaţionistă privind gustul bărbatului pentru varietate sexuală însemna cumva că el este absolvit de exercitarea opţiunii; dar nu se întâmplă aşa ceva.*

L-am întrebat pe Don dacă el consideră că infidelitatea este aproape un lucru inevitabil în cultura noastră modernă cu oportunităţi din ce în ce mai mari, care poate fi împiedicat numai printr-un efort conştient. Se părea că aventurile lui Henry erau un fel de vânătoare primitivă. Mai ales după ce citise – şi, posibil, citise greşit – cartea lui Don, ar fi putut să ajungă la concluzia că era doar un simplu

bărbat, care acționa din nişte impulsuri sănătoase şi, în orice caz, irezistibile. În cultura noastră, natura riscului s-a schimbat. Ceea ce ar fi reprezentat un risc inacceptabil în grupurile de vânători bazate pe familie este acum destul de acceptabil într-o comunitate unde grupurile mici de familii acționează autonom, şi chiar anonim, cu mai puțin vârstnici băgăcioşi şi pisălogi, şi mai puține restrângeri ale societății; deşi orăşelul nostru se dovedise a fi mult mai asemănător cu acele comunități străvechi strâns legate.

DON

Este important să nu uităm că marea majoritate a vânătorilor (şi, de asemenea, alți oameni) sunt poligami, în sensul că unii bărbați au mai mult de o soție şi că poligamia este „permisă“. Nu există îndoială că, de-a lungul istoriei evoluției omenirii, unii bărbați au avut copii cu femei cu care nu erau căsătoriți, dar un mod mai sigur de a spori reproducerea era de a avea suficient succes ca să îşi ia mai multe neveste. Ceea ce vreau să spun este că psihologia masculină care duce deseori la aventuri ar trebui considerată mai degrabă psihologie poligamică decât psihologie adulteră. Acolo unde poligamia este normală şi acceptată, un semn şi o condiție a statutului înalt, lucrurile stau diferit.

Poligamia legitimă i s-ar fi potrivit foarte bine lui Henry. Dar, la fel ca toate celelalte schimbări rapide din viața modernă, opțiunile şi aşteptările femeilor s-au schimbat radical, într-o secundă, evolutiv vorbind. Lăsând la o parte cultele mormone izolate, majoritatea femeilor moderne nu se mulțumesc să accepte să fie una dintr-un şir de partenere care cresc copiii unui bărbat. Poliamoria, abordarea mai modernă a relațiilor cu parteneri multipli, pare la fel de problematică. Discuțiile mele cu câțiva practicanți ai acestui tip de relație sugerează că suntem programați pentru gelozie – şi depăşirea acestei gelozii pentru a putea avea mai mulți

parteneri poate aduce şi nefericire, odată cu plăcerea. Poate că generaţiile viitoare vor găsi soluţia.

Cu ce am rămas în urma conversaţiilor cu Don Symons? Am aflat că noi, oamenii, nu suntem planificaţi şi, prin urmare, suntem imperfecţi. Prin adaptările noastre fizice şi psihologice suntem mai potriviţi pentru vremurile străvechi, când colindam câmpiile în grupuri bazate pe familie, vânând şi strângând provizii, mutându-ne odată cu anotimpurile.

Nu suntem bine adaptaţi la această epocă a vitezei, tehnologiei, anonimatului şi disponibilităţii. Chiar şi conceptele de cuplu monogam şi familie nucleară reprezintă ceva nou pentru noi. Fără regulile stabilite de cultură, religie, de o mamă sâcâitoare sau de orice altceva am considera că ar fi un temei moral individual, probabil că am ceda în faţa impulsurilor noastre străvechi. Nu ne putem abţine cu uşurinţă, acum, că dorinţele noastre pot fi satisfăcute atât de uşor. După corespondenţa cu Don, am apreciat mai mult tradiţii precum budismul, unde scopul este calmarea trupului şi, astfel, calmarea minţii. Fără să priceapă mecanica fizică a felului cum funcţionează mintea şi trupul, acei călugări au ajuns să înţeleagă atât de multe despre cum să facem faţă la ceea ce suntem şi ce nu putem schimba.

Femeile şi bărbaţii nu pot trăi foarte uşor unii cu alţii, dar trebuie să trăim împreună, altminteri am dispărea. Aşa că suntem nevoiţi să mergem cu greu mai departe, fără să ne înţelegem prea bine unii pe alţii. Cuplurile se îndrăgostesc sau se înstrăinează, şi în multe cazuri cel mai bine ar fi să se pună capăt uniunilor. Indiferent ce se întâmplă într-un cuplu, copiii trebuie îngrijiţi, iar obligaţiile – îndeplinite. Există moduri onorabile de a pune capăt unui cuplu şi moduri onorabile de a trăi.

Poate că proiectul de a trăi într-o relaţie poate rămâne unul în desfăşurare, în permanentă schimbare, o creatură

ca o amibă care trebuie hrănită şi îngrijită, uneori dresată, dar nu în exces. Desigur, şmecheria este să găseşti echilibrul între ceea ce suntem în esenţă prin natura noastră – bărbaţi şi femei din Pleistocen cu celulare, laptopuri şi maşini rapide – şi ceea ce putem fi când ne ducem existenţa prin efort cinstit şi atent.

Şaisprezece

octombrie 2004

„Când eşti complet cufundat în propriile emoţii, când acestea sunt destul de simple şi de atrăgătoare ca să te domine, şi nu există distanţă între ceea ce simţi şi ceea ce ai putea să simţi, atunci poţi să ai încredere în instinctele tale."

Richard Ford – *The Sportswriter*

Odată ce m-am hotărât să mă mut, au urmat câteva zile de o limpezime uimitoare, când am avut sentimentul posibilităţilor infinite ale schimbării acceptate cu adevărat. O zi, o zi „obişnuită" încă îmi străluceşte în amintire ca fiind cea care mi-a dat speranţa că şi alte zile asemănătoare ar putea să urmeze.

În acea dimineaţă de octombrie 2004, m-am trezit la 6:30 ca să o pregătesc pe Liza de şcoală. De cele mai multe ori încă dormeam împreună. Înainte să o trezesc, îmi plăcea să mă uit la mâinile ei liniştite, care începeau să semene tot mai mult cu ale mele, aşa cum ar fi putut să arate dacă nu mi-aş fi ros unghiile când eram tânără. Îmi face mare plăcere să-i privesc liniştea şi absenţa ticurilor nervoase care m-au chinuit în copilărie. Acest lucru îmi dă forţă să îmi încep ziua. M-am luptat să îi păstrez copilăria.

Înghesuită între două pisici, m-am întins după ceas ca să opresc alarma, deranjând un animal de pluş, care, alături de pisicile vii, fac patul să semene cu o mică grădină zoologică de animale domestice.

Ne îmbrăcăm, şi Liza îşi piaptănă o vreme părul, agitându-se în legătură cu firele rebele. Îmi amintesc de acea vârstă când îţi închipui că firele de păr ondulat o să se ridice precum nişte spiriduşi neastâmpăraţi şi o să te facă de râs la masa de prânz. După ce reuşeşte să le supună cu peria şi un gel de păr, ne dăm jos să hrănim pisicile, care dau târcoale şi miaună pline de speranţă când mă văd scotocind prin dulap. Îmi cunosc locul în lumea lor. Eu sunt deschizătorul de conserve.

În timp ce pisicile îşi înfulecă mâncarea, pregătesc nişte ouă, pe care le mâncăm în timp ce discutăm despre subiectele zilei – dramele sociale complexe şi mereu schimbătoare de la şcoală, care este menirea noastră pe Pământ, cum funcţionează bateriile? (Habar n-am, trebuie să căutăm răspunsul), cum se formează fulgii de zăpadă? (Idem.) Ce este gravitaţia? (Am uitat lecţia asta de fizică.) Şi vechea întrebare preferată – de ce este cerul albastru? Şi ce este curcubeul? Am cercetat răspunsul pentru acestea două şi acum pot să vorbesc în cunoştinţă de cauză despre refracţia şi absorbţia luminii. Medităm zilnic la eterna întrebare de ce caca de pisică miroase atât de urât şi de ce mai ales una dintre pisici are o predilecţie să facă cel mai mare caca exact când ne pregătim noi să mâncăm.

În unele dimineţi, abordăm şi subiectul despre ziua morţii lui Henry, căci Liza are o memorie eidetică a evenimentelor din acea după-amiază şi seară, care i-au schimbat viaţa atât de profund. De nenumărate ori mă pune să-i explic de ce a murit. Descrierile medicale pe care le fac nu variază niciodată, deşi simt tot mai acut – dar încă nu pot să-i spun – că evenimentele fizice care i-au provocat moartea făceau

parte dintr-o imagine de ansamblu mai largă. Mai întâi s-a produs o prăbuşire spirituală şi emoţională. Chiar spre sfârşitul vieţii, este posibil să fi încercat să se târască afară din acest marasm, dar nu s-a mai putut susţine şi a alunecat în neant.

Mă uit mereu la ceasul de pe peretele din bucătărie, care e potrivit să meargă cu şapte minute mai înainte, suficient de derutant ca să mă iau după ora indicată fără să mai stau să mă gândesc. La 7:25, după ora indicată de ceas, ne încălţăm, ne punem hainele şi ne îndreptăm pe aleea cu pietriş spre breakul roşu-închis ca să străbatem distanţa scurtă până la autobuzul şcolii.

Mi-am petrecut mult timp în parcarea de unde autobuzul ia copiii dimineaţa şi îi lasă după-amiaza. Locul este, de fapt, parcela cu asfalt crăpat din spatele clinicii din localitate. Îmi place să parchez într-un loc anume, de unde, în faţă, se vede o porţiune de pajişte, iar în stânga, fagul sângeriu uriaş, cu o minunată formă ovoidă, superb în orice anotimp. Dimineaţa, activitatea este grăbită şi practică, dar după-amiaza, când autobuzul întârzia (de multe ori), obişnuiam să împletesc pulovere sau să moţăi la umbra copacului, în timpul primăverii sau în zilele calde de toamnă. De multe ori ne-am distrat aruncând bulgări de zăpadă, chiar şi primăvara târziu, căci ultima zăpadă de martie este păstrată de umbra ramurilor copacului. Munţii din depărtare se pierd în straturi de un albastru-cenuşiu mai blând şi mai întunecat. Uneori stoluri de şoimi sau de condori se avântă de pe dealuri după vreo pradă nevăzută, într-o mişcare subită care mă face întotdeauna să tresar. Apusurile sunt întotdeauna dramatice în timpul iernii, cu nori de un cenuşiu apos, care se mişcă rapid pe cer.

Trecerea anotimpurilor este aici un film pe care l-am privit ca pe o secvenţă de cadre fotografice: la începutul anului şcolar, frunzele sângerii cad, formând un inel la rădăcina

fagului; frunzele se fac cafenii şi sunt alungate de vântul care urlă dinspre râu, lăsând în urmă scheletul gol al trunchiului care îmi aminteşte de baobabii pe care i-am văzut în Africa în luna de miere. Mă simt singură în acest loc, dar este o singurătate plăcută – îmi petrec timpul cu mine însămi, o persoană pe care încep să o cunosc cu adevărat şi să o apreciez la adevărata ei valoare.

În dimineața asta sunt grăbită. Trebuie să plec în metropolă peste câteva ore, aşa că o aşez rapid pe Liza pe locul ei din autobuz. O sărut de rămas-bun, ca întotdeauna, încântată de apăsarea moale a buzelor ei pe ale mele. Îşi întinde înadins buzele rozalii. Mă bucur de sărut, îi urez o zi bună şi îi amintesc că după-amiază o să vină Tanya după ea. În timp ce autobuzul se pune în mişcare, mă îndrept spre maşina mea.

Culoarele magazinului sunt încă goale la 7:30 dimineața. Managerul de la raionul de legume şi fructe mă cunoaşte după nume şi îmi place să stau de vorbă cu el. Este un om cu chemare, care mi-a îmbunătățit fără îndoială existența, oferindu-mi să gust verdețuri sau fructe exotice. O să-mi fie cu adevărat dor de el.

Stau la coadă, îndeajuns de mult cât să devin agitată, ca să plătesc cei doi litri de lapte şi Tropicana, şi o ciocolată pentru mai târziu. Am sentimente neclare de nelinişte față de teancul de documente care mă aşteaptă la semnat în oraş şi care reprezintă sfârşitul vieții mele de aici. Azi îmi vând în mod oficial casa, deşi eu şi Liza o să mai continuăm să stăm aici, ca şi chiriaşi, până la sfârşitul anului ei şcolar. Casiera arată obosită şi iritată, căci numai casa ei este deschisă la ora asta matinală. „Lucruri de făcut, tren de prins.” Bat darabana pe banda neagră de cauciuc, în vreme ce femeia din fața mea îşi plăteşte cumpărăturile, numărând mărunțişul, iar casiera îi pune încet în pungi produsele.

Îmi amintesc de o scenă dintr-o carte pe care am citit-o de curând, *Long Quiet Highway* (Lunga autostradă tăcută). Natalie Goldberg îl priveşte pe profesorul ei de zen, Katagiri Roshi, stând pe stradă, lângă centrul zen din Minneapolis. Un alt cursant trebuie să sosească pentru a-l duce pe Roshi la aeroport, în drum spre o conferință programată. Studentul întârzie, şi Natalie devine nerăbdătoare şi îngrijorată că Roshi va pierde avionul, aşa cum am face toți dacă am fi în întârziere, ca oameni normali şi nerăbdători. Ea descrie experiența de a-l privi: el stă, dar nu aşteaptă. Trăieşte momentul prezent, nu se simte neliniştit cu privire la viitor, asupra căruia nu are nici un control.

Stă, dar nu aşteaptă. Am nevoie de ceva asupra căruia să mă concentrez şi care să mă ancoreze în prezent. Privirea îmi e atrasă de două fire de pânză de păianjen care se leagănă încet dintr-un colț al casei de marcat de care sunt agățate. Mă uit la ele, bucurându-mă de mişcarea formelor lor de o frumusețe ciudată. Adierea sistemului de aer condiționat atrage şi eliberează firele, şi eu mă mir de rezistența lor. Observ stratul subțire de praf de pe cele două fire. Casa de marcat nu a mai fost curățată de săptămâni întregi, suficient pentru un păianjen să creeze o minune arhitectonică şi apoi să-şi împacheteze şi să-şi părăsească locuința pentru a se muta într-o altă locație, mai avantajoasă.

Îmi dau seama că, după ce am trecut printr-un an de pierderi şi de schimbări, voi schimba încă şi mai multe în viața mea în perioada ce va urma. Va trebui să mă obişnuiesc cu ideea şi să mă străduiesc să găsesc o cale să trec prin toate astea cu un oarecare calm, deşi calmul nu îmi stă neapărat în fire. Cel puțin acum simt că viața îmi aparține, după o căsnicie plină de zgomot şi de conflicte.

Teama de schimbare este paralizantă. Din cauza acestei frici de schimbare şi de moarte, ne creăm o fortăreață care,

sperăm, ne va proteja. Eu sunt pe punctul să las în urmă ultimele rămăşițe ale fortăreței mele, pentru o viață care îmi oferă nesiguranță, deşi mă întorc într-un loc unde am o familie şi perspectiva unei noi vieți cu Will. El îmi spune că îşi vede viața legată de mine şi de Liza, că putem să mergem înainte ca un trio. Nu vom porni pe mare într-o barcă nesigură.

Vreau să-mi trăiesc viața fără să-mi fie teamă de eşec şi de succes, deşi întotdeauna îmi va sta în fire să mă agit şi să mă îngrijorez. Vreau s-o învăț pe fiica mea cel puțin un lucru pe care eu l-am învățat cu atâta durere: să fii pregătit cât de bine poți, să faci eforturi, dar să fii pregătit să nu fii pregătit. De fapt, este bine să nu te ataşezi prea mult de ideea de a fi mereu pregătit. În timp ce eşti totuşi pregătit. Poate că „a fi pregătit” ar putea fi redefinit ca „a fi atent”.

În cele din urmă, îmi plătesc cumpărăturile şi le iau într-o pungă de plastic, în timp ce continui să contemplu firele de pânză de păianjen de pe casa de marcat.

Acasă mă decid să mă îmbrac cu o rochie de catifea albastră-deschis, una dintre extravaganțele financiare ale văduviei, potrivită mai degrabă nu pentru întâlnirea cu avocatul meu, ci pentru evenimentul de la showroomul Irenei, care va avea loc la începutul serii.

Am timp numai să dau nişte telefoane, să citesc şi să răspund la e-mailurile de dimineață, să răsfoiesc plicurile cu facturi şi să iau o carte şi ceva de împletit în tren. Mă duc cu maşina la gară şi parchez acolo. Scotocesc după câțiva dolari pentru parcometru, alegându-l pe cel din stânga – cel din dreapta mi-a mâncat cinci dolari ultima dată când l-am folosit şi încă nu l-am iertat.

Câteva minute mai târziu sunt aşezată în vagon şi îmi scot fericită lucrul de mână. Lucrez, apoi moțăi până când trenul intră în tunel pe 125th Street, când mă trezesc tresărind şi, încă adormită, îmi adun lucrurile.

După tranzacția de la agenția imobiliară din centru, o iau pe jos spre showroom-ul de bijuterii al Irenei. Frânturi de conversație pe Thirty-fourth Street, o melopee de accente din întreaga lume, amestecată cu tonurile modulate ale unei melodii familiare care este dreptul meu din naştere. Mă simt iarăşi acasă în oraşul meu.

Showroomul Irenei este luxos decorat cu minunatele ei bijuterii, mâncare şi băutură, şi femei din revistele de modă, îmbrăcate cu Uniforma Momentului – pantofi ascuțiți cu toc cui care se zăresc de sub pantaloni sau jeanşi strâmți, cu talie joasă. Iau un pahar de şampanie Veuve-Clicquot de pe tava unui chelner. Ciugulesc dintr-un biscuit mic cu ciocolată şi mă întreb dacă pot să reuşesc să mănânc şi o căpşună înmuiată în ciocolată fără să picur din ea pe rochia mea de catifea. Vorbesc cu Irena, cu prieteni şi colegi, şi rămân o clipă să admir priveliştea splendidă a acoperişurilor oraşului de la ferestrele ei înalte. Aroma de ciocolată şi căpşune amestecată cu parfumurile femeilor se răspândeşte în căldura spoturilor din tavan. În mijlocul acestui moment de strălucire urbană, Will mă sună pe mobil şi stabilim să ne întâlnim peste o oră la gara Grand Central.

Din nou afară, pe Seventh Avenue şi Thirtieth Street, mă opresc în fața unui tânăr care conduce unul dintre acele noi taxiuri-bicicletă. Este vopsit într-un albastru ca oul de prigorie, precum o pungă de la Tiffany.

— Cât costă până la Grand Central?

— Zece dolari, îmi răspunde.

Pare extravagant pentru mine să dau atâta pentru un drum aşa de scurt şi ezit un moment, admirând din nou culoarea vehiculului.

— E foarte distractiv! adaugă tânărul, exuberant.

Mă hotărăsc că am nevoie de distracție. Mă urc. Pe chip mi se întipăreşte un zâmbet de îndată ce pornim pe stradă, de parcă aş fi fiica mea de opt ani în caruselul din parcul de

distracții din orășelul nostru, la care fuseserăm cu câteva luni în urmă. Tânărul se strecoară cu avânt și îndemânare prin trafic. Este o seară de toamnă încă blândă, nu prea rece. Metropola arată superb, ultimele raze de soare strălucind în geamurile zgârie-norilor, alunecând pe vârful clădirii Chrysler, iar cerul este de un albastru profund, bogat, ca într-un tablou de Magritte. Aud parcă acordurile odei disonante a lui Leonard Bernstein, închinată orașului – *E un oraș al naibii de frumos*! Încep să plâng de fericire, în timp ce alunecăm în grabă pe lângă pietonii care așteaptă la colțurile străzilor. Uneori aceștia mă privesc și, fiindcă zâmbesc, îmi zâmbesc înapoi.

Sosesc la Grand Central și îl aștept pe Will lângă ghișeul de informații. În Sala Vanderbilt se pregătește să înceapă un eveniment formal. Invitații stau în grupuri, îmbrăcați în ținute elegante – bărbații în smoching, femeile, în rochii lungi. Simt că îmi doresc să iau parte la această seară strălucitoare din New York, pe cale să înceapă, dar, pe de altă parte, mă mulțumesc și numai s-o observ – să văd și să mă bucur din nou de detaliile vieții mele. Acesta a fost adevăratul dar a tot ceea ce am trăit după moartea lui Henry.

Pe umăr mă bate cineva. Mă întorc dinspre scena elegantă și îl văd pe Will privindu-mă. Chiar în această dimineață, a adoptat o tunsoare radicală, răzându-și complet părul. Poartă o șapcă neagră dăruită de mine, pe care și-o scoate ca să-mi arate capul ras. Râd, fiindcă arată atât de tânăr. Ochii lui albaștri strălucesc în lumina sălii. Îmi spune că țeasta lui rasă a avut succes la birou.

Mâncăm în grabă niște paste într-unul dintre restaurantele de jos și ne îmbarcăm în trenul de 18:40, plin de navetiști. Prea târziu, Will își dă seama că și-a uitat șapca la restaurant.

Având un talent deosebit de a picoti oriunde (talent pe care îl invidiez), Will moțăie o vreme, cu capul sprijinit de geanta mea învelită cu eşarfa. Îi mângâi pluşul cenuşiu al părului proaspăt ras, mă joc cu urechile lui uşor ascuțite şi cu barba de un castaniu-roşcat. Apoi vorbim şi ne sărutăm un pic. Unii oameni se uită la noi şi mă întreb dacă ne consideră obositori. Femeia din fața noastră din secțiunea de patru locuri de lângă uşă se mută în altă parte, după ce se eliberează alt loc. Aşa că bănuiesc că suntem obositori.

Din parcare, ne ducem să o luăm pe Liza. Străbatem casa cu picturi murale a Tanyei, spre curtea din spate, unde aceasta a aranjat crengile într-o împrejmuire ingenioasă, aducând şi un căluț de plastic pe care l-a găsit pe stradă. Cele două pisici şi iepuraşul aleargă prin curte, ferindu-se de copiii din vecini. Liza şi vreo şase copii chiuie de încântare pe trambulină, dar vine cuminte după ce îşi caută rapid pantofii.

Lizei nu-i place noua tunsoare a lui Will. Se opreşte, strâmbându-se înainte să dea verdictul asupra situației:

— Arată ca o tunsoare de adolescent, dar fața nu se potriveşte!

Will râde.

— Mulțumesc pentru sinceritate, puştoaico!

Acasă, după ce mănâncă fructe şi îngherată, Liza întreabă dacă poate să facă o baie şi dacă o să-i citim. Restaurarea obiceiului cititului de seară este un beneficiu neaşteptat al acestei noi relații. În fața crizei, asemenea rafinamente au fost întrerupte o vreme – existau rufe de spălat şi muncă de recuperat.

Sus, pregătesc cada, şi Liza păşeşte în apă în stilul ei prudent, lăsându-se în spumă cu un „ahhh” recunoscător. Eu şi Will facem cu schimbul la citit. După baie şi spălatul pe dinți, reluăm cititul în dormitorul Lizei, toți trei înghesuiți în patul ei îngust. Apoi sting lumina, Will se îndreaptă spre

baie, iar eu şi Liza stăm îmbrățişate un timp. Mă simt obosită după această zi, şi mi-e teamă că o să adorm acolo, aşa cum făceam când Liza era mai mică. Dar vreau să fac sex mai mult decât vreau să dorm.

Mă ridic şi văd că Will este încă la baie, spălându-se pe dinți. Mă spăl şi eu pe dinți, mă schimb într-un halat călduros de flanel şi mă strecor în aşternut, în timp ce Will îşi face exercițiile de stretching recomandate pentru o rană la spate suferită cu câțiva ani în urmă. Îmi amintesc de prima dată când rămăsese peste noapte. Îl observasem cu o fascinație deosebită făcându-şi exercițiile în acea seară, intrigată şi încântată că era suficient de disciplinat în această privință, chiar şi atunci când un alt bărbat ar fi avut dorințe mai presante, cum ar fi să mă lase fără haine. În acea noapte nici măcar nu făcuserăm sex. Era parte a Planului de a lua lucrurile încet. Însă acum suntem veterani, ca să zic aşa.

Liza vine să-mi spună că a terminat Cartea 18 din *Boxcar Children*. O felicit şi îi mai dau un sărut înainte de culcare. Will îi urează noapte bună şi îi spune că o iubeşte. Ea îi răspunde cu un mormăit. Încă încearcă să-şi lămurească sentimentele în această nouă situație. Va fi nevoie de timp ca să descopere ce va fi bine pentru ea.

O pun din nou pe Liza în pat şi mă întorc, închizând uşa dormitorului, înainte să mă bag înapoi în patul cald. Mi-e întotdeauna frig, şi trupul lui Will este cald sub pătură. Este potrivit ca dimensiuni pentru mine, bine făcut, dar fără muşchi exagerat de dezvoltați. Picioarele de ciclist se subțiază uşor spre genunchii sculptați, are gambe bine proporționate, glezne zvelte şi tălpi bine definite. Torsul îi este subțire, dar frumos definit de umeri. Gâtul zvelt, o mică adâncitură în bărbie, un nas mare şi unghiular, cu o urmă din vremurile când era boxer juniorŞi acei ochi foarte albaştriŞi urechile de elf (sau de Vulcan?)Şi acum, nu foarte

mult păr. Brațele îi sunt surprinzător de puternice pentru construcția suplă a trupului. Mă ridică şi mă aruncă în sus în joacă – secundele în aer sunt palpitante. Sunt uşurată să aterizez în siguranță pe pat.

Acum stăm față în față cu picioarele suprapuse sub aşternut. El este îmbrăcat cu un tricou şi cu boxeri verzi cu model de Crăciun, decorați cu reni mititei. Eu am încă pe mine halatul de flanel. El pare visător şi obosit, şi mă gândesc că poate doar o să ne bucurăm de acest moment fără să facem dragoste. Ne îmbrățişăm şi ne apropiem unul de celălalt. Mâinile lui coboară sub păturI spre talia mea şi în spațiul dintre şale şi fund. Ne sărutăm şi el oftează; oftez şi eu. Îmi spune că sunt o bombă sexy. E plăcut pentru o femeie de patruzeci şi cinci de ani să audă aşa ceva. Îmi zic în gând *dehayu* – ar fi fost îndeajuns –, refrenul din rugăciunea evreiască de Paşte. Dacă Dumnezeu ne-ar fi adus în deşert pentru patruzeci de ani fără să ne dea mană, ar fi fost îndeajuns. Dar ne-a dat mană. Viața e frumoasă, chiar şi pentru o evreică păgână ca mine, care nu-şi poate aminti nici un alt cuvânt din această rugăciune evreiască. Jos cu halatul de flanel, jos cu tricoul, jos cu boxerii cu model de Crăciun.

Mai târziu, adormim, trăgând iar peste noi păturile şi ghemuindu-ne unul într-altul ca nişte animale blănoase, în hibernare. Somnul mă cuprinde, ochii mi se închid şi ultimul meu gând este „da”. Un cuvânt mare, îndrăzneț, scris cu litere groase, cu contururi şi umbre în nuanțe de roz aprins, roşu şi portocaliu şi un John Lennon animat țopăind în Pepperland, oameni trezindu-se din somnul lor cenuşiu, paralizant şi Blue Meanies înduplecându-se în final în acorduri de trompete dintr-un fragment din *Marseillaise,* apoi muzica se stinge, literele coboară uşor şi camera se cufundă în întuneric.

Şaptesprezece

2005-2007

„Nu avem prea multe adevăruri de mărturisit dacă nu intrăm în acele încăperi, cămări, păduri şi abisuri în care ni s-a zis să nu intrăm.”

Anne Lamott – *Bird by Bird*

Multe zile după acea zi perfectă au fost pline de dificultăți. Într-o seară din primăvara anului 2005, m-a sunat mama. Nu se simțise bine, şi doctorul îi găsise lichid în plămâni. Tata o dusese la spital pentru biopsie.

— E cancer, mi-a zis, cu francheţea ei tipică.

Am fost devastată. Părinții mei, aflați în cel de-al zecelea an de pensie binemeritată, se pregăteau să plece într-o excursie îndelung planificată în Franța.

Mama nu a vrut să vorbească prea mult despre asta în acea seară. După ce şi-a luat rămas-bun, am făcut singurul lucru care mi s-a părut util. Am căutat pe Google „mezoteliom”, tastând cu grijă cuvântul nefamiliar, şi am dat peste un site BBC. Într-o jumătate de oră am aflat că mezoteliomul este un cancer netratabil. După expunerea la azbest, chiar şi într-o cantitate minusculă, micile tumori cresc în plămânii pacientului vreme de mulți ani. Prin urmare, boala este diagnosticată prea târziu, într-un stadiu inoperabil. În vreme ce alte tipuri de cancer la plămâni răspund la chimioterapie, în cele mai multe cazuri, mezoteliomul nu reacționează la un astfel de tratament. Speranța de viață din momentul diagnosticării este de la doisprezece la optsprezece luni. După acest curs intensiv brutal, m-am simțit de parcă primisem o lovitură în piept.

Mama avea să moară de pe urma acestei boli. Întrebarea era numai cât de repede.

Mama, o refugiată din Austria hitleristă, era o supraviețuitoare îndârjită şi a abordat opțiunile de tratament cu determinare, deşi era deja slăbită de tumorile în creştere. Părinții mei şi-au anulat călătoria în Franța şi s-au consultat cu specialiştii. Când posibilitatea intervenției chirurgicale a fost exclusă, oncologul a îndemnat-o pe mama să încerce chimioterapia. I-a vorbit despre prelungirea duratei de viață şi despre calitatea vieții. După cercetările pe care le făcusem, eu nu eram prea convinsă, dar am acceptat dorința mamei de a încerca orice putea fi de ajutor. Tata a dus-o luni întregi la tratamentele de chimioterapie, care nu au făcut altceva decât s-o epuizeze şi mai mult şi au avut doar un efect minor asupra tumorilor.

Între timp, eu mi-am împachetat încet casa, aşteptând să treacă ultima parte a anului şcolar al Lizei. În această perioadă, familia noastră s-a apropiat, în vreme ce asistam cum mama pierea. Când, împreună cu fratele meu, i-am vizitat pe părinții noştri în weekendul sărbătorii de 4 Iulie, cele mai mari temeri ale noastre au fost confirmate. Mama era epuizată şi palidă, cu capul chel înfăşurat într-o eşarfă, cu mâini tremurânde. Văzusem acele reclame pentru medicamente antiemetice în care Bunicul sau Bunica alergau după nepoți pe o pajişte splendidă. În cazul mamei, medicamentele antiemetice erau, de obicei, ineficiente. În zilele bune, stătea pe scaun, ciugulea ceva şi bea puțin ceai fără să vomite, privea țintă în spațiu, citea câteva pagini, ațipea şi se trezea din când în când.

Viața ei în timpul chimioterapiei era ca şi cum apăsai butonul Pauză în timpul unui film cu catastrofe, când trebuia să te duci la baie. Când vii înapoi şi apeşi pe Play, te întorci de unde ai rămas. Avionul tot o să se prăbuşească; doar ai înghețat cadrul pentru scurt timp. Nici unul dintre

noi, cei care au asistat la chinul prin care trecea, nu ar fi considerat asta o viață de calitate, şi nici ea nu vedea astfel lucrurile.

— Ce am făcut în viață ca să merit aşa ceva? l-a întrebat pe tata.

El mi-a spus asta mai târziu, aproape de final.

Ziua Mutării, 30 iunie 2005, a sosit în mijlocul acestei crize de familie. Tranzacția imobiliară pe care încercasem s-o fac eşuase, ceea ce însemna că aveam să ne mutăm în apartamentul cu un dormitor al lui Will până când găseam altceva. După ce camioanele care mutau mobila ne-au lăsat în casa noastră goală, a trecut pe la noi un cuplu cu copiii lor, ceea ce a mai înseninat asprimea acelei dimineți. Liza a făcut o ultimă baie în piscina în care încercase pentru prima oară să înoate precum un cățeluş, când avea trei ani. I-am făcut o poză, udă cum era, cu ochelarii de înot puşi pe frunte ca ochelarii unui as al zborului din Primul Război Mondial. Imaginea a surprins veselia ei curajoasă, în timp ce ne pregăteam să ne îndreptăm spre o viață nouă chiar în acea după-amiază. Avea multe de pierdut – prieteni, obiecte la care renunțaserăm, o şcoală unde fusese protejată şi casa pe care o iubea. Nu de puține ori îmi dăduse clar de înțeles că nu era încântată de mutarea noastră.

Până după-amiază am încărcat ultimele bagaje în Honda CRV a lui Will. Am înghesuit şi cuştile cu cele patru pisici care protestau. Încărcați astfel până la refuz, am ieşit de pe alee pentru ultima oară şi ne-am îndreptat spre Brooklyn.

Nu a fost revenirea glorioasă la care speram. Aş fi vrut să ne mutăm în apartamentul nou pe care încercasem să-l cumpăr; totuşi, New Yorkul reprezintă întotdeauna o lume minunată într-o seară senină de vară. Am traversat podul Triborough şi am admirat apusul strălucitor peste Manhattan. În pofida dezamăgirii, eram fericită să fiu acasă,

şi aproape că-mi venea să sărut trotuarul murdar de pe Seventh Avenue.

Din acea primă noapte, în vreme ce despachetam bagajele în apartamentul lui Will, am fost uşurată la gândul că nu o să o mai văd niciodată pe Cathy. Nu-mi dădusem seama cât de penetrantă fusese prezența ei, deşi rareori o mai văzusem în oraş după acea paradă de Halloween.

Cu o săptămână înainte de mutare, mă forțasem să trec cu maşina pe lângă casa lor. Will stătea lângă mine, în timp ce eu conduceam pe strada ei. Am văzut-o citind o carte în hamac, aşa cum făcea în dimineața de iulie când avusese loc confruntarea dintre noi. A ridicat ochii şi privirile ni s-au întâlnit, după care ea s-a întors.

— Iat-o, am remarcat ursuză către Will.

„Şi probabil aici va rămâne. Poate că acum pot să las în urmă lucrul urât pe care mi l-au făcut amândoi. Poate într-o zi nu o să fie primul lucru la care mă gândesc când mă trezesc dimineața."

Restul verii a trecut ca prin ceață.

În timp ce aranjam pentru Liza înscrierea la o nouă şcoală în acea toamnă, am încercat să jonglez cu îndatoririle de părinte, cu munca, vânătoarea după un apartament şi vizitele la părinții mei, dar planurile se stricau de multe ori şi câteodată mi-era greu să fac chiar şi minimul necesar. În acea perioadă, a fost util să-mi amintesc că viața poate oferi şi alte arome decât amar şi acru.

Aveam însă parte de companie. În timpul primei şi a următoarei mutări, şi a bolii mamei, Will a reuşit să găsească o latură luminoasă în zilele întunecate, în vreme ce căra cu dubițe închiriate lucrurile noastre spre şi dinspre depozitul unde le păstram. Juca rolul de părinte cu plăcere, participa cu entuziasm la şedințele cu părinții şi o ajuta pe Liza la temele de matematică. Mă simțeam la capătul

puterilor, ca un om fără casă, dar aveam parte şi de susținere.

Până în decembrie, mama se săturase de chimioterapie.

— Nu mai vreau să particip la jocul ăsta, a remarcat ea cu umor macabru. Nu vreau să plec, dar sunt pregătită s-o fac.

Ultima ei masă de Crăciun în familie, la noul nostru apartament, a fost un eveniment dulce-amărui. Cel puțin, se terminase cu chimioterapia. A mâncat din tocana de miel pe care o făcusem, a băut un pahar de vin roşu bun şi a savurat trufele cu ciocolată. De luni de zile nu o mai văzusem mâncând cu asemenea plăcere.

În timpul scurtei perioade de respiro înainte de inevitabilul declin final, părul a început să-i crească din nou, un puf cenuşiu şi scurt, şi culoarea i-a reapărut în obraji. Putea să meargă cu efort până la un restaurant local sau să stea pe verandă la casa lor de vacanță şi să se bucure de briza verii. La final de iulie, slăbiciunea a revenit, iar la început de august a decis că nu se mai dă jos din pat.

A murit pe 22 octombrie 2006. La final, nu mai era decât o umbră în pat, îngrijită de două infirmiere care, în ultimele trei luni, au făcut cu schimbul. A murit liniştită şi cu toții am fost recunoscători pentru asta. Dar tot îmi doresc să pot derula filmul înapoi. În versiunea mea, mama ar refuza chimioterapia şi, în schimb, ar lua o cursă de noapte spre Paris, pentru a se bucura de ultima aventură cu partenerul ei de cincizeci şi nouă de ani.

În zilele de după moartea ei am început să ne uităm prin sertarele ei. Am găsit o periuță de dinți de copil, folosită, trei ace de siguranță pentru scutece şi două bijuterii de email pe care le făcusem pentru ea într-o tabără. Am găsit o punguță cu fundele mele de păr din copilărie şi mănuşile albe de bumbac pe care mă punea să le port când mergeam la concerte sau să vedem *Spărgătorul de nuci* la Lincoln Center. Fratele meu a găsit un tub de piele cu curele, ceva

asemănător cu o mănuşă cu un singur deget. El a recunoscut obiectul după câteva clipe de nedumerire ca fiind învelitoarea de protecție pe care o purtase în 1965, după ce eu îi strivisem inelarul în uşa dulapului nostru de jucărie, „înadins accidental”. Mi-am adus aminte că avusesem mari probleme pentru acel incident. Într-unul dintre buzunarele hainei ei, am găsit o pietricică neagră, ca acelea pe care le adunasem de pe țărmul insulei din Maine. Într-o pungă de plastic galben, am descoperit ceea ce probabil era buchetul ei de nuntă – trandafirii uscați se dezintegraseră la contact – şi un carnețel de amintiri plin cu note în germană de la prietenii şi familia din Austria, datând din perioada 1938-1940, nişte vremuri negre în Viena. Eu şi tata ne-am întrebat câți dintre semnatari scăpaseră cu viață; mama şi familia ei scăpaseră din pericol ca prin minune în 1940. Tata mi-a zis că nu văzuse niciodată până atunci acel carnețel. Mama avusese propriile secrete, deşi mi-aş dori să o pot întreba mai multe despre carnet şi despre prietenii ei din copilărie. Ca mamă, înțeleg de ce a păstrat acea colecție eclectică de amintiri din copilăria ei şi a noastră. Aşa cum a zis odată Liza, amintirile sunt bune, chiar şi cele dureroase.

* * *

În timpul ultimelor luni ale bolii mamei, eu şi tata am mâncat de multe ori la un restaurant din apropierea apartamentului lor. El avea nevoie să petreacă un timp departe de patul de suferință.

Tata, viguros la optzeci şi doi de ani, este bine-cunoscut pentru memoria lui fantastică. Îşi aminteşte de sandviciurile amărâte pe care le-a mâncat la un picnic cu şaptezeci şi doi de ani în urmă, în culmea Marii Crize, cântecele şi versurile din anii 1940, scorurile la meciurile de baseball din World Series din 1956 sau din oricare alt an. Aşa că nu am fost

surprinsă să descopăr, în timpul uneia dintre mesele noastre, că îşi amintea cu claritate o zi pe care eu o uitasem complet.

Liza avea vreo doi ani şi jumătate. Tocmai ne mutaserăm din Brooklyn, aşa că este posibil să fi fost vorba despre primul nostru drum în vizită la familia mea. Părinţii mei ne aşteptaseră la gara Grand Station. Tata şi-a amintit de încântarea pe care o simţise când o zărise pe Liza pe peron, alergând spre el. Apoi ridicase privirea şi ne văzuse pe mine şi pe Henry venind încet în spatele ei.

— Chipul Lizei era atât de plin de bucurie, alerga pe peron cu braţele întinse, dar voi doi păreaţi atât de nefericiţi, mi-a zis. Noi nu ştiam ce se întâmplă, dar am fost foarte supăraţi să vedem asta.

Tata mi-a mărturisit suspiciunea crescândă pe care o avea că Henry îşi pierduse calea şi că ceva nu mergea deloc bine în căsnicia noastră. Părinţii mei nu mi-au vorbit niciodată direct despre temerile lor. Pentru un cuplu cu un mariaj lung şi fericit ca al lor, trebuie să fi fost o tragedie să mă vadă nefericităŞi oricum, mă îndoiesc că aş fi fost în stare să-i ascult, la fel cum nu aş fi putut să ascult nici dovada mai clară pe care mi-ar fi dat-o Irena.

Am fost bucuroasă că tata şi-a adus aminte. Amintirea lui era din nou a mea. După ce mi-a spus povestea, am reuşit să-mi readuc în memorie acea zi, deşi nu şi cearta pe care trebuie s-o fi avut cu Henry în tren, în timp ce veneam spre oraş.

* * *

Eram pregătită să văd şi alte zile uitate. Aveam câteva filme făcute de Henry cu o cameră Hi8 de mult dispărută, transferate pe DVD. Eram curioasă să revăd acei ani prin ochii lui. Eu dându-i Lizei să mănânce fasole, făcându-i baie, genul de întâmplări pe care numai proaspeţii părinţi le

înregistrează şi le revăd. Un clip, o bucățică de film pe care nu o mai văzusem niciodată, prezintă o petrecere acasă la Cathy, de ziua lui Amy, care împlinea patru ani. Se aduce tortul, se cântă „la mulți ani" şi Amy suflă în lumânări. Se desfac pachete în acompaniamentul exclamațiilor vesele de „ooh" şi „aah" la vederea darurilor ce vor fi curând uitate. Cathy îi face cu ochiul şi scoate limba la Henry, aflat în spatele camerei de luat vederi. Acum înțeleg limbajul trupului, privirile sugestive şi comentariile sfioase ale lui Henry. Eu apar din când în când pe film, neatentă, concentrată asupra Lizei.

Sunt în stare să mă uit la film cu curiozitatea întâlnirii acelei Julie din trecut. Când am văzut-o pe Liza îmbrăcată în rochia ei de petrecere, am zâmbit de plăcere. Am putut chiar să o privesc pe Cathy fără să mă simt rănită.

Nu țin la vedere prea multe amintiri cu Henry. O poză de-a lui privindu-mă cu afecțiune, în fundal cu imaginea neclară a Lizei la doi ani, este pusă discret pe măsuța de toaletă, de obicei bine ascunsă în spatele mormanelor de haine pe care am uitat să le pun la locul lor. Inelul cu gheara de aur care ține o frântură de coral şi verigheta mea stau în caseta cu bijuterii – obiecte cu care Liza va decide ce să facă atunci când va fi mare. Păstrez cu drag exemplarul din *Macbeth* cu ilustrații de Salvator Dalí, deşi mă întreb dacă nu ar trebui să-l donez unei biblioteci cu cărți rare, unde mai mulți oameni ar putea să aprecieze o lucrare atât de deosebită. Meniul pe care mi l-a scris pentru petrecerea de aniversare a patruzeci de ani este lipit pe o latură a frigiderului. În zilele când mă întreb în legătură cu natura iubirii pe care mi-a purtat-o Henry, mă gândesc la acel meniu bine pus la punct. Deşi intenția lui a fost să-i impresioneze pe prietenii invitați, deşi a flirtat cu toate femeile, deşi Cathy a fost prezentă la acea întrunire, cred că efortul pe care l-a depus pentru pregătirea acelei mese a

reprezentat o dragoste adevărată, pe care acum pot să o apreciez fără suferinţă.

În timpul uneia dintre lungile mele conversaţii cu Will, la începutul relaţiei noastre, mi-a zis ceva ce ştiam că e dificil de contrazis: „Trebuie să-l ierţi, ca noi să mergem mai departe împreună.”

Iertarea este un lucru minunat, singurul adevăr care ne salvează de la a ne mânca de vii unii pe alţii şi de la a face rău tuturor celor pe care îi iubim. Încă mă străduiesc să iert. Totuşi, sper că nu o să uit nimic din toate astea.

Nu pot să uit ce a făcut Henry, nici rolul pe care Cathy l-a jucat în această înşelătorie stratificată, deşi absurditatea patetică a salatei de fructe lăsate în frigiderul meu îmi provoacă acum ceva mai blând decât indignare.

După tot ce s-a întâmplat, am ajuns la concluzia că nu mă pricep deloc să judec oamenii. Prietenii mei râd şi presupun că glumesc când declar asta, dar pentru mine nu e nimic de râs. Problema sunt acele accese scurte de optimism exuberant, care uneori îmi întunecă primele impresii. Nu pot întotdeauna să văd dincolo de un zâmbet frumos, de o remarcă inteligentă sau de un gest studiat. Am descoperit că trebuie să-mi acord multe întâlniri ca să cântăresc cu adevărat o persoană.

Cathy şi Henry rămân în mintea mea nişte persoane toxice, şi oameni de genul lor sper să nu mai cunosc niciodată la un nivel intim. Cred că am învăţat, în cele din urmă, să identific asemenea persoane. Le văd la petreceri, în magazine şi în restaurante, la reuniunile de la şcoală. Încerc să le observ confuzia şi să o conectez la propria mea confuzie ca o altă fiinţă umană chinuită. Pot să intru cu asemenea oameni în dialoguri politicoase, dacă este necesar, dar nu vreau să facă parte din viaţa mea.

Când mă gândesc la Christine, la Ellen şi mai ales la Eliana, simt emoţii diferite. Aceste femei au păşit pentru

scurt timp peste o limită teribilă. Nu m-au cunoscut decât după moartea lui Henry. Nu au mâncat niciodată în casa mea şi nu au pretins că-mi sunt prietene. Când le-am înfruntat, nu au fugit de mine. Ne-am străduit cum am putut şi am învăţat ceva. Am putut să facem schimbări în vieţile noastre. Sunt mândră de efortul pe care l-am făcut împreună.

În zilele bune, îmi pot spune că, de fapt, Cathy nu este decât o fiinţă imperfectă, pentru care pot să am multă compasiune sinceră. Într-o asemenea zi, pot să-mi amintesc de tragedia nesfârşită a alegerilor lui Henry şi simt o tristeţe adevărată că nu a avut niciodată şansa pe care am primit-o eu, de a o lua de la început. Într-o zi grozavă, nu mă gândesc deloc la Cathy şi la Henry. Fac tot ce pot, îmi trăiesc viaţa la momentul prezent.

Ideea lui Henry de zi perfectă era o cursă plină de acţiune de la trezire până la culcare. Îi era teamă de plictiseala vieţii de zi cu zi, cu treburile mărunte şi rutina gospodărească. Fiecare zi adevărată însă conţine şi o porţiune de plictiseală.

Eu m-am străduit să-mi rezolv această problemă printr-o activitate mentală ferventă sau mergând să-mi cumpăr pantofi. În momentele rare, binecuvântate, am înţeles că, având răbdare, plictiseala poate duce la linişte şi calmŞi, cu acest calm, pot ajunge la o meditaţie unde mă conectez la adevăratul meu eu. Mă pot întâmpina cu bunătate, înainte să mă întorc la lucru, la activitatea de părinte şi la treburile casnice. Aceste momente neexplorate, atunci când apar, reprezintă cea mai mare apropiere de rai.

Henry s-a străduit să alunge orice întâlnire cu adevăratul său sine, cu toate defectele, contradicţiile şi talentele sale. Pentru binele lui, pentru Liza, deşi nu şi pentru mine, aş fi vrut să fi făcut încercarea să se vadă pe sine însuşi.

Într-o după-amiază în Brooklyn, în timpul unui acces de curăţenie în birou, am dat din nou peste unul dintre

carnețelele negre ale lui Henry, prin duzina pe care o păstrasem şi o depozitasem în mai multe sertare, toate rămăşițe ale proiectului său *umami*. Nu le citisem niciodată, dar acum, cu un efort, am descifrat rândurile acoperite cu scrisul lui ondulat.

„Simbolurile apar din deteriorarea instantanee şi continuă în amintire a senzației, de la prima trăire a ei.”

„Unul dintre impulsurile de a minți sau de a înfrumuseța realitatea reprezintă o încercare de a recrea intensitatea originală a senzației.”

„Nu e nimic mai seducător pentru o femeie ca un bărbat care îşi cere iertare şi recunoaşte că a greşit.”

„Toată lumea înțelege acest nivel de obsesie. Aşa cum a zis Wilt Chamberlain (într-un articol despre faptul că nu-şi putea vinde casa din cauza stigmatului că se culcase cu 25 000 de femei): «Avem tendința să devenim dependenți de propriile activități, aşa că ar fi bine să fii sigur că îți place ceea ce faci».”

„Toate activitățile importante reprezintă dependențe, altminteri nu ar fi importante.”

Henry alesese extremele, să încerce în fiecare zi să recapteze experiența inițială. Dar ar fi putut trăi mai mult dacă ar fi putut să simtă mai multă plăcere din activitățile de zi cu zi, din fiorii efervescenți ai iubirii adevărate, din bucuria completă de a fi părinte, din străfulgerările de succes în viața profesională. Nu sunt de acord cu punctul de vedere al lui Harry că „toate activitățile importante sunt dependențe”, ca să nu mai vorbim că rarele ocazii când îşi cerea scuze puteau fi cu greu considerate excitante. Nu putem experimenta *umami* în fiecare clipă – ar fi ca şi cum un dependent de heroină ar găsi poțiunea magică pentru o senzație şi mai extatică –, dar putem rămâne deschişi pentru momentele „perfecte” şi să le apreciem pe măsură ce

apar, poate cu atât mai mult într-o stare de linişte sufletească.

* * *

Într-o zi neobişnuit de blândă de la începutul lunii ianuarie 2006, Will şi Liza s-au hotărât să facă o plimbare cu bicicleta în parcul Prospect împreună cu Molly, una dintre noile ei prietene de la şcoală, şi cu tatăl lui Molly. Eu tocmai mă întorsesem de la o oră de yoga şi savuram primele înghiţituri dintr-un sandvici cu ton, când am primit un telefon.

— Mamă, mi-a raportat Liza cu un calm admirabil, Will a căzut cu bicicleta şi vine ambulanţa după el.

Lăsând să cadă sandviciul pe farfurie, mi-am luat haina şi am fugit în parc, ajungând exact când doi paramedici se pregăteau să-l suie pe Will în ambulanţa care aştepta. Era legat de targă, cu gâtul prins într-un suport de plastic şi cu faţa acoperită de sânge şi de praf. O tăietură de vreo trei centimetri de pe obrazul stâng încă sângera. Eram ameţită, simţeam că-mi vine rău. Speram că asta se datora faptului că nu-mi terminasem prânzul. Am luat-o pe Liza deoparte s-o liniştesc şi să o întreb mai multe despre ce văzuse.

— Liza e O.K.? mă tot întreba Will.

— E bine, nu-ţi face griji, l-am asigurat.

Liza părea remarcabil de calmă.

— Mama, Will nu m-a recunoscut imediat după ce a căzut, mi-a spus ea. S-a ridicat în capul oaselor şi m-a întrebat cine sunt.

Asta indica faptul că suferise o contuzie, deşi m-am consolat cu gândul că măcar acum ştia cine e.

Molly se aflase în faţă, cam cu vreo opt sute de metri, împreună cu tatăl ei, pe pista pentru biciclişti. Se opriseră să-i aştepte pe Will şi pe Liza. Când văzuseră că nu apar, se întorseseră şi acum puteau s-o ia pe Liza acasă cu ei, în

timp ce eu urcam în ambulanţă. Mama lui Molly m-a sunat pe celular şi s-a oferit să vină la spital mai târziu.

Will încă batea câmpii.

— Liza e O.K.?

— E bine, te rog nu-ţi face griji.

Sirena a început să urle şi ambulanţa s-a avântat în traficul din Brooklyn, în timp ce eu am aruncat o privire spre ceas. Era ora 14:00.

— Domnule, ce dată e? am întrebat, străbătută brusc de un fior.

— 8 ianuarie, doamnă, toată ziua, a replicat paramedicul, ridicând privirea de pe formularele prinse de clipboardŞtiţi cumva numărul asigurării sociale?

Will rosti rapid numărul.

— Hei, a zis paramedicul cu un chicotit, sunteţi în armată sau ceva de genul ăsta?

A început să-i pună lui Will tot felul de întrebări – nume, rang şi număr de identificare. Will a reuşit să răspundă la majoritatea întrebărilor, amintindu-şi numărul de telefon de la birou, dar încurcându-se o clipă la adresa noului nostru apartament. Era un lucru bun. Era posibil să fi suferit o contuzie, dar se părea că o să fie bine. Vestea proastă era că eu uitasem data zilei de azi. Will căzuse de pe bicicletă în aceeaşi zi şi la aceeaşi oră, la trei ani de la moartea lui Henry. Acum chiar că mă simţeam ameţită.

După întâlnirile mele cu Henry, ulterioare morţii lui, abordasem chestiunea vieţii de dincolo într-un mod pragmatic. Poate că spiritele nu aveau multă logică, dar experienţele mele păruseră destul de reale. Uitasem de comemorarea morţii lui. De data asta, Henry nu fusese un spirit care să mă ajute la bucătărie să sărez friptura înainte s-o bag la cuptor. Era supărat de-a binelea.

După o noapte de supraveghere în spital şi mai bine de douăzeci de copci în jurul nării drepte, sub pometele stâng

şi în interiorul buzei inferioare, Will a început să se recupereze rapidŞi-a păstrat buna dispoziție pe parcursul celor trei zile libere de la serviciu, umblând prin casă, cu rănile şi zgârieturile acoperite cu o mască de bandaje moderne, care să ajute la vindecare fără să lase cicatrice – Fantoma de la Operă. Până la finalul săptămânii, Will revenise la birou, având doar un bandaj pe obraz. Arăta ca boxerul supărat care fusese în adolescență – rănit, dar gata de o nouă rundă.

Când ne-am întors la locul accidentului, am văzut că nu existau gropi. Will era un ciclist experimentat, care străbătuse traseul din parcul Prospect ani de-a rândul. Când Liza mi-a descris din nou accidentul, mi-a spus că bicicleta lui pur şi simplu se oprise şi el zburase în față. Ar fi putut fi vorba despre vreo defecțiune mecanică, dar eu rămâneam la părerea mea: Henry era gelos pe noul statut de tată al lui Will.

Will nu a acordat mare atenție teoriei mele cu bântuirea. A început să cânte refrenul din *Vânătorii de fantome,* ceea ce m-a făcut să râd, dar nu m-a făcut să mă răzgândesc în legătură cu cele întâmplate. Îl cunoşteam pe Henry cel furios mai bine decât Will.

Mă simțeam circumspectă, întrebându-mă ce calamitate mă aşteaptă. O să-mi arunce Henry în cap o oală de pe raftul de sus când spăl vasele la chiuvetă? O să mă împiedic şi o să cad pe scări? Aveam nevoie de cineva care să-mi curețe apartamentul, ca să zic aşa.

I-am scris Elianei, care nu m-a crezut nebună. A zis că puteam găsi oameni care să mă ajute cu o astfel de problemă cu „energiile”. Locuiam în Park Slope – nu era California, dar era totuşi o Mecca a curentului New Age: trebuia să existe cineva care să nu râdă de mine.

Când am menționat cu timiditate necazul meu unei prietene din vecini, spre surprinderea mea mi-a zis că a

angajat odată o femeie care să-i facă o vizită pentru ceea ce era definit drept „curățire spirituală”. Mi-a trimis prin e-mail datele de contact. O săptămână mai târziu, un spiriduş de femeie a apărut la uşa mea. Mi-a spus că, înainte să devină vindecător spiritual, fusese avocat. Cu mişcări atente, practice, a umplut un recipient de spray cu apă de la robinet şi apoi s-a plimbat prin tot apartamentul, pulverizând apă ici şi colo, şoptind rugăciuni tăcute.

— A fost aici, a remarcat ea cu calm, uitându-se prin colțurile livingului, de parcă voia să confirme că Henry nu se mai ascundea în spatele canapelei. Nu e deloc bine când zăbovesc pe lumea asta. Trebuie să meargă mai departe.

„Da, da, du-te, te rog, du-te.”

— Acum o să vezi că locuința asta va părea împrospătată şi vei lucra bine aici, mi-a spus.

Ne-am îmbrățişat. Mi-a mulțumit când i-am dat cecul şi a plecat. Nu eram sigură ce se întâmplase, dar uitându-mă după ea cum coboară scările de la intrare, deja mă simțeam mai bine.

8 ianuarie 2007 a trecut în linişte. Noua noastră casă mi-a adus fericire şi eficiență. Am cumpărat o lumânare memorială de la magazin; eu şi Liza am păstrat un moment de reculegere împreună. Speram că, dacă Henry coborâse din planul lui astral să ne facă o vizită, o să ne respecte viața de familie şi o să ne lase în pace.

În prezent

„Pot să vă întreb dacă dumneavoastră credeți în rai, domnule Fielding?” zise ea, privindu-l cu sfială.

„Nu cred. Totuşi cred că cinstea ne poate duce acolo.”

E. M. Forster, *O călătorie în India*

Chiar şi la douăzeci şi doi de ani, cu mult înainte de perioada frenetică a maternității şi a începutului anilor de maturitate, îmi făceam griji în legătură cu pierderea memoriei şi a senzațiilor ataşate lor. Când vine vorba despre păstrarea momentelor clare, fragile ale iubirii, uneori tot ceea ce ne rămâne este o imagine fugitivă, precum scânteierile de lumină pe coama valurilor.

Eram cu Paolo, bărbatul pe care îl iubeam, în Italia, într-o barcă, pe apele mediteraneene de la Cinque Terre. Un prieten îl invitase într-o o croazieră de o săptămână; el se oprise în oraşul unde încă locuiam şi mă convinsese să-l însoțesc pentru câteva zile, deşi asta însemna să-mi schimb zborul de întoarcere la New York.

Ne cunoscuserăm cu doi ani în urmă, la începutul primului meu an de colegiu în Franța, şi între noi se crease imediat o legătură, deşi greu de definit. În timpul acelui an şcolar îmi petrecusem timpul cu el şi apoi îi scrisesem când mă întorsesem în campus pentru al doilea an. La un an după absolvire, călătorisem înapoi ca să-l revăd pentru câteva săptămâni care se terminau cu această călătorie pe mare.

Odată, în timp ce ne plimbam pe malul arcuit, mărginit de case colorate şi de palmieri care se legănau în bătaia vântului, mă întrebase: *Ci sposiamo*? Am crezut că mă tachina şi nu i-am răspunsŞtiam ce înseamnă cuvintele, deşi nu auzisem niciodată pe nimeni rostindu-le. *Sposare*, a se căsători. *Ci*, persoana întâi plural a pronumelui reflexiv. „Ne căsătorim?"

În cele din urmă, nu am discutat niciodată prea multe despre natura relației noastre. Avea o prietenă în Torino, unde stătea pe timpul iernii, un aranjament comun pentru mulți dintre bărbații pe care îi cunoştea. Odată cu trecerea săptămânilor, îmi doream să am curajul să lupt pentru ceva mai bine definit, dar îmi era teamă că relația fragilă pe care

o aveam se va zdrobi ca un pahar de sticlă pe o podea de gresie.

M-am trezit devreme în cabina de la prora, în sunetul făcut de parâma care se lovea de catarg şi în legănatul uşor al ambarcațiunii. Paolo încă dormea lângă mine, cu trupul îndoit ca o jumătate de lună. În acea după-amiază urma să mă întorc la viața mea din New York, indiferent cum avea ea să fie. Paolo nu-mi ceruse să rămân în ItaliaŞtiam că nu avea să facă asta. Mai ştiam şi că rămânerea în Italia presupunea dificultăți mai mari decât învățarea limbii şi găsirea unei slujbe. Diferențele culturale erau uriaşe şi, probabil, m-ar fi copleşit cu totul. Eram conştientă că viața în Italia pare întotdeauna romantică, dar în vara aceea văzusem destule tinere americance nefericite cu bărbații lor italieni şi îmi zisesem: „Aş putea fi eu în locul lor, departe de casă.” Nu credeam că mama protectoare a lui Paolo îşi dorea o noră din America. Eram ceea ce unii oameni din generația părinților mei considerau drept „o feministă afurisită”.

Paolo nu era genul de bărbat pe care majoritatea femeilor l-ar fi considerat frumos. Era slab şi vânos, cu muşchi fibroşi, tipul care trebuie să consume shake-uri cu proteine cu multe calorii ca să-şi păstreze greutatea. La treizeci de ani, părul începuse deja să i se rărească, lăsându-i la vedere o frunte proeminentă cu petice ici-colo de cârlionți scurți, ca nişte buruieni pe un deşert altminteri gol şi pârlit de soare. Chipul lui era parcă sculptat, cu obrajii unghiulari şi nasul curbat în jos, trăsături ale unui om mult mai bătrân. Avea o barbă neagră şi scurtă şi o mustață care mă gâdila când ne sărutam. Când ne plimbam ținându-ne de mână, îi simțeam încheieturile osoase ale mâinilor musculoase şi unghiile pe care şi le rodea când nu avea țigări la îndemână. Cel mai bun prieten îi zicea *bruttino,* o formă afectuoasă a adjectivului „urât”.

M-am uitat cu tandrețe la omul adormit. Acesta era bărbatul pe care îl doream, chiar acest bărbat. Nu puteam să explic de ce. La douăzeci şi doi de ani, nu puteam să explic cu adevărat de ce făceam ceea ce făceam. Totuşi, eram destul de mare să-mi imaginez viitorul apropiat.

Mai târziu, în acea după-amiază, Paolo m-a condus la gara din Monterosso, unde am cumpărat biletul de tren, imprimat pe carton, pe care aveam să-l păstrez în toți aceşti ani. Urma să călătoresc singură înapoi la Santa Margherita, să-mi fac bagajele, să iau trenul de noapte spre Paris şi să zbor înapoi la New York. „Nu o să mai fim niciodată în acelaşi pat.” El urma să se întoarcă la Torino, la slujba de profesor. Eu aveam să-mi găsesc o slujbă, şi fiecare îşi va vedea de viața lui. Într-o zi, o să se căsătorească cu prietena lui din Torino şi poate că şi eu o să întâlnesc pe cineva pe care să-l iubesc la fel de mult ca pe acest bărbat, şi o să mă căsătoresc. Nu voiam să uit această dimineață, ultima de acest fel.

Soarele s-a ridicat pe cer. O rază de lumină galbenă a străpuns hubloul, formând un triunghi galben alungit pe spatele lui. „O să-mi amintesc de acest triunghi de lumină. O să păstrez acest moment în triunghiul de lumină.”

Paolo m-a condus la gară şi am rămas tăcuți pe peron. Am văzut trenul apropiindu-se, la timp, tocmai în această zi blestemată. El s-a întors spre mine, m-a îmbrățişat şi m-a sărutat.

Eu m-am agățat de gâtul lui, apoi i-am dat drumul, incapabilă să spun ceva.

— *Allora, ci sentiamo,* mi-a zis, de parcă urma să ne vedem a doua zi.

I-am zis că-l iubesc.

— *Anch’io ti amo,* mi-a răspuns cu un zâmbet.Şi-a apăsat buzele pe ale mele, şi barba lui m-a gâdilat pe gură şi pe obraz.

Apoi am plecat cu trenul.

Douăzeci şi şase de ani mai târziu, amintirea rămâne vie şi limpede.

În final, există momente ale vieții mele cu Henry pe care vreau să le păstrez pentru că au fost adevărate, precum acel triunghi de lumină. O dimineață în care mă îndreptam pe jos spre serviciu, la câteva săptămâni după ce ne-am cunoscut, când am înțeles că îl iubesc şi că mă iubeşte. Plimbarea noastră împreună pe marele platou Nyika din Malawi, când totul părea grandios de posibil. Dimineața epuizantă când se născuse Liza, expresia de beatitudine de pe chipul lui, când ținuse în brațe trupul ei micuț, perfect.

Dar acum trec tot mai multe zile când îl uit pe Henry. Descopăr că mă gândesc aproape zilnic la alți oameni pe care i-am pierdut prin moarte sau despărțire: mama, Rose, mătuşa lui Henry, un bărbat pe care l-am cunoscut în anii 1980 – nici măcar nu mi-a fost prieten apropiat –, care a murit de SIDA, prietenul meu Jim de pe insula din Maine şi Emily, cu care nu am mai vorbit de ani de zile. Trăind prea mult pentru sine însuşi, Henry nu a înțeles să trăiască pentru alții. Îmi pare rău că nu poate trăi prin mine zilnic, că numai fiica lui poartă această povară tăcută. Cu toate că, pe toată perioada cât am scris această carte, Henry mi-a fost un companion frecvent, privindu-mă, chiar în vreme ce scriam.

Nu uit niciodată să sărez carnea. Dar sunt pregătită să renunț la el.

Vara trecută, când eram în Maine, am riscat şi i-am povestit Lizei despre aventurile tatălui ei. Ea m-a ascultat cu atenție.

— Îți pare bine că a murit? m-a întrebat.

Ce întrebare pentru un copil de unsprezece ani. Dar desigur că era o întrebare evidentă, care merita un răspuns.

— Ceea ce s-a întâmplat cu tatăl tău a fost o tragedie. A făcut în viață niște greșeli mari și a murit fără să aibă ocazia să le îndrepte, să-și ceară iertare. Ne-a făcut un mare rău, mie și ție, deși ne-a iubit.

— Crezi că ai fi putut să divorțezi?

— Nu cred că am fi putut să rămânem căsătoriți. Așa că sunt fericită că am șansa să ne refacem viața, dar este îngrozitor că a murit așa cum a murit.

Speram să nu par ca un politician la o dezbatere televizată, care evită cu abilitate o întrebare.

— Sper că ți-am răspuns.

Liza a dat gânditoare din cap.

* * *

De curând am primit o scrisoare de la o femeie pe nume Avery, care îl cunoscuse pe Henry în februarie 2002, în timpul anului în care el făcuse călătoriile de cercetare pentru carte. Eu am luat legătura cu Avery prin intermediul prietenului la care Henry locuise în săptămâna petrecută în California de Nord, care mi-a spus că Avery voia să-mi împărtășească un lucru important. Am vorbit cu ea la telefon, după care mi-a trimis un e-mail în care îmi povestea despre întâlnirea scurtă și neobișnuită cu Henry la o petrecere:

Petrecerea a fost minunată, cu familie, prieteni, râsete și muzică. Eu am cântat My Romance, *apoi m-am așezat în living, ca să mă bucur de restul serii. Am stat lângă Henry, care nu ocupa mult spațiu și își ținea haina neagră închisă până la gât. Îmi amintesc că mi s-a părut un lucru straniu, fiindcă în casă era destul de cald. Ciudat ce lucruri ne amintim când ne cercetăm amintirile ca să găsim răspunsuri.*

Ne-am prezentat și am dat mâna, apoi am ascultat muzica un timp. El mi-a spus că este scriitor și foarte pasionat de domeniul culinar, de aceea venise în vizită la prietenul lui și

vizita restaurantele din San Francisco pentru a intervieva bucătari celebri.

Am zâmbit politicoasă şi l-am întrebat despre familie. Îmi place să ştiu mai multe despre viaţa şi familia cuiva, întrucât aceasta reprezintă centrul vieţii mele. La vremea respectivă eram – şi sunt în continuare – fericită, având o căsnicie împlinită şi plină de dragoste şi fiind mama a doi copii. El mi-a spus că are o soţie frumoasă, cu o carieră reuşită şi o fiică adorabilă, care era lumina vieţii lui, apoi mi-a arătat poze. Ne-am continuat discuţia şi am ieşit afară, căci eu aveam de gând să plec devreme acasă. Henry m-a întrebat dacă prin zonă există un loc plăcut pentru jogging. I-am spus că aveam de gând să alerg dimineaţă lângă lac şi l-am invitat să vină şi el. Ne-am întâlnit a doua zi la ora 10, ca să alergăm opt kilometri. Nu am putut să ţin ritmul cu el, aşa că a luat-o înainte şi m-a ajuns din urmă la a doua tură. Era timpul să încetinesc, aşa că ne-am plimbat.

Atunci a început să iasă la iveală povestea lui. M-a întrebat dacă îmi putea spune ceva şi voia părerea mea. Mi-a zis că îşi iubeşte soţia, apoi a adăugat ceva despre faptul că nu era sigur că este un partener bun, dar că ştia că este un tată bun.

Îmi amintesc că am gândit: „Uau, ce-aş putea să-i spun?“

Apoi a pomenit despre această femeie/prietenă din oraş care îşi arătase disponibilitatea, care nu-l forţase niciodată, cu care avea o aventură de ceva vreme.

L-am întrebat dacă o iubea.

Mi-a răspuns: „Nu“.

Am zis ceva de genul: „Atunci cum rămâne cu principiile de viaţă... cum fac oamenii aşa ceva şi pot dormi noaptea?“

Mi-a spus că avea probleme cu somnul şi încerca să o părăsească pe această femeie, dar de curând relaţia se înrăutăţise, şi el descoperise că ea e violentă, instabilă şi chiar îl ameninţase că-i va face rău lui şi/sau familiei lui dacă refuză să o mai vadă.

„Mă simt prins în capcană“, mi-a mărturisit. „Îmi e teamă de ce se poate întâmpla dacă nu mă mai întâlnesc cu această femeie.“

L-am întrebat dacă ştiai despre aventură. El mi-a spus că nu crede. I-am zis că, indiferent care este adevărul, era important să aibă curajul să ia decizia de a schimba şi a păstra ceea ce era cel mai important în viaţa lui, în familia lui. Poate că nu era destul de curajos pentru a alege.

Ne-am oprit să mâncăm un sandvici şi i-am spus că, după părerea mea, ar trebui să-ţi mărturisească adevărul, dacă el considera că între voi există ceva special şi destul de puternic pentru a depăşi această încercare. De asemenea, i-am sugerat să stea de vorbă cu un avocat, dacă este nevoie, să o pună pe femeie în faţa acestuia pentru a se proteja pe sine şi pe familia lui.

Telefonul i-a sunat de vreo două ori în timp ce luam masa. Mi-a spus că era „ea“.

I-am sugerat să o confrunte direct şi să-i spună că nu avea energia să fie ceea ce avea ea nevoie acum, că era o greşeală şi că regreta durerea provocată, dar că trebuia să se întoarcă la familia lui.

Henry mi-a zis că îi este teamă că nu o să înţelegi şi că ai putea să refuzi să-l accepţi înapoi.

L-am încurajat să aibă încredere în tine şi i-am spus că nu o să ştie dacă nu încearcă.

„Sunt ca un păianjen prins în propria plasă“, a zis el.

M-a întrebat dacă erau magazine prin apropiere, fiindcă voia să ia ceva pentru fiica lui. I-am sugerat, dacă are timp, să meargă în oraş, unde erau nişte magazine drăguţe pentru copii. Aşa că am plecat, fiecare cu maşina lui. Am găsit ceva simpatic pentru fiica voastră, apoi am intrat alături, în magazinul de artizanat indian. Henry mi-a dat o brăţară subţire de argint şi m-a pus s-o încerc. Am vrut să refuz, dar a insistat, mulţumindu-mi pentru onestitate. Deşi încuietoarea

s-a rupt, nu am vrut să o arunc. Voi fi onorată să ți-o trimit, dacă vrei.

Aşa că ne-am îmbrățişat şi fiecare a pornit pe drumul lui. I-am urat succes şi l-am rugat să păstrăm legătura. Nu am mai primit nici o veste de la el. Presupun că nu vom şti niciodată ce s-a întâmplat şi îmi pare rău pentru pierderea pe care ai suferit-o. Dar dacă Henry a avut mintea şi inima chinuite, poate că spiritul lui ştia că nu putea trăi în felul acela.

Cât de trist... să-l cunosc şi să-mi fie dat să-l „văd" în felul acesta. Totuşi, am învățat să fiu o prietenă mai bună pentru prietenii mei, să pun mai multe întrebări şi să cer să-mi spună adevărul atunci când trec printr-o perioadă grea...

Te rog să nu eziți să-mi pui întrebări. Aş fi vrut să-ți fiu prietenă şi să te cunosc, astfel încât să pot să te sun, căci am simțit că nu voiam să stau deoparte. Poate că atunci povestea ar fi avut un alt sfârşit. Deseori mă întreb de ce suntem aleşi să împărtăşim frânturi din alte vieți. Mulțumesc pentru că ai avut încredere să îți împărtăşesc această întâmplare.

Cu drag,

A.

Într-o vineri dimineață, eu şi Will am mers la primărie ca să legalizăm relația noastră de concubinaj. Motivele au fost de natură practică. El avea o asigurare de sănătate bună, în timp ce a mea costa îngrozitor de mult şi presupunea dispute lunare cu oamenii prietenoşi de la departamentul de reclamații. Inutil să spun că administrația Bush nu avea de gând să-mi ofere vreun ajutor în această privință. Totuşi, Will l-a convins pe angajatorul său să extindă acoperirea şi la cuplurile de sex opus care trăiau în concubinaj.

Am fost îndrumați spre sala de aşteptare ponosită, cu lumină fluorescentă, de la etaj. Am completat formularele, ridicând privirea să ne uităm şi la alte cupluri care, spre deosebire de noi (veniserăm îmbrăcați în jeanşi), erau pregătiți pentru marele moment în ținute de nuntă – rochii

albe, buchete, smochinguri, buchețele pentru încheietură, tot tacâmul. Când funcționarul ne-a chemat la ferestruica ghişeului, i-am dat hârtiile completate. Acesta ne-a pus câteva întrebări, s-a uitat la permisele noastre de conducere şi la facturile de utilități. Ne-a pus întrebarea formală: „Mai aveți alți concubini?” Noi am râs, am semnat formularele, funcționarul le-a ştampilat şi ne-a dat un document oficial care ne anunța noul statut.

— Am terminat? am întrebat, aşteptând ceva puțin mai dramatic. Asta-i tot?

— Asta-i tot, a replicat funcționarul zâmbind.Şi totuşi, surprinzător, am simțit o schimbare atunci când am plecat cu Will de la primărie, ca să luăm rapid masa pe Court Street. După multe nenorociri şi nefericire, mă simțeam norocoasă. Deşi era posibil – cum a remarcat Will printre îmbucături caraghioase de pizza fierbinte – ca noi să ne fi făcut norocul şi că el însuşi se simțea la fel de norocos. În orice caz, ne luaserăm un angajament. Acum eram o adevărată familie.

Într-o dimineață, am auzit metroul cântând. Când trenul de pe linia 2 a pus frână la Atlantic Avenue, am distins clar primele trei note din *Somewhere*, din *West Side Story*, prelungi, pline de dor.

Transpusă, m-am întrebat dacă această reprezentație era numai pentru mine, un noroc unic. Nici unul dintre ceilalți călători nu părea să fi observat. Data următoare când am mers cu metroul, am auzit din nou cântecul. Nu am putut să nu zâmbesc, căci acea melodie nu putea fi mai potrivită pentru mine, fiica rătăcitoare, întoarsă acasă, în metropola pe care încercasem s-o părăsesc.

Este adevărat că Big Apple nu mi-a întins înainte covorul roşu. A trebuit să-mi fabric armura urbană şi să-mi redeschid cel de-al treilea ochi. Nu cel despre care se vorbeşte la cursurile de yoga, cel din mijlocul frunții.

Vorbesc de ochiul din ceafă. Timp de câteva luni, mă ciocneam în permanență de oameni şi de felinare, până când am învățat din nou baletul rafinat al pietonilor din Manhattan. A trebuit s-o învăț şi pe Liza câteva şmecherii serioase, ca să poată să se descurce în traficul nebunesc de pe Union Street din Brooklyn.

Dar eu şi oraşul suntem acum din nou prieteni buni. În ultima clipă, mi-a aruncat un colac de salvare şi m-a trimis înapoi acasă. Poate că Gowanus nu este la fel de minunat ca priveliştea râului Hudson, pe care o am lăsat-o în urmă, dar făcând o plimbare spre casă, în timpul primăverii, dinspre centrul Brooklynului, vezi cum soarele de sfârşit de după-amiază se reflectă în ferestrele de pe Union şi Bond, şi indicatorul Kentile Floors sclipeşte şi pâlpâie în depărtare. Eu şi Liza ne ținem de mână în timp ce traversăm podul de pe Union Street, admirând arborii-prințesei atât de luxurianți, înfloriți, aplecați peste canal. Un pescăruş singuratic pluteşte sus deasupra noastră prin briza sărată, țipând şi certându-se. În astfel de zile, îmi zic: „Acesta este locul potrivit pentru noi".

Este sâmbătă seara la Hope & Anchor, un restaurant şi un club de noapte cu tematică vag marinărească de pe strada principală din zona Rad Hook. Am ieşit în oraş pentru o seară cu familia şi prietenii, amici ai Lizei şi părinții lor. Copiii şi-au terminat farfuriile de macaroane cu brânză; noi, adulții, am preferat un amestec de salată asiatică de tăiței şi găluşte. Eu anticipam sosirea unei felii mari de tort de ciocolată plină de calorii. Am strecurat felia de lime pe gâtul sticlei de bere Corona, unde sălta ca o plută pe firul undiței (aşa cum răposatul Mitch Hedberg, marele comic, obişnuia să spună, fusesem „salvată de flotabilitatea citricei"). Fiica mea nu mai avea ochii mari, şocați, era doar intrigată şi încântată de maestrul nostru de călătorii, un travestit cu pielea ciocolatie pe nume Dropsy, având aproape

2,10 metri (inclusiv peruca afro blondă), care apăruse într-o rochie mini cu paiete şi ghete negre cu talpă groasă îndreptându-se cu paşi mari spre microfon ca să ne dea tonul la karaoke. A deschis seria fredonând *Sitting on the Dock of the Bay,* într-un falset gâfâit. Copiii noştri – Dropsy i-a numit „Corul copiilor Hope & Anchor” – aşteptau să cânte melodia lor preferată: *Bohemian Rhapsody* a lui Queen. Auditoriul aplauda şi chiuia încântat. Chelnerul a sosit cu felia de tort. Nu cred că se putea mai bine de atât, cel puțin nu cu cotația de „interzis minorilor sub 12 ani”.

După ani în care am fost departe una de cealaltă, eu şi Irena locuim doar la cinci străzi distanță. În pofida încercărilor anterioare ale lui Henry de a ne submina prietenia, acum este aproape de mine, ca în vremurile bune. Cu ani în urmă, a existat o vreme când locuiam în clădiri alăturate, iar curțile din spate erau separate de un gard pe care îl săream folosind o veche scară de bucătărie. În acele zile, stăteam în grădină după ce ne terminam ziua de lucru petrecută în casă ca liber-profesioniste şi făceam ad-hoc planuri pentru cină, în funcție de ce aveam prin frigider. Pisicile noastre se plimbau de la una la alta pe sub gard, în timp ce alcătuiam meniul. Fiica de opt ani a Irenei (acum la colegiu) se juca cu Liza, pe atunci doar un bebeluş. În final, Henry făcea o friptură la grătar şi căuta o sticlă de vin, iar Irena prepara nişte paste grozave şi descoperea o altă sticlă. Apărea şi câte o salată, în care puneam ce se găsea prin sertarul cu legume din frigider. Uneori apăreau şi alți prieteni şi membri de familie. Mâncam când la una, când la alta şi stăteam la masă până când Liza adormea în poala mea.

Acea epocă în care eram tineri şi nu aveam nimic în afară de timp a trecut de mult. Dar, din când în când, petrecem câte o după-amiază împreună fără să facem nimic. Când noul nostru apartament s-a dovedit prea mic pentru cele

patru pisici, Irena şi partenerul ei au adoptat-o cu amabilitate pe bătrâna noastră Katie, care şi-a petrecut anii de aur în paradisul apartamentului lor elegant, moțăind pe mobilierul lor danez, lustruit, de la mijlocul secolului. Când o vizitez pe Irena, medităm la supraviețuirea bătrânei pisici Katie şi a noastră, la numeroasele meandre ale vieții, care ne-au adus din nou împreună.

* * *

— Nu, Domnule Isteț, îi dau eu replica, îndreptând un cartof prăjit bine făcut spre rânjetul de pe fața lui Eliot, nu am de gând să scriu despre toate amănuntele singurei noastre întâlniriŞi să nu pari atât de jignit.

La fiecare câteva luni, în ziua când prietenul meu Eliot, acum un bărbat însurat şi fericit, vine în metropolă în interes de serviciu, luăm masa împreună. La o masă dintr-un bistrou, toată lumea are aceeaşi înălțime.

Astăzi, îmi povesteşte despre cum l-a cunoscut pe Patrick Stewart, când acesta tocmai terminase înregistrarea unei prezentări audio pentru o companie. După sesiunea de înregistrări, Stewart îl invitase la aperitivele de după-amiază – ceai Earl Grey fierbinte – exact cum făcea în *Star Trek: The Next Generation.*

Eliot ascultă în timp ce eu pălăvrăgesc despre ultima carte pe care am citit-o. Am recitit romanele mele favorite de E. M. Forster – cel mai recent, *O călătorie în India.* Peşterile Marabar vor reprezenta mereu un mister pentru mine, deşi, după această nouă lectură, pot să-mi închipui întunericul în care Adela Quested trăieşte străfulgerarea terifiantă a conştiinței de sine.

În timp ce luăm ultimele înghițituri de căpşune şi frişcă, eu şi Eliot comparăm fiecare relația pe care o avem. El îmi spune despre grădina lui de trandafiri şi împărtăşim poveşti

ciudate cu animale de casă (întâmplarea cu câinele lui care şi-a înfipt un os în bărbie este cea mai tare).

— Deci, Jools, pot să apar în următoarea ta carte? mă întreabă.

Soseşte nota de plată, o împărțim frățeşte, plătind cu cardul pentru afaceri. Sunt destul de sigură că acest prânz se încadrează la deducerile legale de taxe.

* * *

Eu şi Anna locuim la doar câteva străzi distanță în Brooklyn. Împărțim multe lucruri, inclusiv pe frumosul nostru dentist (dacă e să fii nevoit să stai în scaunul acela nenorocit, măcar să te uiți la ceva plăcut). Ne vizităm de fiecare dată când avem probleme – profesionale, personale sau, cum se dovedeşte uneori, imaginare. Exclamația ei „Te aud, sor-mea!”, rostită cu putere, mă scoate întotdeauna din posomoreală. În zilele telepatice, ne găsim la aceleaşi ore de yoga, ne bem cafeaua împreună pe banca de lângă un magazin alimentar din zonă sau mâncăm mâncare luată la pachet, împreună cu copiii, la masa ei din bucătărie.

Părul ei roşu nu a arătat niciodată mai plin de viață decât la ultima ei zi de naştere, o reuniune de opt femei, la o masă mare, rotundă, la un restaurant din centrul Manhattanului, unde am comandat, extravagante, din toate, inclusiv desert, ghidându-ne după principiul „câte una din fiecare”.

Viața la oraş nu e niciodată simplă, dar pentru amândouă are logică, cel puțin acum. În timp ce ne urmăm separat viețile profesionale şi personale, găsim constant mângâiere când discutăm despre greutățile şi succesele copiilor noştri şi când facem planuri de viitor.

* * *

Corespondez încă şi acum cu Eliana. Interesul ei pentru viața mea este autentic şi deseori descopăr că mă gândesc la

ea în momentele de răgaz. O consider o prietenă neobişnită, în mare parte necunoscută şi imposibil de cunoscut pentru mine, dar simt că ne dorim binele una alteia.

Văzând cea mai recentă poză pe care mi-a trimis-o, nu am putut să nu remarc cât de mult ne-am schimbat amândouă. Hainele ei negre au dispărut de mult, înlocuite cu unele mai colorate. Ochii ei luminoşi sclipesc acum fără atâta machiaj, şi părul, mai scurt şi mai deschis la culoare, flutură în vânt. Pare relaxată şi destinsă. Mă întreb dacă o s-o mai întâlnesc vreodată; mi-ar plăcea să-i pot mulțumi personal pentru deschiderea pe care a dovedit-o față de mine.

Eliana şi partenerul ei s-au căsătorit în iunie 2007. Mă bucur că cel puțin una dintre noi are acea credință optimistă în ritualurile tradiționale, deşi îmi închipui că nunta ei numai cumpătată nu a fost.

Liza spune că nu-i pasă dacă eu şi Will ne căsătorim.

— Cred că ar fi în regulă. Dar vreau să aleg eu rochia ta de mireasă şi să merg cu voi în luna de miere.

Acum e prea mare ca să împrăştie petale de flori la nuntă. Probabil va insista să fie domnişoară de onoare, şi nu-mi vine în minte o alegere mai potrivită.

* * *

Eu, Liza şi Will am mers în vacanța de primăvară la Tulum, în Mexic, unde am dormit în cort, într-un parc național. Un vânt constant ne-a adus o săptămână de cer albastru, luminos. Pe măsură ce se apropia înserarea, nori joşi şi întunecați apăreau atârnând la orizont, aflați încă la distanță sigură.

În timpul acestei săptămâni ne-am împrietenit cu un bărbat pe nume Doug şi cu fiica lui, Savanna, care păreau uşurați să descopere că nu suntem familia perfectă care părem la prima vedere.

— Deci trăiți împreună? a întrebat Savanna, fata de şapte ani, cu accentul ei tărăgănat din sud, după ce m-a auzit că mă refer la Will ca la „prietenul meu”.

— Da, am replicat veselă, suntem o mică familie ciudată şi nici unul nu avem acelaşi nume de familie.

Doug a dat din cap cu înțelepciunea celui care deja a fost prins în relațiile nefericite ale vieții şi a reuşit să scape rănit, dar întreg.

— Nu contează, dacă relația merge, a zis el.

— Aşa e, am răspuns.

Doug, Savanna, Will şi Liza s-au jucat în valuri, doi tați ajutându-şi fiicele să stea pe valurile înspumate, să prindă punctul optim pentru plutirea cu placa mare – mare pentru copii, desigur, şi prea mare pentru mine. Eu am stat complet îmbrăcată, cu maiou şi fustă, având chiar şi un pulover care să mă apere de briză, şi i-am privit de pe nisipul sigur, încântată că fiica mea curajoasă şi Savanna se întorceau iar şi iar, călărind valuri care pe mine m-ar fi intimidat.

Norii negri se apropiau, şi vântul îndoia palmierii. Am mai văzut acea formă curbată a copacilor şi aceste culori saturate ale cerului şi mării bătute de vânt într-un tablou – *Apropierea furtunii* de Winslow Homer.

Am fluturat cu putere din mâini, apelând la semnul universal al mamei îngrijorate. Will m-a privit şi a zâmbit, recunoscând liniştit unul dintre multele mele momente de mamă agitată.

După o jumătate de oră, când copiii erau gata spălați şi schimbați, fulgere mari şi luminoase ca ziua au brăzdat cerul de deasupra mării din laguna din apropiere şi primii stropi mari au bătut în ferestrele şi pe terasa de beton a restaurantului unde stăteam aşezați. Noi, adulții, am savurat fericiți câte o margarita proaspăt făcută şi ne-am întrebat dacă, la întoarcere, cortul nostru de mărimea unui

bungalow va fi uscat (am uitat să închidem partea din faţă), dar nu eram suficient de îngrijoraţi ca să nu ne bucurăm cu adevărat de nişte tacos proaspete cu peşte, pe care chelnerul ni le-a adus la masăŞopârlele cafenii specifice zonei ne-au urmat în siguranţa restaurantului, stând împrăştiate pe pereţi şi pe podea. Era plăcut sentimentul de siguranţă şi de grijă.

Relaţia mea cu Will a continuat să evolueze. Nu semăna cu iubirile din tinereţe, care presupuneau dor şi disperare. Nu semăna nici cu căsnicia cu Henry. Ceea ce ne doream era îmbrăţişarea caldă şi iubitoare care ne făcea să ne simţim preţuiţi, ne lăsa să gândim limpede şi să facem nişte alegeri decente. Printre miile de momente care ţin în funcţiune maşinăria vieţii de zi cu zi, m-am bucurat de izbucnirile de iubire şi de dorinţă pe care le aveam, asemănătoare primei înghiţituri de vin roşu, aromat, în vreme ce mergeam pe culoarele staţiei de metrou, cercetam portocalele dintr-un magazin sau mă trezeam şi-i vedeam ochii albaştri privindu-mă. Aceasta era ideea mea de *umami*.

Liza mi-a spus cu timiditate că, atunci când era „mică” (căci, desigur, acum nu mai este aşa), credea că dacă pui un disc în CD-player, muzicienii cântă în direct, doar pentru tine. Mi-a zis că această idee s-a schimbat când, la patru ani, i-am spus în timp ce ascultam *Sgt. Pepper’s Lonely Hearts Club Band* că îmi părea rău că John Lennon era mort.

Acesta a fost un moment util în înţelegerea gândirii magice şi a egocentrismului copiilor, manifestate şi în cazul multor adulţiŞi totuşi, uneori, cu toţii simţim nevoia să ne considerăm o reprezentaţie în direct. Sunt momente când trebuie să preluăm rolul principal şi să facem alegeri, cele mai bune posibil. Trebuie să facem un efort, indiferent că auditoriul este alcătuit din douăzeci de mii de fani la

Madison Square Garden, din lumea mai mică a familiei sau doar din unicul observator al propriei ființe.

Am văzut că înțelepciunea poate veni din surse neaşteptate. Am învățat din onestitatea şi din înțelepciunea fiicei mele. Am apreciat îndrumarea familiei mele, a vechilor mei prieteni şi a celor noi, pe care mi i-am făcut de-a lungul acestei călătorii. Am descoperit, de asemenea, că imaginile mişcătoare suprarealiste, comice, erotice şi chiar terifiante ale somnului pot revela preocupările din viața mea cu o claritate uimitoare. Acest vis recent pare să exprime dorința mea puternică de a adopta schimbarea şi teama mea de a face exact acest lucru.

Sunt în vechiul meu cartier din Upper West Side, din MahattanŞtiu asta, chiar dacă străzile nu arată la fel şi nu există indicatoare. Mă plimb pe ceea ce pare a fi West End Avenue, o stradă pietruită, aşa cum era în copilăria mea, îndreptându-mă spre o întâlnire cu mama, undeva. M-am îmbrăcat cu grijă, în haine de adult: fustă maro dichisită, jachetă maro şi pantofi de piele maro. Am ceea ce sper eu a fi o geantă maro de doamnă. Totul este asortat.

Brusc, apare o piațetă deschisă, pavată cu piatră, plină cu şiruri de cutii de carton, care par să continue la nesfârşit. Cutiile sunt pline cu pantofi.

Mâinile îmi tremură, palmele îmi sunt transpirate. Vreau acei pantofi. Tentația e prea mare, în pofida îngrijorării că o să o fac pe mama să aştepte. Sunt sute de perechi din care să aleg – atât de mulți pantofi în nenumărate culori. Mă întind după mirosul cald de piele tăbăcită. Îmi arunc pantofii simpli din piele maro, mă îndepărtez cu curaj de siguranța genții şi alerg de-a lungul şirurilor de cutii. Nerăbdătoare, încep să probez pantofii, la început în perechi; apoi, în grabă, apuc neatentă stângul şi dreptul din perechi diferite.

Când îmi aduc aminte, tresărind, să mă uit după geantă, toate cutiile cu pantofi dispar la fel de brusc cum apăruseră. Geanta şi perechea mea maro de pantofi au dispărut de asemenea. Stau singură în piața goală, cu pantofii nepotriviți în picioare – două experimente nefericite cu înălțimi diferite ale tocurilor, o sandală cu toc de un albastru-păun, celălalt, un pantof cu vârf ascuțit de un portocaliu-şofran. Simt un junghi de nelinişte filială – nu aşa plănuisem lucrurile. Nu am celular să o sun pe mama. Am întârziat şi arăt ridicol, şi acum mama va fi sau îngrijorată, sau furioasă, sau amândouă. Îmi spun că trebuie să mă duc la întâlnire aşa cum sunt, sosind cu întârziere şi arătând ca un clovn strâmb. Mai târziu o să am timp să anulez cardurile şi să-mi cumpăr un portofel nou. Încerc să mă liniştesc cu cuvintele pe care mi le spune Will când mă simt copleşită de frustrările zilnice (probleme cu computerul, termene la lucru, dispute cu proprietarul): „Ce se poate întâmpla cel mai rău?” De obicei, răspunsul este: nimic care să pună viața în pericol, să aducă ruina financiară sau măcar ceva de speriat.

Încă gândindu-mă la absurditatea situației mele, privesc, uimită, cum pantofii albaştri şi portocalii încep să se transforme. Sclipesc şi trec prin paleta de culori până când au amândoi nuanța verde a măslinelor proaspăt culese, coapte, zemoase şi savuroase. Unul este încă sandală, celălalt, pantof închis, dar înălțimea tocurilor este, în mare, aceeaşi. Aud sunet de paşi – ai mei – în timp ce fac primele eforturi nesigure pe pietrele pavajului din piața deschisă. Pantofii continuă să se schimbe pe măsură ce paşii îmi devin tot mai siguri. Pot să fac asta. Acum pot să mă duc la întâlnirea cu mama. Nu va fi atât de rău. Încep să îmi accept stângăcia.

Curelele sandalei se măresc şi se întind peste degete, în timp ce pleoapele mi se deschid şi visul dispare încet, ochii

mei adormiți cuprinzând tavanul dormitorului, de un alb familiar, răcoros şi liniştit. Will se mişcă lângă mine cu un oftat, aranjându-şi perna. Liza apare în cadrul uşii. Vine mai aproape să mă îmbrățişeze, apoi pleacă în grabă, pregătită pentru desenele de dimineață, clătite şi restul duminicii împreună. Zăbovesc în pat încă o clipă, bucurându-mă de căldura apropierii lui Will, care îşi înfăşoară brațul în jurul meu. Poate că aceşti pantofi noi, nepotriviți, dar într-o magică schimbare, se vor dovedi perfect potriviți.

Mulțumiri

Aş dori să aduc mulțumiri următorilor:

— familiei şi tuturor prietenilor vechi şi noi, de aproape şi de departe, care au vegheat asupra mea cât timp mi-am refăcut viața;

— Annei, pentru că am împărtăşit această călătorie; Sarei şi Irenei, pentru numeroşii ani împreună; lui Tomas, fiindcă mi-a fost alături, lui Eliot, fiindcă m-a făcut să râd, Elianei şi lui Avery, pentru încrederea lor;

— uimitorului meu agent, Elaine Markson, fiindcă m-a înconjurat de la început cu o nestrămutată încredere şi afecțiune;

— tuturor celor cu care am colaborat la Voice/ Hyperion: Ellen Archer, Pamela Dorman, Barbara Jones, Sarah Landis, Laura Klynstra, Susan M. S. Brown, Claire McKean, Christine Ragasa, şi designerului de interior Sue Walsh; entuziasmul vostru şi munca susținută în numele meu au fost o adevărată inspirație;

— lui Jeffrey Davis, care m-a ajutat să mă organizez;

— lui Jill Herzig de la *Glamour*, fiindcă m-a pus la treabă (nimic nu e mai important decât să înveți să scrii în funcție de un termen...);
— doctorului Don Symons, pentru conversațiile noastre, corespondența şi simțul umorului;
— lui Jofie Ferrari-Adler, pentru susținerea lui;
— Cynthiei, pentru discuțiile noastre despre *Jane Eyre*;
— lui Elizabeth Gilbert, pentru sfaturile şi ajutorul ei generos;
— lui Scott Adkins şi celorlalți colegi ai mei de la The Brooklyn Writer's Space;
— lui Clark, care a intervenit cu curaj cu creionul pe fiecare ciornă; lui Leah, Leigh şi Suzanne, pentru că mi-au citit numeroasele rescrieri; minunaților mei cititori, care şi-au rupt din timp ca să-mi împărtăşească din ideile lor;
— Monicăi, deoarece m-a ajutat să jonglez cu toate mingile în timp ce am scris această carte;
— lui Sarah T., fiindcă m-a ținut cu picioarele pe pământ;
— profesorilor mei de yoga, care m-au condus prin aceste vremuri ale schimbării – *Namaste*;
— fiicei mele înțelepte şi răbdătoare, pentru că m-a învățat ceva nou în fiecare zi;
— lui Clark (din nou), pentru că a devenit, fără preaviz, un tată minunat şi un companion adevărat; iubesc noua noastră familie nemaipomenită.
În final, aş dori să le mulțumesc celor de la The MacDowell Colony pentru nepretuitul lor parteneriat. La Woode Studio am găsit cu adevărat o cameră doar pentru mine.

Cuprins

Partea întâi – Ceața

Partea a doua – Furtuna

Partea a treia – Vântul

Partea a patra – Lumina zilei